ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БУА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
БУА ШӘҺӘР СОВЕТЫ

РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН
БУИНСКИЙ МУНИЦИПАЛЬНЫЙ РАЙОН
БУИНСКИЙ ГОРОДСКОЙ СОВЕТ

КАРАР
РЕШЕНИЕ

7 октябрь 2024 ел №1-54

Татарстан Республикасы Буа муниципаль

районының Буа шәһәре муниципаль

берәмлегенең генераль планы проекты

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, Буа муниципаль районының Буа шәһәре муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә Буа шәһәр Советы **карар кабул итте:**

1. «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең генераль планы проекты» Татарстан Республикасы муниципаль районының Буа шәһәр Советы карары проектын (кушымталар нигезендә) беренче укылышта кабул итәргә:

2. Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең генераль планы проекты буенча кергән тәкъдимнәрне исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча түбәндәге составта эшче төркем төзергә:

- эшче төркем җитәкчесе:

Сафин Алмаз Марс улы-Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре Башкарма комитеты җитәкчесе;

- эш төркеме әгъзалары:

Гыйльфанов Ринат Мансур улы – торак-коммуналь һәм юл хуҗалыгының төзелеш, транспорт бүлеге башлыгы;

Зайцева Светлана Анатольевна-Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре башлыгының социаль мәсьәләләр буенча урынбасары;

Мажукова Юлия Игоревна – Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Башкарма комитетының юридик бүлеге башлыгы.

Гыймадиев Илдар Исламгали улы – Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәр Советының төзелеш, архитектура һәм

төзекләндерү буенча даими комиссиясе рәисе;

3. Билгеләргә:

Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең генераль планы проектына тәкъдимнәр Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәр Советына түбәндәге адрес буенча кертелә: 422430, ТР, Буа районы, Космовский ур., 91б йорт, карар проекты рәсми басылып чыккан (урнаштырылган) көннән алып 20 көн эчендә язма рәвештә, эш көннәрендә 8.00 сәгатьтән 17.00 сәгатькә кадәр;

Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең генераль планы проекты буенча чыгыш ясау хокукы белән гавами тыңлауларда катнашуга гаризалар түбәндәге адрес буенча бирелә: 422430, ТР, Буа районы, Космовский урамы, 91б йорт эш көннәрендә 8.00 сәгатьтән 17.00 сәгатькә кадәр, гавами тыңлаулар уздыру датасына кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча.

Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре муниципаль берәмлеге генераль планының әлеге проекты буенча Буа шәһәр Советының 2021 елның 11 февралендәге 6-7 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре муниципаль берәмлегендә гавами тыңлауларны (җәмәгать фикер алышуларын) оештыру һәм үткәрү тәртибе турында нигезләмәдә каралган тәртиптә, гавами тыңлауларны 2024 елның 28 октябренә билгеләп, 10.00 сәгатьтә, Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы башкарма комитеты залында түбәндәге адрес буенча: 422430, ТР, Буа районы, Жорес ур., 110А йорт. уздырырга.

4. Әлеге карарны Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында бастырып чыгарырга (https://pravo.tatarstan.ru) һәм Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталында урнаштырырга (https://buinsk.tatarstan.ru).

5. Эшче төркемгә Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең генераль планы проектына тәкъдимнәрне өйрәнергә һәм гомумиләштерергә.

6. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үземдә калдырам.

Буа шәһәре башлыгы
Совет Рәисе Р.Р.Камартдинов

**«Картография һәм территориаль планлаштыру
үзәге» җаваплылыгы чикләнгән җәмгыяте**

305047, Курск ш., Росинка ур., 6 й., .2 бина
Тел. +7(4712) 58-45-22, E-mail: info@terplan.pro, www.terplan.pro
ОГРН 1164632064167, ИНН/КПП 4632221668/463201001

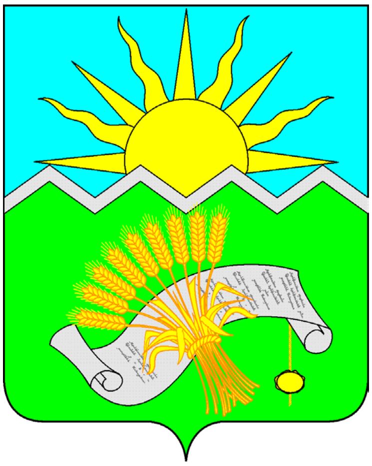

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БУА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ «БУА ШӘҺӘРЕ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫ ПРОЕКТЫ

«Әйләнә-тирә мохитне саклау » генераль планны нигезләү материаллары

(2021 елның 11 гыйнварындагы 2020.2812 номерлы МК муниципаль контракты нигезендә эшләнгән)

Курск шәһәре, 2021

Заказчы Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре Башкарма комитеты

Башкаручы «Картография һәм территориаль планлаштыру үзәге» ҖЧЖ

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БУА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ «БУА ШӘҺӘРЕ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫ ПРОЕКТЫ

«Әйләнә-тирә мохитне саклау » генераль планны нигезләү материаллары

(2021 елның 11 гыйнварындагы 2020.2812 номерлы МК муниципаль контракты нигезендә эшләнгән)

Директор **Ткаченко Н.С.**

Проектның баш архитекторы **Сабельников А.Н.**

Проект җитәкчесе **Ашурков В.В.**

Курск шәһәре, 2021

«Картография һәм территориаль планлаштыру үзәге » ҖЧҖнең авторлык коллективы

Ткаченко Н.С. — директор
Сабельников А.Н. — проектның баш архитекторы
Ашурков В.В. — проект җитәкчесе

Бурцева Н. А. — картография бүлеге башлыгы
Васильева М.С. — икътисадый анализ бүлеге башлыгы
Орлова Е.С. — архитектор
Шуклин Г.С. — архитектор
Примак А.А. — менеджер ГИС
Косинова А.А. — юрисконсульт
Жилинкова К.И. — икътисадчы
Бобкова Я.А. — инженер
Воронина О.И. — инженер
Коржавин К.Е. — инженер
Лукина В.А. — инженер
Нестерова А.В. — инженер
Нестеров В.Р. — инженер
Петрухин Е.Е. — инженер
Ястребов А.И. — инженер

ЭЧТӘЛЕК

1 бүлек. Территориянең табигый характеристикасы ... 7

1.1 Рельеф һәм геоморфология ... 7

1.2 Геологик төзелеш ... 7

1.3 Тектоника һәм сейсмиклык ... 9

1.4 Файдалы казылмалар ... 9

1.5 Гидрогеологик шартлар ... 9

1.6 Өске сулар ... 12

1.7 Климат характеристикасы ... 12

1.8 Ландшафтлар, туфрак япмасы, хайваннар һәм үсемлекләр дөньясы ... 15

1.9 Куркыныч инженер-геологик процесслар һәм күренешләр ... 17

2 бүлек. Әйләнә-тирә мохитнең хәзерге торышын бәяләү ... 19

2.1 Атмосфера һавасының торышын бәяләү ... 19

2.2. Су ресурсларының торышын бәяләү ... 21

2.3 Җир ресурсларының торышын бәяләү ... 23

2.4 Җитештерү һәм куллану калдыклары белән эш итү ... 24

2.5 Зиратлар белән вәзгыять ... 25

2.6 Акустик режим ... 26

2.7 Яшелләндерелгән территорияләрнең торышын бәяләү ... 26

2.8 Хайваннар һәм үсемлекләр дөньясының торышын бәяләү ... 27

2.9. Халык сәламәтлеге өчен куркынычны бәяләү ... 28

3 бүлек. Урман фонды җирләре ... 33

4 бүлек. Файдалы казылмалар ятмаларының тау бүлеп бирүләре ... 34

5 бүлек. Махсус сакланылучы табигать территорияләре ... 35

6 бүлек. Территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар ... 36

6.1 Җитештерү һәм башка объектларның санитар-саклау зоналары ... 36

6.2 Автомобиль юлларының юл буе полосалары, тимер юлларның саклау зонасы ... 38

6.3 Газүткәргечләрнең һәм газ белән тәэмин итү системаларының, магистраль торбаүткәргечләрнең саклау зонасы 39

6.4 Көчәнеше 6кВ һәм аннан күбрәк булган һава электр тапшыру линияләренең саклау зоналары 41

6.5 Су саклау зоналары, яр буе саклау полосалары һәм яр буе полосалары ... 41

6.6 Су басу һәм су астында калу зоналары ... 44

6.7 Эчә торган һәм хуҗалык-көнкүреш сулары белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары 44

6.8 Дәвалау-савыктыру урыннарын, курортларны һәм табигый дәвалау ресурсларын санитар (тау-санитар) саклау округлары, алардан файдалану регламентлары һәм факттагы торышы ... 47

6.9 Сакланыла торган объектлар зоналары, сакланыла торган хәрби объектлар зоналары, хәрби объектларның саклану зоналары ... 48

6.10 Әйләнә-тирә мохит торышын күзәтү стационар пунктларының саклау зоналары ... 48

6.11 Махсус сакланылучы табигать территорияләренең саклау зоналары 48
7 бүлек. Территорияне тотрыклы үстерү гамәлләре 50

Материаллар составы

Муниципаль берәмлекнең Генераль планы проекты

1. Территориаль планлаштыру турында текст формасындагы нигезләмә.
2. Территориаль планлаштыру турында Карта рәвешендәге нигезләмә:

- җирлекнең җирле әһәмияттәге объектларын планлаштырып урнаштыру картасы;
- торак пунктларның чикләре картасы;
- җирлекнең функциональ зоналары картасы.

3. Кушымта: җирлек чикләренең урнашу урыны тасвирламасы.

Муниципаль берәмлекнең Генераль планы проектын нигезләү материаллары

1. Генераль планны текст рәвешендә нигезләү материаллары.
2. Генераль планны карта рәвешендә нигезләү материаллары:

- җирлек территориясеннән заманча файдалану картасы;
- инженерлык инфраструктурасы картасы;
- территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар картасы (гамәлдәге нигезләмә);
- территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар картасы (проект тәкъдиме);
- табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы янаган территорияләр картасы.

1 бүлек. Территориянең табигый характеристикасы

1.1 Рельеф һәм геоморфология

Татарстан Республикасы территориясе калку, калкулыклы тигезлектән гыйбарәт. Иң зур калкулыклар – Идел буе, Бөгелмә калкулыклары һәм Нократ увалы - елга үзәннәре буйлап формалашкан аллювиаль түбәнлекләр белән бүленгән. Идел буе калкулыгы Татарстан Республикасы территориясен Иделнең уң ягы буйлап үзенең төньяк-көнчыгыш очы белән алып тора.

Буа муниципаль районы (шул исәптән Буа шәһәре) территориясе Идел буе калкулыгының көнчыгыш читендә урнашкан. Буа муниципаль районы территориясе 150 – 200 метр биеклектәге дулкынсыман тигезлектән гыйбарәт. Зөя елгасы үзәне көньяктан төньякка таба ориентлашкан һәм территорияне рельефы буенча сизелерлек аерылып торган ике өлешкә бүлә: территориянең зур өлешен биләүче сул ярның көнбатыш өлеше һәм уң ярның көнчыгыш өлеше. Җир өслегенең гомуми авышлыгы көньяктан төньякка юнәлгән. Иң югары абсолют билгесе 221 метр Буа муниципаль районының көньяк-көнбатышында, Чынлы һәм Карлы елгалары су бүленешендә урнашкан. Иң түбән билге-60 метр Зөя елгасының түбән киселешенә туры килә.

Биеклекләр тирбәнешенең гомуми амплитудасы 161 метр, эрозия белән бүлгәләнүнең тирәнлеге 100-150 метр тәшкил итә. Эрозия рельефында ике төп форма: су бүленешләре һәм үзәннәр аерылып тора. Су бүлгеч өслекләр Зөя елгасы үзәннәре һәм аның кушылдыклары белән төрле текәлектәге битләре булган, үзәннәр һәм чокырлар белән кисешкән тәбәнәк платоларга бүлгәләнә. Су бүленешләренең 180-190 метр биеклектәге калку участоклары Идел буе калкулыгының эрозия-денудация платосын тәшкил итә. Бу эрозия-денудация өслеге районның көнбатышында һәм көнчыгышында аерым су бүленеше массивлары рәвешендә рельефта сакланып калган.

Буа шәһәре территориясе Зөя елгасы үзәнлегендә, аның кушылдыгы Карлы елгасы ярында урнашкан, ул шәһәрне көньяктан һәм көнчыгыштан уратып алган.

Геоморфологик яктан караганда, урын Зөя елгасының су басмасы өстендәге икенче террасасына туры килә, аның гомуми авышлыгы көньяк-көнчыгышка таба. Буа шәһәре территориясендә биеклекләр аермасы 110 м дан 73 метрга кадәр тирбәлә.

Шәһәрдән көнчыгыштарак ага торган Карлы елгасы үзәнендә түбән аллювиаль террасалар аерылып тора.

Тулаем алганда, карала торган территория елга террасаларының сөзәк пространстволарының тыныч рельефы белән характерлана, аларның гомуми авышлыгы көньяк-көнчыгышка Карлы елгасы ягына 1-4% тәшкил итә.

1.2 Геологик төзелеш

Татарстан Республикасы территориясе Идел – Урал антеклизасы-Рус плитасының көнчыгышындагы иң текә уңай структура чикләрендә урнашкан. Идел-Урал антеклизасының геологик төзелешендә эндербитларның, плагиогранитларның, гранитларның, габброноритларның һәм башкаларның магматик ассоциацияләре, шулай ук метаморфик кристаллсланецлар, гнейслар, амфиболитлар һәм башкалардан торган архей-түбән протерозой чоры токымнары аерылып тора.

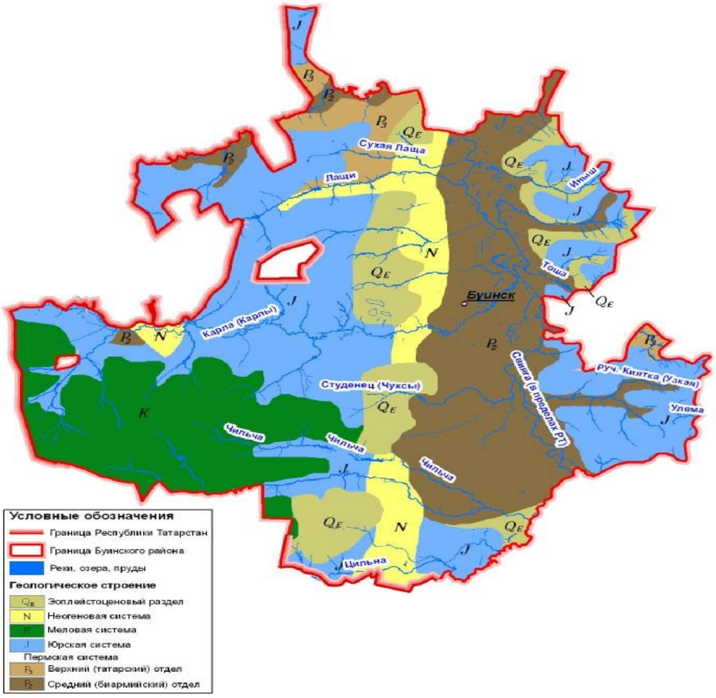

1нче рәсем - Буа муниципаль районының геологик картасы

Буа муниципаль районы территориясенең геологик төзелеше Татарстан Республикасының башка районнары территорияләренә караганда катлаулырак һәм төрлерәк булуы белән аерылып тора. Өслек төзелешендә Пермь, юра, акбур, неоген һәм дүртенче системаларның катламнары катнаша.

Буа шәһәре территориясенең геологик төзелешендә Пермь, неоген системаларының утырма ясалмалары катнаша.

Буа шәһәре территориясе Пермь төп токымнарының үсеше белән характерлана, алар литологик яктан татар ярусындагы чуар балчыклардан, карбонатлы-комлы токымлы мергельләрдән тора.

Пермь системасы (P) күбесенчә өске бүлек (P 2) катламнарыннан тора, уртача калынлыгы 360 м дан артык. Өске бүлек Казан (P2kz) һәм татар (P2t) ярусլары ясалмаларыннан тора.

Казан ярусы (P2) гомуми калынлыгы 105 м га кадәр булган аскы һәм өске ярус катламнарыннан тора. Ярус бөтен җирдә диярлек күзәтелә һәм доломитлардан, мергель һәм гипс катламнары булган известьташлардан тора.

Буа шәһәре территориясендәге татар ярусы (K2t) Уржум сериясе (түбәнге ярус), котельница һәм нократ (югары ярус) серияләре белән күрсәтелә, аларның гомуми калынлыгы 255 метрга кадәр җитә. ярус катламнары Идел буе калкулыгының су бүлү һәм привод бүлү өлешләрен тәшкил итә һәм күбесенчә алевролит, известьташ һәм доломит катламнары булган балчыктан тора.

Неоген системасы (N): неоген катламнары елганың палеодолинасына эрозия кертемен үтиләр, анда түшәүче токымнар булып югары Пермь һәм Юра катламнары тора. Неоген

катламнарының куәте 100 м га җитә.алар плиоцен (Кинель) күл-елга комлы-балчыклы һәм комлы-вак ташлардан тора.

1.3 Тектоника һәм сейсмиклык

Татарстан Республикасы территориясе Көнчыгыш Европа платформасының көнчыгыш өлешендә урнашкан. Татарстан Республикасы территориясендә аз санда сейсмик күренешләр күзәтелде, алар, нигездә, тектоник күренешләргә карый. Аларның магнитудалары 3-5 балл тирәсендә бәяләнгән. Соңгы дистә елларда республиканың көнчыгышында 5-6 баллы җир тетрәүләр булды.

Республикада шәһәрләрнең һәм сәнәгать объектларының геодинамик иминлек системасын төзү мәсьәләсе актуаль. Республика территориясендә җир кабыгындагы геодинамик процесслар аеруча куркыныч тудыра.

Республика территориясендә җир тетрәүләрнең төп сәбәбе - кристаллик фундаментның актив ярылу зоналарындагы тектоник хәрәкәтләр.

Региональ-тектоник планда Буа муниципаль районы территориясе Токмово гөмбәзенең Көнчыгыш битләве Казан-Киров бөгелеше белән тоташкан зонага керә.

Татарстан Республикасының территориаль планлаштыру схемасының «т=1000 ел баллылыгы кабатлану чоры белән Татарстан Республикасының сейсмик районлаштыру схемасы» нигезендә Буа шәһәре территориясе 5 баллы сейсмик зонада урнашкан.

Тектоник төзелештә ике структур этап аерылып тора: аскы этап – кристаллик фундамент һәм өске этап – утырма.

Сейсмик күренешләрнең сәбәбе булып Көнчыгыш Европа платформасыннан читтә урнашкан урыннар да, платформаның җир кабыгындагы урыннар белән җирле тетрәү дә хезмәт итә. Ерактагы учаклар, нигездә, Альп җыерчыклы поясы чикләрендә урнашкан

1.4 Файдалы казылмалар

Татарстан Республикасының алга киткән минерал-чимал базасы һәм саллы минерал-чимал потенциалы бар, ул нефть, табигый битумнар, күмер, каты руда булмаган файдалы казылмалар, төче һәм минераль җир асты сулары запаслары һәм фаразланган ресурслары җыелмасыннан гыйбарәт. Минерал-чимал базасының нигезен нефть чыгару тармагы тәшкил итә, ул республика икътисадында алдынгылардан санала, аның өлешенә барлык сәнәгать продукциясенең дүрттән бер өлешеннән артыгы туры килә.

Татарстан Республикасының Экология һәм табигать ресурслары министрлыгы белешмәләре буенча Буа шәһәре территориясендә гомумтаралган файдалы казылмаларның эзләп табылган запаслары юк.

Якындагы «VI Буа ятмасы» ятмасы кирпеч заводыннан төньяктарак, шәһәрнең Көнбатыш читеннән 1 км ераклыкта урнашкан. Биредә кирпеч җитештерү өчен кулланыла торган балчык табыла. Ятманың җир асты байлыкларыннан файдаланучысы - Буа МСО кирпеч заводы. «VI Буа ятмасы» ятмасының А категориясе буенча балчык запасы - 619 мең м^3, В категориясе буенча - 1658 мең м^3, А+В категориясе буенча-2277 мең м^3 тәшкил итә.

1.5 Гидрогеологик шартлар

Җир асты сулары бик кыйммәтле файдалы казылма булып тора, һәм нәкъ менә алар Татарстан Республикасының өстенлек итүче территориясендә су белән тәэмин итүнең бердәнбер чыганагы. Шул ук вакытта куллануның гомуми күләмендә җир асты сулары өлеше 20% тәшкил итә, калган 80% җир өсте чыганакларына туры килә.

«Су кадастрын алып бару өчен Россия территориясендәге җир асты сулары бассейннары исемлеге» буенча Буа районы Идел-Сурск артезиан бассейнына керә. Буа шәһәре Идел-Сурск артезиан бассейнының көнбатыш өлешендә урнашкан.

Тулаем алганда, гидрогеологик кисем үтеп керүчән һәм аз үткәрүчән катламнар чиратлашып торган күп катламлы гидравлик бәйләнгән системадан гыйбарәт.

Татарстан Республикасы Экология һәм табигать ресурслары министрлыгының геологик мәгълүмат фонды мәгълүматлары буенча Буа муниципаль районының Буа шәһәре чикләрендә расланган запаслары тәүлегенә 500 $м^3$/тан артмаган җир асты сулары ятмалары урнашкан. Әлеге ятмаларга түбәндәгеләр керә:

1) урта каилка. Запаслар Министрлык каршындагы гомумтаралган файдалы казылмалар запаслары буенча республика комиссиясенең 2015 елның 24 декабрендәге 416 номерлы беркетмәсе белән С1 категориясе буенча тәүлегенә 0,3 мең $м^3$/күләмендә расланды;

2) шикәр заводы. Запаслар Татарстан Республикасы буенча запаслар буенча территория комиссиясенең 2015 елның 24 декабрендәге 162/2011 номерлы беркетмәсе белән 0,3 мең $м^3$/С1 категориясе буенча расланган.

Таблица 1 –Буа шәһәре территориясендә җир асты байлыкларыннан (җир асты суларыннан) файдалануга лицензияләр

№ т/б	Лицензия	Лицензия хуҗасы	ИНН	Урнашкан урыны
1	ТАТ 01133 ВЭ	"Буа машина төзү заводы" ҖЧҖ	1614008660	Космовский урамы 240 йорт буенча 3 скважина,
2	ТАТ 01520 ВЭ	«Буа элеваторы» ААҖ	1614003020	1 скважина. Советская урамы, 29 йорт
3	ТАТ 02052 ВЭ	«Буа шикәре» ҖЧҖ	1614011790	Төзелеш урамы, 6 йорт
4	ТАТ БУА 01660 ВЭ	«Авангард» ҖЧҖ	1614006863	"Карлинский "Ит йорты" филиалының суыткыч эшкәртү һәм ит продукциясен саклау цехы территориясендә, 2,7 км ераклыкта Чурак т. п. ның көнчыгыш читендә, Буа шәһәренең төньяк-көнбатыш өлешендә
5	ТАТ БУА 01873 ВЭ	«ЗМК» АҖ, Буа шәһәре	1648033456	"ЗМК" АҖнең Буа филиалы территориясендә, Совет ур., 5 й.
6	ТАТ БУА 02236 ВЭ	«Газпром сжиженныйгаз» ҖЧҖ	1660033036	Буа шәһәренең төньяк-көнбатыш чиге
7	ТАТ БУА 02256 ВЭ	«Буа элеваторы»ҖЧҖ	1614013444	Буа шәһәренең көньяк-көнбатыш чиге Совет ур., 29 й.
8	ТАТ БУА 02263 ВЭ	«Зеленодольск сөт эшкәртү комбинаты» АҖ	1648033456	Комаров урамы, 140 йорт

№ т/б	Лицензия	Лицензия хуҗасы	ИНН	Урнашкан урыны
9	ТАТ БУА 02664 ВЭ	«Татнефтепродукт» АҖ	1653016921	Буа шәһәренең көньяк-көнбатыш чиге

Суга чыдам һәм су үткәрүчән катламнарның чиратлашуы белән характерлана торган утырма калынлыктагы токымнарның геологик төзелеше үзенчәлекләрен, литологик-фациаль составын исәпкә алып, Буа шәһәре территориясенең геологик кисемтәсендә җир асты суларының яту шартлары буенча түбәндәге гидрогеологик су йөртү комплекслары һәм горизонтлар аерылып чыга.:

1) сулы локаль зәгыйфь сулы өске дүрттән бер-заманча аллювиаль горизонт (aQIII-IV);
2) сулы түбәнге дүрттән бер-заманча аллювиаль горизонт (aQI-IV);
3) суга чыдам локаль аз сулы эоплейстоцен аллювиаль комплексы (aQE);
4) сулы локаль аз сулы плиоцен аллювиаль комплексы (N2);
5) сулы локаль аз сулы Идел терриген комплексы (J3v);
6) суга чыдам оксфорд- кимеридж терриген горизонты (J_3o-ke);
7) суга чыдам локаль сулы келловей терриген комплексы (J_2k);
8) сулы локаль аз сулы тугандаш комплекс (J_2bt);
9) сулы котельник карбонатлы-терриген свита (P_2kt);
10) сулы локаль аз сулы Уржум терриген-карбонатлы свитасы(P_2ur);
11) сулы сульфат-карбонат сериясе (P_2kz);
12) суга чыдам Сакмар карбонат-сульфат сериясе (P_2s).

Россия Дәүләт картасының 1:200000 масштабындагы Урта Идел сериясе битләренең җыелма риваяте нигезендә кисемнең өске өлеше бер гидро-стратиграфик бүлекчә – Уржум тирриген-карбонат свитасы (P2ur) булып тора. Югарыда яшьрәк ясалмалар ята: югары Пермь (татар) Котельник сериясе һәм Юра катламнары, шулай ук дүртенче һәм неоген аллювий.

Уржум свитасы кисемнәрендә бөтен җирдә балчыклар өстенлек итә (60,9-85,7%). Суны сыйдыра торган токымнар: известьташлар, мергельләр, алевролитлар, комташлар, кайвакыт доломитлар һәм балчыкның ярыксыман төрлелекләре. Аскы уржумның алевролит-Балчыклы токымнары еш кына кисемнең суга аеруча туенган өске өлешендә суга чыдам ятак ролен үтиләр.

Җир асты суларының таралу мәйданы буенча тигезлеге режимы метрологик факторларның төп йогынтысында.

Уржум свитасының сулары нигездә басымлы, аларның таралу кырый зонасыннан тыш, анда өскә чыга торган су йөртүчән токымнар белән басымсыз сулар бәйләнгән.

Уржум катламнарының җир асты суларының химик составы һәм минеральләшү характеры суны урнаштыручы токымнарның яту шартлары һәм литофациаль составы белән бәйләнә. Өске уржумның күбесенчә үткәргеч карбонатлы сульфатлы катламнарында 0,8 г/дм^3 минеральләшүле катионнар буенча катнаш төче гидрокарбонатлы, сульфатлы-гидрокарбонатлы сулар формалаша. Токымнарның тирәнгә китеп гипслануы арту сәбәпле, свитаның аскы өлешендә югары минеральләшкән гидрокарбонат-сульфатлы һәм сульфатлы натрийлы сулар формалаша (1,3-2,8 г/дм^3). Түбән яткан горизонтлардан минеральләшкән басым сулары бушату сәбәпле, тектоник ярыклылык зоналарында хлорид артык булган сулар күзәтелә. Югары уржум катламнарының сулары йомшак, уртача каты, аларның гомуми катылыгы – 2,6-7,2 ммоль/м^3. Тирәнлек белән һәм гидрохимик аномаль зоналарда гомуми катылык 9,2-14,6

ммоль/м^3 кадәр арта. Суның реакциясе нейтраль, pH=6,8-7,5.

1.6 Өске сулар

Буа муниципаль районы территориясен Буа шәһәреннән 5 км ераклыкта Идел елгасына капма-каршы агым юнәлеше көньяктан төньякка булган Зөя елгасы кисеп үтә. Зөя-Идел елгасының уң кушылдыгы, елгадагы су биеклеге Идел елгасыннан 10-20 м га югарырак. Су чыгымы 126,6 дан 204,8 м^3/сек кадәр.

Карлы елгасы Буа шәһәренең көньяк-көнчыгыш һәм көньяк читләре буйлап ага һәм Зөя елгасының уң кушылдыгы булып тора.

Карлы елгасы Чуваш Республикасыннан башлана. Карлы елгасының гомуми озынлыгы 91,5 км, Буа шәһәре чикләрендә – 3,7 км. Су җыю мәйданы – 1005 км^2. Елга үзәне киңлеге-8-10 м, елга сулыгы түбән чорда тирәнлеге - 1 м дан кимрәк.

Елга бик аз чыгым белән характерлана. Елганың үзәне бик нык бормалана. Югары су басу апрельдән майга кадәр бара. Тукклануы күбесенчә кардан (80 %).

Буа шәһәренең көньяк-көнбатыш өлешендә Тынкүл урнашкан.

1.7 Климат характеристикасы

Буа шәһәре II В климатик районында урнашкан, уртача-континенталь климатлы, кыска җылы җәй һәм уртача салкын озын кыш белән характерлана.

Буа шәһәре территориясенең климат характеристикасы Татарстан Республикасы Гидрометеорология һәм әйләнә-тирә мохитне мониторинглау идарәсенең «Тәтеш» метеостанциясендәге күзәтү белешмәләре буенча бирелгән.

Еллык уртача һава температурасы +3,9 ºС.

Иң җылы ай – уртача температуралы июль +19,3 ºС.

Гыйнварның уртача температурасы – -11,1ºС.

Таблица 2 - Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре территориясендә уртача айлык һәм уртача еллык һава температурасы, °С

Гыйнвар	Февраль	Март	Апрель	Май	Июнь	Июль	Август	Сентябрь	Октябрь	Ноябрь	Декабрь	Барлыгы ел дәвамында
-11,1	-11,0	-5,1	4,7	13,0	17,4	19,3	16,9	11,5	4,2	-3,7	-8,9	3,9

Еллык һәм айлык явым-төшем күләме шактый тирбәлә. Уртача еллык явым-төшемнең 72% ы җылы чорда (апрель - октябрь айларында) һәм 28% ы салкын чорда ява.

Таблица 3 - Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре территориясендә уртача айлык һәм еллык явым-төшем күләме, мм

Гыйнвар	Февраль	Март	Апрель	Май	Июнь	Июль	Август	Сентябрь	Октябрь	Ноябрь	Декабрь	Барлыгы ел дәвамында
27,8	22,8	19,6	27,1	37,2	70,1	56,5	55,7	49,7	49,5	36,7	30,4	483,1

Таблица 4 – Явым - төшемле көннәрнең уртача саны > 1,0 мм, көннәр

Январь	Февраль	Март	Апрель	Май	Июнь	Июль	Август	Сентябрь	Октябрь	Ноябрь	Декабрь	Барлыгы ел
8	7	5	5	7	10	8	9	9	9	9	9	95

Салкынсыз чор 125-130 көн дәвам итә. Көзнең беренче кыраулары гадәттә сентябрьнең өченче декадасы башында күзәтелә, язын һавада кырау май уртасында тәмамлана (25 майда туфрак өслегендә), әмма аерым сирәк еллар июньнең беренче декадасында да булырга мөмкин. Кыш 5 айга якын дәвам итә. Кар капламы октябрь ахырында барлыкка килә, ә ноябрьнең өченче декадасы башында тотрыклы кар капламы хасил була, ул елына уртача 150 көн тора. Тәмам кар апрель урталарында гына бетә. Кар капламының уртача биеклеге-40-60 см.

Еллык циклда көнбатыш, көньяк һәм көньяк-көнбатыш җилләр өстенлек итә. Коры җилләр һәм корылык китереп чыгаручы көньяк-көнчыгыш җилләре сирәк була. Төрле интенсивлыктагы коры җилле көннәрнең уртача саны 10 нан артмый.

Таблица 5 - Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре территориясендә айлар буенча җил һәм штиль юнәлешләренең кабатлануы, %

Ай	Җил юнәлеше								
	С	СВ	В	ЮВ	Ю	ЮЗ	З	СЗ	Штиль
Гыйнвар	5	3	9	8	23	18	25	9	4
Февраль	5	4	12	10	21	16	25	7	5
Март	5	4	13	9	23	18	23	5	7
Апрель	6	7	19	9	19	17	16	7	5
Май	11	8	15	6	15	13	20	12	6
Июнь	11	7	17	6	13	12	22	12	8
Июль	13	8	17	6	10	9	25	12	11
Август	14	7	12	5	12	11	26	13	8
Сентябрь	11	4	11	5	16	15	26	12	6
Октябрь	11	4	7	4	18	17	29	10	4
Ноябрь	8	4	8	8	21	18	24	9	3
Декабрь	5	2	8	7	24	22	24	8	4
Ел дәвамында барлыгы	9	5	12	7	18	15	24	10	6

Буа шәһәре җилләренең кабатлануы 2 нче рәсемдә күрсәтелгән.

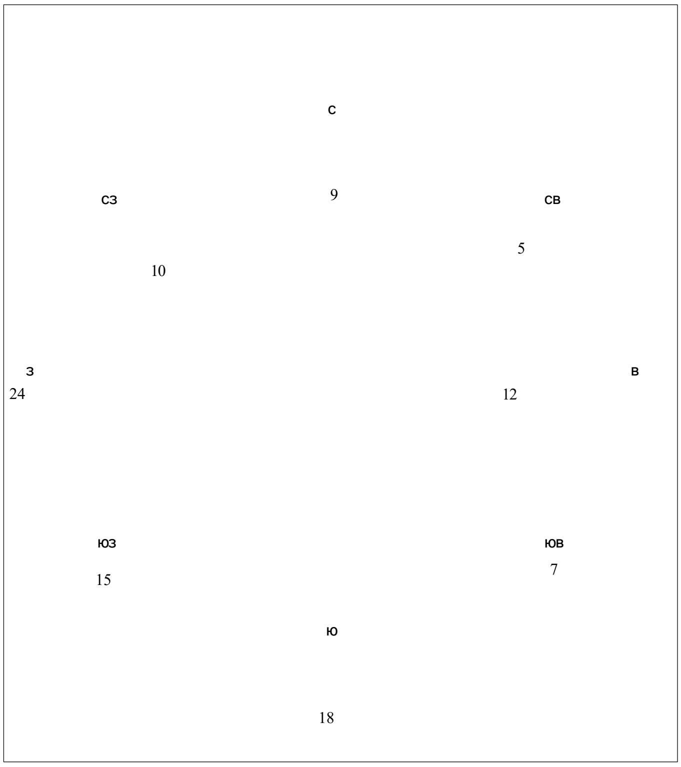

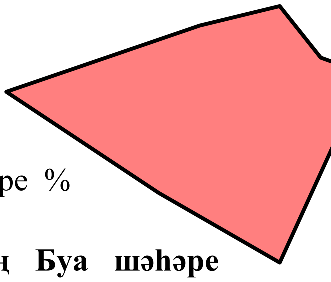

2 нче рәсем. Буа шәһәренең кабатлану буенча еллык җилләре %

Таблица 6 - Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре территориясендә уртача айлык һәм еллык җил тизлеге, м/с

Гыйнвар	Февраль	Март	Апрель	Май	Июнь	Июль	Август	Сентябрь	Октябрь	Ноябрь	Декабрь	Барлыгы ел дәвамында
5,2	4,8	4,6	4,4	4,4	3,6	3,0	3,3	3,9	4,7	5,0	5,3	4,4

Уртача айлык җил тизлекләре еллык тизлекләргә караганда зуррак тирбәнеш амплитудасына ия. Алар 3,0 м/с тан 5,3 м / с ка кадәр.

Атмосфера күренешләре арасында яшен, томан һәм бураннарны өйрәнү аеруча мөһим, чөнки алар кешенең хуҗалык эшчәнлегенең төрле якларына сизелерлек йогынты ясый.

Буа шәһәре территориясендә яшен җәй көне генә күзәтелә һәм аларның саны чагыштырмача аз. Яшенле көннәрнең уртача саны 23 тән 32 гә кадәр үзгәрә. Июль аенда яшенле көннәрнең кабатлануы югарырак. Яшеннәр күбесенчә көндезге вакытта күзәтелә, шуңа күрә яшеннәрнең максималь дәвамлылыгы 12дән 24 сәгатькә кадәр туры килә.

Буа муниципаль районының Буа шәһәре территориясендә томанлы көннәрнең уртача еллык саны 21 гә тигез. Томаннарның төп өлеше елның салкын чорына туры килә. Бер томанның еллык уртача озынлыгы 4-6 сәгать.

1.8 Ландшафтлар, туфрак япмасы, хайваннар һәм үсемлекләр дөньясы

Теләсә кайсы территорияне ресурслар белән тәэмин итү күбесенчә аның ландшафт үзенчәлекләре белән билгеләнә. Ландшафт әйләнә-тирә мохитнең теге яки бу сыйфатын, территориядән функциональ файдалану үзенчәлекләрен формалаштыра һәм кешеләрнең яшәү уңайлылыгын билгели.

Территориянең ландшафты төрле зурлыктагы геопространствоны өйрәнгәндә аерылгысыз операция-территориаль берәмлек булып тора. Табигать мохитенең җирле аерымлыкларын танып белүдә табигатьне саклау чараларының һәм табигатьтән нәтиҗәле файдалануның төбәк схемаларын фәнни нигездә эшләргә мөмкинлек бирә торган комплекслы ландшафт районлаштыру аеруча мөһим.

Буа муниципаль районының төп өлеше урта Зөя ландшафт районы территориясендә урнашкан.

Буа шәһәре суббореаль Төньяк җидегумид ландшафт зонасы, Көньяк урман-дала зонасы, урта Зөя ландшафт районы чикләрендә урнашкан.

Урта Зөя ландшафт районы калку (130 - 180 м) булып тора, аның урта Рус-Идел буе урманнары петрофит далалары һәм корычагач-имән урманнары белән берлектә сайланган һәм типик кара туфрак астында, Юра һәм аскы акбурның комлы-балчыклы катламнарында балчыклы һәм комсу-балчыклы.

Татарстан Республикасының территориаль планлаштыру схемасының «Татарстан Республикасы Ландшафты (О.П. Ермолаев буенча)» схемасы нигезендә Буа шәһәре территориясе ландшафтның сулык һәм терраса типларына керә.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, Буа шәһәре территориясен урбанизацияләү процессы табигый ландшафтның кешенең хуҗалык эшчәнлеге белән үзгәртелгән антропоген (урболандшафт) белән алышынуына китергән.

Карала торган территориядә ландшафтның сәнәгать, селитеб һәм рекреацион типлары функциональ яктан аерылып тора.

Ландшафтның күбесенчә шәһәрнең үзәк һәм көнчыгыш өлешләрендә тупланган селитеб тибы өстенлек итә, аның эчендә торак һәм иҗтимагый объектлар аерылып тора.

Ландшафтның сәнәгать тибы шәһәрнең көньяк-көнбатыш, төньяк-көнчыгыш һәм төньяк өлешләрендә урнашкан җитештерү һәм коммуналь объектлар төркемен үз эченә ала.

Ландшафтның рекреацион тибы Буа шәһәренең көнчыгышындагы Карлы елгасы үзәнендәге табигый территорияләрдән тора.

Интенсив йөкләнеш кичерә торган иң трансформацияләнгән ландшафтлар булып Буа шәһәре территориясенә хас су басмасы өсте террасалары тора. Карлы елгасы тугайлары ландшафтлары антропоген яктан азрак бозылган, бу алардан файдалану уңайсыз булуга бәйле.

Туфрак катламы табигый ресурслар өчен яңартылмаслык диярлек. Уникаль үзлеккә – уңдырышлылыкка ия булып, ул кешенең яшәешен тәэмин итә. Туфракның санитар әһәмияте гаять зур: нәкъ менә алар, төрле пычраткыч матдәләрнең тулы бер «букетларын» тотып һәм трансформалаштырып, табигый фильтрлар ролен үтиләр. Биосфераның төп компонентларыннан берсе буларак, туфрак аккумулятор һәм энергия трансформаторы ролен уйный.

Буа муниципаль районының туфрак катламының үзенчәлекле үзенчәлекләре булып түбәндәгеләр тора:

- уңдырышлы кара туфраклы туфракларның өстенлеге;
- елгалар тугайларында югары уңдырышлы җирләрнең шактый зур мәйданы булу;
- Зөя һәм Карлы елгаларының борынгы аллювиаль террасаларында урнашкан комлы һәм комлы- балчыклы туфрак мәйданнары булу, аларның бер өлеше җилләнүгә (дефляциягә) дучар була.

Буа шәһәре территориясендә туфрак катламында кара туфрак өстенлек итә. Кара туфракның күпчелек өлеше-селтеләнгән. Аллювиаль чирәмле туфраклар Карлы елгасы үзәнлегендә үсеш алган.

Сарыланган кара туфракның үзенчәлекле морфологик үзенчәлеге – гумус катламы астында карбонатлардан сарыланган көрән төстәге горизонт булуы, аның структур аерымлыклары кырыйларында тар кара гумус телләре һәм элпәләре булуы. Составында 6-10% гумус бар.

Туенган аллювиаль кәсле туфраклар елгалар тугайларындагы аллювиаль катламнарда язгы ташу сулары белән кыска вакытлы дымлану шартларында формалаша. Межень чорында аллювиаль чирәмле туфраклар, туфрак-грунт сулары тирән ятканда, атмосфера суы белән туклана.

Ландшафтның экологик потенциалында үсемлекләр капламы мөһим роль уйный. Үсемлекләрнең мохит барлыкка китерү, рекреацион, дәвалау-савыктыру һәм эстетик әһәмияте аеруча зур.

Урманнар климатның тышкы йогынтысын үзгәртергә, метеорологик процессларның экстремаль күренешләрен тигезләргә, микроклимат формалаштырырга сәләтле.

Буа шәһәре урман-дала зонасында урнашкан, табигый үсемлекләр белән характерлана һәм урманнар, болыннар һәм көтүлекләрдән тора.

Шәһәрнең көнчыгыш чиге буйлап 1 км ераклыкта көньяктан төньякка сузылган Буа урманчылыгы урманы урнашкан. Токым составында юкә, өрәңге, карама, ильма, кайчак усак һәм каен катнашмасы булган имән үсентеләре өстенлек итә. Урман асты катламында чикләвек куаклары, гөлҗимеш агачлары үсә. Үлән капламы күләгәгә чыдам урман үләннәреннән тора (йонча үлән, исле ясмин, урман йолдызагы, баллут, тояк үләне һ.б.).

Буа шәһәре территориясендә гомуми файдаланудагы утыртмаларның төр составы бертөрле. Паркларда һәм бульварларда каен, юкә, карама, усак өстенлек итә.

Хайваннар дөньясының экологик әһәмияте гаять зур. Барыннан да элек, туфракның табигый уңдырышлылыгын саклауда, биологик әйләнешне тизләтүдә һәм беренчел биологик продукцияне арттыруда туфракта яшәүче хайваннарның әһәмияте зур. Хайваннар шулай ук эстетик, белем бирү һәм танып белү аспектларында гаять зур кыйммәткә ия.

Туфрактагы умырткасызлардан күбесенчә үрмәкүчсыманнар һәм бөҗәкләрнең түбән формалары тора. Һава бөҗәкләре арасында коңгызлар, элпә канатлылар, тәңкәле канатлылар һәм ике канатлылар өстенлек итә.

Буа шәһәренең җир өсте умырткалылары фаунасы синантроп һәм йортлаштырылган төрләрдән тора (мәче, эт, күгәрчен һ.б.). Ачык киңлекләрдә шулай ук соры кыр тычканы, кыр тычканы, соры әрлән, гади әрлән даими яши.

1.9 Куркыныч инженер-геологик процесслар һәм күренешләр

Территорияне проектлаганда төзелеш объектларына һәм кешеләрнең тормыш эшчәнлегенә тискәре йогынты ясый торган табигый һәм техноген факторлар тәэсирендә барлыкка килә торган куркыныч геологик һәм инженер-геологик процессларны һәм күренешләрне бәяләүгә аеруча игътибар белән якын килергә кирәк.

Буа шәһәре территориясендә куркыныч инженер-геологик процесслар һәм күренешләр үсеш алган территорияләр бүлеп бирелгән:

- эрозиягә дучар булган территорияләр;
- су басуга дучар булган территорияләр;
- су басуга дучар булган территорияләр;
- утырма грунтларның таралу территорияләре.

Мондый территорияләрдән файдалану регламенты СП 116.13330.2012 «Территорияләрне, биналарны һәм корылмаларны куркыныч геологик процесслардан инженерлык яклавы. Төп нигезләмәләр», СП 104.13330.2016 «Территорияне су басудан һәм су басудан инженерлык яклав», СП 21.13330.2012 «Эшләп табыла торган территорияләрдәге һәм утырту грунтларындагы биналар һәм корылмалар» көйләнә.

ГОСТ 25100-2020 нигезендә утырма грунтларга тышкы йөкләнеш һәм/яки үз авырлыгы тәэсирендә су белән чылатканда 0,01 утырма деформациясе булган грунтларны кертергә кирәк.

Утырма грунтлар шәһәрнең төньяк-көнбатыш өлешендә таралган.

Буа шәһәре территориясенең утыртма грунтлар белән зарарлануы якынча 337 га (22%) тәшкил итә, бу СП115.13330.2016 нигезендә аларның «уртача куркыныч» дәрәҗәсенә туры килә.

Эрозия - бу-көчле җилләр, су, антропоген факторлар тәэсире ярдәмендә туфрак катламнарының таркалуы. Җирнең микро кисәкчәләре һава буенча яки су агымы белән бергә бер урыннан икенче урынга күчеп утыралар.

Су басу дигәндә җир асты сулары биеклегенең беркадәр критик хәлдән югарырак күтәрелү процессы, шулай ук территориянең инженер-геологик шартларының начараюына китерә торган «өске сулыкта» һәм техноген сулы горизонт формалашу күздә тотыла.

Карлы елгасы үзәнлегенең төбе һәм битләүләренең аскы өлешләре су басу процессына дучар була. Монда җир асты сулары сулы дүртенче аллювиаль комплекска керә, ул сезонлы һәм күпьеллык тирбәнешләр кичерә, җир асты сулары тигезлегенең тирәнлеге күп очракта зур булмаган (10-15 м дан артмый) территорияләрдә.

Су басу Карлы елгасының язгы ташу чорында була. Су басу ареаллары көньяктан төньякка Карлы елгасы буйлап күзәтелә. Буа шәһәре территориясенең су басучы сулар белән зарарлануы 121 га (8%) тәшкил итә, бу СП 115.13330.2016 нигезендә аларның «уртача куркыныч» дәрәҗәсенә туры килә.

Тулаем алганда, инженер-геологик районлаштыру буенча Буа шәһәре территориясе туфракның физик-геологик үзлекләре буенча катлаулылыкның 3 категориясенә керә.

2 бүлек. Әйләнә-тирә мохитнең хәзерге торышын бәяләү

2.1 Атмосфера һавасының торышын бәяләү

Татарстан Республикасы территорияләренең төп проблемаларыннан берсе-атмосфера һавасының сыйфаты.

Атмосфера һавасының канәгатьләнерлек булмаган сыйфаты фактлары атмосфера һавасының пычрануын контрольдә тотуның реаль вакыт режимында атмосфера һавасының пычрану дәрәҗәсен теркәүче автоматик станцияләре ярдәмендә системалы рәвештә ачыклана.

Татарстан Республикасының атмосфера һавасын пычратуга төп өлешне ягулык һәм нефть химиясе сәнәгате предприятиеләре кертә.

Атмосфера һавасының сыйфатына контрольне Роспотребнадзор идарәсенең Буа муниципаль районындагы һәм Буа шәһәрендәге территориаль бүлеге алып бара.

Буа муниципаль районы һәм шәһәре сәнәгатенең төп юнәлешләре булып азык-төлек, төзелеш, машина төзелеше тармаклары тора.

Буа шәһәре территориясендә атмосфераны пычратуның метеорологик потенциалы түбән, димәк, монда сәнәгать предприятиеләре һәм транспортның атмосфераның җир өсте катламына чыгарылуын таратырга ярдәм итүче метеорологик шартлар өстенлек итә.

Автотранспорт Татарстан Республикасының атмосфера һавасына зарарлы матдәләр чыгаруның төп чыганагы булып тора. Азот оксидлары иң зур куркыныч тудыра, алар угар газына караганда якынча 10 тапкырга куркынычрак, альдегидларның токсиклык өлеше чагыштырмача зур түгел һәм выхлоп газларының гомуми токсиклыгының 4-5% составляет тәшкил итә. Төрле углеводородларның токсиклыгы бик нык аерыла. Чиксез углеводородлар азот диоксиды катнашында фотохимик оксидлашалар һәм смогны тәшкил итүче кислородлы агулы кушылмалар барлыкка китерәләр. Автомобильләрнең выхлоп газлары белән агуланган тирәлек белән озак вакытлы контакт организмның гомуми хәлсезләнүенә — иммунодефицитка китерә. Моннан тыш, газлар үзеннән-үзе төрле авыруларның сәбәбе булырга мөмкин. Мәсәлән, сулыш җитешсезлеге, гайморит, бронинготрахеит, бронхит, бронхопневмония, үпкә рагы. Шулай ук выхлоп газлары баш мие кан тамырлары атеросклерозын китереп чыгара. Үпкә патологиясе аша турыдан-туры йөрәк-кан тамырлары системасының төрле бозылулары да килеп чыгарга мөмкин.

Буа шәһәрендә төп транспорт агымы шәһәрнең үзәк өлешендә Вахитов (Яльчик бистәсенә юнәлеш), Ефремов, Космовский, Люксембург урамнары буйлап, шулай ук шәһәрнең көнчыгыш өлешендә Жорес урамы һәм көнбатыш өлешендә Казан Тракты урамы буйлап уза.

«2013 – 2023 елларга Татарстан Республикасында газ – мотор ягулыгы базарын үстерү» программасы бурычлары кысасында автомобиль транспортының матди-техник базасын модернизацияләү һәм мотор ягулыгы сыйфатында компримирланган табигый газны автотранспорт чаралары тарафыннан Өстенлекле файдалану өчен шартлар тудыру проблемалары хәл ителә. Моннан тыш, шәһәр эчендә пассажирлар йөртүче һәм торак–коммуналь хуҗалыкка хезмәт күрсәтүче предприятиеләр тарафыннан табигый газда эшли торган транспорт чараларыннан файдалану буенча республиканың муниципаль берәмлекләре белән эш алып барыла.

Территориянең җилнең өстенлек итүче юнәлешләренә: көнбатыш, көньяк һәм көньяк - көнбатыш юнәлешләренә карата ориентлашуы мөһим үзенчәлеккә ия. Һаваны пычрату күзлегеннән караганда, җилнең “иң куркыныч” юнәлешләре булып шәһәрнең һава мохитен иң нык пычратучы сәнәгать предприятиеләре урнашкан юнәлешләр тора.

Җилнең өстенлек итүче юнәлешләре булганда, Буа шәһәренең үзәк һәм көнчыгыш өлешләрендәге селитеб территорияләр шәһәрнең төп җитештерү зонасына карата җилле яктан урнашкан, шуның белән алар атмосфера һавасына чыгарыла торган төрле пычраткыч матдәләр

йогынтысына дучар була. Иң чистасы-Буа урманчылыгы урман массивы ягыннан килә торган Көнчыгыш юнәлештәге җил, ул шәһәрнең атмосфера һавасы торышына уңай һәм йомшарткыч йогынты ясый.

Буа шәһәре территориясендә автозаправка станцияләре (АЗС) эшли, алар торак төзелеше янында урнашкан. АЗСта атмосфера һавасын пычратуның төп чыганаклары булып түбәндәге факторлар тора: ягулык савытларын сулау; ягулык җибәргәндә чыгарылу. Ягулык савытларын сулау-резервуарның газ пространствосыннан нефть продуктлары парларын кысрыклап чыгару яки резервуарның газ пространствосында сирәгәю исәбенә тыштан һава бирү процессы ул.

Ягулык җибәргәндә чыгару автомобильгә ягулык багыннан ягулык салу вакытында андагы һаваны кысрыклау исәбенә барлыкка килә.

Таблица 7 - Пычраткыч матдәләрнең фон концентрацияләре

Матдә исеме	**Билгеләнеше, мг/м^3**
Диоксид күкерте	0,025
Оксид углероды	2,5
Диоксид азоты	0,074
Оксид азоты	0,028
Күкертле водород	0,005
Бенз(а)пирен	2,6*10-6

2.2. Су ресурсларының торышын бәяләү

Буа муниципаль районы торак пунктларын хуҗалык-эчәр сулар белән тәэмин итү җир асты чыганакларыннан ялгыз скважиналар һәм җир асты суларын төркемләп җыю юллары ярдәмендә башкарыла. Буа муниципаль районының геологик төзелешенә Анализ ясау, аның территориясенең зур өлеше җир өстеннән Казан һәм татар ярусы токымнарыннан тора. Татар катламнары калынлыгына сулы горизонтларның тигез бүленмәве хас үзенчәлек булып тора. Су алу скважиналарын бораулау барышында аларда берничә кат җир асты сулары булуы билгеләнде. Химик составы буенча татар катламнарындагы сулар күбесенчә аз гына минеральләшү белән характерлана һәм эчү һәм хуҗалык максатларында яраклы булып тора.

Казан катламнарына туры килгән сулы горизонтлар, батиметрик урнашулары аркасында, кавернозлы һәм ярыксыман доломитлар һәм известьташлар суга бик сирәк туенган эрозия челтәре белән дренажланалар. Бу зонаның сулары бораулау скважиналары аша ачыклана һәм басымлы характерда була. Шуңа бәйле рәвештә еш кына сулы горизонтлар никадәр тирәнрәк ятса, гидростатик басымның биеклеге дә шулкадәр зур булуы күзәтелә. Буа муниципаль районындагы югары Казан суларының лаборатор анализлары аларның составында катылыкның һәм тыгыз калдыкның кискен тирбәнешен ачыклый. Бу суларның минеральләшү дәрәҗәсе сулы Горизонт яту тирәнлеге арткан саен арта бара.

Буа шәһәрендә хуҗалык-эчү сыйфатындагы суны күтәрү, чистарту һәм кулланучыларга транспортировкалау буенча төп хезмәт күрсәтүче - «Буа-Водоканал»АҖ.

Хуҗалык-эчә торган су белән тәэмин итү магистраль, бүлү челтәрләре аша гамәлгә ашырыла. Буа шәһәренең су белән тәэмин итү системасының ышанычлылыгы канәгатьләнерлек дип бәяләнә.

Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системаларының сүүткәргеч челтәрләренең эшләве һәм эксплуатациясе РФ Дәүләт төзелешенең 1999 елның 30 декабрендәге 168 номерлы боерыгы белән расланган «коммуналь су белән тәэмин итү һәм канализация системаларын һәм корылмаларын техник эксплуатацияләү кагыйдәләре» нигезендә гамәлгә ашырыла. Транспортлау процессында суның сыйфатын тәэмин итү өчен СанПиН 1.2.3685-21 "Гигиена нормативлары һәм кеше өчен яшәү тирәлеге факторларының куркынычсызлыгын һәм (яки) зарарсызлыгын тәэмин итүгә таләпләр" таләпләренә туры килүенә даими мониторинг ясала.

Буа шәһәрен су белән тәэмин итү шәһәр чигендә урнашкан «Көнбатыш» һәм «Көньяк-көнбатыш» җир асты су җыю урыннарыннан башкарыла.

Сүүткәргеч челтәренең озынлыгы 86 км, шулардан 43 км челтәр 100% тузган. Сүүткәргеч челтәрләренең гомуми тузганлыгы 50% тәшкил итә. Сүүткәргеч челтәрләрендә аварияләр һәм агып чыгуларны булдырмау һәм югалтулар күләмен киметү өчен ябу-җайга салу арматурасын һәм эксплуатация ресурсы беткән сүүткәргеч челтәрләрен вакытында алыштырырга кирәк.

«Көнбатыш» су алу урыны Буа шәһәренең көнбатыш читендә, Чурак авылына илтүче автомобиль юлының уң ягында урнашкан. Су алуда 1988-2000 елларда «Ремсельбурвод» АҖнең Буа филиалы тарафыннан борауланган 52-57 м тирәнлектәге 9 скважина эшли. Файдалануга тапшыру елы - 1988 ел. Скважина насосларының саны-9 данә (тузу проценты - 78,65 %); транспортлаучы насосларның саны - 4 данә (тузу проценты - 86,50 %). Су алуның җитештерүчәнлеге тәүлегенә 3500 м3 тәшкил итә. Су шәһәр халкы, предприятиеләр һәм оешмалар тарафыннан хуҗалык-эчү һәм җитештерү ихтыяҗлары өчен файдаланыла. Су суырту күрсәткечләре буенча скважиналарның дебитлары 3,0-8,0 л/с тәшкил итә, ә су биеклеге 5,0-15,0 м га кими. Суның химик һәм бактериологик составы буенча коры калдыгы 1000 мг/дм3 тан кимрәк, гомуми катылыгы - 5,8-7,0 ммоль/дм3, хлоридлары – 38-78 мг/дм3, нитритлары-0,001 - 0,003 мг/дм3, нитратлары-4,43 - 18,16 мг/дм3, тимер-0,01 - 0,03 мг/ дм3, оксидлашучанлыгы-1,44-3,36 мго2/дм3. Суның органолептик үзлекләре: исе-0 балл, тәме – 0 балл, төсе - 100, болганчыклыгы-0,14-0,29 мг/дм3.

«Үзәк» су алу корылмасы Буа шәһәренең үзәк өлешендә урнашкан. Су җыю урынында 1963-1972 елларда «Ремсельбурвод» АҖнең Буа филиалы тарафыннан борауланган 36,5-48 м тирәнлектәге 4 скважина урнашкан. Консервланган.

«Плодосовхоз» су алу корылмасы Буа шәһәренең көнчыгыш читендә, Буа урау юлыннан 0,4 км көнбатыштарак, «Буа-Водоканал» ААҖ территориясендә урнашкан. Су җыю урынында 1985-2003 елларда борауланган 60-70 м тирәнлектәге 4 скважина урнашкан. Консервланган.

«Көньяк-Көнбатыш» су алу урыны Буа тимер юл станциясеннән 0,5 км төньяк-көнбатышта урнашкан. Су алуда 1980-2003 елларда борауланган 70-85 м тирәнлектәге 3 скважина эшли. Су хуҗалык-эчү һәм җитештерү ихтыяҗлары өчен кулланыла. Су суырту мәгълүматларына караганда, скважиналарның дебиты 7,2-10,8 м3/сәг тәшкил итә, су биеклеге 5,0-10,0 м га кими.карала торган участокта җир асты суларының химик составы түбәндәге сыйфат белән характерлана: гомуми катылыгы – 7,2-7,6 ммоль/ дм3, хлоридлар микъдары-54,3 - 59,3 мг/дм3, гомуми тимер микъдары - 0,1 мг/дм3, нитратлар-13,26 мг/дм3.

2012 елның 29 февраленнән 2018 елның 17 декабренә кадәр («Татарстан Республикасы территориясендә эчә торган һәм хуҗалык-көнкүреш су белән тәэмин итү өчен файдаланыла торган су объектларын санитар саклау зоналары проектларын раслау тәртибе турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2012 елның 29 февралендәге 177 номерлы карарының гамәлдә булуы) Буа шәһәре чикләрендә Министрлык тарафыннан «Буа-Водоканал» АҖ су җыючыларны санитар саклау зоналары проектлары расланды:

1. «Көньяк-Көнбатыш» – 592-п 27.06.2016,
2. «Плодосовхоз» – 593-п 27.06.2016,
3. «Үзәк» – 615-п 04.07.2016,
4. «Көнбатыш» – 616-п 04.07.2016.

Буа шәһәрен үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системасының төп проблемаларына түбәндәгеләр керә:
- халыкны коммерциячел исәпкә алу приборлары белән җитәрлек тәэмин ителмәве;
- транспортировкада эчәргә яраклы сыйфатлы су югалтуның югары дәрәҗәсе;
- сусүткәргечләрнең эчке өслеге бизчел катламнар белән каплану нәтиҗәсендә суның сыйфаты начараюы;
- суны йомшарту системасы булмау.

Буа шәһәренең агып төшүче суларын шәһәрдән көнчыгыштарак 100-200 м ераклыкта урнашкан «Буа-Водоканал» АҖнең биологик чистарту корылмаларына (БОС) чыгаралар.

Биологик чистарту корылмалары 2004 елның декабреннән бирле файдаланыла. Агып төшүче сулар Буа муниципаль районының Яңа Наратбаш авылы янында Зөя елгасына агызыла. Үлчәүле матдәләр буенча биологик чистарту корылмаларының чистарту нәтиҗәлелеге – 79,2%, БПК5 – 76,6%, ХПК-53,4% тәшкил итә.

2003 елдан башлап «Русский Стандарт Водка» ҖЧҖ филиалы Буа спирт заводы филиалының проект куәте тәүлегенә 100,0 м3 булган җитештерү һәм көнкүреш агынты суларын чистарту корылмалары файдаланыла., шулай ук 7,0 м3/сәг җитештерүчәнлектәге коеп яуган яңгыр сулары. Чистарту корылмалары шәһәрнең төньяк - көнчыгыш өлешендә Әйләнгеч урамында урнашкан. Агынты сулар Карлы елгасына чыгарыла. Чистарту корылмаларының үлчәүле матдәләр буенча эш нәтиҗәлелеге – 94,1%, БПК5 – 99,2%, ХПК – 98,2%.

Җир өсте сулары районда техник су белән тәэмин итү һәм сугару өчен генә файдаланыла. Буа муниципаль районының өске су объектларында суның сыйфаты атмосфера явым-төшемнәре, предприятиеләрнең чистартылмаган агынты сулары, өске агынты сулары белән пычрану тәэсирендә формалаша.

Аеруча пычранган елгаларга Зөя елгасының кушылдыклары – Карлы һәм Чынлы елгалары керә. Татарстан Республикасы Экология һәм табигать ресурслары министрлыгының Идел аръягы махсуслаштырылган аналитик контроль инспекциясе тарафыннан үткәрелгән әлеге елгаларның торышына комплекслы бәя бирү суларның 4 «а» классына туры килүен, ягъни югары

пычрану комплекслылыгына ия булуын, билгеләнүче ингредиентларның күп санда пычраткыч булуын күрсәтте.

Карлы елгасында суда азот кушылмаларының югары булуы авыл хуҗалыгы җирләрендә азотлы ашламалар куллану, элек төзелгән терлекчелек фермаларын урнаштыру кагыйдәләрен үтәмәү, ташландык суларның сыйфаты билгеләнгән норматив таләпләргә җавап бирми торган биологик чистарту корылмаларының нәтиҗәле эшләмәве нәтиҗәсе булып тора.

Табигый шартларның, шул исәптән климат шартларының үзгәрүе, су объектларын артык эксплуатацияләү һәм пычрану үзгәртеп коруның табигый процессларын тизләтүгә, өлешчә кибүгә һәм хәтта аларның бөтенләй юкка чыгуына китерә. Моңа бәйле рәвештә су объектларын саклау, шулай ук өске су объектларыннан нәтиҗәле файдалану һәм аларны саклау буенча чаралар комплексын үтәү таләп ителә.

2.3 Җир ресурсларының торышын бәяләү

Туфрак катламының торышы табигый процессларның ярашуы һәм туфракка антропоген йогынты белән билгеләнә.

Буа шәһәре территориясенең туфрак катламының пычрануы сәнәгать-коммуналь билгеләнештәге территорияләрнең һәм инженерлык корылмаларының шактый зур мәйданнары, юл-транспорт челтәре, шулай ук пычраткыч матдәләрнең аэротехноген төшүе белән бәйле.

Туфракның нык пычрануы учак характерында һәм житештерү территорияләренә туры килә, ә сәнәгать мәйданчыгыннан читтә учакның зурлыгы һәм конфигурациясе оешкан һәм оештырылмаган ташландыкларны күчерү характерында билгеләнә.

Буа шәһәре Җир фондының гомуми мәйданы 1589,1 га тәшкил итә.аның торышын характерлаучы төп күрсәткечләрнең берсе-җирләрне функциональ әһәмияткә карап бүлү.

Шәһәрнең көнбатыш өлешендә авыл хуҗалыгы җирләре урнашкан. Туфрак деградациясе проблемалары арасында беренче урында эрозия тора. Аның төп сәбәбе агроландшафтны оештыруны бозуда. Эрозия туфрак капламы структурасына шактый чуарлык кертә һәм туфракның уңдырышлылыгын киметә. Шуңа бәйле рәвештә Буа районында һәм Буа шәһәрендә эрозиягә каршы актив эшләр алып барыла.

Эрозия процесслары белән беррәттән, җирләрнең торышына башка факторлар да зарарлы йогынты ясый, беренче чиратта бу җирләрнең техноген пычрануы. Туфрак катламында күп кенә химик элементлар һәм кушылмалар, шул исәптән авыр металлар, пестицидлар туплана, алар җитештерү эшчәнлеге нәтиҗәсендә әйләнә-тирә мохиткә керә.

Туфракның экологик торышына шулай ук агулы химикатлар һәм минераль ашламалар куллану да йогынты ясый. Соңгы елларда минераль ашламалар һәм агулы химикатлар куллану сизелерлек кими, бу уңай факт булып тора. Автотранспорт һәм сәнәгать предприятиеләре чыгарып ташлаулары белән беррәттән, пестицидлар һәм агулы химикатлар туфракка металл һәм аларның тозлары эләгү чыганагы булырга мөмкин. Кургаш, кадмий, терекөмеш тозлары һәм башкалар аеруча куркыныч.

Калдыкларны саклау һәм юкка чыгару урыннары, рөхсәтсез чүплекләр туфракны пычрату чыганагы булып тора.

Туфракны һәм грунтларны химик пычрату – хуҗалык һәм башка эшчәнлек нәтиҗәсендә туфракта һәм грунтларда туфракның һәм грунтларның сыйфатын начарайта торган һәм халык һәм әйләнә-тирә табигать мохите объектлары сәламәтлеге өчен потенциаль куркыныч тудыра торган микъдарда химик матдәләр туплану. Химик пычрану процессы максималь чагылганда туфрак продуктивлыкка, биологик үз-үзен чистартуга сәләтен югалта, экологик функцияләре югала һәм экосистема һәлак була. Химик пычраткыч матдәләр кискен агуланулар, хроник авырулар китереп чыгарырга, шулай ук канцероген һәм мутаген тәэсир ясарга мөмкин.

Туфракның һәм грунтларның биологик пычрануы-туфракта һәм грунтларда йогышлы һәм инвазион авырулар кузгатучыларны, шулай ук бөҗәкләрне һәм талпаннарны, кеше, хайваннар һәм үсемлекләр авырулары кузгатучыларны таратучыларны халык һәм әйләнә-тирә

табигать мохите объектлары сәламәтлеге өчен потенциаль куркыныч тудыра торган күләмдә туплау.

Буа шәһәре территориясендә санкцияләнмәгән каты коммуналь калдыклар чүплекләре юк.

Туфрак катламы кешенең хуҗалык эшчәнлегенең барлык төрләрендә диярлек пычрана. Туфракны пычратуның төп чыганаклары булып сәнәгать калдыклары тора. Буа шәһәренең сәнәгать предприятиеләре җитештерү калдыклары белән эш иткәндә экологик һәм санитария таләпләрен үтәргә тиешләр, продукция җитештерү калдыкларын җирлек рельефына чыгармаска тиешләр.

2.4 Җитештерү һәм куллану калдыклары белән эш итү

Каты коммуналь калдыкларга торак һәм административ биналарда, җәмәгать билгеләнешендәге учреждениеләрдә һәм предприятиеләрдә (җәмәгать туклануы, уку йортлары, тамаша йортлары, кунакханәләр, балалар бакчалары һ.б.) барлыкка килгән калдыклар керә.

Буа шәһәре территориясендә каты коммуналь калдыкларны туплау турыдан-туры контейнерларда (127 данә) һәм бункерларда (31 данә) башкарыла. Каты көнкүреш калдыкларын чыгару махсус транспортта башкарыла. Шәһәр территориясендә санкцияләнмәгән чүплекләр ачыкланмаган. Чүп-чарны чыгаруны оештыру һәм гамәлгә ашыру белән "САНИТАРНО-ЭКОЛО ГИЧЕСКИЕ СИСТЕМЫ - РЕГИОН" ҖЧҖ шөгыльләнә.

Каты көнкүреш калдыклары полигоны Казан - Ульяновск трассасы буйлап Буа шәһәреннән 9 км һәм Зур Фролово авыл җирлегенең Степановка авылыннан 2 км ераклыкта урнашкан. 2001 елда файдалануга тапшырылган. ККК полигоны типовой проект буенча төзелгән һәм санитария нормалары таләпләренә җавап бирә. 2007 елда калдыкларны: макулатураларны, полиэтилен шешәләрне, ветошларны, пыялаларны, алюминий банкаларны, металлоломнарны сортларга аеру буенча чүп-чарны сортларга аеру линиясе файдалануга тапшырылды, алар кабул итү пунктларына тапшырыла. Шулай ук калдыкларны беренчел эшкәртү цехы да эшли. Макулатураны тыгызлау өчен пресслар, пластмасса калдыкларын ваклау өчен ваклагыч урнаштырылган.

Каты коммуналь калдыкларның еллык күләме 9,2 мең тонна тәшкил итә. ККК полигонының мәйданы-6,0 га.

2.2.1/2.1.1.1200-03 "Санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар классификациясе"нигезендә ККК полигоны II классылы куркыныч объектларга керә. ККК полигоны өчен 500 м зурлыктагы санитар-яклау зонасы урнаштырылырга тиеш.

Буа шәһәрендә барлык предприятиеләр һәм торак сектор төрле дәрәҗәдә сәнәгать һәм хуҗалык-көнкүреш калдыклары барлыкка килү чыганагы булып тора.

Шәһәр территориясендә барлыкка килә торган сәнәгать калдыкларының кими баруы буенча 5 нче класслы хәвефлелек калдыклары һәм 4 нче класслы калдыклар алда бара, 3 нче, 2 нче һәм 1 нче класслы калдыкларның өлеше аз.

Сәнәгать калдыклары арасында территориядән сметалар, агач тузаны, һава фильтрлары, пыяла, төсле металл ватыклары, макулатура, йомычкалар һәм пычкылар, агач калдыклары, тузган автомобиль покрышкалары һәм камералар, шиналар очрый.

Дәвалау-профилактика учреждениеләрендә фракция составы һәм куркыныч дәрәҗәсе буенча төрле калдыклар хасил була.

Медицина калдыклары, шул исәптән дәвалау учреждениеләренең барлык бүлекчәләренең (йогышлылардан тыш) азык-төлек калдыклары, җиһазлар, инвентарь, агулы элементлары булмаган төзек булмаган диагностика җиһазлары, зарарланмаган кәгазь, сметалар, төзелеш чүп-чарлары ККО полигонына чыгарыла.

ККК полигоны атмосфера һавасын, туфракны һәм грунт суларын пычратуның потенциаль чыганагы булып тора.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының Баш ветеринария идарәсеннән алынган мәгълүматка караганда, Буа шәһәре территориясендә кадастр номеры 16:14:990173:405 булган җир кишәрлегендә урнашкан Себер түләмәле үләт базы бар (соңгы күмү датасы - 1948 ел, объект статусы – ябык).

Россия Федерациясе баш санитария табибының «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре территориясендә урнашкан Себер түләмәле үләт базының санитария-яклау зонасы күләмен билгеләү турында» 2016 елның 6 сентябрендәге 149 номерлы карары нигезендә санитария-яклау зонасы себер язвасы үләт базы чикләреннән барлык юнәлешләрдә 50 м тәшкил итә.

Буа шәһәре чигеннән төньяк-көнбатышка таба 200-300 м ераклыкта мәйданы 600 м2 булган биотермик чокыр урнашкан (биологик калдыкларны беренче тапкыр 1986 елда күмгәннәр).

Себер түләмәсе үләт базы аеруча куркыныч объект булып тора, чөнки ул әйләнә-тирә мохит объектларында тотрыклы һәм озак яшәү срогы булган (кайбер мәгълүматлар буенча 100 елдан артык) себер түләмәсе инфекциясе белән туфракны зарарлау учагы булырга мөмкин.

Себер түләмәсен кузгатучыларның күмү урыныннан читкә таралу мөмкинлеген бетерү һәм үләт базының санитар-яклау зонасы күләмен алга таба киметү буенча төп таләпләр булып түбәндәгеләр тора:

- туфрак учагын һәр яктан (шул исәптән төбеннән дә) тимер-бетон каркас (саркофаг)белән тәэмин итү;
- периметр буйлап себер түләмәсе учакларын өеп салу, "Себер түләмәсе" аншлаглы ышанычлы койма белән әйләндереп алу;
- кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча идарәсе белән килештереп, скважиналардагы грунт сулары агымы буенча түбәнрәк туфракка һәм суга лаборатор контроль оештыру.

Торак пунктларда төрле максатлар өчен җир кишәрлекләрен бүлеп бирүне килештерү стадиясендә үләт базы чигеннән һәм аңа якын территорияләрдән алынган туфрак үрнәкләрен тикшерүнең генетик, биологик, бактериологик, санитар - паразитологик һәм химик ысулларын кулланып, аларда себер түләмәсе кузгаткычының споралары яки вегетатив күзәнәкләре булу-булмавын комплекслы лаборатор-диагностик тикшерүләр үткәрү таләп ителә.

Татарстан Республикасында тупланган экологик зыянны бетерү буенча эш башланды. "Буа шәһәрендә нефть белән пычранучы экологик зыян объектларын рекультивацияләү" проекты гамәлгә ашыруга беренчеләрдән булды. Буада 1980 елларда ук нефть белән пычранган 1 гектардан артык җирне рекультивацияләгәннәр. Аларны ачык саклау шәһәр халкының тормышына һәм сәламәтлегенә куркыныч тудырган. Торак йортлар янында, өч урамда, битум калдыклары белән тулган чокырлар урнашкан.

Вакытында һәм тулысынча утильләштерелмәгән очракта калдыкларның шактый күләмдә туплануы халык яши торган урыннарның санитар-экологик торышын шактый начарайта. Калдыкларны күмү һәм туплауның канәгатьләнерлек булмаган сыйфаты, полигоннарны, шулай ук калдыкларны вакытлыча урнаштыру урыннарын эксплуатацияләү технологияләрен үтәмәү барлыкка килгән экосистемаларга зарарлы һәм кайчак һәлакәтле йогынты ясый.

2.5 Зиратлар белән вәзгыять

Буа шәһәре территориясендә өч зират урнашкан:

- шәһәрнең көнчыгыш өлешендәге Жорес урамындагы 2,7 га мәйданлы зират;
- Казан тракты урамындагы шәһәрнең көнбатыш өлешендә 5,7 га мәйданлы зират;
-шәһәрнең төньяк-көнбатыш өлешендә 2,2 га мәйданлы зират.

Зиратларның санитар-саклау зоналары Утар төзелешен өлешчә каплап тора. СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 "Санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка

объектларның санитар классификациясе" нигезендә 10 га һәм аннан да азрак мәйданлы гамәлдәге зиратларда 100 м зурлыктагы санитар-яклау зонасы бар.

Зиратларның гомуми мәйданы 10,6 гектар тәшкил итә.

2.6 Акустик режим

Тавыш-антропоген килеп чыгышлы көчле ярсыткыч. Ул кешенең тулы канлы тормышына комачаулый. Буа муниципаль районының тавыш белән пычрануының гомуми картинасына коммуналь, сәүдә, сәнәгать предприятиеләре, торак йортларның инженерлык җиһазлары, шулай ук автомобиль һәм тимер юл транспорты зур өлеш кертә.

Кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча идарәсенең территориаль бүлеге (Буа ТБ) мәгълүматлары буенча Буа шәһәре урамнарында транспорт агымнарының шау-шу дәрәҗәсе рөхсәт ителгән чик дәрәҗәдән артмый.

Шәһәрдә тавыш йогынтысының потенциаль чыганагы булып тимер юл тора. Транспорт агымнарының тавыш характеристикасы булып эквивалент тавыш дәрәҗәсе (LАэкв, дБА) тора. Тавыш йогынтысының характеры һәм интенсивлыгы транспорт хәрәкәтенең интенсивлыгына, тизлегенә бәйле.

Буа шәһәре территориясендә тавышның эквивалент дәрәҗәсе 60 дбадан 75 дбага кадәр үзгәрә (билгеләнгән норма буенча – бина эчендә 50 дБА, торак йортлар янындагы территориядә 55 дБА). Тимер юл буенда урнашкан барлык торак фонды диярлек акустик дискомфорт зонасында урнашкан, чөнки ул тавыш чыганакларыннан җитәрлек дәрәҗәдә ерак түгел һәм яшел үсентеләр полосалары белән тулысынча сакланмаган.

«Буа шикәре»ҖЧҖ предприятиесе шау-шуның стационар чыганагы булып тора. Иң зур тавыш йөкләнеше сезонлы эшләр чорында (көзге – кышкы чорда) теркәлгән. Предприятиенең санитар-яклау зонасы чигендә тавыш дәрәҗәсе чик-рөхсәт ителгән күрсәткечтән артмый. Предприятиенең санитар-яклау зонасында урнашкан торак төзелеше территориясенә потенциаль тавыш йогынтысы булырга мөмкин.

Буа шәһәре территориясендә радиация хәле табигый (табигый) һәм ясалма радиация чыганаклары тәэсиреннән барлыкка килә, алар радиация фонына үз өлешләрен кертәләр.

Табигый һәм техноген яктан үзгәртелгән радиация фонының гомуми еллык дозага керткән өлеше уртача 60% тәшкил итә һәм ул бина һәм корылмалар һавасында радон булуга, туфракта һәм төзелеш материалларында табигый радионуклидларның гамма-нурланышына һәм башкаларга бәйле.

Буа шәһәрендә радиация-гигиена торышы тотрыклы (7-13 мкР/сәг).

Турыдан-туры күрүчәнлектәге радиореле системаларының, тропосферадагы радиореле системаларының һәм радиотапшырулар, телевидение һәм радиоэлемтәнең иярчен системаларының техник чаралары шактый үсүгә бәйле рәвештә, электромагнит кырларның кеше организмына йогынтысы артты. Буа шәһәренең потенциаль электромагнит пычрану чыганаклары булып радиотехник объектлар (иярчен элемтә станцияләре, Телевизион ретрансляторлар, кәрәзле элемтә станцияләре), шулай ук радиореле станцияләре һәм электр тапшыруның һава линияләре торырга мөмкин.

2.7 Яшелләндерелгән территорияләрнең торышын бәяләү

Территорияне яшелләндерү системасының төп структур элементлары әйләнә-тирә мохит торышына сизелерлек күп планлы йогынты ясый. Алар табигый биосфера процессларының барышына булышлык күрсәтәләр, климатны җайга салучы йогынты ясыйлар, әйләнә-тирә

мохиткә антропоген йогынтыны киметәләр, хуҗалык эшчәнлеге, яшәү һәм ял итү шартларын яхшыртып, табигать ресурсларыннан комплекслы баланслы файдалануга ярдәм итәләр.

Яшел утыртмалар системасы-торак пунктларның табигый комплексы элементлары структурасында һәм әйләнә-тирә мохитне саклауда мөһим фактор. Барлык категориядәге яшеллекләр территорияләрне җилләтүне, һава бассейнын савыктыруны тәэмин итә һәм халыкның ял итү урыны булып тора.

Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр шәһәрнең төньяк һәм көнчыгыш өлешләрендә урнашкан Комсомол һәм Космовский урамнарындагы скверлардан, шулай ук бульварлардан, Буаның көнчыгышында Космовский, Р.Люксембург, Татарстан һәм К. Маркс урамнарындагы парклардан тора.

Махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр шәһәрнең төньяк-көнбатыш өлешендә урман саклау полосалары һәм питомниклардан, шулай ук зиратлардан тора.

Буа шәһәренең көнчыгыш чиге буйлап 1 км ераклыкта урман-дала зонасы шартларында кыйммәтле урман ландшафтлары булган Буа урманчылыгы урман массивы урнашкан, бу шәһәрдәге экологик хәлгә сизелерлек уңай йогынты ясый һәм халыкның ел әйләнәсе ялын оештыру өчен уңай шартлар тудыра.

Буа шәһәренең яшелләндерелгән территорияләре мәйданы 35,2 га тәшкил итә (йорт яны яшелләндерүләреннән тыш). Буа шәһәрендә файдалану төрләре буенча яшелләндерелгән территорияләрнең түбәндәге категорияләре аерып күрсәтелә («шәһәрләрне яшелләндерү " ГОСТ 28329-89):

– гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән, төрле ял итү рәвешләре өчен билгеләнгән территорияләр-скверлар һәм бульварлар, парклар;

– махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр-зиратлар, урман утыртмалары;

- чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр-стадионнар.

Таблица 8 - Буа шәһәренең яшелләндерелгән территорияләре структурасы, га

Исеме	2020 ел
Ял итүнең төрле формалары өчен билгеләнгән гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр – скверлар һәм бульварлар, парклар	35,2

Буа шәһәре халкының гомуми файдаланудагы яшеллекләр белән тәэмин ителеше 17,0 м2/кеше тәшкил итә, норматив күрсәткечләре 10 М2/кеше (СП 42.13330.2016).

Утыртмаларның санитар хәле нормальдән изелгәнгә кадәр үзгәреп тора. Антропоген йөкләнеш чикләнгән урыннарда (мәктәпләр, балалар бакчалары, хастаханәләр территорияләрендә) үсүче урта яшьтәге (25-30 яшь) агачлар аеруча тотрыклы. Яшел утыртмаларның механик тәэсирләр белән зарарлануы (төзелеш, коммуникацияләр салу, электр линияләре астында агачларны технологик кисү һ.б.), шулай ук аларның яшәү сәләтен какшатуга китерә торган корткычлар һәм авырулар белән зарарлануы күзәтелә.

Буа шәһәренең яшелләндерелгән территорияләренең сыйфатын яхшырту өчен:

-корткычлардан һәм авырулардан саклау-профилактика чаралары комплексын һәм яшел үсентеләрне карау буенча даими агротехник чаралар үткәрү;

- автотранспорт белән иң күп йөри торган урамнарда яшел үсентеләр полосаларын оештыру;

предприятиеләрнең санитар-яклау зоналарын һәм юлларны яшелләндерүне оештыру;

- ел саен агачлар һәм куаклар утыртуны яңарту.

2.8 Хайваннар һәм үсемлекләр дөньясының торышын бәяләү

Үсемлекләр һәм хайваннар дөньясы объектларын саклауның кешелек өчен Икътисадый һәм социаль әһәмиятен артык бәяләп булмый.

Үскән үсемлекләр капламы-ландшафтның тышкы, шул исәптән антропоген тәэсирләргә тотрыклы булуының мөһим шарты. Ул деструктив процессларга – солифлюкциягә, эрозиягә,

дефляциягә һ. б. каршы тора, техноген чыгарылмалар тәэсиреннән саклагыч фильтр булып хезмәт итә һ. б.

Татарстан Республикасының үсемлекләр дөньясы шактый күптөрлелеге белән аерылып торды, антропоген йогынты кичерүен дәвам итә, бу аны юкка чыгаруга, гадиләштерүгә һәм типик төп үсемлекләр бергәлекләрен яфраклы урманнарга, урмансыз сөрүлекләргә һәм көтүлекләргә алыштыруга китерә. Хәзерге үсемлекләр япмасында ландшафтларның йөзен билгеләүче агроценозлар аерым урын алып тора. Гербицидларны даими куллану һәм бөртеклеләрне үстерүнең интенсив технологияләре чүп үләннәренең нык үсүенә китерә. Мәсәлән, ике гасыр элек кенә республика территориясе яртылаш урманнар белән капланган булса, хәзерге вакытта Татарстан Республикасы аз урманлы территорияләргә керә. Әмма соңгы елларда, үсемлек формацияләрен саклау һәм торгызу буенча күрелгән чаралар нәтиҗәсендә, урман һәм үләнле үсемлекләр өчен мәйданнарның артуы күзәтелә башлады. Көтүлекләрдә, нигездә, үсемлекләрнең бик нык деградацияләнүен дәлилләүче кош таулыгы, ланцет яфраклы бака үсентесе, кыр шөпшәсе, шайтан таягы кебек тәбәнәк буйлы төрләре үсә.

Хайваннар дөньясының экологик әһәмияте гаять зур. Барыннан да элек, туфракның табигый уңдырышлылыгын саклауда, биологик әйләнешне тизләтүдә һәм беренчел биологик продукцияне арттыруда туфракта яшәүче хайваннарның әһәмияте зур. Хайваннар шулай ук эстетик, белем бирү һәм танып белү аспектларында гаять зур кыйммәткә ия.

Туфрактагы умырткасызлардан күбесенчә үрмәкүчсыманнар һәм бөҗәкләр формалары тора. Һава бөҗәкләре арасында коңгызлар, элпә канатлылар, тәңкәле канатлылар һәм ике канатлылар өстенлек итә.

Буа шәһәренең җир өсте умырткалылары фаунасы синантроп һәм йортлаштырылган төрләрдән тора (мәче, эт, күгәрчен һ.б.). Ачык киңлекләрдә шулай ук соры тычкан, кыр тычканы, соры әрлән, гади әрлән даими яши.

2.9. Халык сәламәтлеге өчен куркынычны бәяләү

Халыкның сәламәтлеген формалаштыру процессына әйләнә - тирә мохитнең техноген пычрану дәрәҗәсен, территориянең архитектура-планлаштыру оешмасының рациональлеген чагылдыручы күп кенә биологик, социаль-икътисадый, антропоген, табигый-климат, медицина-санитария факторлары йогынты ясый.

Тирәлекнең атмосфера һәм туфрак белән пычрануының кешегә йогынтысы экологик бәйле авырулар ешлыгының артуында чагылыш таба:

- иммунологик реактивлык;
- сулыш органнарының аллергия характерындагы кискен авырулары;
- функциональ һәм физиологик күрсәткечләр нормасыннан тайпылышлар: физик үсеш бозылу, анемия, үпкәләрнең вентиляция функциясе киму һ. б.;
- хроник авырулар санының артуы;
- әйләнә-тирә мохит сыйфатына тәэсир итә торган тумыштан килгән аномалияләр, шешләр, кан авырулары ешлыгы арту.

Буа муниципаль районы һәм Буа шәһәре алга киткән сәнәгать җитештерүе, авыл хуҗалыгы, әйләнә-тирә мохиткә һәм халыкның сәламәтлегенә йогынты ясый торган һәм сәламәтлек дәрәҗәсен, ягъни төрле яшьтәге халык организмының җавап реакциясен билгели торган торак-коммуналь хуҗалык предприятиеләре булуы белән характерлана.

Буа шәһәренең атмосфера һавасының һәм эчә торган суының торышы күп очракта төрле пычрану чыганаклары белән билгеләнә. Шуңа бәйле рәвештә халык арасында санитария-демография күрсәткечләренең начараюы (I дәрәҗә), йогышлы һәм соматик авырулар ешлыгының артуы (II дәрәҗә), халыкның аеруча сизгер төркемнәрендә (балалар, яшүсмерләр, өлкән яшьтәге кешеләр, йөкле хатын – кызлар-III дәрәҗә) организмның аерым функцияләре һәм системалары үзгәрүе, саклау-адаптация мөмкинлекләренең, иммун статусының үзгәрүе, бозылу кебек сәламәтлек торышының үзгәрүе ихтимал. гомеостаз һәм организмның гомуми каршылык

күрсәтүчәнлегенең кимүе (IV дәрәҗә), яшәү өчен мөһим микро -ро үзләштерү, туплау һәм организмнан чыгару кинетикасының бозылуы- һәм макроэлементлар, шулай ук пычраткыч матдәләр (V дәрәҗә). I һәм II дәрәҗәләрдә аз гына булса да үзгәрешләр ачыкланганда, III-V дәрәҗәләрдә тикшеренүләр үткәрү кирәкми, чөнки алар бу вакытта мәҗбүри тәртиптә була.

Балалар, халыкның "индикатор" төркеме нигезе буларак, тирәлекнең пычрануына сизелерлек җавап бирә, шуңа күрә кайбер экологик авырулар буенча әлеге категория арасында өлкәннәргә караганда ешрак очрый. Әйләнә-тирә мохиткә бәйле аз интенсивлык факторлары йогынтысының нәтиҗәсе булып бала организмының саклану-адаптация механизмнарының артык киеренкелеге тора, бу, үз чиратында, авыртулы халәтләр үсешенә ярдәм итә.

Таблица 9 – Халыкның санитар-демографик параметрлары

№	Күрсәткечләр	2018	2019	2020
1	1000 кешегә туучылар саны.	8,0	6,7	6,9
2	Гомуми үлем	15,4	17,7	18,6
3	Тере килеш туган 1000 балага сабыйлар үлеме	2,8	-	3,5
4	Табигый үсеш	-7,4	-7,9	-11,7

Таблицадан күренгәнчә, 2020 елда туучылар саны күрсәткече 2018 ел белән чагыштырганда кимегән һәм 6,9 тәшкил иткән. Үлем күрсәткече арткан һәм 18,6 тәшкил иткән. 2020 елда тере килеш туган 1000 балага сабыйлар үлеме алдагы ел белән чагыштырганда 1,3 тапкырга арткан. Табигый үсеш күрсәткече элеккечә үк тискәре мәгънәгә ия.

Халыкның гомуми сәламәтлеген ел дәвамында медицина ярдәме сорап мөрәҗәгать иткән һәм төрле авырулар буенча диспансер хисабында торучы затлар саны буенча читләтеп бәяләргә мөмкин. «Буа үзәк район хастаханәсе» ДАССУ мәгълүматлары буенча, сулыш органнары, күз һәм аның өстәмә аппараты авырулары, кан әйләнеше системасы авырулары аеруча еш очрый.

Таблица 10 – Халыкның төп яшь төркемнәре арасында авыруларның таралуы (1000 кешегә)

Авырулар класслары аталышы	Барлыгы			шул исәптән								
				балалар арасында (0-14 яшь)			яшьүсмерләр арасында (15-17 яшь)			өлкәннәр арасында (18 яшь һәм аннан өлкәнрәкләр)		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Авыруларның барлык класслары буенча йомгак	975	1134	1413	1181	1454	1537	1953	2165	2080	894,2	1031	1362
алардан:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Кайбер йогышлы һәм паразитар авырулар	36,5	39,5	38,2	47,1	64,0	54,9	74,3	77,3	68,5	32,9	33,3	33,7
Кискен эчәк инфекцияләре	6,7	6,7	7,9	13,3	13,7	27,3	29,4	30,1	3,6	4,5	4,6	4,4
Яңа шеш барлыкка килүләр	38,6	36,2	37,1	0,4	6,6	10,8	0	0,7	0,7	47,7	43,4	43,6

Авырулар класслары аталышы	**Барлыгы**			**шул исәптән**								
				балалар арасында (0-14 яшь)			**яшьүсмерләр арасында (15-17 яшь)**			**өлкәннәр арасында (18 яшь һәм аннан өлкәнрәкләр)**		
	2018	**2019**	**2020**	**2018**	**2019**	**2020**	**2018**	**2019**	**2020**	**2018**	**2019**	**2020**
Кан, канъясагыч органнар авырулары һәм иммун механизмын җәлеп итүче аерым бозылулар	31,7	42,6	40,2	70,2	73,9	89,1	46,9	47,9	48,8	23,5	23,8	24,8
Эндокрин система авырулары, туклану тайпылышлары һәм матдәләр алмашы бозылу	73,6	84,0	84,6	39,7	42,2	41,2	127,6	146,7	134,2	78,1	89,5	90,9
Күз һәм аның өстәмә аппараты авырулары	139,8	22,3	212,2	154,6	213,6	179,1	230,7	295,1	280,0	193,1	207,3	211,7
Колак авырулары	28,3	37,1	38,6	43,3	45,8	49,2	136,7	139,5	134,2	20,9	31,3	32,8
Кан әйләнеше системасы авырулары	108,3	110,8	104,4	38,2	39,6	24,2	112,2	114,5	110,8	122,0	124,4	165,7
Сулыш органнары авырулары	167,0	169,4	210,7	430,9	446,5	401,6	404,6	398,7	380,0	105,3	106,7	110,2
Ашкайнату органнары авырулары	86,1	93,6	94,9	92,7	96,0	96,1	201,9	206,1	199,8	80,0	88,5	90,5
Тире һәм тире асты клетчаткасы авырулары	7,7	10,4	10,0	14,0	14,8	15,2	18,9	22,9	26,9	6,1	9,0	8,3
Сөяк-мускул системасы һәм тоташтыргыч тукыма авырулары	76,8	79,0	76,2	84,5	89,8	46,5	192,8	196,8	137,8	70,5	72,1	79,4

Авырулар класслары аталышы	Барлыгы			шул исәптән								
				балалар арасында (0-14 яшь)			яшьүсмерләр арасында (15-17 яшь)			өлкәннәр арасында (18 яшь һәм аннан өлкәнрәкләр)		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Сидек-җенес системасы авырулары	41,9	44,3	45,1	37,6	39,0	34,4	75,7	77,3	71,4	41,4	44,0	46,0
Имгәнүләр, агуланулар һәм тышкы сәбәпләр йогынтысының кайбер башка нәтиҗәләре	28,7	37,4	37,7	20,0	21,3	30,7	152,1	158,1	130,5	25,4	35,6	55,1
Клиник һәм лаборатор тикшеренүләр вакытында ачыкланган башка рубрикаларда классификацияләнмәгән симптомнар, билгеләр һәм нормадан тайпылышлар	0	0	2,8	0	0	18,4	0	0	0	0	0	0

Шуңа күрә халыкны су белән тәэмин итү шартларын яхшырту, атмосфера һавасын пычрату чыганакларын, физик йогынты ясау факторларын төгәл инвентаризацияләү буенча сәламәтләндерү чараларын эшләргә кирәк, бигрәк тә Буа шәһәре территориясендә яңа объектларны проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә.

Торак төзелешенең шактый өлеше җитештерү, коммуналь-склад объектларының, зиратларның санитар-яклау зоналарында урнашкан.

Шулай ук җитештерү объектларының санитар-яклау зонасында социаль инфраструктура объектлары һәм гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр урнашкан.

Җир асты су чыганакларының санитар саклау зоналарының 2-3 поясы чикләрендә махсус әһәмияткә ия территорияләр (зиратлар һәм себер язвасы үләт базы), шулай ук утар корылмалары урнашкан.

Әлеге фактлар шәһәрдә экологик-гигиена вәзгыятен тотрыкландыру һәм савыктыру – модернизацияләү, предприятиеләрдә кулланыла торган технологияләрне камилләштерү йә предприятиеләрне гамәлдәге урыннарыннан күчерү чараларын үткәрү кирәклеге турында сөйли; җитештерү объектларының санитар - яклау зонасында урнашкан торак төзелешен яңадан функцияләштерү, техник куркынычсызлыкны тәэмин итү чаралары комплексын үткәрү турында сөйли.үләт базы һәм аның санитар-яклау зонасы күләмен киметү.

Шәһәрнең төньяк-көнчыгыш өлешендәге җитештерү-селитеб район техноген һәм табигый-антропоген күрсәткечләр буенча кризислы экологик хәл белән характерлана. Районда Утар төзелеше урнашкан, аның бер өлеше «Буа машина төзү заводы» ҖЧҖ санитар-саклау

зонасына керә. Шәһәрнең төньяк-көнчыгышы һәм көнчыгышы аша «Казан-Буа-Ульяновск» федераль автомобиль юлы уза, ул атмосфера һавасын пычратуның һәм тавыш йогынтысының потенциаль чыганагы булып тора.

Буа шәһәренең көньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан җитештерү-селитеб районы техноген күрсәткечләр буенча кризислы экологик вәзгыять һәм табигый - антропоген күрсәткечләр буенча канәгатьләнерлек вәзгыять белән характерлана. Шәһәрнең көньяк өлешендә яшел үсентеләр питомнигы булу уңай фактор булып тора.

Шәһәрнең төньяк өлешендәге җитештерү-селитеб район техноген һәм табигый-антропоген күрсәткечләре буенча кризислы экологик хәл белән характерлана. Бу районда «Буа шикәре» ҖЧҖ урнашкан, аның санитар-яклау зонасына торак төзелеше, социаль объектлар керә. Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр шулай ук объектларның санитар-яклау зоналарында урнашкан.

Буа шәһәренең көнчыгыш өлешендәге һәм көньяк-көнчыгыш өлешендәге селитеб район техноген һәм табигый-антропоген күрсәткечләр буенча шартлы рәвештә уңай экологик хәл белән характерлана. Территориясенең шактый өлешен болыннар алып тора. Районда чистарту корылмалары урнашкан, аларның санитар-саклау зоналарына торак төзелешенең зур булмаган өлеше керә. Шулай ук район аша әйләнә-тирә мохитне пычратуның потенциаль чыганагы булган Федераль юл уза.

Шәһәрнең көнбатыш өлешендәге селитеб район техноген күрсәткечләр буенча канәгатьләнерлек экологик хәл һәм табигый-антропоген күрсәткечләр буенча кризислы хәл белән характерлана. Районда гомуми файдаланудагы яшелләндерү, рекреацион зоналар юк. Яшелләндерү эшләре Вахитов урамындагы юл буендагы зур булмаган полосадан гыйбарәт.

3 бүлек. Урман фонды җирләре

Буа шәһәренең көнчыгыш чиге буйлап 1 км ераклыкта урман-дала зонасы шартларында кыйммәтле урман ландшафтлары булган Буа урманчылыгы урман массивы урнашкан, бу шәһәрдәге экологик хәлгә сизелерлек уңай йогынты ясый һәм халыкның ел әйләнәсе ялын оештыру өчен уңай шартлар тудыра.

Токым составында юкә, өрәңге, карама, кайчак усак һәм каен катнашмасы булган имән үсентеләре өстенлек итә.Урман асты катламында чикләвек куаклары, гөлҗимеш агачлары үсә. Үлән капламы күләгәгә чыдам урман үләннәреннән тора (йонча үлән, исле ясмин, урман йолдызагы, баллут, тояк үләне һ.б.).

Буа урманчылыгының урман массивы мохит барлыкка китерү функцияләрен, шулай ук биоресурсларны саклау һәм торгызу, биотөрлелекне саклау функцияләрен башкара.

Татарстан Урман хуҗалыгы министрлыгы белешмәләре буенча дәүләт урман реестры белешмәләре буенча Буа шәһәре территориясендә 39 гектар мәйданлы торак пункт җирләрендә урнашкан урманнар бар. «Буа шәһәре» муниципаль берәмлегенең шәһәр урманнары биләгән торак пунктлары җирләрендә урнашкан урманчылык чикләрен билгеләү турында Федераль урман хуҗалыгы агентлыгы боерыгы юк.

4 бүлек. Файдалы казылмалар ятмаларының тау бүлеп бирүләре

Татарстан Республикасы Экология һәм табигать ресурслары министрлыгының геологик мәгълүмат фонды мәгълүматлары буенча Буа шәһәре муниципаль берәмлеге чикләрендә расланган запаслары тәүлегенә 500 $м^3$тан артмаган җир асты сулары ятмалары урнашкан.

«Җир асты байлыклары турында» 7 нче 27-ФЗ статьясы нигезендә файдалы казылмалар чыгару, файдалы казылмалар чыгаруга бәйле булмаган җир асты корылмаларын төзү һәм эксплуатацияләү, махсус сакланылучы геологик объектлар төзү өчен җир асты байлыкларыннан файдалануга лицензия нигезендә, шулай ук минераль чималны разведкалаганда һәм чыгарганда продукция бүлү турындагы килешү нигезендә файдаланучыга җир асты байлыклары кишәрлеге тау бүлеп бирелгән-геометрик җир асты байлыклары блогы рәвешендә бирелә.

Тауларга бүлеп бирелгән чикләрне билгеләгәндә файдалы казылмалар ятмасының пространство контурлары, җир асты корылмаларын төзү һәм эксплуатацияләү участогының торышы, Тау һәм шартлату эшләрен имин алып бару чикләре, тау эшләнмәләренең зарарлы йогынтысыннан саклау зоналары, тау токымнары күчү зоналары, табигать объектлары, биналар һәм корылмалар астындагы саклагыч целиклар контурлары, карьерлар һәм кисемнәр һәм җир асты байлыкларын геологик өйрәнү һәм алардан файдалану процессына бәйле рәвештә җир асты байлыкларының һәм җир өслегенең торышына йогынты ясый торган башка факторлар.

Милли иминлекне һәм әйләнә-тирә мохитне саклауны тәэмин итү максатларында җир асты байлыкларының аерым кишәрлекләреннән файдалану чикләнергә яисә тыелырга мөмкин. Торак пунктлар, шәһәр яны зоналары, сәнәгать, транспорт һәм элемтә объектлары территорияләрендә җир асты байлыкларыннан файдалану, әгәр бу файдалану кешеләрнең гомеренә һәм сәламәтлегенә куркыныч тудырырга, хуҗалык объектларына яисә әйләнә-тирә мохиткә зыян китерергә мөмкин булса, өлешчә яисә тулысынча тыелырга мөмкин.

Экологик, технологик һәм атом күзәтчелеге буенча федераль хезмәтнең "Тау бүлеп бирү проекты эчтәлегенә, тау бүлеп бирү акты рәвешенә, тау бүлеп бирү актына график кушымталарга карата таләпләрне раслау һәм тау бүлеп бирүенең төгәлләштерелгән чикләрен таныклаучы Документлар реестрын алып бару турында" 2020 елның 9 декабрендәге 508 номерлы боерыгы нигезендә җир асты суларын чыгару өчен тау бүлеп бирелгән чикләрне нигезләү депрессияләү бүрәнкәсен (су алуны алу өлкәсен), җир асты байлыклары кишәрлегенең геологик структурасын, тау токымнарының литологик составын, геотермик шартларны, җир асты суларының гидродинамик һәм гидрохимик режимнарын, тау-санитария саклау округы зоналары чикләрен һәм режимнарын, су алуның техник комплексы объектларын урнаштыру өчен кирәкле җир өслеге мәйданын исәпкә алып гамәлгә ашырылырга тиеш, шул исәптән скважиналар, резервуарлар, суүткәргечләр, технологик җайланмалар.

Тауларга бүлеп бирелгән чикләргә су алу һәм контроль (күзәтү) скважиналары, шулай ук продуктив катлам өстендә һәм аның астында урнашкан тау чыганакларын казу (үткәрү, бораулау) һәм (яисә) эксплуатацияләү өчен кирәкле җир асты байлыклары блоклары (кишәрлекләре) кертелергә тиеш.

5 бүлек Махсус сакланылучы табигать территорияләре

Махсус сакланылучы табигать территорияләре-табигатьне саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм савыктыру әһәмиятенә ия, дәүләт хакимияте органнары карарлары белән тулысынча яисә өлешчә хуҗалык файдалануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән табигать комплекслары һәм объектлары урнашкан җир, су өслеге һәм алар өстендәге һава киңлеге кишәрлекләре. Махсус сакланылучы табигать территорияләре гомуммилли байлык объектларына керә.

Махсус сакланылучы табигать территорияләренең җирләреннән, су, урман һәм башка табигать ресурсларыннан файдаланганда барлыкка килә торган мөнәсәбәтләр Россия Федерациясенең тиешле законнары һәм Россия Федерациясе субъектларының законнары белән җайга салына.

Махсус сакланылучы табигать территорияләре федераль, региональ яисә җирле әһәмияткә ия булырга һәм тиешенчә федераль башкарма хакимият органнары, Россия Федерациясе субъектларының башкарма хакимият органнары һәм җирле үзидарә органнары карамагында булырга мөмкин.

Буа шәһәреннән төньяк һәм көнчыгыш юнәлештә төбәк әһәмиятендәге табигать һәйкәле булган Зөя елгасы ага. Объектның статусы ТАССРның 1978 елның 10 гыйнварындагы 25 номерлы карары һәм Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29 декабрендәге 644 номерлы карары белән расланган.

Зөя елгасы Татарстан Республикасының хуҗалык эшчәнлегендә мөһим роль уйный, җирле әһәмияттәге транспорт магистрале, табигый су белән тәэмин итүнең мөһим чыганагы булып тора. Хуҗалык һәм мәдәни-көнкүреш әһәмияте бар.

Татарстан Республикасының Биологик ресурслар буенча дәүләт комитеты белешмәләре нигезендә Буа шәһәре чикләрендә махсус сакланылучы табигать территорияләре һәм аларның саклану зоналары урнашмаган (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 24 июлендәге 520 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасында Махсус сакланылучы табигать территорияләре дәүләт реестры белешмәләре).

6 бүлек. Территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар

Территорияләрдән файдалануның муниципаль берәмлек чикләрендәге территориядән файдалануны чикләүне билгели торган махсус шартлары булган зоналарга түбәндәгеләр керә:
-предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-яклау зоналары;
транспорт коммуникацияләренең санитария өзеклекләре (читләштерелгән санитария полосасы) ;
- инженерлык коммуникацияләренең санитария өзеклекләре (читләштерелгән санитария полосасы) ;
- инженерлык коммуникацияләренең саклау зоналары;
- әйләнә-тирә табигать мохите торышын күзәтү стационар пунктларының саклау зонасы;
- су белән тәэмин итү чыганакларын һәм эчәргә яраклы суүткәргечләрне санитар саклау зоналары.
- су саклау зоналары, яр буе яклау полосалары һәм яр буе полосалары;
- мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни ядкарьләрне)саклау зоналары;
-юл буендагы полосалар.

6.1 Җитештерү һәм башка объектларның санитар-саклау зоналары

Санитар-яклау зоналары территорияләрен оештыру һәм алардан файдалану режимнары буенча төп таләпләр "Санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар классификациясе. Яңа редакция" 2.2.1/2.1.1.1200-03 СанПиНда билгеләнгән.

Санитар-яклау зонасы сәнәгать предприятиесенең һәм химик, биологик яки физик йогынты чыганагы булган объектның мәҗбүри элементы булып тора. Анда пычрану дәрәҗәсе яки йогынты дәрәҗәсе селитеб территорияләр өчен кабул ителгән нормативлардан югарырак. Санитар-яклау зоналары чикләрендә җир кишәрлекләре бирү территориаль органнарның «Гигиена һәм эпидемиология үзәге» Федераль дәүләт сәламәтлек саклау учреждениесе (ФДССУ) санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен бозмау турында бәяләмәсе булганда башкарыла.

Санитар-саклау зонасының киңлеге барлык пычраткыч матдәләр өчен атмосферада чыгарылмаларның таралуын исәпләүнең килештерелгән һәм расланган ысуллары буенча башкарылган, яшәү тирәлегенең пычрануын исәпкә алып, һәр фактор буенча гамәлдәге, төзелешкә билгеләнгән яки проектлана торган предприятиеләрнең өлеше исәбенә тавыш, вибрация һәм электромагнит кырлар таралуы расланырга тиеш.

Санитар-саклау зоналарына бәйле шәһәр төзелеше эшчәнлеген чикләүләр вакытлыча характерда була һәм шәһәр төзелеше һәм санитар-гигиена мониторингы системасында төзәтелергә тиеш.

Таблица 11 - Санитар-яклау зоналары территорияләрен оештыру һәм алардан файдалану режимнары буенча төп таләпләр

Сәнәгать объектының яисә җитештерүнең санитар-яклау зонасы чикләрендә күрсәтелгән объект хезмәткәрләренә хезмәт күрсәтү һәм сәнәгать объекты (җитештерү)эшчәнлеген тәэмин итү өчен биналар һәм корылмалар урнаштыру рөхсәт ителә:	Санитар-яклау зонасында урнаштыру рөхсәт ителми
▪ авария хәлендәге дежур персонал өчен торак булмаган биналар; ▪ вахта ысулы буенча эшләүчеләр өчен тору урыннары (ике атнадан да артык түгел); ▪ идарә биналары, конструктор бюролары; ▪ административ административ билгеләнештәге биналар; ▪ фәнни-тикшеренү лабораторияләре; ▪ поликлиникалар;	▪ торак төзелешне, аерым торак йортларны, ландшафт-рекреация зоналарын да кертеп; ▪ ял итү зоналары; ▪ курортлар, шифаханәләр һәм ял йортлары территорияләре; ▪ бакчачылык ширкәтләре һәм коттедж төзелеше территорияләре; ▪ коллектив коллектив яисә индивидуаль дача һәм бакча-яшелчә участоклары;

<table>
<tr><th>Сәнәгать объектының яисә җитештерүнең санитар-яклау зонасы чикләрендә күрсәтелгән объект хезмәткәрләренә хезмәт күрсәтү һәм сәнәгать объекты (җитештерү)эшчәнлеген тәэмин итү өчен биналар һәм корылмалар урнаштыру рөхсәт ителә:</th><th>Санитар-яклау зонасында урнаштыру рөхсәт ителми</th></tr>
<tr><td rowspan="2">▪ ябык типтагы спорт-сәламәтләндерү корылмалары;
▪ мунчалар, прачкалар;
▪ сәүдә һәм җәмәгать туклануы объектлары;
▪ мотельләр, кунакханәләр;
▪ җәмәгать һәм индивидуаль транспортны саклау өчен гаражлар, мәйданчыклар һәм корылмалар;
▪ янгын депосы;
▪ җирле һәм транзит коммуникацияләр, электр тапшыру линияләре;
▪ элект электр подстанцияләре, нефть һәм газүткәргечләр;
▪ техник су белән тәэмин итү өчен артезиан скважиналары;
▪ техник су әзерләү өчен суны суыту корылмалары;
▪ кан канализация насос станцияләре;
▪ әйләнешле су белән тәэмин итү корылмалары;
▪ автозаправка станцияләре;
▪ автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү станцияләре;
▪ сәнәгатьнең азык-төлек тармаклары объектларының, азык-төлек чималы һәм азык-төлек продукциясе күпләп сату складларының, дару матдәләре җитештерүнең санитар-яклау зонасында, продукциягә, яшәү тирәлегенә һәм кеше сәламәтлегенә үзара тискәре йогынты ясамаганда, профильле, бер типтагы яңа объектлар урнаштыру рөхсәт ителә.</td><td>▪ шулай ук яшәү тирәлеге сыйфатының нормалаштырыла торган күрсәткечләре булган башка территорияләр;
▪ корылмалары, балалар мәйданчыклары;
▪ мәгариф һәм балалар учреждениеләре,
▪ гомуми файдаланудагы дәвалау-профилактика һәм савыктыру учреждениеләре.</td></tr>
<tr><td>▪ санитар-яклау зонасында һәм сәнәгатьнең башка тармаклары объектлары территориясендә урнаштыру рөхсәт ителми
▪ дару матдәләре җитештерү объектлары;
▪ дару чаралары һәм (яки) дару формалары;
▪ фармацевтика предприятиеләре өчен чимал һәм ярымпродуктлар складлары;
▪ сәнәгатьнең азык-төлек тармаклары объектлары;
▪ азык-төлек чималы һәм азык-төлек продуктларының күпләп сату складлары;
▪ эчә торган су әзерләү һәм саклау өчен суүткәргеч корылмалары комплекслары, алар продукциянең сыйфатына йогынты ясый ала.</td></tr>
</table>

Җир өсте гараж-тукталышларыннан, ябык типтагы паркинглардан санитар-саклау зоналары атмосфера һавасындагы пычрануларны тарату һәм физик йогынты дәрәҗәләрен исәпләү нәтиҗәләре нигезендә кабул ителә, кунак автостоянкалары өчен санитар-саклау зоналары билгеләнми. Җир асты, ярымҗир асты һәм җимерелгән гараж-тукталышлар өчен керү-чыгу һәм вентиляция шахталарыннан ара гына регламентлана, мәктәпләр, мәктәпкәчә балалар учреждениеләре, дәвалау-профилактика учреждениеләре, торак йортлар, ял итү мәйданчыклары һ. б. территорияләргә кадәр барып җитәргә тиеш. әлеге мәйданчык 15 метрдан да ким булмаска тиеш.

Җир асты, ярымүткәргеч һәм җимерелгән гараж-тукталышлар өчен керү-чыгу һәм вентиляция шахталарыннан мәктәпләр, мәктәпкәчә балалар учреждениеләре, дәвалау-профилактика учреждениеләре, торак йортлар, ял мәйданчыклары һ.б. территорияләренә кадәр ара гына регламентлана. җир асты, ярымүткәргеч һәм торак йортта җимерелгән гараж-тукталышлар керү-чыгудан торак йортка кадәр ара регламентланмый. Өзеклекнең җитәрлек булуы атмосфера һавасының пычрануын исәпләүләр һәм акустик исәпләүләр белән нигезләнә.

Россия Федерациясе баш санитария табибының «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре территориясендә урнашкан Себер түләмәсе үләт базының санитария-яклау зонасы күләмен билгеләү турында» 2016 елның 6 сентябрендәге 149 номерлы карары нигезендә санитария-яклау зонасы себер язвасы үләт базы чикләреннән барлык юнәлешләрдә 50 м тәшкил итә.

Таблица 12 - Буа шәһәренең төп объектларының санитар-яклау зоналары буенча белешмәләр

№ т/б	Сәнәгать объектлары исемлеге	Эшчәнлек, хезмәт күрсәтү төре	СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03	
			Санитария куркынычы классы/документ	Размеры СЗЗ (м)
1	2	3	4	5
1	«Буа шикәре» ҖЧҖ	азык сәнәгате	III	300
2	Буа спиртзаводы	азык сәнәгате	IV	100
3	Зеленодольск сөт эшкәртү комбинаты	азык сәнәгате	IV	100
4	Буа машина төзү заводы	машина төзелеше	II	500
5	БУИНСКАГРОХИМСЕРВИС	авыл хуҗалыгы, складлар	II	500
6	Буа асфальт заводы	асфальт-бетон җитештерү	II	500
7	АЗС	транспорт чараларына ягулык салу	IV	100
8	Гамәлдәге зират	җирләү	IV	100
9	Ябык зират	җирләү	V	50
10	Үләт базы (Себер түләмәле)	инфекцияле авыл хуҗалыгы хайваннарын күмү	Россия Федерациясе баш санитария табибының 2016 елның 6 сентябрендәге 149 номерлы карары	50
11	ТЭЦ	җылылык белән тәэмин итү	III	300
12	Типография	полиграфия	IV	100
13	Кирпеч заводы	кирпеч җитештерү	III	300
14	Чистарту корылмалары (шикәр заводының фильтрлау кырлары)	агынтыларны чистарту	-	500
15	Чистарту корылмалары (шикәр заводының фильтрлау кече кырлары)	агынтыларны чистарту	-	500
16	Шәһәр чистарту корылмалары	агынтыларны чистарту	-	200
17	Машина төзү заводының биологик чистарту корылмалары	агынтыларны чистарту	-	200
18	Спирт заводының биологик чистарту корылмалары	агынтыларны чистарту	-	200
19	КНС	су җибәрү	-	30
20	Тимер юл вокзалы. «Буа» станциясе	тимер юл транспорты	-	100
21	Автосервис	транспортка хезмәт күрсәтү	V	50
22	Автомойкалы автосервис	транспортка хезмәт күрсәтү	IV	100
23	Ипподром	спорт	IV	100
24	«Буинскнефтепродукт» филиалы	нефтепродуктлар сату	II	500

6.2 Автомобиль юлларының юл буе полосалары, тимер юлларның саклау зонасы

Юл буе полосалары "Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында" 2007 елның 8 ноябрендәге 257-ФЗ номерлы Федераль закон, «Гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юлларының юл буе полосаларын билгеләү һәм алардан файдалану кагыйдәләрен раслау турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1998 елның 1 декабрендәге 1420 номерлы карары нигезендә билгеләнә. Торак пунктлар чикләрендә урнашкан автомобиль юлларыннан

тыш, автомобиль юллары өчен юл буе полосалары билгеләнә. Федераль, региональ яисә муниципаль, җирле әһәмияттәге автомобиль юлларының юл буе полосалары чикләрен билгеләү турында яисә мондый юл буе полосаларының чикләрен үзгәртү хакындагы карар тиешенчә юл хуҗалыгы өлкәсендә дәүләт хезмәтләре күрсәтү һәм дәүләт мөлкәте белән идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль башкарма хакимият органы, субъектның башкарма хакимиятенең вәкаләтле органы тарафыннан кабул ителә.

СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 нигезендә юллардан санитария аермасы зурлыгы һәр конкрет очракта атмосфера һавасын пычратуның һәм физик факторларның (тавыш, вибрация, электромагнит кырлар һ.б.) таралуын исәпләүләр нигезендә, аннары натурада тикшеренүләр һәм үлчәүләр үткәреп билгеләнә.

Таблица 13 -Автомобиль юлларының юл буе полосалары, Буа шәһәре тимер юлларының саклау зонасы

№ т/б	Объект исеме	Саклау зонасы исеме	Саклау зонасы күләме, м	Нигезләмә (норматив документлар)
1	Федераль әһәмияттәге 1Р 241 Казан-Буа-Ульяновск автомобиль юлы III категория	Юл буе полосасы	50 м	"Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында" ФЗ 08.11.2007 N 257-ФЗ
2	Горький тимер юлы (Буа станциясе))	Санитар-яклау зонасы	торак төзелешкә кадәр 100 м	СП 42.13330.2016 Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү

Автомобиль юлларының классына һәм (яисә) категориясенә карап, аларның үсеш перспективаларын исәпкә алып, һәр юл буе полосасының киңлеге:

1) 75 м- беренче һәм икенче категорияле автомобиль юллары өчен;

2) 2) 50м - өченче һәм дүртенче категорияле автомобиль юллары өчен;

3) 25 м - бишенче категорияле автомобиль юллары өчен.

Тимер юлларның санитар-саклау зонасы саклау барьеры функциясен үти, ул объектны штат режимында эксплуатацияләгәндә халыкның иминлек дәрәҗәсен тәэмин итә.

6.3 Газүткәргечләрнең һәм газ белән тәэмин итү системаларының, магистраль торбаүткәргечләрнең саклау зонасы

Газ белән тәэмин итү системасы объектларының саклау зоналары чикләре төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, магистраль торба үткәргечләрне саклау кагыйдәләре, билгеләнгән тәртиптә расланган башка норматив документлар нигезендә билгеләнә. Күрсәтелгән җир кишәрлекләре хуҗалары, хуҗалык юлында файдаланганда, Газ белән тәэмин итү системасы объектларына кадәр билгеләнгән минималь аралар чикләрендә газ белән тәэмин итү системасы милекчесе оешма яисә ул вәкаләт биргән оешма белән килештермичә, нинди дә булса биналар, корылмалар төзи алмыйлар.

Газ бүлү челтәрләренең саклау зоналарына керүче җир кишәрлекләренә тыела торган чикләүләр (йөкләүләр) кертелә (газ бүлү челтәрләренең саклау зоналары чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләренең милекчеләре, хуҗалары яисә алардан файдаланучылары булган йә торак-граждан һәм җитештерү билгеләнешендәге объектларны, инженерлык, транспорт һәм социаль инфраструктура объектларын проектлаучы юридик һәм физик затларга)йә күрсәтелгән җир кишәрлекләре чикләрендә теләсә нинди хуҗалык эшчәнлеген гамәлгә ашыручылар):

- торак-граждан һәм җитештерү билгеләнешендәге объектлар төзү;

- газ бүлү челтәрләре урнашкан коллекторларны, автомобиль юлларын эксплуатацияләү оешмалары белән килештереп, бу газүткәргечләрне алдан чыгармыйча гына сүтәргә һәм реконструкцияләргә;
- газ бүлү челтәрләрен җимерелүдән саклый торган яр ныгыту корылмаларын, су үткәрү җайланмаларын, җир корылмаларын һәм башка корылмаларны җимерергә;
-таныклык билгеләрен, контроль-үлчәү пунктларын һәм газ бүлү челтәрләренең башка җайланмаларын күчерергә, зарарларга, йоклатырга һәм юк итәргә;
- чүплекләр һәм складлар ясарга, кислота, тоз, селте һәм башка химик актив матдәләр эремәләрен агызырга;
- саклау зоналарын киртәләргә һәм киртәләргә, эксплуатация оешмалары персоналының газ бүлү челтәрләренә керүенә, хезмәт күрсәтүгә һәм газ бүлү челтәрләренең зарарлануын бетерүгә комачауларга;
- ут кабызырга һәм ут чыганакларын урнаштырырга;
- базны казырга, авыл хуҗалыгы һәм мелиорация кораллары, механизмнары белән 0,3 метрдан артык тирәнлеккә җир казырга һәм эшкәртергә;
- газ көйләгеч пунктларның, катод һәм дренаж саклау станцияләренең капкаларын һәм ишекләрен, җир асты коеларының люкларын ачарга, элемтә чараларын, яктырту һәм телемеханика системаларын электр белән тәэмин итүне кабызырга яки сүндерергә;
- газ бүлү челтәрләренә үз белдегең белән тоташырга.

Чикләүләргә керми торган һәм җир горизонтын бозуга һәм 0,3 метрдан артык тирәнлектә туфрак эшкәртүгә бәйле булмаган урман хуҗалыгы, авыл хуҗалыгы һәм башка эшләр, эксплуатация оешмасына алдан язмача хәбәр итү шарты белән, газ бүлү челтәренең саклау зонасындагы җир кишәрлекләре милекчеләре, хуҗалары яисә алардан файдаланучылар тарафыннан башкарыла.

Газ бүлү челтәрләренең саклау зоналарында җир кишәрлегенең өслеге бозыла һәм туфрак 0,3 метрдан артык тирәнлектә эшкәртелә торган хуҗалык эшчәнлеге газ бүлү челтәрләрен эксплуатацияләү оешмасының язма рөхсәте нигезендә гамәлгә ашырыла.

Углеводород чималының магистраль продуктүткәргечләре өчен санитария өзеклекләре (читләштерү санитария полосалары) булдырыла.

Минималь ераклык авария хәлләрендә янгын куркынычы дәрәҗәсен исәпкә ала һәм территориянең төренә, биналарның тибына, торба үткәргечләрнең диаметрын исәпкә алып объектларның билгеләнешенә карап дифференциацияләнә. Санитария өзеклекләренең минималь күләмнәре 2.2.1/2.1.1.1200-03. СанПИНның 1-6 нчы кушымталары нигезендә билгеләнә.

Торбаүткәргечнең зарарлану мөмкинлеген булдырмау өчен (аларны салуның теләсә нинди төрендә) саклау зоналары билгеләнә. Торбаүткәргечнең саклау зоналары зурлыклары магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре белән билгеләнә (Россия Госгортехнадзорының 1992 елның 24 апрелендәге 9 номерлы карары, газ бүлү челтәрләрен саклау кагыйдәләре (Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2000 елның 20 ноябрендәге 878 номерлы карары белән расланган). Торбаүткәргечләрнең саклау зоналарына керә торган җир кишәрлекләре җирдән файдаланучылардан алынмый һәм алар тарафыннан күрсәтелгән Кагыйдәләрне мәҗбүри үтәп, авыл хуҗалыгы һәм башка эшләр башкару өчен файдаланыла.

Буа шәһәреннән көнбатышка таба көньяктан төньякка «УСЗМН Холмогоры - Клин» ике торба үткәргече уза, аларның санитар өзелеше 1000 м, саклау зонасы 25 м тәшкил итә.

Буа шәһәре территориясе буйлап югары басымлы газүткәргеч, түбән басымлы газүткәргеч уза, шулай ук ГРП һәм ШРП урнаштырылган.

Газ бүлү челтәрләре өчен түбәндәге саклау зоналары билгеләнә:

а) тышкы газүткәргечләр трассалары буйлап-газүткәргечнең һәр ягыннан 2 метр ераклыкта уза торган шартлы линияләр белән чикләнгән территория рәвешендә;

б) газүткәргеч трассасын билгеләү өчен бакыр чыбыктан файдаланганда полиэтилен торбалардан җир асты газүткәргечләре трассалары буйлап - чыбык ягыннан газүткәргечтән 3 метр һәм каршы яктан 2 метр ераклыкта уза торган шартлы линияләр белән чикләнгән территория рәвешендә;

в) аерым торган газ көйләгеч пунктлар тирәсендә - әлеге объектлар чикләреннән 10 метр ераклыкта уздырылган ябык сызык белән чикләнгән территория рәвешендә. Биналарга янкорылган газ көйләгеч пунктлар өчен саклау зонасы регламентланмый.

6.4 Көчәнеше 6кВ һәм аннан күбрәк булган һава электр тапшыру линияләренең саклау зоналары

Һава электр тапшыру линияләренең саклау зоналары Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Электр челтәре хуҗалыгы объектларының саклау зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында»2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары нигезендә билгеләнә.

Таблица 14 – Буа шәһәре территориясе буенча уза торган электр тапшыру һава линияләренең саклау зонасы

№	Электр тапшыру линияләренең көчәнеше, кВ	ЗСР, м
1	**2**	**3**
2	1 - 20	10
3	35	15
4	110	20

Саклау зоналарында электр челтәре хуҗалыгы объектларының имин эшен бозарга, шул исәптән аларга зыян китерергә яки юк итәргә, һәм (яисә) гражданнарның гомеренә, сәламәтлегенә һәм физик яки юридик затларның мөлкәтенә зыян китерергә, шулай ук экологик зыян китерергә һәм янгыннар, шул исәптән:

- электр тапшыруның һава линияләре чыбыкларына һәм таянычларына чит предметларны ташларга, шулай ук электр тапшыруның һава линияләре таянычларына күтәрелергә;
- электр челтәре хуҗалыгы объектларына керү өчен норматив-техник документлар таләпләре нигезендә төзелгән керү юллары һәм подъездлары чикләрендә теләсә нинди объектларны һәм предметларны (материалларны) урнаштырырга, шулай ук электр челтәре хуҗалыгы объектларына керүгә комачауларга мөмкин булган теләсә нинди эшләрне башкарырга һәм корылмалар төзергә, мондый керү өчен кирәкле юллар һәм подъездлар булдырмыйча гына;
- киртәләнгән территория чикләрендә һәм бүлү җайланмалары һәм подстанцияләре биналарында булырга, бүлү җайланмаларының һәм подстанцияләренең ишекләрен һәм люкларын ачарга, электр челтәрләрендә күчерүләр һәм тоташтырулар башкарырга (күрсәтелгән таләп билгеләнгән тәртиптә рөхсәт ителгән эшләрне башкару белән мәшгуль хезмәткәрләргә кагылмый), кертү һәм бүлү җайланмаларының, подстанцияләрнең, һава электр тапшыру линияләре, шулай ук кабельле электр тапшыру линияләренең саклау зоналарында;
- чүплекләр урнаштырырга;
- бәрү механизмнары белән эшләр башкарырга, авырлыгы 5 тоннадан артып киткән авырлыкларны ташларга, әче һәм коррозия матдәләрен, ягулык-майлау материалларын (җир асты кабельле электр линияләренең саклау зоналарында) ташларга һәм агызырга.

6.5 Су саклау зоналары, яр буе саклау полосалары һәм яр буе полосалары

Су саклау зоналары диңгезләр, елгалар, инешләр, каналлар, күлләр, сусаклагычлар яр сызыгына терәлеп торган һәм күрсәтелгән су объектларының пычрануын, чүпләнүен, ләмләнүен һәм аларның суларының саегуын булдырмау, шулай ук су биологик ресурсларының һәм хайваннар һәм үсемлекләр дөньясының башка объектларының яшәү тирәлеген саклап калу

максатларында хуҗалык һәм башка эшчәнлекне гамәлгә ашыруның махсус режимы билгеләнә торган территорияләрдән гыйбарәт.

Су саклау зоналары чикләрендә территорияләрендә хуҗалык һәм башка эшчәнлеккә өстәмә чикләүләр кертелә торган яр буе яклау полосалары билгеләнә.

Таблица 15 - Су саклау зона元ларының һәм яр буе яклау полосаларының хуҗалык эшчәнлегенең билгеләнгән регламентлары

Зоналар	Тыела	Мөмкин
1	2	3
Су саклау зонасы	▪ туфракның уңдырышлылыгын җайга салу максатларында агып төшүче сулардан файдалану; ▪ зиратлар, үләт базлары, җитештерү һәм куллану калдыкларын, химик, шартлаткыч, агулы, агулы һәм агулы матдәләрне күмү урыннары, радиоактив калдыкларны күмү пунктлары урнаштыру; ▪ зарарлы организмнарга каршы көрәш буенча авиация чараларын гамәлгә ашыру; ▪ транспорт чараларының хәрәкәте һәм тукталышы (махсус транспорт чараларыннан тыш), аларның юлларда хәрәкәт итүеннән һәм юлларда һәм каты өслекле махсус җиһазландырылган урыннарда тукталуыннан тыш; ▪ автозаправка станцияләрен, ягулык-майлау материаллары складларын (автозаправка станцияләре, ягулык-майлау материаллары складлары портлар, суднолар төзү һәм суднолар ремонтлау оешмалары, эчке су юллары инфраструктурасы территорияләрендә әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендәге законнар һәм әлеге кодекс таләпләрен үтәгән очракта урнаштырылган очраклардан тыш), техник станцияләр урнаштыру транспорт чараларын техник карау һәм ремонтлау өчен файдаланыла торган хезмәт күрсәтүләр, транспорт чараларын юуны гамәлгә ашыру; ▪ пестицидлар һәм агрохимикатларның махсуслаштырылган саклагычларын урнаштыру, пестицидлар һәм агрохимикатлар куллану; ▪ агынты суларны, шул исәптән дренаж суларын агызу; ▪ гомумтаралган файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару (гомумтаралган файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару файдалы казылмаларның башка төрләрен разведкалауны һәм	▪ хуҗалык һәм башка объектларны проектлау, төзү, реконструкцияләү, эксплуатациягә кертү, эксплуатацияләү, мондый объектларны су законнары һәм әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендәге законнар нигезендә су объектларын пычранудан, чүпләнүдән, ләмләнүдән һәм суларның саегуыннан саклауны тәэмин итә торган корылмалар белән җиһазлау шарты белән. Су объектын пычранудан, чүпләнүдән, ләмләнүдән һәм суларның саегуыннан саклауны тәэмин итә торган корылма төрен сайлау пычраткыч матдәләрне, башка матдәләрне һәм микроорганизмнарны агызуның әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендәге кануннар нигезендә билгеләнгән мөмкин нормативларын үтәү кирәклеген исәпкә алып гамәлгә ашырыла. Әлеге статья максатларында Су объектларын пычранудан, чүпләнүдән, ләмләнүдән һәм суларның саегуыннан саклауны тәэмин итә торган корылмалар дигәндә: 1) үзәкләштерелгән су агызу системалары (канализация), үзәкләштерелгән яңгыр суын агызу системалары; 2) агынты суларны үзәкләштерелгән су агызу системаларына (шул исәптән яңгыр, кар, инфильтрация, сиптерү-юу һәм дренаж суларын) җибәрү (агызу) корылмалары һәм системалары, әгәр алар мондый суларны кабул итү өчен каралган булса; 3) әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендәге законнар һәм әлеге кодекс таләпләре нигезендә билгеләнгән нормативлардан чыгып, агып төшүче суларны (шул исәптән яңгыр, кар, үтеп кергән җир асты суларын, сиптерү-юу һәм дренаж суларын) чистарту өчен аларны чистартуны тәэмин итә торган локаль чистарту корылмалары; 4) җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю корылмалары, шулай ук агып төшүче суларны (шул исәптән яңгыр, кар, инфильтрацион, сиптерү-юу һәм дренаж суларын) су үткәрми торган материаллардан эшләнгән су

Зоналар	Тыела	Мөмкин
	чыгаруны гамәлгә ашыручы җир асты байлыкларыннан файдаланучылар тарафыннан тау бүлеп бирелгән җир асты байлыклары һәм (яисә) геологик бүлеп бирелгән җир асты байлыклары турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә расланган техник проект нигезендә «Җир асты байлыклары турында»1992 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе Законының 19.1 ст. белән).	җыйгычларга җибәрү (агызу) корылмалары һәм системалары. ▪ Гражданнарның су саклау зоналары чикләрендә урнашкан һәм агып төшүче суларны чистарту корылмалары белән җиһазландырылмаган бакчачылык, яшелчәчелек яисә коммерциягә карамаган дача берләшмәләре территорияләренә карата аларны мондый корылмалар белән җиһазландырган һәм (яисә) алдагы пунктта күрсәтелгән системаларга тоташтырган вакытка кадәр су үткәрми торган материаллардан ясалган су җыйгычлар куллану рөхсәт ителә, алар әйләнә-тирә мохиткә пычраткыч матдәләр, башка матдәләр һәм микроорганизмнар керү.
Яр буе саклау полосасы	Яр буе саклау полосалары чикләрендә югарыда санап үтелгән чикләүләр белән беррәттән түбәндәгеләр тыела: ▪ җирләрне сөрү; ▪ юыла торган грунт өемнәрен урнаштыру; ▪ авыл хуҗалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен җәйге лагерьлар, ванналар оештыру.	
Яр буе полосасы	▪ механик транспорт чараларын хәрәкәт итү өчен куллану	▪ Һәр граждан гомуми файдаланудагы су объектларының яр буйларыннан алар янында хәрәкәт итү һәм булу өчен, шул исәптән һәвәскәр һәм спорт балыкчылыгын гамәлгә ашыру һәм йөзү чараларын причалга утырту өчен файдаланырга хокуклы

Су саклау зоналарының һәм яр буе яклау полосаларының киңлеге Россия Федерациясе Су кодексының 2006 елның 03 июнендәге 74-ФЗ номерлы нигезендә билгеләнә.

Елгаларның яисә инешләрнең су саклау зонасының киңлеге аларның чыганакларыннан елгалар яисә инешләр өчен озынлыгы белән билгеләнә:

1) ун километрга кадәр - илле метр күләмендә;

2) уннан илле километрга кадәр - йөз метр үлчәмдә;

3) илле километрдан һәм аннан да артыграк - ике йөз метр күләмендә.

Елга, инеш башланган урыннар өчен су саклау зонасының радиусы илле метр күләмендә билгеләнә.

Күлнең, сусаклагычның су саклау зонасының киңлеге, сазлык эчендә урнашкан күлдән яисә акваториясе 0,5 квадрат километрдан кимрәк булган күлдән, сусаклагычтан тыш, илле метр күләмендә билгеләнә. Су агымында урнашкан сусаклагычның су саклау зонасы киңлеге әлеге су агымының су саклау зонасы киңлегенә тигез итеп билгеләнә.

Гомуми файдаланудагы су объектларының яр буе полосасының киңлеге 20 м тәшкил итә, каналларның яр буе полосасыннан, шулай ук чыганактан тамагына кадәр озынлыгы 10 км дан артмаган елгалар һәм инешләрдән тыш. каналларның яр буе полосасының киңлеге, шулай ук чыганактан тамагына кадәр озынлыгы 10 км дан артмаган елгалар һәм инешләрнең киңлеге 5 м тәшкил итә.

Яр буе яклау полосасының киңлеге су объекты ярының авышлыгына карап билгеләнә һәм кире яки нуль авышлык өчен утыз метр, өч градуска кадәр авышлык өчен кырык метр һәм өч һәм аннан да күбрәк градус авышлык өчен илле метр тәшкил итә.

Буа шәһәренең өске су объектлары өчен билгеләнгән су саклау зоналары:

- Зөя елгасы өчен – 200 м,
- Карлы елгасы өчен – 200 м.

Өске су объектларының яр буе саклау полосалары 50 м тәшкил итә.

6.6 Су басу һәм су астында калу зоналары

Су басу Карлы елгасының язгы ташу чорында була. Су басу ареаллары көньяктан төньякка Карлы елгасы буйлап күзәтелә. Буа шәһәре территориясенең су басучы сулар белән зарарлануы 121 га (8%) тәшкил итә, бу СП 115.13330.2016 «Куркыныч табигый йогынтылар геофизикасы» нигезендә «уртача куркыныч» дәрәҗәгә туры килә.

Су басу дигәндә җир асты сулары биеклегенең беркадәр критик хәлдән югарырак күтәрелү процессы, шулай ук территориянең инженер-геологик шартларының начараюына китерә торган «өске сулы» һәм техноген сулы горизонт формалашу күздә тотыла.

Төрле тәртиптәге елгаларның (Карлы елгасы) барысының да диярлек үзәнлекләренең төбе һәм битләренең аскы өлешләре су басу процессына дучар була. Монда җир асты сулары сулы дүртенчел аллювиаль комплекска керә, ул сезонлы һәм күпьеллык тирбәнешләр кичерә, җир асты сулары тигезлегенең тирәнлеге күп очракта зур булмаган (10-15 м дан артмый) территорияләрдә.

Су басу үсешендәге принципиаль аерымлыклар эзләнүләрнең үзенчәлеген һәм методик юнәлешен, шулай ук гидрогеологик шартларның үзгәрүен фаразлау методикасын һәм инженерлык саклавын инженер - гидрогеологик нигезләү үзенчәлекләрен билгели.

6.7 Эчә торган һәм хуҗалык-көнкүреш сулары белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары

Территорияләрдән СанПиН 2.1.4.1110-02 «Су белән тәэмин итү чыганакларын һәм эчәргә яраклы сүүткәргечләрне санитар саклау зоналары», СП 31.13330.2012 Су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар. СНиП 2.04.02-84* актуальләштерелгән редакциясе, СанПин 2.1.5.980-00 «Өске суларны саклауга гигиена таләпләре» нигезендә файдалану. Санитар саклау зоналарында режим булдыруның һәм тәэмин итүнең төп максаты-су белән тәэмин итү чыганакларын һәм сүүткәргеч корылмаларын, шулай ук алар урнашкан территорияләрне пычранудан саклау.

Таблица 16 - Эчәр сулар белән тәэмин итү чыганакларының санитария саклау зоналары территорияләреннән файдалануга чикләүләр

ССЗ поясы	ССЗында тыела	ССЗ мөмкин
1	2	3
I пояс	▪ төзелешнең барлык төрләре; ▪ кешеләрнең яшәве; ▪ биек кәүсәле агачлар утырту; ▪ агулы химикатлар һәм ашламалар куллану; ▪ торак һәм хуҗалык көнкүреш биналарын урнаштыру; ▪ агып төшүче суларны, шул исәптән су транспортын төшереп калдыру; ▪ су коену, кер юу, терлекләрне су эчерү;	▪ коймалау; ▪ территорияне планлаштыру; ▪ яшелләндерү; ▪ поястан читкә канализация чистарту корылмалары системасына өске агымны җибәрү.

ССЗ поясы	ССЗында тыела	ССЗ мөмкин
	▪ суның сыйфатына йогынты ясый торган башка төрләре.	
II пояс	▪ эшкәртелгән суларны җир асты горизонтларына кертү, каты калдыкларны җир астына туплау, җир асты байлыкларын эшкәртү; ▪ ягулык-майлау материаллары, агулы химикатлар һәм минераль ашламалар складларын, промсток туплагычларын, шлам саклагычларын һәм башкаларны урнаштыру.; ▪ зиратлар, үләт базлары, ассенизация кырлары, фильтрация кырлары, тирес саклагычлар, терлекчелек һәм кошчылык предприятиеләре урнаштыру һ. б.; ▪ ашламалар һәм агулы химикатлар куллану; ▪ абзарларның урнашуы һәм терлекләр көтүе; ▪ төп файдаланудагы кисү һәм реконструкция; ▪ сәнгать, авыл хуҗалыгы, шәһәр һәм яңгыр суларын агызу	▪ су коену, туризм, су спорты, балык тоту, билгеләнгән урыннарда су саклауга һәм рекреация зоналарына гигиена таләпләрен үтәгәндә ▪ урманны карау һәм санитария кисүләре ▪ канализация чистарту корылмаларына су агызуны оештыру белән яңа төзелеш; ▪ ком, вак таш чыгару, госсанэпиднадзор белән килешү буенча тирәнәйтү эшләре; ▪ гигиена таләпләренә җавап бирми торган агынты суларны агызу ▪ торак пунктлар территорияләрен санитар төзекләндерү
III пояс	▪ зиратлар, үләт базлары, ассенизация кырлары, фильтрация кырлары, тирес саклагычлар, терлекчелек һәм кошчылык предприятиеләре урнаштыру һ. б.; ▪ ашламалар һәм агулы химикатлар куллану; ▪ абзарларның урнашуы һәм терлекләр көтүе; ▪ төп файдаланудагы кисү һәм реконструкция; ▪ сәнгать, авыл хуҗалыгы, шәһәр һәм яңгыр суларын агызу	

2012 елның 29 февраленнән 2018 елның 17 декабренә кадәр Буа шәһәре чикләрендә «Буа-Водоканал» ААҖ су алу корылмаларының санитар саклау зоналары проектлары расланды:

1. «Көньяк-көнбатыш» – 592-п 27 июнь 2016 ел,
2. «Плодосовхоз» – 593-п 27 июнь 2016 ел,
3. «Үзәк» – 615-п 04 июль 2016 ел,
4. «Көнбатыш» – 616-п 04 июль 2016 ел.

Буа шәһәрендәге «Көньяк-көнбатыш» су алу корылмасының санитар саклау зоналары чикләре

1, 2, 3 нче номерлы өч су алу скважинасыннан торган җир асты суларын алу урыны Буа шәһәренең көньяк-көнбатыш читендә, Чурак авылына илтүче юлның сул ягында, Карлы елгасы үзәненнән 1,9 км көньяктарак һәм «Көнбатыш» су алу корылмасыннан 0,6 км көнбатыштарак урнашкан.

Санитар саклау зоналары өч пояс составында оештырыла: беренче пояска (катгый режимлы) су алу урыны, барлык суүткәргеч корылмалар һәм суүткәргеч канал урнашкан

территория керә. Икенче һәм өченче пояслар (чикләүләр пояслары) су белән тәэмин итү чыганагының суы пычрануын булдырмау өчен билгеләнгән территорияне үз эченә ала.

I пояс ССЗ

Су йөртү комплексының өске пычранудан яхшы саклануын исәпкә алып, су алу скважиналарының санитар саклау зоналарының беренче поясы чикләре скважина тамагыннан 30 м радиус белән билгеләнә.

II пояс ССЗ

Үзара йогынты өлкәсендәге «Буа-Водоканал» АҖнең «Көньяк-Көнбатыш» су алу скважиналарының санитар саклау зоналарының II пояс чикләре бердәм су алуга билгеләнә.

«Буа-Водоканалы» АҖнең «Көньяк - Көнбатыш» су алу поясының икенче радиусы 284 м.

III пояс ССЗ

«Буа-Водоканалы» АҖнең «Көньяк - Көнбатыш» ССЗ су алу поясының III радиусы 2008 м.

Буа шәһәрендәге «Плодосовхоз» су алу корылмасының санитар саклау зоналары чикләре

Дүрт су алу скважинасыннан торган җир асты суларын алу корылмасы (№1, №2, №3, №4), Буа шәһәренең көнчыгыш читендә, «Буа» җиләк-җимеш питомнигы совхозы территориясендә, Карлы елгасы киселешеннән 0,9 км ераклыкта урнашкан.

Санитар саклау зоналары өч пояс составында оештырыла: беренче пояска (катгый режимлы) су алу урыны, барлык сүүткәргеч корылмалар һәм сүүткәргеч канал урнашкан территория керә. Икенче һәм өченче пояслар (чикләүләр пояслары) су белән тәэмин итү чыганагының суы пычрануын булдырмау өчен билгеләнгән территорияне үз эченә ала.

I пояс ССЗ

Су йөртү комплексының җир өсте пычрануыннан яхшы саклануын исәпкә алып, «Плодосовхоз» су алу скважиналарының санитар саклау зоналарының беренче поясы чикләре скважина тамагыннан 30 м радиус белән билгеләнә.

II пояс ССЗ

«Буа-Водоканал» АҖнең «Плодосовхоз» су алу скважиналарының үзара йогынты өлкәсендәге санитар саклау зоналарының II поясы чиге бердәм су алуга билгеләнә. ССЗның икенче поясы чиге көньяк-көнчыгыштан төньяк-көнбатышка таба сузылган озынлыгы L=175 м һәм киңлеге 2D = 156 м булган эллипстан гыйбарәт.

III пояс ССЗ

«Буа-Водоканал» АҖнең «Плодосовхоз» су алу корылмасының санитар саклау зоналарының III поясы чиге көньяк-көнчыгыштан төньяк-көнбатышка таба сузылган озынлыгы L=2730 м һәм киңлеге 2D = 502 м булган эллипстан гыйбарәт.

Буа шәһәрендәге «Үзәк» су алу корылмасының санитар саклау зоналары чикләре

Дүрт су алу скважинасыннан торган «Үзәк» җир асты суларын алу корылмасы (№1, №2, №3, №4), Буа шәһәренең үзәк өлешендә, Ленин урамында, Карлы елгасы үзәненнән 0,8 км ераклыкта урнашкан.

Санитар саклау зоналары өч пояс составында оештырыла: беренче пояска (катгый режимлы) су алу урыны, барлык сүүткәргеч корылмалар һәм сүүткәргеч канал урнашкан территория керә. Икенче һәм өченче пояслар (чикләүләр пояслары) су белән тәэмин итү чыганагының суы пычрануын булдырмау өчен билгеләнгән территорияне үз эченә ала.

I пояс ССЗ

Су йөртү комплексының өске пычранудан яхшы саклануын исәпкә алып, «Үзәк» су алу скважиналарының санитар саклау зоналарының беренче поясы чикләре скважина тамагыннан 30 м радиус белән билгеләнә.

II пояс ССЗ

Үзара йогынты өлкәсендәге «Буа-Водоканал» АҖнең «Үзәк» су алу скважиналарының санитар саклау зоналарының II поясы чиге бердәм су алуга билгеләнә. ССЗның икенче поясы чиге көньяк-көнчыгыштан төньяк-көнбатышка таба сузылган озынлыгы L=884 м һәм киңлеге 2D = 370 м булган эллипстан гыйбарәт.

III пояс ССЗ

«Буа-Водоканал» АҖнең «Үзәк» су алу корылмасының санитар саклау зоналарының III поясы чиге көньяк-көнчыгыштан төньяк-көнбатышка таба сузылган эллипстан гыйбарәт. Су алудан ераклыгы җир асты сулары агымы буенча аска таба r=66 м, агымы буенча өскә таба R=818 м.

Буа шәһәрендәге "Көнбатыш" су алу корылмасының санитар саклау зоналары чикләре

Ун су алу скважинасыннан торган «Көнбатыш» җир асты суларыннан су алу корылмасының урыны Карлы елгасы үзәнлегенең сулъяк яры битләвенең урта өлешендә, ярдан 2,0 км ераклыкта, Буа шәһәренең көнбатыш читендә, Чурак авылына илтүче юлның уң ягында урнашкан.

Санитар саклау зоналары өч пояс составында оештырыла: беренче пояска (катгый режимлы) су алу урыны, барлык сүүткәргеч корылмалар һәм сүүткәргеч канал урнашкан территория керә. Икенче һәм өченче пояслар (чикләүләр пояслары) су белән тәэмин итү чыганагының суы пычрануын булдырмау өчен билгеләнгән территорияне үз эченә ала.

I пояс ССЗ

Су йөртү комплексының өске пычранудан яхшы саклануын исәпкә алып, «Көнбатыш» су алу скважиналарының санитар саклау зоналарының беренче поясы чикләре скважина тамагыннан 30 м радиус белән билгеләнә.

II пояс ССЗ

Үзара йогынты өлкәсендәге «Буа-Водоканал» АҖнең «Көнбатыш» су алу скважиналарының санитар саклау зоналарының II поясы чиге бердәм су алуга билгеләнә. ССЗның икенче поясы чиге көньяк-көнчыгыштан төньяк-көнбатышка таба сузылган озынлыгы L=1095 м һәм киңлеге 2D = 732 м булган эллипстан гыйбарәт.

III пояс ССЗ

«Буа-Водоканал» АҖнең «Көнбатыш» су алу зонасының III поясының чиге көньяк-көнчыгыштан төньяк-көнбатышка таба сузылган эллипстан гыйбарәт. Су алудан ераклыгы җир асты сулары агымы буенча аска таба r=161 м, агымы буенча өскә таба R=1300 м, киңлеге 2D=1262 М.

6.8 Дәвалау-савыктыру урыннарын, курортларны һәм табигый дәвалау ресурсларын санитар (тау-санитар) саклау округлары, алардан файдалану регламентлары һәм факттагы торышы

"Табигый дәвалау ресурслары, дәвалау-савыктыру урыннары һәм курортлары турында" 1995 елның 23 февралендәге 26-ФЗ номерлы Федераль закон (2020 елның 08 декабрендәге редакция) нигезендә табигый дәвалау ресурслары, дәвалау-савыктыру урыннары, шулай ук курортлар һәм аларның җирләре тиешенчә махсус сакланылучы объектлар һәм территорияләр булып тора. Аларны саклау санитария (тау-санитария) саклау округларын билгеләү юлы белән гамәлгә ашырыла.

Дәвалау-савыктыру урыннары һәм федераль әһәмияттәге курортлар өчен билгеләнгән санитария (тау-санитария) саклау округларының чикләре һәм режимы Россия Федерациясе

Хөкүмәте тарафыннан, ә региональ һәм җирле әһәмияттәге дәвалау-савыктыру урыннары һәм курортлар өчен Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимиятенең башкарма органнары тарафыннан раслана.

Буа шәһәре территориясендә дәвалау-савыктыру объектлары, шифаханәләр юк.

6.9 Сакланыла торган объектлар зоналары, сакланыла торган хәрби объектлар зоналары, хәрби объектларның саклану зоналары

«Россия Федерациясе Кораллы Көчләренең хәрби объектлары, башка гаскәрләр, хәрби формированиеләр һәм ил оборонасы өлкәсендәге бурычларны үтәүче органнар эшчәнлеген тәэмин итү өчен җирләрдән файдалануның махсус шартлары булган тыелган һәм башка зоналар билгеләү турында » РФ Хөкүмәтенең 2014 елның 5 маендагы 405 номерлы карары нигезендә (2017 елның 27 июленә үзгәрешләр кертеп):

- саклана торган хәрби объект зонасы - чикләрендә ясалма, шул исәптән индустриаль, радиоташынулар барлыкка китерә торган җайланмалардан файдалануны, шулай ук хәрби объектның нормаль эшләвенә комачаулый торган стационар яисә күчерелмә кабул итү-тапшыру җайланмаларыннан файдалануны күздә тота торган капиталь төзелеш объектларын төзү чикләнә торган территория;
- хәрби объектның саклау зонасы-чикләрендә табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр килеп чыкканда яисә террорчылык акты кылынганда коралларны, хәрби техниканы, ракеталарны һәм сугыш кирәк-яракларын, шулай ук хәрби билгеләнештәге башка мөлкәтне имин саклауны тәэмин итү чараларын үз эченә алган хәрби объектның имин эшләвен һәм сакланышын тәэмин итү буенча махсус чаралар күрелә торган территория.

Буа шәһәре территориясендә хәрби объектлар урнашмый.

6.10 Әйләнә-тирә мохит торышын күзәтү стационар пунктларының саклау зоналары

«Гидрометеорология хезмәте турында» 1998 елның 19 июлендәге 172-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясындагы 3 пункты нигезендә әйләнә-тирә мохитнең торышы, аның пычрануы турында дөрес мәгълүмат алу максатларында стационар күзәтү пунктлары тирәсендә саклау зоналары төзелә.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1999 елның 27 августындагы 972 номерлы карары белән расланган әйләнә-тирә табигать мохитенең торышын, аның пычрануын күзәтү стационар пунктларының саклау зоналарын төзү турындагы нигезләмәгә (аэродромнарда урнаштырыла торган метеорология җиһазларыннан тыш) ярашлы рәвештә, стационар күзәтү пунктларының саклау зоналары күләме 200 метр тәшкил итә.

Стационар күзәтү пунктларының саклау зоналары чикләрендә җир кишәрлекләреннән файдалануга чикләүләр билгеләнә, алар әйләнә-тирә табигать мохитенең торышы, аның пычрануы турындагы мәгълүматның дөреслегенә тәэсир итәргә мөмкин.

Дәүләт күзәтү челтәренә керүче стационар күзәтү пунктларына керү яки керү гамәлгә ашырыла торган җир кишәрлекләренә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә сервитутлар билгеләнергә мөмкин.

Буа шәһәре территориясендә әйләнә-тирә мохит торышын күзәтү буенча стационар пунктлар юк.

6.11 Махсус сакланылучы табигать территорияләренең саклау зоналары

РФ Хөкүмәтенең "Махсус сакланылучы табигать территорияләренең аерым категорияләрен саклау зоналарын булдыру, аларның чикләрен билгеләү, мондый зоналар чикләрендә җир кишәрлекләрен һәм су объектларын саклау һәм алардан файдалану режимын билгеләү Кагыйдәләрен раслау турында" 2015 елның 19 февралендәге 138 номерлы карары нигезендәсаклау зоналары дәүләт табигать тыюлыкларына, милли паркларга, табигать паркларына һәм табигать һәйкәлләренә аларга якын җир кишәрлекләрендә һәм су объектларында тискәре антропоген йогынтыларны булдырмау өчен төзелә.

Саклау зонасы режимы аны төзү турында карар кабул итүче дәүләт хакимияте органы тарафыннан раслана торган конкрет дәүләт табигать тыюлыгының, милли паркның, табигать паркының яисә табигать ядкаренең саклау зонасы турында нигезләмә белән билгеләнә.

Саклау зоналары чикләрендә дәүләт табигать тыюлыгының, милли паркның, табигать паркының яисә табигать ядкаренең табигать комплексларына тискәре (зарарлы) йогынты ясый торган эшчәнлек тыела.

Саклау зоналары чикләрендә хуҗалык эшчәнлеге Тиешле саклау зонасы турындагы нигезләмәләрне һәм җитештерү процессларын гамәлгә ашырганда, шулай ук "Хайваннар дөньясы турында" » Федераль законның 28 статьясы нигезендә расланган транспорт магистральләрен, торба үткәргечләрен, элемтә һәм электр тапшыру линияләрен эксплуатацияләгәндә хайваннар дөньясы объектларының һәлак булуын булдырмау таләпләрен үтәгән килеш гамәлгә ашырыла.

Буа шәһәрендә махсус саклана торган табигый территорияләр юк.

7 бүлек. Территорияне тотрыклы үстерү гамәлләре

Атмосфера һавасын саклау гамәлләре

Һава бассейнын саклау чараларына түбәндәге тәкъдимнәр керә:

- котельныйларда тузан һәм газ тоту җайланмаларын урнаштыру;
- автомобиль юлларын каплауны камилләштерү;
- автотранспортның техник торышын яхшырту;
- ягулык станцияләрендә экологик яктан яраклы ягулык төрләрен гамәлгә ашыру, ягулык сыйфатын тикшереп тору;
- автобусларда һәм муниципаль транспортта эшкәртелгән газларны нейтрализаторларны кертү;
- автомобильләрне эксплуатацияләүче, хезмәт күрсәтүче һәм ремонтлаучы юлларда һәм предприятиеләрдә Дәүләт техник контроле, сайлап алу контроле вакытында углерод оксиды һәм углеводородлар микъдарын тикшереп тору;
- җәяүлеләр кичүләрен оештыру, җәмәгать транспорты челтәрен үстерү юлы белән юл хәрәкәтен оештыруны камилләштерү;
- газ ягулыгын, нейтрализаторларны, корым фильтрларын һәм ягулыкка өстәмәләрне дә кертеп, башка антитоксик җайланмалар кулланучы автотранспорт предприятиеләре һәм автомобильләрнең индивидуаль хуҗалары өчен салымнар һәм түләүләр буенча ташламалар кертү;
- автомобиль юллары буенда яшеллекләр утырту һәм төзекләндерү;
- санитар-яклау зоналарын расланган проектлар нигезендә яшелләндерү һәм төзекләндерү;
- сәнәгать-коммуналь предприятиеләрнең, инженер-техник һәм санитария-техник объектларның, Транспорт һәм инженерлык коммуникацияләренең ССЗ өчен билгеләнгән регламентларның үтәлешен тикшереп тору;
- төп җитештерү зонасына карата җилле яктан көнбатыш, көньяк һәм төньяк-көнчыгыш юнәлешләрдә Буа шәһәренең территориаль үсеше;
- җитештерү һәм коммуналь-склад территорияләрен, коммуналь-склад территорияләренең санитар-яклау зоналарында урнашкан торак төзелеше территорияләрен физик тузган саен яңадан функцияләштерү;
- яңа урамнарны һәм юлларны трассировкалау, автомобильләрне вакытлыча һәм озак вакыт саклау өчен тармакланган тукталышлар челтәре булдыру юлы белән транспорт системасын оптимальләштерүне;
- сәнәгать предприятиеләре территорияләрен (кимендә 20 %), санитар-яклау зоналарын тузанга, газга чыдам яшел утыртмалар токымнары белән максималь яшелләндерү;
- җылылык энергетикасы объектларын тулысынча газлаштыру;
- чыгарып ташлауларны тарату буенча исәп-хисаплар һәм лаборатор тикшеренүләр үткәреп, санитар-саклау зоналары күләмнәрен киметүне нигезләүгә юнәлдерелгән экологик документация проектын эшләү;
- санитар - саклау зоналары чигендә, төп юллар буенда һәм Буа шәһәренең торак төзелешендә атмосфера пычрануын күзәтү өчен стационар постлар челтәрен үстерү юлы белән һава бассейны торышын автоматлаштырылган мониторинглау системасын булдыру.

Җир өсте һәм җир асты суларын саклау һәм алардан нәтиҗәле файдалану чаралары

Табигатьне саклау таләпләре нигезендә, су хуҗалыгы эшчәнлеге су ресурсларыннан

нәтиҗәле файдалануга һәм суларны пычранудан саклауга юнәлдерелергә тиеш. Су кулланучыларны югары сыйфатлы су белән тәэмин итү проблемасы тора-бара кискенләшә бара.

Су саклау чаралары комплекслы характерда. Аларга түбәндәгеләр керә:

-проектлана торган торак территориядә яңгыр канализациясе төзү;

- су объектларының су саклау зоналары (ВЗ) һәм яр буе яклау полосалары (ПЗП) чикләрен натурада билгеләү;

- канализация чистарту корылмаларын реконструкцияләү һәм модернизацияләү юлы белән чистартылмаган агынты суларны чыгаруны бетерү;

- су чыганакларының ССЗы проектларын эшләү;

- коймаларны ремонтлау һәм су белән тәэмин итү чыганакларының санитария саклау зоналарын төзекләндерү;

- эшләми торган су алу скважиналарын тампонлаштыру;
- коеларны механик чистарту һәм аннан соң дезинфекцияләү буенча ел саен профилактик чаралар үткәрү, коеларны төзекләндерү;
- шәһәрнең су агымнарының яр буе полосалары һәм су саклау зоналары режимын үтәүне контрольдә тоту;
- су чыганакларының ССЗ режимын үтәүне контрольдә тоту;
- халыкка бирелә торган эчә торган суны лаборатор тикшерүләрнең ешлыгын тәэмин итү;
- яр буе өлешен яшелләндерү һәм Карлы елгасының сул ярында ял итү зонасы булдыру;
- шәһәрнең искергән суүткәргеч һәм канализация челтәрләрен реконструкцияләү һәм ремонтлау;
- җир өсте агымын оештыру һәм грунт суларының дәрәҗәсен киметү буенча чаралар.

Индивидуаль төзелеш һәм яшел зона территориясеннән яңгыр һәм кар суларын оешкан су агызуның ачык системасы белән, секцион төзелеш һәм сәнәгать зонасы территориясеннән ябык система белән агызу күз алдында тотыла.

Урам чатларында һәм кварталларга керү юлларында күчмә күперләр салына яки су үткәргеч торбалар салына. Территориянең табигый авышлыгыннан файдаланып, шәһәр территориясеннән барлыкка килә торган яңгыр суларын бассейннарның төп коллекторларына агызып җибәрәләр, аннары резервуар-отстойниклар аша Карлы елгасына агызып җибәрәләр.

Грунт суларының дәрәҗәсен түбәнәйтү вертикаль планировкалы комплекста дренаж системалары урнаштыру, сторемов, Космовский, Өрәңге, Шафранов һәм Төзелеш урамнары буйлап суның өске агымын оештыру һәм территорияне төзекләндерү юлы белән билгеләнә. Җир асты сулары горизонты югары булган чагыштырмача зур территорияләрне киптерү өчен системалы дренаж тәкъдим ителә. Дренажлана торган мәйданнарның зурлыгын детальле гидрогеологик эзләнүләр уздырганнан соң проектлауның алдагы стадияләрендә төгәлләштерү таләп ителә.

Территорияне су басудан саклау һәм пляж зонасын оештыру чаралары

Шәһәрнең көньяк-көнчыгыш өлешендә су басудан сулык яры буйлап җир дамбасы төзү һәм яр буе зонасын су басу билгесенә кадәр өлешчә күмү тәкъдим ителә. Елга ягына планлаштырылган сөзәклекләр тимер-бетон плитәләр белән ныгытыла.

Карлы елгасының уң ярында шәһәрнең көньяк чиге буйлап елга үзәнен турайткан урында агро-урман мелиорациясе чаралары тәкъдим ителә, алар үз эченә елга бассейнында урман саклау полосаларын утыртуны, яр буе яклау полосаларын яшелләндерүне саклап калуны ала.

Генераль план проектында шәһәрнең көньяк-көнчыгыш өлешендә Карлы елгасы үзәненең турайтылган яр буе полосасының проектлана торган зонасында шәһәр пляж зонасын оештыру каралган.

Пляжны төзекләндерү чаралары составына яр буйларын һәм пляж янындагы акваторияне үсемлекләрдән чистарту керә.

Пляжның төзеклəндерелгəн территориясенең гомуми мəйданы, су асты өлешен исəпкə алып, 0,35 га тəшкил итəчəк.

Су белəн тəэмин итү чыганакларының санитария саклау зоналарын урнаштыру гамəлләре

Санитар сак зоналарының беренче поясы

Санитар сак зонасының беренче поясы территориясе (өске агымны аннан читкə чыгару өчен планлаштырылырга, яшеллəндерелергə, койма белəн əйлəндереп алынырга һəм сак белəн тəэмин ителергə тиеш. Корылмаларга юллар каты өслекле булырга тиеш.

ССЗның беренче поясы территориясендə биналар, икенче пояс территориясендə санитария режимын исəпкə алып, зсоның беренче поясыннан читтə урнашкан җирле чистарту корылмалары станциялəренə агып төшүче суларны якындагы көнкүреш яки җитештерү канализациясе системасына җибəреп, канализация белəн җиһазландырылырга тиеш.

Аерым очракларда канализация булмаганда, ССЗның беренче поясы территориясен пычратмаслык итеп, пычраклыкны һəм көнкүреш калдыкларын су үткəрми торган кабул иткечлəр урнаштырылырга тиеш.

Санитар сак зонасының беренче поясында урнашкан сүүткəргеч корылмалар эчəр суның скважиналарның башлыклары һəм тамаклары, резервуарларның люклары һəм агызу торбалары аша пычрану мөмкинлеген булдырмауны һəм насослар салу җайланмаларын исəпкə алып җиһазландырылырга тиеш.

Икенче һəм өченче пояслар буенча чаралар

- сулы горизонтларны пычрату мөмкинлеге өлешендə куркыныч тудыручы Иске, хəрəкəтсез, дефектлы яки дөрес файдаланылмый торган скважиналарны ачыклау, тампонирование яки торгызу;
- яңа скважиналар бораулау һəм туфрак катламы бозылу белəн бəйле яңа төзелеш дəүлəт санитар-эпидемиологик күзəтчелек үзəге белəн килештереп башкарыла;
- эшкəртелгəн суларны җир асты горизонтларына кертүне, каты калдыкларны җир астына җыюны һəм җир асты байлыкларын эшкəртүне тыю;
- җир асты суларын химик пычрату куркынычы тудыра торган ягулык-майлау материаллары, агулы химикатлар һəм минераль ашламалар складларын, промсток туплагычларын, шлам саклагычларын һəм башка объектларны урнаштыруны тыю.

Мондый объектларны ССЗның өченче поясы чиклəрендə сакланган җир асты суларыннан файдаланганда гына, дəүлəт санитар - эпидемиологик күзəтчелек үзəгенең геологик контроль органнары бəялəмəсен исəпкə алып бирелгəн санитар - эпидемиологик нəтиҗəсе булганда, сулы горизонтны пычранудан саклау буенча махсус чаралар башкарылган очракта гына урнаштыру рөхсəт ителə.

Җир ресурсларын саклау һəм алардан нəтиҗəле файдалану чаралары

Җир фондын саклау чаралары, барыннан да элек, территориялəрдəн һəм авыл хуҗалыгы билгелəнешендəге җирлəр өчен функциональ файдалану белəн билгелəнə:
- агроландшафт структурасын оптимальлəштерү;
- авыл хуҗалыгы культураларын үстерүдə югары нəтиҗəле технологиялəр кертү юлы белəн туфракның уңдырышлылыгын торгызу;
- фитомелиоратив чаралар;
- туфракны эрозиягə каршы эшкəртү;
- карны тоткарлау һəм кар эрүен көйлəү;
- туфракның эрозиягə каршы торучанлыгын арттыруның агрофизик ысуллары.

Туфракны пычранудан саклау чаралары комплексына түбəндəге тəкъдимнəр керə::
- шəһəр территориясен даими санитар чистарту;

- чүплекләрне бетерү;
- чистартылмаган агынты суларны рельефка чыгаруны тыю;
- җирле һәм транзит автотранспортның хәрәкәтчән составы чараларының техник торышын тикшереп тору.

Туфрак катламын пычратуның халыкның яшәү шартларына йогынтысын киметү чаралары булып түбәндәгеләр тора:
-Буа шәһәренең үзәк һәм көнчыгыш өлешләрендәге ике зиратны ябу, санитар-яклау зоналарын 50 метрга кадәр кыскарту;
-яңа зират өчен резерв шәһәрдән төньяк-көнбатыштарак булган зират тирәсендә тәкъдим ителә;
- туфрак катламы теркәлгән яисә потенциаль пычранулы зоналарда торак төзелеше һәм мәктәпкәчә һәм мәктәп учреждениеләре төзү өчен кишәрлекләрне туфракның экологик иминлеге турында бәяләмә булганда яисә аны рекультивацияләү программасы булганда гына бүлеп бирү;
- җир кишәрлекләреннән авыл хуҗалыгы продукциясен үстерү өчен файдалануны, туфрак катламында агулы матдәләр һәм кушылмалар (Себер түләмәсен кузгатучы матдәләр генә түгел) булу-булмавын, шулай ук алга таба дезактивацияләү, реабилитацияләү белән радиоактивлыкны тикшерү чараларын гамәлгә ашыруны күздә тоткан усадьба тибындагы торак төзелешен проектлаганда. Аеруча пычранган, югары дәрәҗәдә пычранулы участокларны, Яшел фонд булдырып, консервациягә чыгарырга кирәк;
- сөт фермасы, дуңгыз фермасы, каз фермасы һәм башка объектлар территорияләрен, туфракны лаборатор тикшерүләр уздырып, яңадан функцияләгәннән соң Җирләрне рекультивацияләү;
- санитар-яклау зоналары чикләрендә азык-төлек продуктларын үстерүне булдырмау.

Җитештерү һәм куллану калдыклары белән эш итү системасын оптимальләштерү гамәлләре

Генераль план проектында коммуналь һәм сәнәгать калдыкларын җыю, чыгару һәм утильләштерү системасын оптимальләштерү, территорияне санитар чистарту чаралары каралган:
- каты коммуналь калдыкларны контейнер ташучылар белән махсуслаштырылган полигонга чыгарырга;
- шәһәр территориясен кардан һәм боздан чистартуны шәһәрдән читкә кар чүплеге территориясенә чыгаручы кар җыю машиналары ярдәмендә тәэмин итү, кар чүплеген Бикмораз торак пунктыннан көньяк-көнчыгыштарак Казан-Буа-Ульяновск автомобиль юлы янында урнаштыру тәкъдим ителә (кар чүплегенең төгәл урынын хокукларны яклау өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәт Идарәсенең территориаль бүлеге белән килештерергә кирәк). Татарстан Республикасы (Татарстан) буенча Буа, Чүпрәле, Тәтеш, Апас районнарында (Буа то)кулланучылар һәм кеше иминлеге өчен);
- калдыклар барлыкка китерү нормативларының һәм аларны урнаштыру лимитларының расланган проектлары нигезендә сәнәгать калдыклары белән эш итүне тиешенчә исәпкә алуны һәм тикшереп торуны тәэмин итәргә;
- комплекслы торак төзелеше төзегәндә, ККК (металл, пластик, кәгазь)аерым кабул итүне тәэмин итеп, көнкүреш калдыкларын вакытлыча урнаштыру өчен мәйданчыклар булдырырга;
- биологик калдыкларны утильләштерү өчен күчмә мобиль җайланмалар сатып алырга;
- калдыклар белән идарә итүнең зона принцибы буенча оештырыла торган һәм калдыкларны автоматлаштырылган сортларга аеру һәм эшкәртү буенча җитештерү куәтләрен, шулай ук таләп ителә торган логистик инфраструктураны, калдыкларны эшкәртүнең мәгълүмати технологияләрен кертүне үз эченә алган комплекслы системаларын төзергә;
- җитештерүне модернизацияләргә, аз калдыклы технологияләрне гамәлгә кертергә;
- селитеб территорияләрне, бакча ширкәтләрен, ял итү зоналарын тулысынча контейнер мәйданчыклары, чүп ташу машиналары белән тәэмин итәргә;
-үләт базларын биологик калдыкларны җыю, утильләштерү һәм юкка чыгаруның ветеринария-санитария кагыйдәләре таләпләре нигезендә тиешле хәлдә тоту, шул исәптән төзекләндерү, консервацияләү, иминлекне тәэмин итү чараларын күрү.

Калдыкларның фаразлана торган күләмен исәпләү СП 42.13330.2016 “Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү” калдыкларны туплау нормативлары нигезендә башкарылды.

Таблица 17 – Хисап чорына Буа шәһәре территориясендә калдыкларның фаразлана торган күләмен исәпләү

Коммуналь калдыклар	Халык саны, кеше.		Елга 1 кешегә туплауның чагыштырма нормасы				Елга гомуми тупланма			
			кг		л		I чират		хисап вакыты	
	I чират	хисап вакыты	I чират	хисап вакыты	I чират	хисап вакыты	т	$м^3$	т	$м^3$
Җәмәгать бинарлары урыннарын исәпкә алып, ККК туплану күләме	21 524	22 693	280	280	140 0	140 0	6 027	30 134	6 354	31 770

Каты коммуналь калдыкларны 1$м^3$ күләмендәге металл контейнерларга ташлау күздә тотыла, алар торак йортлар һәм җәмәгать биналары төркемнәренә хезмәт күрсәтү өчен махсус мәйданчыкларга урнаштырыла. Калдыкларның уртача тәүлеклек туплануы:

$$31770 : 365 \approx 87\ м^3$$

Чүп-чарны чыгару ешлыгын исәпкә алып (көн саен) контейнерлар саны:

87 х 1 = 87 данә.

Буа шәһәре территориясендә каты коммуналь калдыкларны туплау турыдан-туры контейнерларда (127 данә) һәм бункерларда (31 данә) башкарыла. Каты көнкүреш калдыкларын чыгару махсус транспортта башкарыла. Чүп җыю өчен өстәмә мәйданчыклар кирәкми.

Каты коммуналь калдыкларны саклау өчен кирәкле мәйданны якынча исәпләү түбәндә китерелгән:

$$31770 * 20 / 10 = 63540\ м^2 \text{ яки } 6,4\ га$$

монда: 20 – хисап вакыты, ел;

31770 – шәһәрдә елына калдыклар туплау күләме, $м^3$;

10 – өю биеклеге, м.

Шулай итеп, 2041 елга кадәр Буа шәһәре территориясендә барлыкка киләчәк барлык коммуналь калдыкларны урнаштыру өчен полигонның кимендә 6,4 гектар буш мәйданын тәэмин итү таләп ителә.

Халыкны физик йогынты ясау факторларыннан яклау гамәлләре

Генераль план проектында электромагнит нурланыш чыганакларының йогынтысын киметү буенча түбәндәге чаралар каралган:
- торак төзелеше янында урнашкан электромагнит нурланыш чыганакларын инвентаризацияләү һәм комплексы тикшерү;
- электр тапшыру линияләре буйлап саклау коридорларын оештыру һәм үтәү;
-радиоешлык диапазонындагы электромагнит нурланыш чыганакларыннан санитар-саклау зоналарын исәпләү һәм билгеләү.

Төзелеш һәм инженерлык эшләрен башкару технологиясендә радиоактив материаллар куллану каралмаганлыктан, генераль планның исәпләнгән срогына радиация хәлен үзгәртү өчен сәбәпләр күтелми.

Инженер - экологик эзләнүләр кысаларында әйләнә-тирә мохит сыйфатының нормалаштырыла торган күрсәткечләре булган торак йортлар һәм башка объектлар төзү өчен участоклар сайлаганда күздә тотылган төзелеш территориясендә гамма-фонны бәяләү үткәрергә кирәк.

Торак кварталларда тавыш дәрәҗәсен киметүгә юнәлдерелгән экологик-шәһәр төзелеше чаралары комплексына түбәндәге чаралар керә:
- «Буа шикәре» ҖЧҖнең санитар-яклау зонасында урнашкан торак төзелешен җитештерү-эшлекле зонага үзгәртү;
- тимер юл буйлап 100 м ераклыкта урнашкан торак төзелешен физик тузган саен махсус билгеләнештәге яшелләндерүгә күчерү;
- транспорт системасын оптимальләштерү.

Проектлана торган торак төзелеше участокларында тавышның эквивалент дәрәҗәсе 51-55 дбадан артмаячак, шуңа күрә яңа торак төзелеше территориясендә тавышны изоляцияләү һәм акустик экраннар куллану буенча өстәмә чаралар таләп ителми.

Таблица 18 - Проектлана торган селитеб төзелеш участокларында Буа шәһәре урам-юл челтәренә тавыш характеристика

Урамнар һәм юллар	Транспорт агымнарының шау-шулы характеристикасы, дБА	Тавыш чыганагы белән исәпләү ноктасы арасындагы ераклык аркасында тавыш дәрәҗәсенең кимүе* *, дБА	Яшел үсентеләр полосаларының тавыш дәрәҗәсен киметүе, дБА	Тавыш таралу юлында экранның тавыш дәрәҗәсен киметү, дБА	Барлыгы
Көйләнә торган хәрәкәтнең гомумшәһәр әһәмиятендәге урамнары					
Әйләнгеч урамы (шәһәрнең көнчыгыш өлеше)	82	12-16	10-12	-	54
Әйләнгеч ур. (шәһәрнең көньяк-көнчыгыш өлеше)	82	15	10-12	-	55
Җирле әһәмияттәге урамнар һәм юллар (торак урамнар)					

Кыр урамы (утар төзелеше)	73	7	5	10	51

Территориянең табигый-экологик каркасын булдыру чаралары

Әйләнә-тирә мохитне заманча пычрату проблемаларын хәл итүдә мөһим экологик принцип булып ландшафтларның үз-үзләрен чистарту сәләтен саклау тора. Табигый мохитнең уңайлы экологик мөмкинлекләре, чиста суны һәм һаваны регенерацияләүче киң табигый территорияләр булу чиксез түгел.

Төрле чыганакларның тискәре йогынтысын киметүгә юнәлдерелгән чараларның берсе-шәһәрнең табигый-экологик каркасы системасын алга таба үстерү, аны тәшкил итүчеләрнең өзлексезлеген тәэмин итү, яшелләндерү объектларының территориаль һәм сыйфатлы үсеше.

Эрозиягә каршы, кардан, тавыштан, газдан, тузаннан саклаучы һәм декоратив функцияләрне үтәүче автомобиль юлларын яшелләндерүнең җитәрлек булмавы аеруча кискен проблема булып тора.

ОДМ 218.011-98 һәм СП 42.13330.2016 таләпләре нигезендә юлларны комплекслы яклау өчен алар буендагы яшел утыртмаларның киңлеге территориянең һәм халыкның сәламәтлегенең кимендә 10 метрын тәшкил итәргә тиеш.

Саклау функцияләрен үтәү өчен куе тармакланучы һәм ябалдашлары тыгызлыгы, кар өслегенә бирешмәүче, үсентеләрнең яхшы үсүенә, тиз үсүенә, газга чыдамлыгына ия яшел үсентеләр полосаларын утырту зарур.

Саклау функцияләрен үтәү өчен куе тармакланучы һәм ябалдашлары тыгызлыгы, кар өслегенә бирешмәүче, үсентеләрнең Яхшы үсүенә, тиз үсүенә, газга чыдамлыгына ия яшел үсентеләр полосаларын утырту зарур.

Халыкны рекреацияләүне оештыру, урманның сәламәтләндерү һәм табигатьне саклау функцияләрен үтәүне тәэмин итү, терлекләр көтү урыннары булдыру, авыл хуҗалыгы һәм җитештерү объектларының санитар-яклау зоналарын яшелләндерү максатларында Буа муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы белән торак пунктлар тирәсендә урман-болын пояслары булдыру тәкъдим ителә, алар табигый-экологик каркасның буфер территорияләренә керәчәк.

Шәһәрнең табигый-экологик каркасын тотрыклыландыру һәм табигый территорияләрдән нәтиҗәле файдалану өчен теләсә нинди сәнәгать һәм коммуналь-көнкүреш агынтыларының өске сулыкларга һәм җир асты горизонтларына эләгүен булдырмый торган, сугару системаларының өске һәм җир асты сулары торышына йогынтысын булдырмый торган, елга ярлары буйлап табигый үсемлекләр капламын максималь саклауны тәэмин итә торган чаралар үткәрү тәкъдим ителә.

Таблица 19 – Хисап чорына Буа шәһәренең яшелләндерелгән территорияләренең норматив мәйданын исәпләү

№ т/б	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге	Әһәмияте	
			I чират	Хисап вакыты
1	Халыкның исәпләнгән саны	кеше	21 524	22 693
2	Яшелләндерелгән территорияләр мәйданы нормативы 1 кешегә	$м^2$	10	10
3	Яшел утыртмаларның исәплэнгән норматив мәйданы	га	21,5	22,7

Шәһәрнең яшелләндерелгән территорияләренең гомуми мәйданы 35,2 гектар тәшкил итә.

Яшел һәм урман-парк зоналарының сәламәтләндерү, тирә-юньне саклау йогынтысы өчен:
- яшел зоналарга рекреацион йөкләнешләрне катгый җайга салырга;

-саклау урманнары чикләре проектын һәм Буа шәһәренең урман-парк һәм яшел зонасы чикләре проектын, шулай ук башка норматив-хокукый документлар эшләү юлы белән табигатьне саклау статусын күтәрергә.

Шулай итеп, шәһәр территориясенең табигый-экологик каркасын формалаштыру чаралары халыкның яшәү һәм ял итү өчен уңайлы шартлар булдыруда, табигать ресурсларын пычранудан һәм ярлыланудан саклауда актив роль уйнаячак.

Җитештерүне һәм объектларны урнаштыруны оптимальләштерү чаралары

Генераль план проекты кысаларында экологик чикләүләр гамәлдә булган зоналарда режимны бозуга бәйле конфликтларны хәл итүгә юнәлдерелгән производствоны яңадан функцияләштерү һәм оптимальләштерү буенча чаралар эшләнде.

Таблица 20 - Җитештерүне яңадан функцияләү һәм оптимальләштерү чаралары

№	Объект исеме	ССЗ зурлыгы	Чараларның тәкъдим ителә торган вариантлары	Гамәлгә ашыру вакыты
1	Буа машина төзү заводы «КМПО»ААҖ филиалы	500	1) Санитар-яклау зонасын кыскарту максатыннан җитештерүне оптимальләштерү, санитар-яклау зонасы проектын эшләү	1 чиратка
			2) Проектлы санитар-саклау зонасында сакланып калган торак төзелеше физик тузган саен яңадан функцияләүгә тәкъдим ителә.	Хисап вакытына
2	«Буа шикәр заводы » ААҖ	300	1) Санитар-яклау зонасын кыскарту максатыннан объектны оптимальләштерү, санитар-яклау зонасы проектын эшләү.	1 чиратка
3	Буа асфальт заводы	500	1) Санитар-яклау зонасын кыскарту максатыннан объектны оптимальләштерү, санитар-яклау зонасы проектын эшләү.	1 чиратка
			2) Физик тузган саен проектлы санитар - яклау зонасында урнашкан торак төзелешен яңадан функцияләштерү.	Хисап вакытына
4	Буа электр челтәрләре	50	1) Санитар-яклау зонасын кыскарту максатыннан объектны оптимальләштерү, санитар-яклау зонасы проектын эшләү.	1 чиратта
			2) Проектлы санитар-саклау зонасында сакланып калган торак төзелеше физик тузган саен яңадан функцияләүгә тәкъдим ителә.	Хисап вакытына
5	«Буа Агрохимсервис» ААҖ ашламалар складлары	500	1) Санитар-яклау зонасын кыскарту максатыннан объектны оптимальләштерү, санитар-яклау зонасы проектын эшләү.	1 чиратта
			2) Совет, Яшел, Горький, революция урамнарындагы торак йортларны физик тузган саен яңадан функцияләштерү.	Хисап вакытына
6	Чистарту корылмалары	500	Предприятиене яңадан эшләтеп җибәрү.	Хисап вакытына
7	ЭПУ Буагаз	50	1) Санитар-яклау зонасын кыскарту максатыннан объектны оптимальләштерү, санитар-яклау зонасы проектын эшләү.	1 чиратта
			2) Беренче Май, Ямашев, Горький урамнары буенча торак усадьба төзелешен физик тузган саен яңадан функцияләштерү	Хисап вакытына
8	Автосервис	100	1) Санитар-яклау зонасын кыскарту максатыннан объектны урнаштыруны оптимальләштерү, санитар-яклау зонасы проектын эшләү.	1 чиратта

№	Объект исеме	ССЗ зурлыгы	Чараларның тәкъдим ителә торган вариантлары	Гамәлгә ашыру вакыты
			2) Яшел урамындагы торак төзелешне физик тузган саен яңадан функцияләштерү.	Хисап вакытына
9	«Буинскнефтепродукт» филиалы	500	1) Санитар-яклау зонасын кыскарту максатыннан объектны урнаштыруны оптимальләштерү, санитар-яклау зонасы проектын эшләү.	1 чиратта
			2) Комаров урамы, Совет урамы буенча усадьба тибындагы торак төзелешен физик тузган саен яңадан яңадан функцияләштерү.	Хисап вакытына
10	Буа станциясе	100	Физик тузган саен Вокзал урамындагы торак төзелешне функцияләштерү.	Хисап вакытына
11	Тимер юл	100	Физик яктан тузган саен тимер юл буйлап 100 м ераклыкта торак төзелешен яңадан функцияләштерү.	Хисап вакытына
12	Жорес урамындагы зират	100	ССЗын 50 метрга кадәр кыскарту максатыннан зиратны ябу.	1 чиратта
			Физик яктан тузган саен 50 м ССЗын торак төзелешен яңадан функцияләштерү.	Хисап вакытына
13	Казанский Тракт урамындары зират	100	ССЗын 50 метрга кадәр кыскарту максатыннан зиратны ябу.	1 чиратта
			Физик яктан тузган саен 50 м СЗЗ торак төзелешен яңадан функцияләштерү.	Хисап вакытына

Сәнәгать һәм коммуналь-склад объектларын җитештерүне яңадан функцияләү һәм оптимальләштерү чараларын гамәлгә ашырганчы территориянең санитар-эпидемиологик иминлеген һәм санитар-яклау зоналарында яшәүче халыкның иминлеген гарантияләүне тәэмин итү өчен социаль юнәлешле компенсация чаралары һәм иминият яклавын тәэмин итү системасын үткәрү зарур.:

- экологик иминиятләштерү;
- эшләр башкарганда халыкның сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерүгә бәйле рәвештә граждан җаваплылыгын иминләштерү;
- халыкны ирекле медицина иминләштерүе.

Компенсация чаралары вариантлары:

- социаль-икътисадый һәм торак компенсацияләре;
- экологик юнәлешле авыруларны ачыклау максатында халыкны медицина тикшерүе;
- балаларны медик-экологик тернәкләндерү;
- торак зоналарда атмосфера пычрануын күзәтү.

Әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендә җаваплылык турында төп норматив-хокукый акт булып Россия Федерациясе Конституциясе тора, аның 42 статьясында күрсәтелгәнчә, һәркем уңайлы әйләнә-тирә мохиткә, аның торышы турында дөрес мәгълүматка һәм экологик хокук бозу аркасында сәламәтлегенә яисә мөлкәтенә китерелгән зыянны каплауга хокуклы.

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 18 нче 7 нче-ФЗ статьясы нигезендә экологик иминиятләштерү юридик һәм физик затларның мөлкәти мәнфәгатьләрен экологик хәвеф-хәтәрләр очрагында яклау максатларында гамәлгә ашырыла.

Хуҗалык һәм башка эшчәнлек субъекты китергән зыян өчен җаваплылыкны иминләштерү максаты - хуҗалык һәм башка эшчәнлекнең тискәре йогынтысы аркасында табигать мохитенә, гражданнар гомеренә һәм сәламәтлегенә китерелгән зыянны каплау буенча йөкләмәләргә бәйле рәвештә хуҗалык итүче субъектларның мәнфәгатьләрен яклау, шулай ук әйләнә-тирә мохитне пычрату килеп чыгуын кисәтү һәм аннан килгән зыяннарны бетерү өчен шартлар тудыру, иминият яклавы механизмын куллану юлы белән («Хуҗалык һәм башка эшчәнлек субъекты тарафыннан әйләнә-тирә мохиткә китерелгән зыян өчен җаваплылыкны мәҗбүри иминләштерү турында» Федераль закон проекты).

Хайваннар һәм үсемлекләр дөньясын саклау гамәлләре

Торак пунктларны, предприятиеләрне, корылмаларны һәм башка объектларны урнаштырганда, проектлаганда, төзегәндә һәм реконструкцияләгәндә Хайваннар дөньясын саклау өлкәсендәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә хайваннар дөньясы объектларының яшәү тирәлеген һәм аларны торгызу, хәрәкәт итү, ял итү һәм миграция юллары шартларын саклау, шулай ук территорияләрнең һәм акваторияләрнең сакланучы кишәрлекләренең кагылгысызлыгын тәэмин итү чаралары каралырга тиеш.:

-яшелләндерү объектларының территориаль һәм сыйфатлы үсешен, яшел утыртмалар системасының өзлексезлеген тәэмин итүне үз эченә ала торган табигый-экологик каркас системасын булдыру;

-урман торгызу һәм урман үрчетү, яшь үсентеләрне кыйммәтле урман утыртмалары категориясенә кертү, агачлыкларның тотрыклылыгын арттыру максатларында урман утыртмаларының пространство-яшь структурасын оптималь тоту исәбенә шәһәр урманнарының торышын яхшырту;

- шәһәр урманнарының санитария торышын яхшыртуны тәэмин итү, урманнарны янгыннардан һәм урман бозулардан саклау;
- бозылган җирләрне торгызу, аннары урман үстерү;
- урманнарга рекреацион йөкләнешләрне җайга салу;
- авыл хуҗалыгы культураларын үстерүнең интенсив технологияләреннән файдалануны тыю;
- көтүлекләрдә һәм болыннарда терлекләр көтүен җайга салу, тапталмас өчен;
- саклагыч (эрозиягә каршы, чокыр-үзәнлек, кыр яклау, су саклау) урман утыртмалары мәйданын арттыру;
- шәһәр тирәсендәге урман-парк яшел поясларын оештыру;
- урман торгызу һәм урман үрчетү буенча үткәрелә торган чараларны катгый исәпкә алуны һәм тикшереп торуны тәэмин итү.

Торак пунктта яшел үсентеләрне саклау өчен:

- яшелләндерү объектларын исәпкә алу һәм инвентаризацияләү, шәһәр яшел утыртмалары реестрларын төзү;
- халыкның гомуми файдаланудагы яшеллекләр белән тәэмин ителеш дәрәҗәсен 42.13330.2016 СП билгеләгән норматив күрсәткечләргә кадәр арттыру;
- гомуми файдаланудагы яшеллекләрне реконструкцияләү, паркларны һәм скверларны төзекләндерү;
- яшел үсентеләрне карау буенча агротехник чаралар комплексын үткәрү;
- яшелләндерелгән территорияләрне, рекреацион үзләштерүнең төрле дәрәҗәдәге зоналарын аерып, Ландшафт-планлаштыру зоналарына бүлү;
- яшел утыртмаларның сыйфат-төр структурасын камилләштерү;
- компенсацион яшелләндерү үткәрү өчен участокларны билгеләү, гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрнең чикләүләрен һәм сервитутларын билгеләү һәм раслау;
- муниципаль органнарны һәм дәүләт табигатьне саклау хезмәтләрен җәлеп итеп, яшел утыртмаларны саклауны контрольдә тоту.

Хайваннар дөньясын саклау өлкәсендәге норматив-хокукый актлар таләпләре нигезендә торак пунктларны, предприятиеләрне, корылмаларны һәм башка объектларны урнаштырганда, проектлаганда, төзегәндә һәм реконструкцияләгәндә хайваннар дөньясы объектларының яшәү тирәлеген һәм аларның үрчү, йөрү, ял итү һәм миграция юллары шартларын саклау, шулай ук территорияләрнең һәм акваторияләрнең саклау кишәрлекләренең кагылгысызлыгын тәэмин итү чаралары каралырга тиеш.

Хайваннар дөньясы объектларының һәлак булуын булдырмау өчен:

-хайваннар дөньясы объектларының авыруларын һәм һәлак булуын, аларның яшәү тирәлеген начарайтуны гарантияли торган чараларны гамәлгә ашырмыйча, үсемлекләрне яндыру, агулы химикатларны, ашламаларны, химик реагентларны, ягулык-майлау материалларын һәм хайваннар дөньясы объектлары һәм аларның яшәү тирәлеге өчен куркыныч булган башка материалларны, чималны һәм җитештерү калдыкларын саклау һәм куллану;

-хайваннарның массакүләм миграция юлларында махсус үтүкләре булмаган тоташ киртәләр һәм корылмалар урнаштыру;
- запань елгаларында яисә ермакларында зурлыгы су агымы киңлегенең өчтән ике өлешеннән артыграк булган балык тоту кораллары урнаштыру;
- торбаүткәргечләр буйлап элемтә һәм электр үткәргеч линияләре астындагы урман просаннарын хайваннар үрчү чорында агач-куак үсентеләреннән чистарту.

Хайваннар дөньясы объектларының һәлак булуына китерергә сәләтле җитештерү объектларында әйләнә-тирә мохитне пычратмаслык санитар-саклау зоналары һәм чистарту корылмалары булырга тиеш.

Су һәм су тирәсендәге хайваннарның уылдык чәчү, кышлау һәм күпләп җыелу урыннарында теләсә нинди агып төшүче суларны һәм калдыкларны агызу тыела.

Үсемлекләрне яклауның химик препаратларын һәм башка препаратларны куллану агротехник, биологик һәм башка чараларны гамәлгә ашыру белән бергә алып барылырга тиеш.

Халыкны табигый характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чаралары

Буа шәһәре территориясенә табигый характердагы гадәттән тыш хәлләр килеп чыкканда зарарлы факторлар йогынты ясарга мөмкин.
Табигый характердагы гадәттән тыш хәлләр шәһәр территориясендә барлыкка килергә мөмкин булган һәм кеше корбаннары, кеше сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерергә, шактый матди югалтулар һәм яшәү шартларының бозылуына китерергә мөмкин булган табигый күренешләр аркасында булырга мөмкин.

Мондый күренешләргә түбәндәгеләрне кертергә була: метеорологик күренешләр - көчле җил, көчле яңгыр, көчле салкын; гидрологик күренешләр - югары су биеклеге; геологик утырма грунтлар; табигый янгыннар.

Территорияне һәм халыкны куркыныч метеорологик йогынтылардан саклауның төп чарасы булып куркыныч күренешнең килеп чыгу мөмкинлеге турында вакытында хәбәр итү тора. Халыкка кешеләрне яклау ысуллары һәм биналарның (корылмаларның) тотрыклылыгын арттыру, куркыныч метеорологик күренеш барлыкка килгәндә кешеләрнең үз-үзләрен тоту кагыйдәләре, мөмкин булган ышык урыннар, чыгу юллары һәм куркыныч зоналардан эвакуацияләнгәндә урнашу районнары турында мәгълүмат бирелергә тиеш.

Су басу күзлегеннән караганда, яз иң зур куркыныч тудыра, ул вакытта кар эрегән вакытта явым-төшем шактый күп була.

Су өсте тигезлегенә һәм чыгымына йогынты ясый торган факторларга ташу очрагы өчен түбәндәгеләр керә:
- явым-төшем күләме һәм аларның интенсивлыгы;
- явым-төшемнәрнең дәвамлылыгы;
- явым-төшем алдыннан колачлау мәйданы;
- бассейнның дымлылыгы;
- туфракның су үткәрүчәнлеге;
-бассейн рельефы;
- туңлыкның булуы һәм тирәнлеге.

Территорияне су басу грунт сулары дәрәҗәсенең артуы, грунт сулары агымының гидродинамик басымы, туфракның пычрануы (тозлануы) һәм җир асты металл конструкцияләренең коррозиясе белән характерлана.

Су басу куркыныч, чөнки алар грунтларның дымлануына һәм сыеклануына, аларның күтәрү сәләте кимүенә китерә. Су басулар корылмаларның, җир асты коммуникацияләренең, торбаүткәргечләрнең, транспорт системаларының деформациясенә һәм кайчакта тулысынча җимерелүенә китерә.

Су басу шәһәрнең торак-коммуналь хуҗалыкларына күбрәк тискәре йогынты ясый. Җир асты металл конструкцияләренең коррозиясен һәм инженерлык челтәрләре эшендәге бозылуны халыкның тормыш эшчәнлегенә, икътисад объектлары һәм оешмалар эшенә йогынты ясый торган территорияне су басуның аеруча зарарлы факторы дип санарга мөмкин.

Кайбер очракларда су басу вакытында су үзенчәлекле консервант булган фундамент нигезләренең дымлы торышын күзәтеп, йомшак киптерү чаралары тәкъдим ителә. Барыннан да элек, бу агач фундаментта урнашкан йортларга кагыла. Территорияләрне су басу процессы башлану һәм аларның төрле дәрәҗәдәге гадәттән тыш хәлләр барлыкка килергә мөмкин булган авария хәлендәге торышы арасында зур вакытлы тоткарлык булу тискәре аспект кына түгел, ә бер үк вакытта аларны булдырмау һәм гадәттән тыш хәлне кисәтү буенча алдан баручы превентив чаралар күрергә мөмкинлек бирә.

Халыкны яклау һәм хуҗалык субъектларының нормаль эшләве өчен, шулай ук су басуның зарарлы факторлары аркасында килеп чыккан зыянны киметү өчен түбәндәге оештыру чараларын башкарырга кирәк:

- табигый бәла-казалар, шул исәптән су басулар аркасында килеп чыккан гадәттән тыш хәлләрдә халыкны яклау планнарын алдан әзерләргә һәм гамәлгә кертергә;
- контрольдәге территорияләрнең үзенчәлекләрен исәпкә алып, табигать мохитенең торышын, су басуларның барлыкка килүен һәм үсешен өзлексез күзәтүне, контрольдә тотуны һәм фаразлауны оештыру һәм гамәлгә ашыру;
- халыкка, җитәкчелек һәм идарә органнарына, шулай ук вазыйфаи затларга су басу куркынычы һәм аларның үсеше турында үз вакытында хәбәр итәргә, шулай ук конкрет килеп туган шартларда билгеләнгән сигналларны һәм эш итү тәртибен халыкка җиткерергә;
- халыкны территорияне су басу шартларында эшләргә өйрәтергә;
-авария-коткару эшләрен башкару, су басу нәтиҗәсендә зыян күргәнне торгызу өчен кирәкле җиһазлар, мөлкәт һәм техниканы алдан ук булдырырга һәм тупларга.

Моннан тыш, кайбер технологик чараларны да үтәргә кирәк:

- авария хәлендәге һәм үз срогын үтәгән торбаүткәргечләрне алыштыру;
-гамәлдәге дренажны чистарту һәм кирәк булганда алыштыру-төгәл системалардан;
- территорияне су басканнан соң коммуникацияләрне тыңлап утыру.

Дренаж эшләрен башкарганда җир асты суларын интенсив суыртуның структур яктан тотрыксыз токымнардан торган төзелгән территорияләрдә урнашкан гидродинамик режимны үзгәртергә һәм грунтларның тотрыклылыгын бозарга мөмкинлеген исәпкә алырга кирәк. Нәтиҗәдә суффозион һәм утыру процессларын активлаштыручы җавап «дренаж эффекты» барлыкка килергә мөмкин. Билгеле бер шартларда бу процесслар шулкадәр тиз үсәргә мөмкин ки, алар биналар һәм корылмалар өчен генә түгел, ә кешеләр өчен дә куркыныч була.

Ярдәм килгәнче су басу зонасына эләккән кешеләр биналарның өске катларында һәм түбәләрендә, агачларда һәм башка калку урыннарда калырга тиеш. Су кимегәнче һәм су басу куркынычы беткәнче, куркынычсыз урыннарда торырга кирәк. Суда зыян күрүчеләргә медицина ярдәме күрсәтелергә тиеш.

Су басмый торган территориягә халыкның үз-үзен эвакуацияләү зыян күрүчеләргә ашыгыч медицина ярдәме кирәк булганда, азык-төлек продуктлары сарыф ителгәндә яки булмаганда, вәзгыять начараю куркынычы булганда яки читтән ярдәмгә өмет өзелгәндә үткәрелә.

Су кимегәннән соң, өзелгән һәм салынып төшкән электр чыбыкларыннан сакланырга кирәк. Бу зарарланулар, шулай ук суүткәргеч, газ яки канализация магистральләренең җимерелүе турындагы мәгълүматны коммуналь хезмәтләргә тапшырырга кирәк.

Йортка яки бинага керү алдыннан конструкцияләрнең ачыктан-ачык җимерелмәвенә һәм куркыныч тудырмавына инанырга кирәк. Бинага кергәнче, берничә минут эчендә ишек һәм тәрәзәләрне ачып, аны җилләтергә кирәк. Эчке бүлмәләрне караганда, һавада газ булу ихтималы булганга, шырпы яки яктырткычларны яктылык чыганагы сыйфатында кулланырга киңәш ителми, ә моның өчен батареялардагы электр фонарьларын файдаланырга киңәш ителә.

Утырма грунтлы территорияләрне үзләштергәндә проектлауда һәм төзелештә кулланыла торган норматив документлар нигезендә инженерлык чараларының бөтен комплексын кулланырга кирәк. Мондый чараларга авыр трамбовкалар белән тыгызлау (шул исәптән грунт субайлары белән тирәнгә тыгызлау), грунт мендәрләрен урнаштыру, котлованнарны трамбовкалау, башка конструктив һәм суны саклау чаралары керә.

Ураган - бу-зур җимергеч көчле җил, аның тизлеге 32 м/с тан артып китә. Давыл вакытында җил тизлеге давыл тизлегеннән кимрәк, ләкин шактый зур һәм 15-25 м/с ка җитә.

көчле җилнең таралу тизлеге тагын да кимрәк-13-15 м/с.

Давыллы җил нык корылмаларны җимерә һәм җиңел корылмаларны туздыра, чәчелгән кырларны бушата, чыбыкларны өзә һәм электр һәм элемтә линияләренең баганаларын аудара, транспорт магистральләрен һәм күперләрне зарарлый, коммуналь-энергетика челтәрләрендә аварияләр китереп чыгара.

Җил тизлеге 15-20 м/с тан артыграк булганга, терәкләр ишелүгә һәм электр линиясе чыбыкларының күпсанлы өзелүенә, шулай ук агачларның егылуына китерә. Көчле җилләрнең нәтиҗәсе булып шәһәр территориясендә халыкны һәм хуҗалык субъектларын тормыш белән тәэмин итү системаларының эшләве бозылу тора.

Ураган һәм давыллар куркынычы турындагы мәгълүмат алдан ук җиткерелә. Ул әлеге районга табигый бәла килү вакыты, аның характеры һәм кешеләрнең үз-үзләрен тоту кагыйдәләре турында мәгълүмат бирә.

Сигнал алу белән (сиреналар, тышкы тавыш көчәйткечләр, радиоалгычлар, телевидение) халык биналарның, корылмаларның тотрыклылыгын арттыру, янгыннарны булдырмау һәм кирәкле запаслар булдыру буенча эшкә керешә.

Җилле яктан тәрәзәләрне, ишекләрне, чорма люкларын һәм вентиляция тишекләрен тыгыз итеп ябалар.

Ураган яки давыл якынлашуы турында мәгълүмат алу белән халык элек әзерләнгән биналарны яки ышык урыннарны алып тора.

Ачык урында булганда биналардан һәм корылмалардан читләшергә, чокырларга, канауларга, юл кюветларына ышыкланырга (түбәнә ятарга һәм җиргә нык сыенырга) кирәк. Мондый гамәлләр давыллар һәм ураган нәтиҗәсендә барлыкка килә торган җәрәхәтләр алу куркынычын сизелерлек киметә.

Табигый янгыннар - бу контрольсез рәвештә үсемлекләрнең януы һәм стихияте төстә урман буенча таралуы. Уттан барыннан да бигрәк авыл хуҗалыгы зыян күрә: агачлар һәм куаклар, корылмалар һәм биналар, хайваннар һәм үсемлекләр һәлак була. Еш кына урман янгыннары кешеләрнең үлеменә китерә.

Урман массивларының мәйданнарын, урманның составын, җирлекнең рельефын, янгын куркынычы дәрәҗәсен һәм Буа шәһәре урманнарының башка параметрларын исәпкә алып, шәһәр территориясендә кече һәм кечкенә янгыннар булуы ихтималлыгы турында нәтиҗә ясарга була, һәм бары тик уңайсыз елларда гына уртача янгыннар булуы ихтимал.

Янгын чыганакларына якын булган шәһәр халкын алдан ук эвакуацияләү мөмкинлеге буенча чаралар эшләнергә тиеш.

Шәһәр территориясендә табигый янгыннарның килеп чыгуын, таралуын һәм үсешен кисәтүгә юнәлдерелгән барлык чаралар планлы тәртиптә гамәлгә ашырыла һәм Татарстан Республикасы Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы һәм Буа шәһәре администрациясе көче белән алдан үткәрелә.

«Янгын куркынычсызлыгы турында» Федераль закон таләпләре нигезендә җирле үзидарә органнарына торак пункт чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын тәэмин итү бурычы йөкләнгән: гомуми файдаланудагы территорияләрне беренчел янгын сүндерү чаралары белән җиһазлау; янгынны локальләштерү һәм гадәттән тыш хәлләр министрлыгы бүлекчәләре килгәнче кешеләрне һәм мөлкәтне коткару чараларын күрү.

Шәһәр территориясендәге предприятие, учреждение, оешма җитәкчеләре шәһәр урманнарына, шулай ук саклагыч һәм яшелләндерү утыртмаларына турыдан-туры тоташкан җир кишәрлекләрендә үлән яндыруны тыюны күзәтергә тиеш.

Табигать янгыннарын булдырмау һәм зыяннарны минимальләштерү буенча төп оештыру чараларына түбәндәгеләр керә:

- ситуация планнарын һәм янгын сүндерү планнарын алдан эшләү;
- янгын вәзгыятенең торышын өзлексез күзәтү;
- янгын чыгу куркынычы турында халыкка һәм вазыйфаи затларга үз вакытында хәбәр итү, шулай ук билгеләнгән сигналларны һәм янгын таратылган очракта эш итү тәртибен халыкка җиткерү;
-янгынны сүндерү һәм янгын нәтиҗәсендә зыян күргән корылмаларны, коммуникацияләрне һәм

җайланмаларны торгызу буенча һәлакәттән коткару эшләрен башкару өчен кирәкле җиһазлар, мөлкәт һәм техника запасын алдан булдыру.

Шәһәр администрациясе биналарга һәм торак йортларга табигый янгын якынлашу куркынычы булганда халыкка эвакуациягә әзерләнүдә ярдәм күрсәтергә кирәк. Кирәк булганда, беренче чиратта хезмәткә сәләтсез халык – картлар, авырулар, балалар имин урынга эвакуацияләнә.

Янгыннарны сүндерүгә 18 яшьтән кечерәк булмаган халык җәлеп ителергә мөмкин. Янгын сүндерүдә катнашучы кешеләр махсус кием, каскалар, төтенгә каршы битлекләр яки противогазлар белән тәэмин ителә. Территория газ белән пычранган очракта кешеләргә төтеннән чиста урыннарда ял итү мөмкинлеге бирелә.

Шәһәр урманында тыела:

- яна торган шырпы, тәмәке төпчекләре һәм башка кайнар әйберләр ташларга;
- эссе чорда тиз кабынучан һәм янучан материаллар кулланырга;
- урманда майланган яисә бензин яисә башка ягулык-майлау материаллары сеңдереп калдырырга;
- эчке янулы двигательләрнең ягулык бакларына ягулык салырга, туклану системасы төзек булмаган машинаны кулланырга, шулай ук ягулык салына торган машиналар янында тәмәке тартырга яки ачык уттан файдаланырга;
- аланнарда шешәләр яисә пыяла кыйпылчыклары калдырырга (яндыргыч линза кебек эшли алалар);
- агач төбендә, аланнарда, аланнарда үләнне яндырырга;
- кипкән үлән урыннарында, агач ябалдашлары астында учаклар ягарга.

Халыкны яклау чаралары кисәтү чараларының да, гадәттән тыш хәлләрне бетерү чараларының да состав өлеше булып тора һәм, димәк, превентив һәм оператив тәртиптә үтәлә.

Халыкны яклауны тәэмин итү өчен гомумдәүләт, региональ, җирле яклау чаралары системасы төзелә, алар үз эченә түбәндәгеләрне ала:

- мөмкин булган гадәттән тыш хәлләрне һәм алардан килгән зыяннарны анализлау һәм фаразлау;
- әйләнә-тирә мохитнең торышын өзлексез күзәтүне, контрольдә тотуны һәм фаразлауны оештыру һәм гамәлгә ашыру;
- дошманның җиңелү чараларын куллануыннан, шулай ук аварияләрдән, катастрофалардан һәм табигый бәла-казалардан килгән зыянны киметә торган превентив чаралар;
- куркыныч турында алдан кисәтү (хәбәр итү) ;
- халыкны әзерләү һәм укыту;
- яклау чаралары фондын төзү гамәлләре;
- халыкны эвакуацияләү чаралары;
- медик-биологик, радиацион һәм химик яклау чаралары;
- янгынга каршы яклау чаралары;
- сугыш вакытында халыкның исән калуы өчен кирәкле объектларны саклап калуга юнәлдерелгән чаралар;
- гадәттән тыш хәлләрнең фаразланган һәм килеп чыга торган куркынычлары, куркынычсызлыкны тәэмин итү буенча күрелгән чаралар, кешеләрне яклау алымнары һәм ысуллары, аларның гадәттән тыш хәлләрдәге гамәлләре турында халыкка даими мәгълүмат бирү;
- коткару эшләрен башкару һәм гадәттән тыш хәлләрне бетерү;
- зыян күргән халыкның тормышын беренче чиратта тәэмин итү һәм аны социаль яклау чаралары.

Территориянең санитар-эпидемиологик торышын һәм халык сәламәтлеген оптимальләштерү чаралары

Халык сәламәтлеге өчен экологик куркынычны бәяләү, тиешле профилактик чаралар

-эшләү өчен социаль-гигиена мониторингы кысаларында аеруча әһәмиятле патологияләрне, шул исәптән экологик бәйле авыруларны тирәнтен эпидемиологик тикшеренүләр үткәрергә кирәк. Моннан тыш, кирәк:
- халыкның сәламәтлеге критерийлары буенча региональ мөмкин булган экологик йөкләнешләрне нигезләү;
- халыкның авыруын арттыручы матдәләр чыгаруны киметү чараларын эшләү һәм гамәлгә кертү. Балалар арасында хәвеф-хәтәр контингентларын реабилитацияләү һәм антропоген йөкләнеш югары булган территорияләрдә профилактик чаралар оештыру;
-балалар һәм өлкәннәр арасында экологик бәйле авыруларны клиник-лаборатор диагностикалау, дәвалау һәм профилактикалауның яңа ысулларын эшләү һәм гамәлгә ашыру.
-Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы белән планлаштырылган архитектура-планлаштыру, оештыру-техник, инженер-техник чараларны гамәлгә ашыру нәтиҗәсендә түбәндәге күрсәткечләргә ирешү көтелә:
- табигать-ресурс потенциалын саклау һәм арттыру;
- пычраткыч матдәләр агызуны киметү, чистарту корылмаларын реконструкцияләү һәм төзү, яңгыр канализациясе системасын үстерү, су саклау зоналарын оештыру һәм төзекләндерү юлы белән су объектларын, шул исәптән эчәр су белән тәэмин итү чыганакларын экологик реабилитацияләү;
- су кулланыны киметү, халыкны сыйфатлы эчәр су белән тәэмин итү;
- атмосфера һавасының, җир өсте һәм җир асты суларының, шул исәптән эчәр сулар белән тәэмин итү чыганакларының торышын пычраткыч матдәләр чыгаруны һәм аларны чыгаруны киметү исәбенә яхшырту;
- заманча полигоннар төзү һәм калдыклардан файдалану һәм зарарсызландыру куәтләрен булдыру исәбенә җитештерү һәм куллану калдыклары белән эш итүнең экологик иминлеген тәэмин итү;
- предприятиеләрдә экологик куркынычсыз производстволар булдыру;
- селитеб территорияләрне инженерлык төзекләндерүнең заманча дәрәҗәсенә ирешү;
- селитеб территорияләрнең тавыш белән пычрануын киметү, акустик дискомфорт зоналарында яшәүче халык санын киметү;
- биналарны һәм корылмаларны тискәре инженер-геологик процесслардан яклау;
- рекреациянең, спортның массакүләм һәм махсуслаштырылган төрләрен үстерү;
- әйләнә-тирә мохит торышын күзәтүләргә экологик мониторинг ясауның комплекслы системасын оештыру.

«Картография һәм территориаль планлаштыру үзәге» җаваплылыгы чикләнгән җәмгыяте

305047, Курск ш., Росинка ур., 6 й., .2 бина
Тел. +7(4712) 58-45-22, E-mail: info@terplan.pro, www.terplan.pro
ОГРН 1164632064167, ИНН/КПП 4632221668/463201001

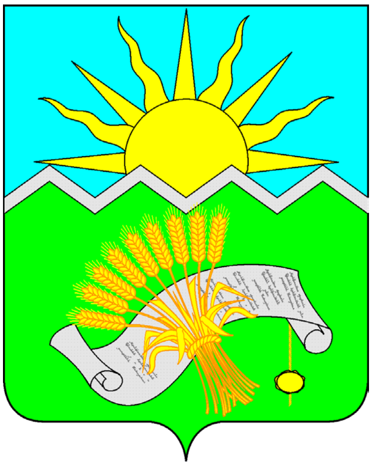

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БУА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ «БУА ШӘҺӘРЕ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫ ПРОЕКТЫ

ГЕНЕРАЛЬ ПЛАННЫ НИГЕЗЛӘҮ МАТЕРИАЛЛАРЫ

(2021 елның 11 гыйнварындагы 2020.2812 номерлы МК муниципаль контракты нигезендә эшләнгән)

Курск ш., 2021

Заказчы Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре Башкарма комитеты

Башкаручы «Картография һәм территориаль планлаштыру үзәге» ҖЧҖ

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БУА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ «БУА ШӘҺӘРЕ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫ ПРОЕКТЫ

ГЕНЕРАЛЬ ПЛАННЫ НИГЕЗЛӘҮ МАТЕРИАЛЛАРЫ

(2021 елның 11 гыйнварындагы 2020.2812 номерлы МК муниципаль контракты нигезендә эшләнгән)

Директор **Ткаченко Н.С.**

Проектның баш архитекторы **Сабельников А.Н.**

Проект җитәкчесе **Ашурков В.В.**

Курск ш, 2021

«Картография һәм территориаль планлаштыру үзәге » ҖЧҖнең авторлык коллективы

Ткаченко Н.С. — директор
Сабельников А.Н. — проектның баш архитекторы
Ашурков В.В. — проект җитәкчесе

Бурцева Н. А. — картография бүлеге башлыгы
Васильева М.С. — икътисадый анализ бүлеге башлыгы
Орлова Е.С. — архитектор
Шуклин Г.С. — архитектор
Примак А.А. — менеджер ГИС
Косинова А.А. — юрисконсульт
Жилинкова К.И. — икътисадчы
Бобкова Я.А. — инженер
Воронина О.И. — инженер
Коржавин К.Е. — инженер
Лукина В.А. — инженер
Нестерова А.В. — инженер
Нестеров В.Р. — инженер
Петрухин Е.Е. — инженер
Ястребов А.И. — инженер

1. Кереш ... **8**
2. Генераль планны эшләүнең максатлары һәм бурычлары ... **10**
3. Татарстан Республикасы муниципаль районы җирлегенең хәзерге хәле ... **11**
3.1 **Татарстан Республикасы муниципаль районының икътисадый-географик урыны, урнашу системасында урнашу урыны** ... 11
3.2. «Әйләнә-тирә мохитне саклау» Генераль планы проектын нигезләү буенча материаллар ... 12
3.3 Җир фондына характеристика ... 12
3.4 Халыкның демографик структурасы ... 14
3.5 Җитештерү территорияләре ... 16
3.6 Агросәнәгать комплексы ... 20
3.7 Урман комплексы ... 20
3.8 Торак фонды һәм торак төзелеше ... 21
3.9 Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары 25
3.10 Зиратлар ... 34
3.11 Туристлык-рекреацион потенциал ... 34
3.12 Тарихи-мәдәни мирас ... 35
3.13 Транспорт-коммуникация инфраструктурасы ... 37
3.14 Инженерлык инфраструктурасы ... 47
«Көнбатыш» су алу корылмасы ... **47**
Транспортлаучы насосларның саны-4 данә (тузу проценты - 86,50 %). ... 47
«Көньяк-Көнбатыш» су алу корылмасы ... **48**
Скважина насосларының саны-3 данә (тузу проценты - 62,40 %). ... 48
3.15 Территорияне инженерлык әзерлеге ... 59
4. Генераль план проектын гамәлгә ашыруның исәпләнгән срогы чорына җирлекне үстерү юнәлешләре, территориаль планлаштыру чараларын нигезләү ... **61**
4.1. Халык саны фаразы ... 61
4.2. Икътисадый үсеш ... 62
4.3 Сәнәгать үсеше. Агросәнәгать комплексын үстерү ... 64
4.4 Торак инфраструктурасын үстерү ... 65
4.5 Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын үстерү ... 67
4.6 Зиратларны үстерү ... 73
4.7 Туристлык-рекреация территорияләрен үстерү ... 74
4.8 Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү ... 75
4.9 Торак пункт чикләрен билгеләү ... 76
4.9.1 Авыл җирлеге составына керүче торак пунктлар чикләренә кертелә яисә аларның чикләреннән төшереп калдырыла торган җир кишәрлекләре исемлеге, бу җир кишәрлекләрен кертү планлаштырыла торган җирләрнең категорияләрен һәм алардан планлаштырылган файдалану максатларын күрсәтеп 78
4.10 Инженерлык инфраструктурасын үстерү гамәлләре ... 79
4.11 Территориянең инженерлык әзерлеген үстерү чаралары ... 88
4.11.1 Өске агымны оештыру гамәлләре ... 88
4.11.2 Су сибү гамәлләре ... 91

4.11.3 Карьерны төзекләндерү чаралары 91
4.11.4 Территорияне су басудан яклау гамәлләре 91
4.12 Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге 93
4. Техник-икътисадый күрсәткечләр **108**

Материаллар составы

Муниципаль берәмлекнең Генераль планы проекты

1. Территориаль планлаштыру турында текст формасындагы нигезләмә.
2. Территориаль планлаштыру турында Карта рәвешендәге нигезләмә:

- җирлекнең җирле әһәмияттәге объектларын планлаштырып урнаштыру картасы;
- торак пунктларның чикләре картасы;
- җирлекнең функциональ зоналары картасы.

3. Кушымта: җирлек чикләренең урнашу урыны тасвирламасы.

Муниципаль берәмлекнең Генераль планы проектын нигезләү материаллары

1. Генераль планны нигезләү материаллары текст формасында.
2. Генераль планны карта рәвешендә нигезләү материаллары:

- җирлек территориясеннән заманча файдалану картасы;
инженерлык инфраструктурасы картасы;
территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар картасы (гамәлдәге нигезләмә);
- территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар картасы (проект тәкъдиме);
- табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы янаган территорияләр картасы.

1. Кереш

Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының «Буа шәһәре» муниципаль берәмлегенең Генераль планы проекты Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре Башкарма комитеты заказы буенча 2021 елның 11 гыйнварындагы 2020.2812 номерлы муниципаль контракт нигезендә «Картография һәм территориаль планлаштыру үзәге» ҖЧҖ тарафыннан әзерләнгән. Генераль план проектын әзерләү өчен нигез булып Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәре Башкарма комитетының «Татарстан Республикасы муниципаль районы «Буа шәһәре» муниципаль берәмлегенең генераль планы проектын әзерләү турында» 2020 елның 30 ноябрендәге 66 номерлы карары (1 нче кушымта), 2020 елның 17 ноябрендәге 02-5083 номерлы «Татинвестгражданпроект» ДУПсенә хат тора. Генераль план проектын эшләү эшләрен финанслау чыганагы-җирле бюджет акчалары.

Устав нигезендә Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының «Буа шәһәре» муниципаль берәмлегенә «шәһәр җирлеге» статусы бирелде. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме - Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының «Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге (алга таба-Буа шәһәре).

Муниципаль берәмлек территориясе составына торак пункт - Буа шәһәре керә.

Шәһәр чикләре «Буа муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 17 – ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

Буа шәһәренең Генераль планы проекты Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 23 һәм 24 статьялары таләпләре һәм Генераль планны эшләүгә техник йөкләмә нигезендә әзерләнгән.

Генераль план проекты үз эченә түбәндәгеләрне ала:

1) территориаль планлаштыру турында нигезләмә текст рәвешендә һәм карталар рәвешендә;
2) аны нигезләү материаллары текст рәвешендә һәм карталар рәвешендә;
3) торак пункт чикләре турында бердәм дәүләт күчемсез мөлкәт реестрын алып бару өчен файдаланыла торган координаталар системасында торак пункт чикләре урнашу урынының график тасвирламасы, әлеге чикләрнең характерлы нокталары координаталары исемлеге булган белешмәләр.

Буа шәһәренең Генераль планы проекты шәһәр төзелеше эшчәнлеген җайга салу өлкәсендә гамәлдәге законнар, Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының җир, су, урман, табигатьне саклау һәм башка законнары, федераль һәм региональ дәрәҗәдәге шәһәр төзелеше өлкәсендәге норматив-техник документлар, җирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары таләпләренә туры килә.

Генераль план проектының картография өлеше компьютер геомәгълүмат технологияләрен кулланып, техник бирем (2 нче кушымта) һәм Россия Федерациясе Икътисадый үсеш министрлыгының 2018 елның 9 гыйнварындагы 10 номерлы боерыгы белән расланган федераль әһәмияттәге объектларны, региональ әһәмияттәге объектларны, җирле әһәмияттәге объектларны территориаль планлаштыру документларында тасвирлау һәм күрсәтүгә карата таләпләр нигезендә башкарылды.

Буа шәһәренең Генераль планы проектының исәпләнгән срогы-2041 ел, беренче чираты – 2031 ел.

Буа шәһәренең Генераль планы проектын эшләгәндә 2010 елда «ТАТИНВЕСТГРАЖДАНПРОЕКТ» проект-эзләү фәнни-җитештерү фирмасы тарафыннан башкарылган Буа шәһәренең Генераль планы проект материаллары файдаланылды.

Буа шәһәренең Генераль планы проектында Буа шәһәрен үстерүнең муниципаль программаларыннан, Буа районын, Татарстан Республикасын, Россия Федерациясен үстерүнең региональ һәм федераль программаларыннан һәм стратегияләреннән белешмәләр; Күчемсез милекнең бердәм дәүләт реестры белешмәләре; территориядән заманча файдалану, шул исәптән капиталь төзелеш объектларын урнаштыру буенча башлангыч белешмәләр; хәзерге социаль-икътисадый хәл, демографик ресурслар, инженер-транспорт инфраструктурасы, сәнәгать, төзелеш, әйләнә-тирә мохитне саклау; закон-хокукый база турында белешмәләр (шәһәр төзелеше

өлкәсендә җирле, региональ, федераль норматив-хокукый актлар).

2. Генераль планны эшләүнең максатлары һәм бурычлары

Генераль план проектын эшләүнең төп максатлары булып түбәндәге чаралар тора:

-Буа шәһәре территориясенең табигый-ресурс һәм социаль-икътисадый потенциалыннан нәтиҗәле файдалану нигезендә халыкның яшәешенә уңайлы шартлар һәм инвестицияләр җәлеп итү өчен шартлар тудыру;

- шәһәр территориясенең тотрыклы үсешен, инженерлык, транспорт һәм социаль инфраструктураларны үстерүне тәэмин итү максатларында территорияләрнең билгеләнешен социаль, икътисадый, экологик һәм башка факторлар җыелмасыннан чыгып билгеләү, ул халыкның тормыш эшчәнлеген инфраструктура белән тәэмин итү өчен җирле әһәмияттәге объектлар урнаштыруны планлаштыру юлы белән әлеге территориянең яшәешенең уңай шартлары булган комплекслы тотрыклы үсешен тәэмин итәргә мөмкинлек бирү;

- шәһәрнең җирле әһәмияттәге объектларын урнаштыру өчен җир кишәрлекләрен резервлау һәм тартып алу кирәклеген нигезләү.

Генераль план проектын эшләүнең бурычлары булып түбәндәге юнәлешләр тора::

1. Генераль план проектында торак пункт чикләренең дәүләт күчемсез мөлкәт кадастры белешмәләре нигезендә чагылышы;
2. торак пунктның планлаштыру структурасын камилләштерү;
3. территорияне функциональ зоналаштыруны оптимальләштерү;
4. функциональ зоналарның чикләрен һәм параметрларын нигезләү;
5. шәһәрнең җирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектларны урнаштыруны нигезләү;
6. муниципаль районның федераль әһәмияттәге объектларын, региональ әһәмияттәге объектларын, җирле әһәмияттәге объектларын урнаштыруны нигезләү;
7. урнаштыру өчен планлаштырыла торган региональ әһәмияттәге объектларның шәһәр территориясен комплекслы үстерүгә мөмкин булган йогынтысын бәяләү;
8. мәдәни мирас объектларын, кыйммәтле табигать комплексларын һәм объектларын саклап калу һәм алардан файдалану чаралары комплексын эшләү;
9. гадәттән тыш хәлләрне кисәтүне һәм янгын куркынычсызлыгын тәэмин итүне исәпкә алып, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрнең зыяннарын минимальләштерү чараларын эшләү;
10. Бердәм дәүләт күчемсез милек реестрына кертү өчен Буа шәһәре чиге турында белешмәләр әзерләү.

3. Татарстан Республикасы муниципаль районы җирлегенең хәзерге хәле

3.1 Татарстан Республикасы муниципаль районының икътисадый-географик урыны, урнашу системасында урнашу урыны

Буа шәһәренең икътисадый-географик урыны аның территориясе үсешенә йогынты ясый торган төп критерийларның берсе булып тора.

«Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясе составына түбәндәге торак пункт керә: Буа шәһәре. Муниципаль берәмлекнең административ үзәге-Буа шәһәре. Буа шәһәре Татарстан Республикасы территориясенең көньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан һәм Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы составына керә. Буа шәһәре Идел буенда, Карлы елгасының сул ярында (Зөянең сул кушылдыгы) республика үзәге Казаннан 137 км көньяк-көнбатышта урнашкан.

Шәһәр җирлеге чикләре «Буа муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 17 – ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

Буа муниципаль районы Чүпрәле, Апас, Тәтеш муниципаль районнары, Чуваш Республикасы һәм Ульяновск өлкәсе белән чиктәш.

Буа шәһәре Кайбыч, Татар Буасы, Карлы, Түбән Наратбаш һәм Ырынгы авыл җирлекләре белән чиктәш.

Буа шәһәрендә халык саны 20416 кеше (2020 елның 01 гыйнварына булган хәл буенча).

Буа шәһәре территориясе мәйданы – 1589,1 га, яисә 15,89 км2.

Буа шәһәре территориясе буйлап Татарстан Республикасын һәм төньякта һәм төньяк-көнчыгышта урнашкан башка төбәкләрне Россиянең көньяк һәм Көнбатыш өлкәләре белән транспорт агымнары белән тоташтыручы автомобиль юлы һәм федераль әһәмияттәге тимер юл уза.

Буа муниципаль районы сәнәгате һәм авыл хуҗалыгы алга киткән территория булып тора. Авыл хуҗалыгы сөт-ит терлекчелегенә, бөртекле культуралар, шикәр чөгендере, азык культуралары үстерүгә юнәлдерелгән.

Буа шәһәрендә азык-төлек сәнәгате, төзелеш, машина төзелеше, сәүдә предприятиеләре активлыгын саклап калалар. Буа шәһәренең сәнәгате предприятиеләре: «Буа шикәре» ҖЧҖ, «Буа спирт заводы» Русский Стандарт Водка» ҖЧҖ филиалы, «Зеленодольск сөт эшкәртү комбинаты» АҖнең Буа филиалы, «Буа машина төзү заводы» ҖЧҖ; «Буа Агрохимсервис» ААҖ, Буа асфальт заводы.

Буа шәһәре халкына социаль-көнкүреш хезмәте күрсәтүгә сәламәтлек саклау, мәгариф, спорт, җәмәгать туклануы, коммуналь хезмәт күрсәтү, сәүдә, ял, мәдәният объектлары хезмәтләре керә. Шәһәрдә «Буа үзәк район хастаханәсе» ДАССУ эшли, аңа стационар, ике поликлиника, лаборатория, паталогия-анатомия бүлеге керә. Мәгариф учреждениеләре балалар бакчалары (12 объект), ике гомуми белем бирү мәктәбе, ике гимназия, ике лицейдан тора. Урта һөнәри белемне «Буа ветеринария техникумы» ДАҺБУ, «Буа медицина училищесы» ДАҺБУдә алырга мөмкин. Югары һөнәри белем бирү учреждениесе булып «Социаль белем академиясе» югары һөнәри белем бирү Буа филиалы санала. Академия филиалында студентлар социаль юнәлештәге гуманитар белем алалар. Өстәмә белемне шәһәрнең яшь кешеләре «Татарстан Республикасы Буа шәһәренең мәктәптән тыш эш үзәге» һәм «Татарстан Республикасы Буа шәһәренең Балалар сәнгать мәктәбе» муниципаль бюджет өстәмә белем бирү учреждениеләрендә алалар

Буа шәһәре таркау торак берәмлекләрдән тора: шәһәрнең иске өлеше, секцион төзелешнең яңа кварталлары һәм шикәр заводы бистәсе. Шәһәрнең иске өлешендә XIX гасыр планировкасы сакланып калган, ул бер катлы, күбесенчә йорт яны участоклары булган агач йортлар белән төзелгән турыпочмаклы кварталлар системасыннан гыйбарәт.

Шәһәрне планлаштыруның тарихи үзенчәлекләре булып территориянең төгәл функциональ зоналары булмау һәм санитария өзеклекләрен сакламыйча торак төзелешендә сәнәгать һәм коммуналь-склад территорияләренең урнашуы тора.

Шәһәрнең иҗтимагый үзәге төп Р.Люксембург, Вахитов, Космовский урамнары киселешендә оешкан. Җәмәгать б},binaлары гамәлдәге сквер периметры буйлап урнашкан. Бу шәһәрнең тарихи өлеше үзәге.

Р.Люксембург һәм Космовский урамнары буйлап шикәр заводы юнәлешендә шәһәрнең яңа иҗтимагый-эшлекле үзәге барлыкка килде, анда үзәк сквер, иҗтимагый-эшлекле объектлар, күпфатирлы йортлар төзелде.

Сәнәгать һәм коммуналь-склад территорияләре нигездә шәһәрнең көньяк-көнбатыш һәм төньяк өлешләрендә тупланган.

Татарстан Республикасы территориясендә өч төркемле күчереп утырту системасын (Казан, Яр Чаллы һәм Әлмәт) һәм төркемле системаларга төзелмәгән күчереп утырту системаларын аерып күрсәтәләр. Шулай итеп, Буа шәһәре республика буенча күчереп утырту системасында периферияде урнашкан Буа муниципаль районының үзәге булып тора. Бу күчерү системалары үзәкләренең махсуслашуы нигездә агросәнәгать комплексы.

Билгеле бер Икътисадый һәм шәһәр төзелеше алшартлары булганда, Буа шәһәре, кече шәһәр буларак, районара үзәк функциясен алырга һәм урта шәһәр категориясенә күчәргә мөмкин. Мәсәлән, Идел алды һәм Кама аръягы районнарының перспективалы районара үзәкләре – Буа һәм Чистай җитәрлек дәрәҗәдә ачык күренеп тора, аларның агросәнәгать комплексында махсуслашуы районнарның авыл хуҗалыгы үзәкләре белән үзара бәйләнешен билгели.

Буа шәһәре халкының уртача тыгызлыгы 1284,0 кеше/км2.

3.2. «Әйләнә-тирә мохитне саклау» Генераль планы проектын нигезләү буенча материаллар

«Татарстан Республикасы муниципаль районы җирлегенең хәзерге хәле» бүлегенең «Әйләнә-тирә мохитне саклау» генераль планы проектын нигезләү материаллары» бүлекчәсе генераль план проектын нигезләү материалларына текст рәвешендә аерым кушымта рәвешендә рәсмиләштерелде.

3.3 Җир фондына характеристика

Теге яки бу территория чикләрендә урнашкан барлык җирләр аның хуҗалык әйләнешенә кертелгән яки анда файдаланылырга мөмкин булган җир ресурслары буларак карала.

Гамәлдәге законнар (Җир кодексы һәм аны тулыландыра торган закон чыгару документлары) һәм барлыкка килгән җир төзелеше практикасы нигезендә Татарстан Республикасында җирләрне дәүләт исәбенә алу Россия Федерациясендә кабул ителгән бердәм исәпкә алу системасы нигезендә җир категорияләре, җирләр, милек рәвешләре буенча гамәлгә ашырыла.

2021 елның 1 гыйнварына Буа шәһәренең Җир фонды 1589,1 га тәшкил итә.

РФ Җир кодексының 2001 елның 25 октябрендәге №136-ФЗ, XV бүлек, 83 статья буенча:

1. торак пунктларны төзү һәм үстерү өчен файдаланыла торган һәм каралган җирләр торак пунктлар җирләре дип таныла;
2. шәһәр, авыл торак пунктларының чикләре торак пунктларның җирләрен башка категориядәге җирләрдән аерып тора.

Торак пунктлар җирләре категориясенең үзенчәлеге шунда ки, ул барыннан да элек территориаль пространство, җир нигезе сыйфатында кыйммәт булып тора, ул анда билгеләнеше

буенча төрле күчемсез милек объектларын һәм халыкка уңайлы яшәү өчен кирәкле башка селитеб, транспорт, инженерлык һәм башка төр инфраструктура объектларын төзү өчен файдаланылырга мөмкин. Нәкъ менә шушы җирләрдә инвестиция-төзелеш процесслары, шәһәр төзелеше эшчәнлегенең төрле рәвешләрен гамәлгә ашыру аеруча актив, шуңа бәйле рәвештә әлеге җирләрдән файдалану һәм аларны саклау мәсьәләләрен җайга салуда шәһәр төзелеше законнарының да әһәмияте зур.

Торак пунктлар җирләре составына шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә түбәндәге территориаль зоналарга кертелгән җир кишәрлекләре керергә мөмкин:
1) торак ;
2) иҗтимагый-эшлекле;
3) җитештерү;
4) инженерлык һәм транспорт инфраструктуралары;
5) рекреацион;
6) авыл хуҗалыгында файдалану;
7) махсус билгеләнештәге;
8) хәрби объектлар;
9) башка территориаль зоналарга.

Территориаль зоналарның чикләре һәр җир кишәрлегенең бары тик бер зонага каравы таләпләренә җавап бирергә тиеш.

Җирдән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләре белән һәр территориаль зона өчен шәһәр төзелеше регламенты, аның урнашу һәм үсеш үзенчәлекләрен, шулай ук җир кишәрлекләреннән файдалануның төрле төрләренең (торак, иҗтимагый-эшлекле, җитештерү, рекреацион һәм җир кишәрлекләреннән файдалануның башка төрләре) территориаль ярашу мөмкинлекләрен исәпкә алып, индивидуаль рәвештә билгеләнә.

Бер территориаль зона чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләре өчен бердәм шәһәр төзелеше регламенты билгеләнә. Территориаль зонаның шәһәр төзелеше регламенты җир кишәрлекләренең хокукый режимының нигезен, шулай ук җир кишәрлекләре өстендә һәм астында булган һәм биналарны, корылмаларны төзү һәм аннан соң эксплуатацияләү процессында кулланыла торган барлык нәрсәләрне билгели.

Торак зоналары составындагы җир кишәрлекләре торак биналар, шулай ук мәдәни-көнкүреш һәм башка билгеләнештәге объектлар төзү өчен каралган. Торак зоналары индивидуаль торак төзелеше, аз катлы торак төзелеше, урта катлы торак төзелеше, шулай ук шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә төзелешнең башка төрләре өчен билгеләнергә мөмкин.

Иҗтимагый-эшлекле зоналар составындагы җир кишәрлекләре шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә административ биналар, мәгариф, мәдәни-көнкүреш, социаль билгеләнештәге объектлар һәм җәмәгать файдалануы өчен билгеләнгән башка объектлар төзү өчен каралган.

Җитештерү зоналары составындагы җир кишәрлекләре шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә сәнәгать, коммуналь-склад, шушы максатлар өчен билгеләнгән башка җитештерү объектлары төзү өчен каралган.

Инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы зоналары составындагы җир кишәрлекләре тимер юл, автомобиль, су, һава һәм торба үткәргеч транспорты, элемтә, инженерлык инфраструктурасы объектлары, шулай ук шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башка билгеләнештәге объектлар төзү өчен каралган.

Рекреация зоналары составындагы җир кишәрлекләре, шул исәптән шәһәр урманнары, скверлар, парклар, шәһәр бакчалары, буалар, күлләр, сусаклагычлар биләгән җир кишәрлекләре гражданнар ялы һәм туризм өчен файдаланыла.

Торак пунктлардагы авыл хуҗалыгыннан файдалану зоналары составындагы җир кишәрлекләре - сөрүлекләр, күпьеллык утыртмалар, шулай ук авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге биналар, корылмалар биләгән җир кишәрлекләре-генераль план, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә алардан файдалану төрләре үзгәргән вакытка кадәр авыл хуҗалыгы җитештерүен алып бару максатларында файдаланыла.

Мәйданнар, урамнар, юллар, автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, бульварлар, су объектлары, пляжлар һәм башка объектлар биләгән гомуми файдаланудагы җир кишәрлекләре төрле территориаль зоналар составына кертелергә мөмкин һәм хосусыйлаштырылырга тиеш

түгел.

3.4 Халыкның демографик структурасы

Демографик вәзгыятьне анализлау-территорияне, аның ресурсларын хуҗалык үзләштерүнең, җәмгыятьне икътисадый үстерүнең мәҗбүри шарты. Бу йогынтының юнәлеше, көче, характеры халыкның гомуми санының үсеш темпларына, аның яшь һәм җенес буенча структурасына, хезмәткә сәләтлелегенә, хезмәт ресурсларының сыйфат составына, алардан файдалану дәрәҗәсенә һ. б. бәйле.

Буа шәһәрендә халык саны 20416 кеше (2020 елның 01 гыйнварына булган хәл буенча).

Таблица 1 -20012-2020 еллар чорында Буа шәһәре халкы саны динамикасы буенча җыелма мәгълүматлар, кеше

Күрсәткеч	Еллар буенча әһәмияте (ел ахырына)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 (01.01.20)
Халык	20785	20718	20854	20886	20905	20848	20681	20416

Таблица 2 - 2012-2020 еллар чорында Буа шәһәре халкының табигый хәрәкәте.

Күрсәткечләр, кеше.	Еллар буенча әһәмияте								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (01.01.21)
Табигый хәрәкәт									
родилось	517	521	480	510	374	385	345	286	289
умерло	710	668	693	691	679	623	667	624	773

2012 елдан 2016 елга кадәр Буа шәһәре халкы уңай үсеш тенденциясенә ия булды. 2017 елдан 2020 елга кадәр халык саны 2,5% ка кимеде.

Буа шәһәре халкы саны динамикасы процессын график рәвештә күрсәтү графикта күрсәтелгән.

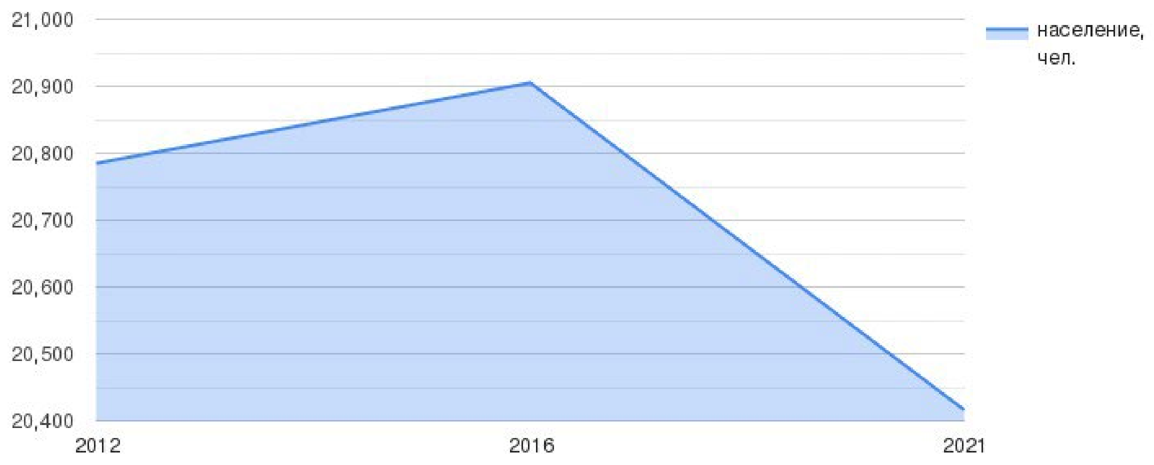

1 рәсем - 2012-2021 елларда Буа шәһәрендә халык саны динамикасы.

Халык санын билгеләүче төп факторлар булып туучылар һәм үлем күрсәткечләреннән торган халыкның табигый хәрәкәте (табигый артуы/кимүе), шулай ук миграция процесслары тора.

Соңгы елларда Буа шәһәрендә үлүчеләр саны туучылар санынан артып китте. 9 ел эчендә туучылар саны 44,0 % ка кимегән.

Халыкның табигый артуы Татарстанның күп кенә шәһәрләре һәм авыллары өчен дә, тулаем Россия өчен дә тискәре. Биредә хәзерге Россиянең социаль - икътисадый өлкәсендәге кризис нәтиҗәләре һәм чиста демографик факторлар йогынтысы сизелде.

Таблица 3 - Халыкның яшь факторы буенча демографик структурасы, Буа шәһәренең миграция күрсәткечләре (2020 елның 01 гыйнварына булган хәл буенча)

№ т/б	Күрсәткеч	Халык, кеше.
1	Халык саны, барлыгы	20416
1.1	балалар:	4143
1.1.1	бер яшькә кадәр	203
1.1.2	бер елдан алты елга кадәр	1565
1.1.3	җидедән 15 яшькә кадәр	2375
1.2	Хезмәткә сәләтле яшьтәге:	11199
1.2.1	16 яшьтән 17 яшькә кадәр	474
1.2.2	18 яшьтән алып пенсия яшенә кадәр (хатын-кызлар өчен)	5255
1.2.3	18 яшьтән пенсия яшенә кадәр (ирләр өчен)	5470
1.3	Хезмәткә яраклы яшьтән өлкәнрәк	5074
1.3.1	Пенсия яшеннән өлкәнрәк(хатын-кызлар өчен)	3547
1.3.2	Пенсия яшеннән өлкәнрәк(ирләр өчен)	1527
2.	Халыкның гомуми үсеше	-883
2.1	Халыкның табигый үсеше	-484
2.1.1	Туган кешеләр саны	289
2.1.2	Үлгән кешеләр саны	773
2.2	Халыкның механик үсеше	-399
2.2.1	Килгән кешеләр саны	426
2.2.2	Киткән кешеләр саны	825

2019 ел мәгълүматларыннан чыгып, балалар яшендәге халыкның проценты – 20,3%, эшкә яраклы яшьтәгеләр – 55,0%, өлкәннәр-24,7% тәшкил итә. Үлүчеләр санының югары булуы, бигрәк тә ир – атлар арасында, һәм туучылар санының түбән булуы-гамәлдәге вәзгыятьнең төп сәбәпләренең берсе. Туучылар саны кимү белән киләсе елларда яшь структурасы өлкән яшьтәге халык ягына үзгәрәчәк.

2020 елның 01 гыйнварына халыкны эш белән тәэмин итү хезмәтенең дәүләт учреждениеләрендә рәсми рәвештә теркәлгән эшсез гражданнар саны 35 кеше тәшкил итте. Халыкның гомер озынлыгына генетик һәм биологик факторлар, экология генә түгел, ә яшәүнең социаль шартлары да (торак шартлары, сәламәт туклану мөмкинлеге, медицина хезмәте күрсәтү дәрәҗәсе, белем дәрәҗәсе, эш шартлары һ.б.) йогынты ясый.

Буа шәһәрендә миграция процесслары тискәре характерда. Шәһәр территориясеннән китүчеләр саны килүчеләр санынан ике тапкырга диярлек артык, бу халыкның миграция агымын күрсәтә. Эшкә сәләтле халык, нигездә, эш урыны итеп Казан шәһәрен сайлый. Китүчеләрнең күпчелеге-югары квалификацияле яшь белгечләр.

Буа районы халкының милли составы Татар халкы күпләп яшәгән күп милләтләрдән тора (якынча 65%). Район аерым милләтләр һәм дини төркемнәр арасындагы мөнәсәбәтләрдә киеренкелек булмау белән характерлана.

Халыкның яшәү шартларын яхшырту алдагы елларда территориядән китүчеләр санын киметергә, миграция агымының артуын туктатырга мөмкинлек бирәчәк.

Территориягә хезмәт ресурсларын җәлеп итү, бала табуны стимуллаштыру, үлүчеләр санын киметү, халыкны саклау чараларын гамәлгә ашыру сәясәтен үткәргән очракта демографик вәзгыять проблемалары хәл ителергә мөмкин.

3.5 Җитештерү территорияләре

Буа муниципаль районында эчке потенциалга бәйле уңай социаль-икътисадый шартлар бар: районның географик урнашуы, агросәнәгать комплексы, сәнәгать потенциалы, төзелеш комплексы, инвестицияләр җәлеп итүчәнлеге, кече һәм урта эшмәкәрлек өлкәсе, кеше потенциалы.

Буа муниципаль районы икътисады югары җитештерү потенциалы белән характерлана.

«2020 елга кадәр һәм 2030 елга кадәр чорга кластерлы якын килү нигезендә Татарстан Республикасы Җитештерү көчләрен үстерү һәм урнаштыру» программасы кысаларында үткәрелгән Татарстан Республикасын икътисадый районлаштыру нигезендә Буа шәһәре Татарстанның көньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан Татарстан Республикасының Көнбатыш икътисадый районы составына керә.

Буа шәһәре үсешендә уңай нәтиҗәләргә ирешү өчен торак пунктның торышын комплекслы характерлый торган икътисадый, социаль, экологик һәм башка күрсәткечләргә ирешергә һәм аларны югары дәрәҗәдә тотарга кирәк. Буа муниципаль районының тулай территориаль продукт күрсәткече үсеше сәнәгатьнең, авыл хуҗалыгының интенсив үсешенә бәйле. Районда элеккечә үк эшкәртү сәнәгатенең төп тармаклары булып азык-төлек сәнәгате, аннары машина төзелеше һәм металл эшкәртү калачак.

Буа шәһәрендә азык-төлек сәнәгате, төзелеш, машина төзелеше, сәүдә предприятиеләре активлыгын саклап калалар. Буа шәһәренең сәнәгате предприятиеләре: «Буа шикәре» ҖЧҖ, «Буа спирт заводы» Русский Стандарт Водка» ҖЧҖ филиалы, «Зеленодольск сөт эшкәртү комбинаты» АҖнең Буа филиалы, «Буа машина төзү заводы" ҖЧҖ; «Буа Агрохимсервис» ААҖ, Буа асфальт заводы, «Буа элеваторы» ҖЧҖ.

Сәнәгать предприятиеләре эшен характерлаучы иң мөһим күрсәткеч-сәнәгать җитештерүе күләме.

2016 елда Буа шәһәренең төп предприятиеләре тарафыннан сәнәгать товарлары җитештерү 4896,0 млн.сум тәшкил иткән, 2019 елда бу күрсәткеч 6190,0 млн. сум тәшкил иткән, шулай итеп, анализлана торган чорда җитештерү үсеше күзәтелә, ул 26,0% тәшкил иткән.

Сәнәгать продукциясенең гомуми күләменең 46,0 % ы «Буа шикәре» ҖЧҖ җитештерү күләмнәренә туры килә. 2017 елда җитештерелгән продукция күләменең югары күрсәткечләренә ирешелде. «Русский Стандарт Водка» Буа спирт заводы» ҖЧҖ филиалы, «Зеленодольск сөт эшкәртү комбинаты» АҖнең Буа филиалы шулай ук Буа шәһәре территориясендә продукция җитештерү буенча лидерлар. Алар өлешенә төп предприятиеләрнең гомуми җитештерү күләменең 42,0% ы туры килә.

Таблица 4 - Буа шәһәре сәнәгать предприятиеләре эшчәнлегенең төп күрсәткечләре

Тармак исеме	Предприятие исеме	Чыгарыла торган продукция	Җитештерелә торган продукция күләме, млн. сум.					Эшләүчеләр саны, кеше				
			2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
сәнәгать	ООО "Буинский сахар"	шикәр	2702,6	3644,8	2537,5	2838,4	2771,7	583	590	547	506	501
сәнәгать	филиал ООО "Русский Стан-дарт Водка" "Буинский спирто-завод"	спирт	792,8	961,2	746,1	951,1	1124,6	147	142	138	136	124
сәнәгать	Буинский филиал АО "ЗМК"	сөт продукциясе	940,2	1154,8	1074,9	1665,7	1464,2	118	129	139	176	194
сәнәгать	ООО "Буинский машинострои-тельный завод"	әзер металл эшләнмәләр	390,9	331,8	384,3	606,6	374,5	221	144	135	234	239

«Буа шикәре» ҖЧҖендә уңышны эшкәртү буенча эш нәтиҗәләре предприятиене реконструкцияләү кирәклеген күрсәтте, җитештерүчәнлекне тәүлеккә 6-7 мең тоннага якын арттырырга кирәк. «2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәрге планлы чорга Буа муниципаль районының социаль-икътисадый үсеш стратегиясе» нигезендә заводны модернизацияләү турында карар кабул ителде, ул азык-төлек бүлеген киңәйтүне һәм чөгендер эшкәртү, сок чистарту цехларының, киптерү бүлекләренең технологик җиһазларын өлешчә яңартуны, шулай ук Казан-энергетика җиһазларын алыштыруны күздә тота. 2030 елга тәүлегенә 10 мең тонна продукция җитештерүгә ирешү планлаштырыла. Төп проблема - инвестиция кредитын субсидияләү.

Берничә ел элек Буа спирт заводы «Русский Стандарт Водка» ҖЧҖне модернизацияләүне төгәлләде. Завод җитештерү буенча дөньядагы иң яхшы тәҗрибәләр нигезендә модернизацияләнде. Белгечләр браго-ректификация җайланмасын монтажлауны уңышлы төгәлләделәр, 4 эксплуатация скважинасы бораулаңды, скважиналарны БСЗ белән тоташтыручы суүткәргеч сузылды, биологик чистарту корылмаларын төзү һәм эшләтеп җибәрү проекты уңышлы төгәлләнде, ашлык эшкәртү җайланмасын монтажлау төгәлләнде, җайланма файдалануга тапшырылды, казанлыкны модернизацияләделәр. 20% һ. б.

Заводны модернизацияләү спирт җитештерүнең яңа технологик схемасын тәэмин итте, технологик процесслар белән автоматик идарә итүнең яңа системасын проектлау һәм тоташтыру җитештерүнең тотрыклылыгын һәм ышанычлылыгын тәэмин итә. Бу, һичшиксез, спиртның сыйфатына һәм җитештерү күләменең артуына йогынты ясады.

«Зеленодольск сөт эшкәртү комбинаты» АҖнең Буа филиалында төп чыгарыла торган товар-атланмай һәм сыр, коры сыворотка, тулы сөтне алмаштыручы һәм башкалар.

Буа шәһәре һәм гомумән Буа муниципаль районының азык-төлек сәнәгатенең хәзерге торышын анализлаудан чыгып, тармакның үткәндәге казанышларын анализлап, азык-төлек сәнәгате предприятиеләрен үстерүнең төп төр продукцияне җитештерү буенча иң ихтимал перспектив юлларын ачыкларга мөмкин.

Азык-төлек сәнәгате предприятиеләренә техник яктан яңадан кораллаңдыру, яңа технологияләр кертү, шулай ук заманча нигездә производстволарны реконструкцияләү һәм модернизацияләү, яңа конкурентлыкка сәләтле, югары технологияле производстволар булдыру буенча эшләр башкару өчен шартлар тудыру зарур. Бу тармакта тотрыклы югары үсеш темпларын тәэмин итәргә, предприятиеләрнең бюджет нәтиҗәлелеген күтәрергә мөмкинлек бирәчәк.

Сәнәгать җитештерүендәге ресурс потенциалы нигезендә Буа шәһәре киләчәктә дә җирле халыкның да, башка муниципаль берәмлекләрнең дә, шулай ук республикадан читтә яшәүчеләрнең дә ихтыяҗына юнәлдерелгән азык-төлек продуктларын җитештерүне үстерүне дәвам итәчәк.

Сәнәгать җитештерүенең үсеш темпларын арттыру өчен предприятиеләрнең инвестиция проектлары эшләнергә тиеш.

Төп капиталга инвестицияләр төп средстволарны торгызуга һәм сатып алуга юнәлдерелгән чыгымнар җыелмасыннан гыйбарәт. Төп капиталга инвестицияләр күләме киләчәктә планлаштырылган табыш алу шарты белән инвестор тарафыннан билгеле бер срокка предприятиенең төп капиталына салынган финанс активлары күләмен характерлый.

Буа районында потенциаль резидентлар тарафыннан инвестиция проектларын гамәлгә ашыру максатларында файдаланырга мөмкин булган буш җир кишәрлекләре, шулай ук потенциаль резидентларны кирәкле инженер ресурслары белән тәэмин итү мөмкинлекләре бар.

2017 елның июлендә районда «Буа» муниципаль сәнәгать паркын төзү буенча актив эш башланды. «Буа» сәнәгать паркы Буа шәһәре янындагы Карлы авылы янында 26 га мәйданда урнашачак. Урын сайлау уңайлы икътисадый-географик урынга, алга киткән транспорт инфраструктурасына һәм Россиянең эре сәнәгать шәһәрләреннән ерак булмавына бәйле.

Индустриаль парк булдыру бурычлары:

- җитештерү, административ һәм лаборатор мәйданнарга, шулай ук яңа технологияләр һәм продуктлар эшләү һәм гамәлгә кертү өчен кирәкле хезмәт күрсәтүләргә ихтыяҗны канәгатьләндерүне тәэмин итә торган алга киткән инфраструктура булдыру;
- яңа сәнәгать производстволарын оештыру һәм гамәлдәгеләрен камилләштерү;
- уйлап табу һәм рационализаторлык эшчәнлеген стимуллаштыру һәм аның нәтиҗәләрен кертү.

Сәнәгать предприятиеләрен үстерү перспективалары продукциянең сыйфатын алга таба күтәрү һәм продукцияне сатуның яңа базарларына чыгу, модернизацияләү һәм техник яктан яңадан коралландыру темпларының тизләнүе, шулай ук маркетингның дөрес стратегиясе белән бәйле.

Кече эшмәкәрлек

Базар икътисады шартларында кече бизнес аеруча динамикалы үсүче сектор булып тора. Хәзерге базар шартларында кече эшмәкәрлек субъектлары эшмәкәрлек эшчәнлеген уңышлы алып баралар, шул ук вакытта уңай финанс-хуҗалык нәтиҗәләренә ирешәләр.

Икътисадта кече эшмәкәрлекнең ролен анализлаганда кече бизнесның икътисадый мәгънәсе һәм роле буенча шактый аерылып торган ике зур юнәлешкә – кече предприятиеләргә һәм шәхси эшмәкәрлеккә таркалуыннан чыгып эш итәргә кирәк. Әлеге юнәлешләрнең беренчесе бөтен дөньяда икътисадый эшчәнлекнең барлык төрләрендә диярлек үз урынын яулады, икенчесе хезмәт күрсәтү өлкәсенә, беренче чиратта сәүдәгә тартыла.

«Россия Федерациясендә кече эшмәкәрлеккә дәүләт ярдәме турында» 1995 елның 14 июнендәге Федераль закон нигезендә кече сәнәгать предприятиеләренә устав капиталында Россия Федерациясенең, Россия Федерациясе субъектларының, иҗтимагый һәм дини оешмаларның (берләшмәләрнең), хәйрия һәм башка фондларның катнашу өлеше 25% тан артмаган, бер яисә берничә юридик затныкы булган, кече эшмәкәрлек субъектлары булган, 25% тан артмый һәм аларда хисап чорында хезмәткәрләрнең уртача саны 100 кешедән артмый.

Буа шәһәре икътисадында сәүдә, эшкәртү производствосында шәхси эшмәкәрлек киң таралган.

Кече предприятиеләр санын арттыру - яңа эш урыннары булдыру, салым базасын киңәйтү һәм барлык дәрәҗәдәге бюджетны тулыландыру, бу шулай ук хезмәт базарында күләгә әйләнеше һәм киеренкелек дәрәҗәсен киметергә ярдәм итәчәк.

Кече бизнесның перспективалы үсеше, аның район һәм шәһәр икътисадын үстерүнең гомуми стратегик максатларын гамәлгә ашыру өчен кирәкле структурасы төбәк хакимиятләре һәм фәнни җәмәгатьчелекнең юнәлеш бирүче йогынтысы һәм ярдәме белән генә тәэмин ителергә мөмкин.

Теләсә кайсы территориянең икътисадын формалаштыру өчен яшьләр эшмәкәрлеген үстерү мөһим моментларның берсе булып тора. Яшьләрне эшкуарлык эшчәнлегенә җәлеп итү-кече бизнес өлешен арттыру гына түгел, яшьләрне эш белән тәэмин итү проблемасын хәл итү дә ул. Федераль законнар яшь эшмәкәрләрне аерым категориягә бүлеп карамый, аларга кече эшмәкәрлекнең башка субъектлары белән уртак нигезләрдә ярдәм күрсәтә.

Муниципаль дәрәҗәдә яшьләр эшкуарлыгын үстерүдә түбәндәге проблемаларны күрсәтергә мөмкин:
- актив яшьләрнең Буа шәһәреннән һәм тулаем Буа районыннан (Казан, Ульяновск шәһәрләренә)ел саен читкә китүе;
- яшьләр эшмәкәрлеген җайга сала торган федераль законнар базасының булмавы, шуңа күрә:
- конкрет яшьләр эшмәкәрлегенә дәүләт ярдәме системасы, финанс элементларын да кертеп, аз үсеш алган;
- яшьләр эшкуарлыгына ярдәм итү һәм аны үстерү инфраструктурасының җитәрлек эшләмәве;

- яшьләр эшмәкәрлегенә мәгълүмати ярдәмнең начар булуы, эшмәкәрлек нигезләрен белмәү, көчле салым йөге.

Шул ук вакытта Татарстан Республикасында бу юнәлештә шактый эшләр башкарылган. Яңа гына эшли башлаган эшмәкәрләр өчен укыту программалары, эшмәкәрлек ликбезы мәктәпләре, бизнес-класслар актив гамәлгә ашырыла. Эш башлаучы фермерларга грант ярдәме программалары гамәлдә. Яшь эшмәкәрләр конкурсларының Республика һәм төбәк этаплары үткәрелә.

Буа районының яшь эшмәкәрләре бизнес-яшьләр өчен программалар кысаларындагы күпчелек чараларда актив катнашалар.

Социаль сәясәт, икътисадны үстерү, эш белән тәэмин итү, дәүләт хакимияте органнарының, профсоюзларның һәм эшкуарларның эшкуарлык хезмәткәрләрен социаль һәм хокукый яклау өлкәсендәге уртак гамәлләр эшкуарлыкны үстерү өчен уңайлы климат тудыруның мөһим элементы булып тора. Кече эшмәкәрлекне үстерү өчен эшмәкәрлек эшчәнлегенә ярдәм итүнең уңай тәҗрибәсен пропагандалау, тармакны үстерү проблемаларын яктырту, эшмәкәрнең уңай имиджын булдыруда системалы якын килүне гамәлгә ашыру буенча массакүләм мәгълүмат чараларын җәлеп итү зарур.

3.6 Агросәнәгать комплексы

Буа муниципаль районы азык-төлек җитештерү буенча зур потенциалга ия. Тулаем авыл хуҗалыгы продукциясен җитештерү күләме буенча Татарстан Республикасы районнары арасында алдынгы урыннарны били, ул республикада ит, сөт, ашлык, шикәр чөгендере җитештерүчеләрнең иң күбесе.

Буа районында агросәнәгать комплексы өлкәсендә авыл хуҗалыгы предприятиеләре һәм крестьян (фермер) хуҗалыклары җитештерү-хуҗалык эшчәнлеге алып бара.

Буа районы, Татарстан Республикасы кебек үк, хәвефле игенчелек зонасына кергәнлектән, үсемлекчелек продукциясен җитештерү тотрыксызлыгы белән аерылып тора. Үсемлекчелек продукциясен җитештерүдәге вәзгыятьнең тотрыксыз булуын һәм еш кына уңышның һава шартларына бәйле булуын исәпкә алып, алгы планга терлекчелек продукциясен җитештерү темпларын арттыру бурычы куела, чөнки бу тармак акча керүнең даими чыганагы булып тора.

Буа районы авыл хуҗалыгы формированиеләрендә 20 мең баштан артык эре мөгезле терлек асрала, дуңгызлар саны – 60 мең баштан артык.

Буа районында аграр җитештерүнең потенциаль үсешенә берничә сәбәп тоткарлана:

1. Соңгы еллардагы катлаулы агрометеорологик шартлар Буа районының күпчелек авыл хуҗалыгы товар җитештерүчеләренең финанс хәленә тискәре йогынты ясады, ә бу исә мөмкинлек бирми:

• ашламаларны һәм үсемлекләрне яклау чараларын тулы күләмдә сатып алырга;
• матди-техник базаны яңартырга;
• авыл хуҗалыгы культуралары чәчүлекләрен иминиятләштерүне тәэмин итәргә.

2. Квалификацияле кадрларга (белгечләргә дә, массакүләм һөнәр ияләренә дә) кытлык.

3.7 Урман комплексы

Буа шәһәре суббореаль Төньяк җидегумид ландшафт зонасы, Көньяк урман-дала зонасы, урта Зөя ландшафт районы чикләрендә урнашкан.

Урта Зөя ландшафт районы калку (130 - 180 м) булып тора, аның урта Рус-Идел буе урманнары петрофит далалары һәм корычагач-имән урманнары белән берлектә сайланган һәм типик кара туфрак астында, юра һәм аскы акбурның комлы-балчыклы катламнарында балчыклы һәм комсыл-балчыклы.

Буа шәһәренең көнчыгыш чиге буйлап 1 км ераклыкта урман-дала зонасы шартларында кыйммәтле урман ландшафтлары булган Буа урманчылыгы урман массивы урнашкан, бу шәһәрдәге экологик хәлгә сизелерлек уңай йогынты ясый һәм халыкның ел әйләнәсе ялын оештыру өчен уңай шартлар тудыра.

Буа шәһәре суббореаль Төньяк җидегумид ландшафт зонасы, Көньяк урман-дала зонасы, урта Зөя ландшафт районы чикләрендә урнашкан.

Урта Зөя ландшафт районы калку (130 - 180 м) булып тора, аның урта Рус-Идел буе урманнары петрофит далалары һәм корычагач-имән урманнары белән берлектә сайланган һәм типик кара туфрак астында, юра һәм аскы акбурның комлы-балчыклы катламнарында балчыклы һәм комсыл-балчыклы.

Буа шәһәренең көнчыгыш чиге буйлап 1 км ераклыкта урман-дала зонасы шартларында кыйммәтле урман ландшафтлары булган Буа урманчылыгы урман массивы урнашкан, бу шәһәрдәге экологик хәлгә сизелерлек уңай йогынты ясый һәм халыкның ел әйләнәсе ялын оештыру өчен уңай шартлар тудыра.

Буа урманчылыгының урман массивы мохит барлыкка китерү функцияләрен, шулай ук биоресурсларны саклау һәм торгызу, биотөрлелекне саклау функцияләрен башкара.

Татарстан Урман хуҗалыгы министрлыгы белешмәләре буенча дәүләт урман реестры белешмәләре буенча Буа шәһәре территориясендә 39,0 гектар мәйданлы торак пункт җирләрендә урнашкан урманнар бар. «Буа шәһәре» муниципаль берәмлегенең шәһәр урманнары биләгән торак пунктлары җирләрендә урнашкан урманчылык чикләрен билгеләү турында Федераль урман хуҗалыгы агентлыгы боерыгы юк.

3.8 Торак фонды һәм торак төзелеше

Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре Башкарма комитеты мәгълүматлары буенча 2020 елның 01 гыйнварына торак фондының гомуми мәйданы 588,0 мең м2 тәшкил иткән.

Торак инфраструктурасының торышын характерлаучы күрсәткечләрнең берсе-халыкны торак белән тәэмин итү күрсәткече (бер кешегә гомуми мәйданның квадрат метры). 2020 ел башына Буа шәһәрендә торак белән тәэмин ителеш күрсәткече бер кешегә 28,8 м2 гомуми мәйдан тәшкил иткән. Татарстан Республикасында бер кешегә уртача торак белән тәэмин ителеш 26,2 $м^2$ тәшкил итә.

Таблица 5 - «Буа шәһәре» муниципаль берәмлегенең гамәлдәге торак фондына характеристика

№ т/б	тәэмин ителеш, кв. м/кеше	күпфатирлы (күпкатлы) торак фонды, мең кв. м	индивидуаль торак фонды, мең кв. м
1	28,8	198,4	389,6

Буа шәһәренең торак фонды гомуми мәйданы 198,4 мең м2 булган 172 күп фатирлы йортны һәм гомуми мәйданы 389,6 мең м2 булган 5375 йорттан торган шәхси торак фондыннан тора.

Торак пунктның торак төзелешендә индивидуаль торак йортлар өстенлек итә. Шәхси торак төзелеше шәһәрнең гомуми торак фондының 66,0 % тәшкил итә. Торак йортларның

күпчелек өлеше (гомуми торак фондының 75% ы) физик яктан 30% тан артык тузмаган. Тузган торак фонды юк.

Торак фондының 80% ка якыны кирпеч, шулай ук панельләр кулланып төзелгән. Һәм торак биналарның 20% ка якыны гына агачтан һәм башка материаллардан.

Күпфатирлы торак фондының торышы күпфатирлы йортларга капиталь ремонт ясау исәбенә канәгатьләнерлек.

Торак төзелешендә 100% үзәкләштерелгән электр, газ, салкын һәм кайнар су белән тәэмин итү бар. Күпфатирлы торак төзелеше үзәкләштерелгән җылылык белән җиһазландырылган. Су агызу системалары күпфатирлы йортларда эшли, индивидуаль торак төзелеше агынтыларны агызу өчен чокырлардан файдалана.

Таблица 6 - Буа шәһәренең күпфатирлы (күпкатлы) һәм индивидуаль торак төзелешенә характеристика

Исеме	Фатирлар саны, бер.	Фатирларның гомуми мәйданы, кв. м	Йортлар саны
Барлыгы торак йортлар	10352	588000	5233
Шул исәптән шәхси торак төзелеше	5375	389600	5061
3 катлы күпфатирлы торак йортлар	3985	122740,77	147
4-5 катлы күп фатирлы торак йортлар	992	75659,23	25
Катлары 5 каттан артык булган күпфатирлы торак йортлар	0	0	0

Таблица 7 - Буа шәһәренең торак фонды характеристикасы

Исеме	Үлчәү беәмлеге	Әһәмияте
Торак фондына стена материаллары буенча характеристика - шул исәптән	мең.м^2 гомуми мәйданнан	588,0
-таш (кирпеч, панель һ. б.)	«-«	478,
- агач	«-«	85,5
- башка материаллардан	«-«	24,5
Торак фондының тузганлыгы буенча характеристикасы	мең.м^2 гомуми мәйданнан	588,0
- шул исәптән 0 дән 30% ка кадәр тузган килеш	«-«	441,7
- 30 дан 60% ка кадәр	«-«	144,0
- 60% тан һәм аннан да югарырак	«-«	2,3
Торак фондының инженерлык җиһазлары белән тәэмин ителеше	% торак фондының гомуми санынннан	-
- суүткәргеч	«-«	100
- үзәкләштерелгән канализация	«-«	60
- челтәр газы белән	«-«	100
- үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү	«-«	21,0
- кайнар су белән тәэмин итү	«-«	100

Таблица 8 - Буа шәһәре территориясендә 2016 елдан файдалануга тапшырылган йортларга характеристика

Еллар	Йортлар саны, бер.	Гомуми мәйдан, кв.м	Шул исәптән:	
			күпфатирлы йортлар, м^2	шәхси йортлар, м^2
2016	117	13185	1918,0	11267,0
2017	110	15186	2353,0	12833,0
2018	101	15011	1420,6	13590,0
2019	109	15003	1318,0	13685,0
2020 (01.01.2021)	138	20297	3708,0	16589,0

2 нче рәсем-2016-2020 елларда торак йортларның гомуми мәйданын гамәлгә кертү динамикасы

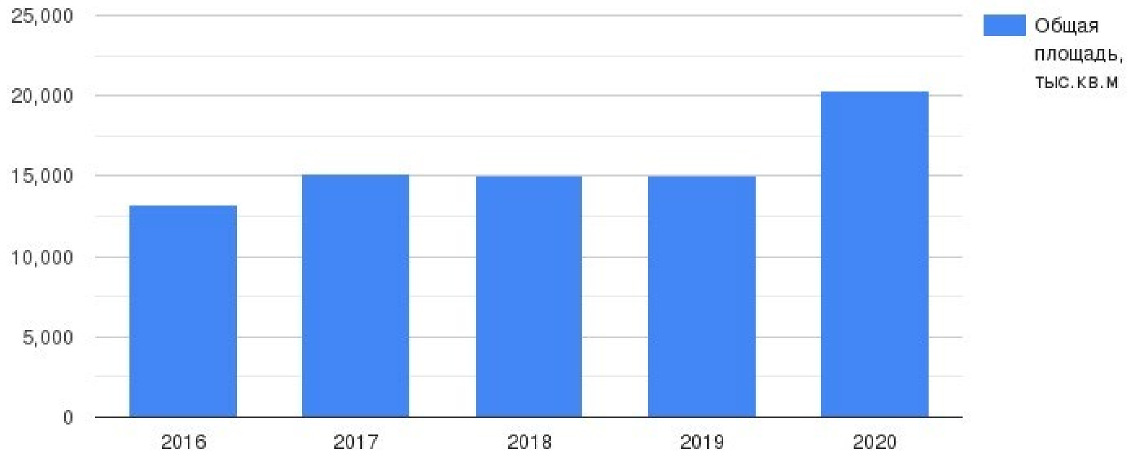

.

2016-2020 еллар чорында Буа шәһәрендә 78,6 мең $м^2$ торак файдалануга тапшырылган. 2020 елда 20 мең $м^2$ торак фонды файдалануга тапшырылган. 2016 елга карата торак төзелеше үсеше 50% тан артык тәшкил итте. Торак төзелеше күләмнәренең артуы шәһәр территориясе үсеше һәм халыкның тормыш дәрәҗәсе өчен уңай фактор булып тора.

Буа муниципаль районы Башкарма комитетының “2021-2025 елларга Буа муниципаль районында яшь гаиләләрне торак белән тәэмин итү” муниципаль программасын раслау турында” 2021 елның 20 февралендәге 51/бк/к номерлы карары нигезендә яшь гаиләләрне стандарт торак сатып алу яисә индивидуаль торак төзү өчен социаль түләүләр белән тәэмин итү каралган.

Моннан тыш, яшь гаиләләргә үз акчаларын, банклардан һәм башка оешмалардан, шул исәптән торак сатып алу яки индивидуаль торак төзү өчен ипотека кредитлары һәм заемнар бирүчеләрдән өстәмә финанс чараларын җәлеп итү өчен шартлар тудырырга кирәк.

Торак проблемасын хәл иткәндә яшь гаиләләргә ярдәм итү халыкның актив өлеше өчен тотрыклы тормыш шартларының нигезе булачак, Буа шәһәрендә демографик вәзгыятьнең яхшыруына йогынты ясаячак.

Торак проблемасын хәл итү мөмкинлеге, шул исәптән ипотека кредиты яисә займ акчаларын җәлеп итү яшьләр өчен хезмәт эшчәнлегенең сыйфатын, хезмәт хакын үстерү максатларында квалификация дәрәҗәсен күтәрүгә этәргеч бирәчәк. Яшь гражданнарның торак проблемасын хәл итү халыкның икътисадый актив катламын формалаштырырга мөмкинлек бирәчәк.

3.9 Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары

Социаль инфраструктура-кешенең тормышын тәэмин итү өчен кирәкле объектлар, коммуникацияләр, шулай ук халыкка социаль хезмәт күрсәтүче предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар, эшчәнлеге гражданнарның билгеләнгән тормыш сыйфаты күрсәткечләренә туры китереп иҗтимагый ихтыяҗларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән идарә органнары һәм кадрлар системасы.

Белем (югары, һөнәри, урта, мәктәпкәчә)

Буа шәһәренең мәгариф өлкәсендәге социаль инфраструктурасы түбәндәге объектлардан тора:

1. Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәре «Йолдызкай» балалар бакчасы» МББМУ, норматив сыйдырышлылыгы 60 урын һәм фактта тәрбияләнүчеләр саны 66 кеше.;
2. «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәренең «Алтынчәч» гомуми үстерү төрендәге балалар бакчасы» МББМУ, норматив сыйдырышлылыгы 110 урын һәм фактта тәрбияләнүчеләр саны 108 кеше.;
3. Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәренең «Дюймовочка» балалар бакчасы» МББМУ, норматив сыйдырышлылыгы 40 урын һәм фактта тәрбияләнүчеләр саны 31 кеше.;
4. «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәренең «Ромашка» гомуми үстерү төрендәге балалар бакчасы» МББМУ, норматив сыйдырышлылыгы 220 урын һәм фактта тәрбияләнүчеләр саны 266 кеше.;
5. «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәренең «Әкият» гомуми үстерү төрендәге балалар бакчасы» МББМУ, норматив сыйдырышлылыгы 110 урын һәм фактта тәрбияләнүчеләр саны 119 кеше.;
6. «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәренең «Кояшкай» гомуми үстерү төрендәге балалар бакчасы» МББМУ, норматив сыйдырышлылыгы 110 урын һәм фактта тәрбияләнүчеләр саны 119 кеше.;
7. «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәренең «Теремкәй» гомуми үстерү төрендәге балалар бакчасы» МББМУ, норматив сыйдырышлылыгы 70 урын һәм чынлыкта тәрбияләнүчеләр саны 90;
8. «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәренең «Батыр» гомуми үстерү төрендәге балалар бакчасы» МББМУ, норматив сыйдырышлылыгы 80 урын һәм фактта тәрбияләнүчеләр саны 86 кеше.;
9. «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәренең «Абвгдейка» гомуми үстерү төрендәге балалар бакчасы» МББМУ, норматив сыйдырышлылыгы 140 урын һәм фактта тәрбияләнүчеләр саны 150 кеше.
10. «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәренең «Аленушка» гомуми үстерү төрендәге балалар бакчасы» МББМУ, норматив сыйдырышлылыгы 110 урын һәм фактта тәрбияләнүчеләр саны 125 кеше.;
11. «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре «Ак каен» гомуми үстерү төрендәге балалар бакчасы» МББМУ, норматив сыйдырышлылыгы 110 урын һәм фактта тәрбияләнүчеләр саны 113 кеше.;
12. Буа шәһәренең «Светофорик» гомуми үстерү төрендәге балалар бакчасы» муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе, норматив сыйдырышлылыгы 140 урын һәм фактта тәрбияләнүчеләр саны 144 кеше.;
13. «Татарстан Республикасы Буа шәһәренең М.М. Вахитов исемендәге гимназия» муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе, норматив сыйдырышлылыгы 450 урын һәм фактта укучылар саны 345 кеше.;

14. « Татарстан Республикасы Буа шәһәренең Р. З. Сәгъдиев исемендәге урта гомуми белем бирү мәктәбе» МББУ, норматив сыйдырышлылыгы 550 урын һәм фактта укучылар саны 495 кеше .;

15. Татарстан Республикасы Буа шәһәренең «Аерым фәннәрне тирәнтен өйрәтүче 1 нче урта гомуми белем бирү мәктәбе» МБМУ, норматив сыйдырышлылыгы 500 урын һәм фактта укучылар саны 638 кеше.;

16. «Татарстан Республикасы Буа шәһәренең 2 нче лицее» МБМУ, норматив сыйдырышлылыгы 620 урын һәм фактта укучылар саны 670 кеше.;

17. «Татарстан Республикасы Буа шәһәренең 5 нче гимназиясе» МБМУ, норматив сыйдырышлылыгы 550 урын һәм фактта укучылар саны 395 кеше.;

18. «Татарстан Республикасы Буа шәһәре лицей-интернаты (сәләтле балалар өчен мәктәп)» МБМУ, норматив сыйдырышлылыгы 420 урын һәм фактта укучылар саны 363 кеше.;

19. Р. Люксембург урамындагы проект сыйдырышлылыгы 70 урынга исәпләнгән балалар интернат-йорты;

20. «Буа ветеринария техникумы» ДАҺББУ, ресурс үзәге: проект сыйдырышлылыгы – 700 укучы., фактта йөрүчеләр саны-480 укучы.;

21. «Буа медицина училищесы» ДАҺББУ: проект сыйдырышлылыгы – 400 укучы., фактта йөрүчеләр саны-370 укучы.;

22. «Социаль белем бирү академиясе» югары һөнәри белем бирү учреждениесе Буа филиалы.

Таблица 9 - «Буа ветеринария техникумы " ДАҺББУ характеристикасы

№	Мәгариф учреждениесе исеме	Урнашу урыны (адресы, торак пункты), төзелгән яисә аерым торган бина (төзелгән булса, кая)	Учреждениенең куәте		Бинаның торышы
			Проект.	Факт.	
1	ГАПОУ «Буинский ветеринарный техникум» Министерство образования и науки РТ	1 нче уку корпусы. ТР, Буа ш., Төньяк Коммуна ур., 41 й.	200	200	яхшы
		2 нче уку корпусы. ТР, Буа ш., Төньяк Коммуна ур., 41 й.	300	200	яхшы
		3 нче уку корпусы. ТР, Буа ш., Төньяк Коммуна ур., 36 й.	200	80	бик яхшы
		Укыту-җитештерү остаханәләре. ТР, Буа ш., Еремов ур., 133 й.	250	220	бик яхшы
		Тулай торак, ТР, Буа ш., Р. Люксембург ур., 130 й.	180	165	бик яхшы

Шәһәрнең гамәлдәге уку йортлары базасында яңа юнәлештәге заманча белгечлекләр ачу, шәһәр предприятиеләренең республика башкаласының югары уку йортлары белән үзара хезмәттәшлек системасын үстерү район шәһәренә уку йортларының үзәгенә әверелергә мөмкинлек бирәчәк. Медицина, авыл хуҗалыгы, электромонтерлар, гомуми төзелеш эшләре мастерлары, газ җиһазларын монтажлау буенча белгечләр, пешекче-кондитерлар эш юнәлешләре булырга мөмкин.

Өстәмә белем бирү

Буа шәһәре территориясендә өстәмә мәктәптән тыш белем бирү өлкәсендә түбәндәге белем бирү учреждениеләре эшли:
1. «Татарстан Республикасы Буа шәһәре балалар сәнгать мәктәбе» МББМУ;
2. «Татарстан Республикасы Буа шәһәренең мәктәптән тыш эш үзәге» МББМУ;
1. «1 нче Буа балалар сәнгать мәктәбе» МБМУ;
2. «Арктика» балалар-яшүсмерләр спорт мәктәбе МБУ;
3. «Батыр» балалар-яшүсмерләр спорт мәктәбе МБУ;
4. «Юность» балалар-яшүсмерләр спорт мәктәбе МБУ.

Мәдәният

Мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләр исәбенә системалы рәвештә клуб эше алып баручы һәм шәһәргә, предприятиеләргә һәм учреждениеләргә хезмәт күрсәтүче клублар, мәдәният йортлары һәм клуб учреждениеләренең башка төрләре кертелгән.

Буа шәһәрендә иҗатның төрле төрләрендә, аралашуда һәм кешеләрнең шәхси чагылышында барлыкка килгән күп кенә традицияләр, мәдәниятнең уңай кыйммәтләре сакланып калган һәм үсә. Үзешчән иҗатны үстерү, халыкның мәдәни ялын оештыру өчен уңай шартлар бар.

Шәһәрнең мәдәният йортларында Өлкәннәр һәм балалар коллективлары оештырылган, өлкәннәр һәм балалар өчен төрле юнәлештәге түгәрәкләр эшли: бию, музыка һ. б.

Эшнең төп юнәлешләреннән берсе-балалар һәм яшүсмерләрнең ялын оештыру: интеллектуаль уеннар, Яшьләр көннәре, урам һәм өстәл уеннары, төрле спартакиадалар үткәрү.
Буа шәһәренең мәдәни-ял итү юнәлеше объектлары:
1. "Район мәдәният йорты" МБУ;
2. “Буа туган якны өйрәнү музее " МБУ;
3. “Ял үзәге " МБУ;
4. “Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Җирлекара үзәк китапханәсе " МБУ;
5. Буа дәүләт драма театры (194 урын);
6. Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының «Мәдәни үсеш үзәге» МБУ.

«Район мәдәният йорты» МБУ каршында түләүсез нигездә түгәрәкләр эшли, анда сәләтләренә һәм теләкләренә карап балалар һәм яшүсмерләр шөгыльләнә. Яшьләрне иҗтимагый-мәдәни эшчәнлеккә җәлеп итү, бу аларның «урамнан» аерылуына, мәдәни дәрәҗәсен күтәрүгә һәм энергиясен уңай юнәлешкә юнәлтүгә ярдәм итә.шәһәрдә урта һәм кече төркемнәрнең «Гольфстрим» бию коллективлары һәм «Ләйсән» халык җыр һәм бию ансамбле оештырылды, анда 5 яшьтән алып 45 яшькә кадәрге төрле яшьтәге катнашучылар шөгыльләнә, «Кәеф», «Җиде нота» вокаль түгәрәге оештырылды. «Конферанс» түгәрәге, анда 400 дән артык бала һәм яшүсмер эшли. Район мәдәният йорты каршында оештырылган «гитарачылар клубы»һәвәскәрләр берләшмәләрендә дәресләр оештыруның өстенлекле юнәлеше булып тора. Бу берләшмәдә гитарада уйнау белән мавыккан балалар һәм яшүсмерләр шөгыльләнә. 500гә якын бала шәһәр үзешчәннәрендә шөгыльләнә.

«Ял итү үзәге» МБУдә халык арасында мәдәни - массакүләм эш алып барыла. Буа шәһәре буенча фильмнар реклама ярдәмендә күрсәтелә. Реклама щитлары урнаштырылган, анда көн саен афишалар эленә. Шулай ук кинофильмнар җирле «Знамя», «Байрак», «Ялав» газеталарында, шулай ук «Буа Дулкыннары»телевидениесендә күрсәтелә. Уку йортлары һәм балалар бакчалары белән эш алып барыла. Ял итү үзәгенең сыйдырышлылыгы-246 тамашачы урыны.

Буа муниципаль районы китапханәләре үз эшчәнлекләрен камилләштерүне дәвам итәләр, яңа технологияләрне, мәгълүмати процессларны үзләштерәләр, шуның белән сыйфат күрсәткечләрен генә түгел, ә Сан күрсәткечләрен дә арттыралар. Хезмәт күрсәтүләр спектрының киңәюе яңа укучыларны җәлеп итә, күрсәткечләр буенча үсеш күзәтелә. Китапханәнең техник мөмкинлекләре кулланучылар өчен мәгълүмати хезмәтләр спектрын киңәйтергә мөмкинлек

бирә. Һәм укыту предметларын тирәнрәк өйрәнүгә хезмәт итәләр. Китапханәләрнең бөтен эше системалы һәм комплекслы характерда, район китапханәләре даими иҗади эзләнүдә, үз эш формаларын һәм методларын камилләштерүдә, ә иң мөһиме-китап һәм белем сөючеләрнең яраткан аралашу һәм ял итү урынына әверелүдә. 1 нче номерлы китапханә - филиал базасында (Буа шәһәре) гаилә укуын яңарту эше дәвам итә.

Мәдәни-ял итү учреждениеләренең бурычы-халыкның ялын оештыруның инновацион формаларын кертү һәм халыкның мәдәни үсешенә хезмәт күрсәтүләр белән колачлану процентын арттыру.

Спорт объектлары

Массакүләм спортны үстерү дәүләтнең социаль сәясәтендә өстенлекле юнәлешләрнең берсе булып тора. Соңгы елларда системалы рәвештә физкультура һәм спорт белән шөгыльләнүчеләр саны арта. Яшь буынга физик тәрбия бирүнең төп бурычлары-социальтискәре күренешләрне кисәтү, сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау, физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен шартлар тудыру.

Буа шәһәрендә балалар-яшүсмерләр спорт мәктәпләре, «Арктика «спорт мәктәбе " муниципаль бюджет учреждениесе эшли (280 укучы).), стадион, ипподром. Шулай ук спорт заллары (уку йортлары каршындагы залларны да кертеп), аларның гомуми мәйданы 2136,2 $м^2$ тәшкил итә.

Буа муниципаль районының «Арктика» боз спорт сарае 2007 елның 30 мартында ачылган һәм 2009 елның июлендә Буа районы башкарма комитеты җитәкчесенең 166 номерлы карары нигезендә, балаларны һәм яшүсмерләрне спорт өлкәсендә өстәмә белем алуда канәгатьләндерү максатыннан, алкалы хоккей буенча балалар-яшүсмерләр спорт мәктәбенә үзгәртелгән. Мәктәптә ике бүлек эшли: алкалы хоккей һәм тимераякта фигуралы шуу. Спорт мәктәбе эшчәнлеге сәламәтлекне ныгытуга һәм физик культураның сайланган төрендә һәрьяклап физик үсешкә юнәлдерелгән. «Арктика» спорт мәктәбе Буа шәһәренең генә түгел, күрше авылларның да балалар бакчалары, мәктәпләре белән спорт мәктәбенә балаларны җәлеп итү буенча актив эш алып бара. Иртәнге вакытта боз аренасында мәктәпкәчә яшьтәге балалар яши. Тренировка дәресләрен уңышлы һәм нәтиҗәле уздыру өчен барлык шартлар да тудырылган.

«Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының «Дельфин» спорткомплексы» муниципаль бюджет учреждениесе 2007 елның 30 мартында ачылган. Бассейнның озынлыгы 25 м, киңлеге 8,5 м, тирәнлеге 140-200 см.3 йөзү юлы бар. Су тәүлегенә 24 сәгать чистартыла. Уку йортлары һәм оешмалар арасында даими рәвештә йөзү буенча ярышлар үткәрелә. Йөзү бүлегендә 5 яшьтән 16 яшькә кадәрге балалар һәм укыту-сәламәтләндерү төркемендә 16 яшьтән өлкәнрәкләр шөгыльләнә. Теннис һәм шахмат бүлегендә 7 яшьтән өлкәнрәк балалар шөгыльләнә. Спорт комплексы спорт-массакүләм чаралар уздыру өчен шахмат, бильярд, тренажер һәм теннис заллары бирә.

Сәламәтлек саклау

Халыкны һәркем файдалана алырлык, нәтиҗәле медицина ярдәме белән тәэмин итү халыкның тормыш сыйфатын яхшыртуда стратегик бурыч булып кала.

Таблица 10 - «Буа үзәк район хастаханәсе»ДАССУнең проект сыйдырышлылыгы

№	Медицина учреждениесе исеме	Адресы	Учреждениенең сыйдырышлылыгы			Искәрмә (булган бинаның техник торышы)
			стационарлар, койка-урын (тәүлек буе/көндезге)		поликлиникаларга, амбулаторияләргә – баручылар. проект буенча сменага	
			проект.	факт.		
1.	«Буа үзәк район хастаханәсе» ДАССУ стационар	Буа ш., Ефремов ур., 137 й.	208/28	208/28	-	канәгатьләнерлек
2.	«Буа үзәк район хастаханәсе» ДАССУ поликлиника №1	Буа ш., Ефремов ур., 137 й.	-	-	305	канәгатьләнерлек
3.	«Буа үзәк район хастаханәсе» ДАССУ Поликлиника №2	Буа ш., Ефремов ур., 133 й.	-	-	305	канәгатьләнерлек

Таблица 11 - «Буа үзәк район хастаханәсе»ДАССУнең структурасы

№ т/б	Билгеләнеше	Адресы	Гомуми мәйданы (м^2)	Сменалар саны	Гамәлгә кертү елы
1	Хастаханәнең төп корпусы	Буа ш., Ефремов ур., 137 й.	5386	тәүлек әйләнәсе	1980
2	Поликлиника	Буа ш., Ефремов ур., 137 й.	1632	1 смена	1985
3	Поликлиника	Буа ш., Ефремов ур., 133 й.	2689,4	2 смены	1971
4	Инфекцион корпус	Буа ш., Ефремов ур., 137 й.	936,7	тәүлек әйләнәсе	1981
5	Азык блогы	Буа ш., Ефремов ур., 137 й.	364,3	тәүлек әйләнәсе	1981
6	Лаборатория	Буа ш., Ефремов ур., 137 й.	247,3	1 смена	1987
7	Хуҗалык корпусы	Буа ш., Ефремов ур., 137 й.	646	1 смена	1981
8	Патологоанатомия бүлеге	Буа ш., Ефремов ур., 137 й.	164,2	1 смена	2016

Буа шәһәрендә җирле халык «Буа үзәк район хастаханәсе» ДАСУдә медицина хезмәтләреннән файдалана ала. Учреждениенең гомуми проект сыйдырышлылыгы-поликлиника бүлегендә сменасына 610 кеше, стационар бүлектә 236 койка.

Ашыгыч ярдәм бүлеге «Буа үзәк район хастаханәсе» ДАССУ каршында эшли. «Буа үзәк район хастаханәсе» ДАССУ составында балалар поликлиникасы һәм стоматология поликлиникасы эшли.

Шулай ук Буа шәһәрендә халыкка медицина хезмәте күрсәтүне 46 урынга исәпләнгән бала тудыру йорты булган районара перинаталь үзәк башкара. Аның 4 бүлеге бар: бала тудыру, гинекология, үзәкләштерелгән стерилизация бүлеге һәм хатын-кызлар консультациясе.

Халыкка ашыгыч ярдәм күрсәтү өчен 3 ашыгыч ярдәм машинасы бар, алар шәһәрнең норматив ихтыяҗларын тулысынча тәэмин итә.

Шәһәрдә сөт кухнясы эшли. Аз катлы төзелешләр вакытында тарату пунктларына хезмәт күрсәтү радиусы норматив буенча 800 метр тәшкил итә.

Буа шәһәрендә 10 даруханә бар.

Буа шәһәрендә престремов урамында картлар һәм инвалидлар өчен 120 кешегә исәпләнгән интернат-йорт эшли.

Сәүдә, җәмәгать туклануы, башка хезмәтләр күрсәтү

Дәүләт статистикасы федераль хезмәте мәгълүматлары буенча Буа шәһәре территориясендә 258 ваклап сату һәм җәмәгать туклануы объекты эшли, алар халыкны төрле сәнәгать һәм азык-төлек товарлары белән тәэмин итә.

Таблица 12 – Буа шәһәренең ваклап сату һәм җәмәгать туклануы объектлары

Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	2019
Ваклап сату һәм җәмәгать туклануы объектлары саны		
кибетләр	объект	258
павильоннар	объект	5
палаткалар һәм киосклар	объект	1
даруханәләр һәм даруханә кибетләре	объект	10
даруханә киоскилары һәм пунктлары- стр.6.5	объект	0
һәркем өчен мөмкин булган ашханәләр, кабымлыкханәләр	объект	1
уку йортлары, оешмалар, сәнәгать предприятиеләре балансындагы ашханәләр	объект	5
гипермаркетлар	объект	0
супермаркетлар	объект	0
махсуслаштырылган азык-төлек кибетләр	объект	8
махсуслаштырылган азык-төлек булмаган кибетләр	объект	5
башка кибетләр	объект	245
дискаунтер кибетләр	объект	0
рестораннар, кафелар, барлар	объект	30
минимаркетлар	объект	0
универмаглар	объект	0
башка кибетләр	объект	245
Ваклап сату объектларының сәүдә залы мәйданы		
кибетләр	квадрат метр	11824
павильоннар	квадрат метр	150
даруханәләр һәм даруханә кибетләре	квадрат метр	236
гипермаркетлар	квадрат метр	0
супермаркетлар	квадрат метр	0
махсуслаштырылган азык-төлек кибетләре	квадрат метр	4500
махсуслаштырылган азык-төлек булмаган кибетләр	квадрат метр	235

Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	2019
башка кибетләр	квадрат метр	7089
Җәмәгать туклануы объектларында кулланучыларга хезмәт күрсәтү залы мәйданы		
һәркем өчен мөмкин булган ашханәләр, кабымлыкханәләр	квадрат метр	378
уку йортлары, оешмалар, сәнәгать предприятиеләре балансындагы ашханәләр	квадрат метр	1051,4
рестораннар, кафелар, барлар	квадрат метр	3265,4
Җәмәгать туклануы объектларында урыннар саны		
һәркем өчен мөмкин булган ашханәләр, кабымлыкханәләр	урын	100
уку йортлары, оешмалар, сәнәгать предприятиеләре балансындагы ашханәләр	урын	264
рестораннар, кафелар, барлар	урын	1918

Таблица 13 – Буа шәһәре көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм башка хезмәтләр күрсәтү объектлары

Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	2019
Халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтүче объектлар саны		
Халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтүче объектлар саны	объект	90
Көнкүреш Радиоэлектрон аппаратурасын, көнкүреш машиналарын һәм приборларын ремонтлау һәм аларга техник хезмәт күрсәтү, металл эшләнмәләрне ремонтлау һәм әзерләү	объект	5
Транспорт чараларына, машиналарга һәм җайланмаларга техник хезмәт күрсәтү һәм ремонтлау	объект	15
Химик чистарту һәм буяу, кер юу хезмәтләре	объект	0
Мунча һәм душ хезмәтләре күрсәтү	объект	4
Чәчтарашханә хезмәтләре	объект	29
аяк киемен ремонтлау, буяу һәм тегү	объект	2
Тегү, мех һәм күн әйберләрен, баш киемнәрен һәм текстиль галантерея әйберләрен ремонтлау һәм тегү, трикотаж әйберләрне ремонтлау, тегү һәм бәйләү	объект	5
Мебель ясау һәм ремонтлау	объект	1
Торакны һәм башка корылмаларны ремонтлау һәм төзү	объект	10
Фотоателье хезмәтләре	объект	7
Ритуаль хезмәтләр	объект	2
Көнкүреш хезмәтләренең башка төрләре	объект	10
Хезмәт күрсәтүгә халыктан заказлар кабул итүче көнкүреш хезмәте күрсәтү пунктлары саны		
Көнкүреш радиоэлектрон аппаратурасын, көнкүреш машиналарын һәм приборларын ремонтлау һәм аларга техник хезмәт күрсәтү, металл эшләнмәләрне ремонтлау һәм әзерләү	берәмлек	5

Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	2019
Химик чистарту һәм буяу, кер юу хезмәтләре	берәмлек	0
Хезмәт күрсәтүгә халыктан заказлар кабул итүче көнкүреш хезмәте күрсәтү пунктлары саны	берәмлек	39
аяк киемен ремонтлау, буяу һәм тегү	берәмлек	2
Тегү, мех һәм күн әйберләрен, баш киемнәрен һәм текстиль галантерея әйберләрен ремонтлау һәм тегү, трикотаж әйберләрне ремонтлау, тегү һәм бәйләү	берәмлек	4
Мебель ясау һәм ремонтлау	берәмлек	1
Торакны һәм башка корылмаларны ремонтлау һәм төзү	берәмлек	9
Фотоателье хезмәтләре	берәмлек	7
Ритуаль хезмәтләр	берәмлек	1
Көнкүреш хезмәтләренең башка төрләре	берәмлек	10

Шәһәр территориясендә «Россия Почтасы»АҖнең 3 почта бүлекчәсе эшли. Ике почта киосклары халыкны вакытлы матбугат белән тәэмин итә, пенсионерларга пенсияләр һәм субсидияләр өләшә, торак-коммуналь хезмәтләр өчен түләүне кабул итә, шулай ук башка хезмәтләр күрсәтә. Шәһәр территориясендә халыкка финанс хезмәтләре күрсәтүче 6 банкның филиаллары эшли. Шәһәр кунакларын гомуми сыйдырышлылыгы 93 урынлы берничә мини-кунакханә кабул итә.

Татарстан Республикасында иң эре «Таттелеком» ГАҖ операторы абонентларга заманча элемтә хезмәтләре күрсәтә: җирле һәм зона телефон элемтәсе, Интернет челтәренә керү, кабельле һәм интерактив цифрлы телевидение, мобиль элемтә.

Буа шәһәре һәм Буа муниципаль районы территориясендә хокук тәртибен тәэмин итү һәм саклау белән Россия Эчке эшләр министрлыгының Буа районы буенча бүлеге шөгыльләнә.

Буа шәһәрендә халыкны аккредитация узган ике нотариус кабул итә.

Буа шәһәрендә Буа муниципаль районы хакимияте бинасы урнашкан.

Халыкка социаль-көнкүреш хезмәтләре күрсәтүне исәпләп чыгару

Буа шәһәре халкын мәдәни-көнкүреш объектлары белән тәэмин итү күрсәткечләрен исәпләү 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм муниципаль берәмлекләрне планлаштыру һәм төзү», Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары, Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының «Буа шәһәре» муниципаль берәмлеген шәһәр төзелешен проектлауның җирле нормативлары.

Халык саны-20416 кеше (01.01.2020 ел).

Таблица 14 –Буа шәһәре халкын социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары белән тәэмин итү

№ т/б	Хезмәт күрсәтү учреждениеләре исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	Барысы буенча	Генераль план проектын эшләү гамәлгә ашырыла торган ел башына гамәлдәге хәл	Тәэмин ителеш %
Мәгариф учреждениеләре						

№ т/б	Хезмәт күрсәтү учреждениеләре исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	Барысы буенча	Генераль план проектын эшләү гамәлгә ашырыла торган ел башына гамәлдәге хәл	Тәэмин итеслеш %
1	Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре	урын	65	1 017	1 300	127,8
2	Гомуми белем бирү мәктәпләре	урын	95	2 256	3 090	137,0
3	Мәктәптән тыш белем	урын	мәктәп яшендәге халыкның 10%	238	1 336	562,5
4	Һөнәри белем бирү оешмалары	урын	проектлауга йөкләмә буенча	-	1 100	100,0
Сәламәтлек саклау һәм социаль тәэмин итү учреждениеләре						
1	Район хастаханәсе	объект	1	1	1	100,0
2	Ашыгыч медицина ярдәме станциясе	автомобиль	1	2	3	150,0
3	Сөт кухнясы	объект	проектлауга йөкләмә буенча	-	1	100,0
4	Картлар, хезмәт һәм сугыш ветераннары өчен интернат-йорт	урын	28	142	120	118,4
5	Даруханәләр	$м^2$ гомуми мәйданы	проектлауга йөкләмә буенчае	-	10	100,0
Физкультура-спорт корылмалары						
1	Спорт заллары	м2 гомуми мәйдан	350	7145,6	2136,2	29,9
2	Бассейн	$м^2$	25	510,4	212,5	41,6
Мәдәният учреждениеләре						
1	Театр	урын	8	163,3	194	118,8
2	Клуб учреждениеләре	урын	80	1 633	587	35,9
3	Кинотеатр	урын	25	510	246	48,2
4	Китапханә	мең экз	4,5	92	100	108,8
Сәүдә һәм җәмәгать туклануы						
1	Кибетләр, шул исәптән	$м^2$ сәүдә мәйданы	280	5 716	11 824	206,8
2	Җәмәгать туклануы предприятиеләре	утырту урыны	40	817	2 018	247
Көнкүреш һәм коммуналь хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре						
1	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	эш урыны	5	102	90	88
2	Мунча-савыктыру комплексы	юыну урыны	5	102	48	47
3	Химчистка	кг/смена	11,4	233	0	0
Административ-эшлекле, коммуналь объектлар						
1	Административ-идарә учреждениесе	объект	проектлауга йөкләмә буенча	1	1	100,0
2	Кунакханәләр	урын	6	122	93	75,9

№ т/б	Хезмәт күрсәтү учреждениеләре исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	Барысы буенча	Генераль план проектын эшләү гамәлгә ашырыла торган ел башына гамәлдәге хәл	Тәэмин ителеш %
3	Нотариус	урын	1	1	2	200,0
4	Элемтә бүлеге	объект	микрорайонга 1	3	3	100,0
5	Банк бүлеге, филиалы	объект	1	1	6	587,8

Буа шәһәре халкының социаль-көнкүреш һәм мәдәни объектлар белән тәэмин ителеш күрсәткечләрен анализлау нәтиҗәләреннән чыгып, халыкны спорт объектлары, ял итү объектлары, көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре һәм кунакханә хезмәтләре белән тәэмин итүнең норматив күрсәткечләренә ирешү зарурлыгын билгеләп үтәргә мөмкин.

3.10 Зиратлар

Буа шәһәре территориясендә өч зират урнашкан:
- шәһәрнең көнчыгыш өлешендәге Жорес урамындагы 2,7 га мәйданлы зират;
- Казан тракты урамындагы шәһәрнең көнбатыш өлешендә 5,7 га мәйданлы зират;
-шәһәрнең төньяк-көнбатыш өлешендә 2,2 га мәйданлы зират.

СП 42.13330.2016 «Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» уртак предприятиесе нигезендә, традицион җирләүләр өчен мең кешегә мәйдан нормативы 0,24 га тәшкил итә.

Буа шәһәрендә халык саны 20416 кеше (2020 елның 01 гыйнварына булган хәл буенча). Зиратларның гомуми мәйданы 10,6 гектар тәшкил итә. халык саны нормативы нигезендә 20,4 мең кеше өчен җирләү өчен 5,0 гектарга якын буш мәйдан кирәк.

3.11 Туристлык-рекреацион потенциал

Буа шәһәренең рекреацион һәм мәдәни-тарихи потенциалы үз эченә Туган якны өйрәнү музее, драма театры, төбәк әһәмиятендәге архитектура һәйкәлләрен ала. Буа шәһәре белән бөек татар скульпторы, рәссамы, XX гасырның Кытай дәүләт һәм сәясәт эшлеклесе ярдәмчесе, маоизмның баш теоретигы Мао Цзэдун – Борхан Шаһиди, СССРның атказанган спорт мастеры, диск ыргыту буенча 4 тапкыр дөнья чемпионы Владимир Трусенев һәм башкалар бәйле.

Буа туган якны өйрәнү музее урнашкан бина – шәһәрдә беренче таш корылмаларның берсе, 1882 елда төзелгән. Беренче катта өяз казначылыгы һәм төзәтүче фатиры, икенче катта – кабул итү бүлмәсе, архив һәм өяз полиция идарәсе урнашкан. Узган гасырның 90 нчы еллары уртасында бинага капиталь ремонт ясалган, алты зал бизәлгән, алар Буа районының һәм Буа шәһәренең тарихи үсеш этапларын үз эченә алган. Музейда 36 берәмлек төп фонд, 5080 берәмлек фәнни Фонд, истәлекләр саклана. Бакый Урманче һәм Борхан Шаһиди гаилә архивының шәхси әйберләре, фарфор чынаяк һәм Г.Шәрәф тәлинкәсе, Николай Угодник иконасы иң кыйммәтлеләрдән санала.

Буа мәдрәсәсе – Татарстанда хәзерге вакытта эшләп килүче иң борынгы мөселман уку йортларының берсе, аңа 1805 елда нигез салынган, ул вакытта ул «Нурия» дип аталган. XX гасыр башында мәдрәсә, мәчетне дә кертеп, ике таш һәм дүрт агач бинада урнашкан. Укыту өч бүлектә алып барыла: башлангыч, урта һәм югары. Мәдрәсәнең агач бинаалары тузганлыктан сүтелә. 2002 елда Иске ярым җимерек агач мәчет урынында яңа ике катлы мәдрәсә бинасы төзелә. Дүрт мөгаллим җитәкчелегендә мәдрәсәдә көндезге, кичке бүлектә һәм якшәмбе курсларында 80 гә якын укучы белем ала.

Буа шәһәренең үзендә түгел, ләкин аннан берничә минутлык юл ераклыгында Зур Фролово авылы урнашкан. Татарстан митрополиясе сайты мәгълүматларына караганда, Татарстанның иң зур агач гыйбадәтханәсе – Алла Анасыныж Казан иконасы православие чиркәве аның төп бизәге булып тора. Чиркәү XVIII гасырның 80 нче елларында җирле крестьяннар акчасына төзелә, 1821 елда янгыннан соң торгызыла.

2020 елда Буа шәһәрендә актив ял итү һәм спорт белән шөгыльләнү өчен яңа иҗтимагый киңлек – Sky Park (бау паркы) барлыкка килде.

Буа шәһәрендә ипподромлы ат абзары 1995 елда барлыкка килгән. Ипподромда теләгән һәркем атта йөрергә һәм хәтта хайваннар белән фотосессия оештырырга мөмкин. Балалар өчен 5, 10, 20 һәм 30 минутлык понида йөрүне сайларга мөмкин. Ат белән мөстәкыйль идарә итүне ышанып тапшырганчы (әгәр андый теләк туса), тренер атта йөрү күнекмәләрен бәяләячәк.

“Буа-Зөя яры” туристик маршруты эшләнә. Әлеге маршрутны булдыру идеясенә туристлык фирмалары, Татарстан Республикасы Туризм буенча дәүләт комитеты, Татарстан Республикасы спорт министрлыгы һәм Татарстан телекомпанияләре вәкилләре югары бәя бирә. Ял көненең “ГЭСтан ГЭСка кадәр” дип аталган экскурсия маршрутын эшләтеп җибәрү планлаштырыла. Зөя елгасы буйлап агызу - маршрут "Кече елгалар - Россия шәһәрләре буенча" программасына кертелгән. Әлеге проект туристларны Буа шәһәренә җәлеп итәчәк, бу кунакханә бизнесының һәм сәүдәнең табышлылыгын арттырачак, шулай ук туристларны Буа шәһәренең истәлекле урыннарына барырга җәлеп итәчәк.

Буа шәһәренең көнчыгыш чиге буйлап 1 км ераклыкта урман-дала зонасы шартларында кыйммәтле урман ландшафтлары булган Буа урманчылыгы урман массивы урнашкан, бу шәһәрдәге экологик хәлгә сизелерлек уңай йогынты ясый һәм халыкның һәм туризмның ел әйләнәсе ялын оештыру өчен уңай шартлар тудыра.

Рекреацион территорияләр шәһәрнең төньяк һәм көнчыгыш өлешләрендә урнашкан Комсомол һәм Касыймовский урамнарындагы скверлардан, шулай ук бульварлардан, Буаның көнчыгышында Космовский, Р.Люксембург, Татарстан һәм К. Маркс урамнарындагы парклардан тора.

Буа шәһәре үз территориясенең туристлык-рекреацион потенциалын үстерү өчен шактый ресурсларга ия.

3.12 Тарихи-мәдәни мирас

Россия Федерациясенең 2002 елның 25 июнендәге 73 номерлы Федераль законы нигезендә "Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкарьләре) турында" (Дәүләт Думасы тарафыннан 2002 елның 24 маенда кабул ителде, Федерация Советы тарафыннан 2002 елның 14 июнендә хупланды), Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектларына (тарих һәм мәдәният ядкарьләренә) (алга таба - мәдәни мирас объектлары) тарихи вакыйгалар нәтиҗәсендә барлыкка килгән, тарих, археология, архитектура, шәһәр төзелеше, сәнгать, фән һәм техника, эстетика, этнология яки антропология, социаль мәдәният һәм тарихи вакыйгалар нәтиҗәсендә барлыкка килгән үзләренә бәйле рәсем сәнгате, скульптура, декоратив-гамәли сәнгать әсәрләре, фән һәм техника объектлары һәм матди мәдәниятнең башка предметлары булган күчемсез мөлкәт объектларына керә.алар чор һәм цивилизацияләр шаһитлыгы, мәдәниятнең барлыкка килүе һәм үсеше турында чын мәгълүмат чыганаклары булып торалар.

Татарстан Республикасы мәдәни мирас объектларын саклау комитеты мәгълүматлары буенча Буа шәһәре территориясендә түбәндәге мәдәни мирас объектлары урнашкан.

Төбәк әһәмиятендәге:

1. «Мәчет, XIX гасыр.»,Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Еремов ур., 81 й. адресында урнашкан;

2. «Даруханә, 1902 ел», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Жорес ур., 65/41 йорт адресы буенча урнашкан;

3. « Бурундуковский йорты, XX гасыр башы», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа ш., Люксембург ур., 51 й. адресында урнашкан;

4. «Училище , 1908 - 1910 еллар», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Төньяк Коммуна ур., 41 йорт адресы буенча уранашкан;

Территория чикләре һәм күрсәтелгән мәдәни мирас объектларыннан файдалану режимы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2014 елның 14 октябрендәге 757 номерлы карары белән расланды.

Ачыкланган мәдәни мирас объектлары:

1. «РСДРП(б) ның 1 нче өяз ячейкасы урнашкан земство идарәсе бинасы, 1888-1904 еллар, 1918-1920 еллар.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Ленин ур., 52 адресы буенча урнашкан;

2. «Торак йорт, XIX гасыр ахыры - XX гасыр башы», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Вахитов ур., 53 й. адресы буенча урнашкан;

3. «Мәдрәсә биналары комплексы, XIX гасыр ахыры» Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Интернациональная ур., 67 й. Адресы буенча урнашкан;

4. «Икенче Җәмигъ мәчете, XX гасыр башы, реконстр. 1989 ел.» Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Интернациональ ур., 91/102;

5. «Шәһәр электр станциясе бинасы, 1917 ел.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Космовский ур., 33/41;

6. «Троица соборы, 1719 ел, 1813 ел, 1828 ел.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Космовский ур., 42 й.;

7. «Хатын-кызлар гимназиясе бинасы, 1913 ел.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Космовский ур., 39/36;

8. «Земство хастаханәсе биналары комплексы, 1914 ел.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа ш., Кызыл Армия ур., 45 й.;

9. «Торак йорт, XIX гасыр ахыры.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, К. Либкнехт ур., 42 адресы буенча;;

10. «Торак йорт, XIX гасыр ахыры - XX гасыр башы.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, К. Либкнехт ур., 49;

11. «Мәдрәсә биналары комплексы, XIX гасыр.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Либкнехт ур., 77-79 йорт адресы буенча урнашкан;

12. «Мәчет "Усман бен Аффан", 1993 - 1994 еллар.», адресы буенча урнашкан: Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Люксембург ур., 142 йорт;

13. «Алпавыт торак йорты, XIX гасыр.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Люксембург ур., 39 йорт;

14. «Торак йорт, XIX гасыр.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Р.Люксембург шәһ., 45 й.;

15. «Торак йорт, XIX гасыр.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, Р. Люксембург ур., 59/57;

16. «Шәһәр ирләр училищесы бинасы, XIX гасырның 2 нче яртысы.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, К. Маркс ур., 68 й.;

17. «Катнашу урыннары бинасы, XIX гасырның 2 нче яртысы.», Татарстан Республикасы, Буа муниципаль районы, Буа шәһәре, К.Маркс ур., 70нче йорт адресы буенча урнашкан.

Бәяләмәнең Генераль планы проектын эшләү вакытына күрсәтелгән мәдәни мирас объектлары территорияләренең чикләре билгеләнмәгән.

2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы "Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләр) турында" Федераль законның 34.1 статьясы

нигезендә законлы тәртиптә расланган саклау зоналары булмаган Мәдәни мирас объектларының бердәм дәүләт реестрына кертелгән мәдәни мирас объектлары өчен яклау зоналары (урнашу урынына карап, радиусы 100 яисә 200 метр).

Мәдәни мирас объектын саклау зонасы чикләре билгеләнә:

1) һәйкәл территориясенең тышкы чикләреннән 100 метр ераклыкта торак пункт чикләрендә урнашкан һәйкәл өчен, торак пункт чикләреннән читтә урнашкан һәйкәл өчен, һәйкәл территориясенең тышкы чикләреннән 200 метр ераклыкта;

2) ансамбль территориясенең тышкы чикләреннән 150 метр ераклыкта торак пункт чикләрендә урнашкан ансамбль өчен, торак пункт чикләреннән читтә урнашкан ансамбль өчен, ансамбль территориясенең тышкы чикләреннән 250 метр ераклыкта.

Торак пункт чикләрендә урнашкан мәдәни мирас объекты территориясенең расланган чикләре булмаган очракта, мондый объектның саклау зонасы чикләре һәйкәлнең тышкы дивары сызыгыннан йә ансамбльнең иң ерак элементларының тышкы нокталарын, парк территориясен дә кертеп, тоташтырудан барлыкка килә торган ансамбльнең гомуми контуры сызыгыннан 200 метр ераклыкта билгеләнә. Торак пункт чикләреннән читтә урнашкан мәдәни мирас объекты территориясенең расланган чикләре булмаган очракта, мондый объектның саклау зонасы чикләре һәйкәлнең тышкы дивары сызыгыннан йә ансамбльнең иң ерак элементларының тышкы нокталарын, парк территориясен дә кертеп, тоташтырудан барлыкка килә торган ансамбльнең гомуми контуры сызыгыннан 300 метр ераклыкта билгеләнә.

Мондый зоналар "Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләр) турында" 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән тәртиптә тиешле мәдәни мирас объектын саклау зоналары проекты расланганчы гамәлдә була.

Мәдәни мирас объектларының һәм композицион-төр элемтәләрнең (панорамаларның) сакланышын тәэмин итү максатларында яклау зоналары чикләрендә капиталь төзелеш объектларын төзү һәм аларның параметрларын (биеклекләрен, катлар санын, мәйданнарын) үзгәртүгә бәйле рәвештә аларны реконструкцияләү тыела. Яклау зоналарында төзелеш һәм реконструкция өчен искәрмә бары тик линия объектлары өчен генә каралган.

«Татарстан Республикасы төбәк (республика) әһәмиятендәге тарихи җирлекләр исемлеген раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2015 елның 26 мартындагы 188 номерлы карары нигезендә Буа шәһәре төбәк әһәмиятендәге тарихи җирлек булып санала.

«Тарихи җирлекләрдә шәһәр төзелеше эшчәнлеге мәсьәләләре буенча ведомствоара комиссия төзү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2016 елның 15 гыйнварындагы 13 номерлы карары нигезендә тарихи җирлек чикләрендә Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелгән шәһәр төзелеше ниятләре Тарихи җирлекләрдә шәһәр төзелеше эшчәнлеге мәсьәләләре буенча югарыда күрсәтелгән ведомствоара комиссия тарафыннан каралырга тиеш.

3.13 Транспорт-коммуникация инфраструктурасы

Буа шәһәре Буа муниципаль районының административ үзәге һәм эре транспорт төене булып тора. Буа муниципаль районының федераль һәм җирле автомобиль юллары тимер юл магистрале белән кисешә. Буа шәһәре аша федераль әһәмияттәге Р-241 «Казан - Буа - Ульяновск» автомагистрале уза.

«Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге белән башка муниципаль берәмлекләрнең торак пунктлары һәм Россия Федерациясе субъектлары арасында элемтә «Буа шәһәре» муниципаль берәмлегенә тоташкан региональ һәм муниципальара әһәмияттәге автомобиль юллары буенча

гамәлгә ашырыла. Муниципаль берәмлеккә кушыла торган территориядә региональ әһәмияттәге IV категорияле Буа – Яльчик юлы уза, идентификация номеры 16 ОП РЗ 16к-0623.

Таблица 15 - «Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге чикләрендәге автомобиль юллары исемлеге

№ т/б	Юллар аталышы	Җирлек чикләрендәге озынлыгы, км	Шул исәптән:		
			асфальт-бетон өслек, км	кучеш өслеге, км	грунт өслеге, км
1	Гомуми файдаланудагы федераль әһәмиятле автомобиль юллары				
1.1	Р-241 Казан - Буа-Ульяновск	6,360	6,360	-	-
2	Гомуми файдаланудагы региональ яисә муниципальара әһәмиятле автомобиль юллары				
2.1	Буа – Яльчик (16 ОП РЗ 16К-0623)	1,095	1,095	-	-

«2020-2033 елларга Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең транспорт инфраструктурасын комплексы үстерү» программасы нигезендә, Буа шәһәре буенча транзитны булдырмау максатларында, шәһәрне көнчыгыш юнәлештә урап үтеп, «Казан-Буа - Ульяновск» Р – 241 автомагистраленең яңа йөрешен трассировкалау проекты эшләнде (»Татдорпроект «Институты).

Табигать шартларын бәяләү буенча, Буа шәһәре урнашкан территория яшәү өчен уңайлы, уңайлы территориягә керә, бу уңайлы табигать шартларына бәйле. Буа шәһәре белән транспорт элемтәсе автомобиль юлы буенча Казан шәһәренә кадәр - 137 км, Ульяновск шәһәренә кадәр - 80 км бара.

Буа шәһәре территориясендә яшәүчеләрнең һәм оешмаларның транспорт ихтыяҗлары автомобиль юллары хисабына тормышка ашырыла.

Транспорт ихтыяҗын бәяләү халыкның җирлек территориясенең төрле зоналарында урнашкан объектларга күчүен анализлау процессын үз эченә ала.

Авыр йөкләнеш объектларына транспорт ихтыяҗын бәяләү нигезендә халыкның күчеп йөрүгә ихтыяҗы ята.

Тартылу объектларының төп төркемнәрен аерып карарга мөмкин:
- социаль өлкә объектлары;
- мәдәният һәм спорт өлкәсе объектлары;
- мәктәпкәчә һәм мәктәп мәгариф объектлары;
- халыкның хезмәт мәшгульлеге объектлары.

Халыкны шәһәрдән читтә хезмәт белән тәэмин итү объектларына күбесенчә предприятиеләр автотранспорты белән китерәләр.

Таблица 16 – Буа шәһәренең транспорт инфраструктурасының төп күрсәткечләре

Күрсәткеч	Үлчәү берәмлеге	Озынлыгы
Тимер юл челтәренең озынлыгы	км	6
шул исәптән		
- федераль әһәмияттәге	км	6
- төбәк әһәмиятендәге	км	-
- авылара әһәмиятле	км	-
Автомобиль юлларының озынлыгы - барлыгы	км	168,3
Шул исәптән:		
- федераль әһәмияттәге	км	7
- төбәк әһәмиятендәге	км	-
- авылара әһәмиятле	км	-

Күрсәткеч	Үлчәү берәмлеге	Озынлыгы
Каты өслекле автомобиль юлларының гомуми озынлыгыннан	/%	90,7
Транспорт челтәренең тыгызлыгы		
- тимер юл	км/ 100 км^2	6 км /15,12 км^2 = 0,4
- автомобиль	км/ 100 км^2	168,3км /15,12 км^2 = 11,13
гарантиялəнгəн тирəнлеклəре булган суднолар йөри торган елга юлларының озынлыгы	км	-
Торба үткәргеч транспортының озынлыгы	км	-

Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре торак пункты чикләре чикләрендәге федераль автомобиль юлы характеристикасы:

- аталышы: Р-241 «Казан - Буа – Ульяновск»
- әһәмияте: федеральное
- техник категориясе: III
- машина йөрү өлешен каплау тибы: юл киеме конструкциясе-асфальт-бетон белән капланган капиталь
- җир өслегенең киңлеге: 12 м
- машина юлының киңлеге: 7 м
- уртача тәүлектә хәрәкәт интенсивлыгы (соңгы үлчәү материаллары буенча): участокта уртача еллык км 102+200 - 8638 авт/тәүл.

Муниципаль берәмлекнең юл-транспорт челтәре ике полосалы тиз йөрешле булмаган хәрәкәт өчен билгеләнгән IV категорияле җирле автомобиль юлларыннан тора. Түбәндәге таблицада Буа шәһәре муниципаль юллары исемлеге китерелгән. Юл йөрү кагыйдәләренең 10.2 п.нигезендә шәһәрдә тизлек режимы 60 км/сәг тәшкил итә, аерым участокларда 20 км/сәг. кадәр чикләү бар. транспорт чараларының төп составы халык милкендә булган җиңел автомобильләрдән тора.

Таблица 17 – Буа шәһәренең урам-юл челтәренең торышына характеристика

№ т/б	Шәһәр, юл, урам атамасы	Категориясе	Озынлыгы, км.				
			Бар-лыгы	шул исәптән			
				ц/б	а/б	щеб, грав.	грунт.
1	Буа шәһәре, Роза Люксембург ур.,	үзәк урам	5,10		5,10		
2	Буа шәһәре, Ефремов ур.	Үзәк урам	4,40		4,40		
3	Буа шәһәре, Ефремов тык.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,54		0,54		
4	Буа шәһәре, Космовский ур.	үзәк урам	6,42		6,42		
5	Буа шәһәре, Ленин ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,75		1,75		
6	Буа шәһәре, Арефьев ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	2,25		2,25		
7	Буа шәһәре, Арефьев тык.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,40		0,40		
8	Буа шәһәре, Аэропорт тык.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,80		0,80		
9	Буа шәһәре, Г. Кутуй ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,90		0,90		
10	Буа шәһәре, А. Шәйдуллин ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,30		1,30		
11	Буа шәһәре, Б. Шаһиди ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,20		1,20		
12	Буа шәһәре, Г. Заһретдинов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,10		1,10		

№ т/б	Шәһәр, юл, урам атамасы	Категориясе	Озынлыгы, км.				
			Бар-лыгы	шул исәптән			
				ц/б	а/б	щеб, грав.	грунт.
13	Буа шәһәре, Г. Шәрәф ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,60		0,60		
14	Буа шәһәре, Р. Шәрәфетдинов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,00		1,00		
15	Буа шәһәре, Дуслык ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,80		0,80		
16	Буа шәһәре, З. Арусланов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,60		0,60		
17	Буа шәһәре, И. Хәйруллин тык.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,90			0,9	
18	Буа шәһәре, Ивашев ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,60		0,60		
19	Буа шәһәре, Ипподром ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,80		0,80		
20	Буа шәһәре, Кече Яр буе тык.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,40		0,40		
21	Буа шәһәре, Тау өсте тык.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,60		0,60		
22	Буа шәһәре, Кыр өсте ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,60		1,60		
23	Буа шәһәре, Н. Кадыйров ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,20		1,20		
24	Буа шәһәре, Титов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,43		0,43		
25	Буа шәһәре, Якты ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,30		1,30		
26	Буа шәһәре, Зөя ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,90		0,90		
27	Буа шәһәре, Төньяк Коммуна ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	2,15		2,15		
28	Буа шәһәре, Татарстан ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,20		1,20		
29	Буа шәһәре, Техник тык.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,80		0,80		
30	Буа шәһәре, Колхоз ур.	үзәк урам	2,35		2,35		
31	Буа шәһәре, Жорес ур.,	үзәк урам	3,54		3,54		
32	Буа шәһәре, Карла Либкнехт ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	2,34		2,34		
33	Буа шәһәре, Кызыл Армия ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	2,49		2,49		
34	Буа шәһәре, Яшьләр ур.,.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,20		1,20		
35	Буа шәһәре, Үзәк ур.	үзәк урам	1,80		1,80		
36	Буа шәһәре, Казан тракты ур.	үзәк урам	1,68		1,68		
37	Буа шәһәре, Муса Җәлил ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,19		1,19		
38	Буа шәһәре, Маяковский ур.	үзәк урам	1,19		1,19		
39	Буа шәһәре, Чапаев ур.	үзәк урам	1,19		1,19		
40	Буа шәһәре, Щорс ур.,	үзәк урам	1,19		1,19		
41	Буа шәһәре, Матросов ур.	үзәк урам	1,19		1,19		
42	Буа шәһәре, Божра ур.,	үзәк урам	0,32		0,32		
43	Буа шәһәре, Энергетиклар ур.	үзәк урам	1,10		1,10		
44	Буа шәһәре, Өрәңге ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,10		1,10		
45	Буа шәһәре, 8 март ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,10		1,10		
46	Буа шәһәре, Студентлар ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,25		1,25		
47	Буа шәһәре, С. Сәйдәшев ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,22		1,22		
48	Буа шәһәре, Ульянов ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	1,21		1,21		
49	Буа шәһәре, Суворов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,70		0,70		
50	Буа шәһәре, Кутузов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,70		0,70		
51	Буа шәһәре, Нахимов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,70		0,70		
52	Буа шәһәре, Урман ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,96		0,96		

№ т/б	Шәһәр, юл, урам атамасы	Категориясе	Озынлыгы, км.				
			Бар-лыгы	шул исәптән			
				ц/б	а/б	щеб, грав.	грунт.
53	Буа шәһәре, Репин тык.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,62				0,62
54	Буа шәһәре, Казан ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,60		0,60		
55	Буа шәһәре, Кырым ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,61		0,61		
56	Буа шәһәре, . Ф. Энгельс ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	2,49		2,49		
57	Буа шәһәре, Карл маркс ур.	үзәк юл	2,49		2,49		
58	Буа шәһәре, Вахитов ур.	үзәк юл	3,21		3,21		
59	Буа шәһәре, Кече Яр буе ур..	икенче дәрәҗәдәге юл	2,60		2,60		
60	Буа шәһәре, Исемсез ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,77		0,77		
61	Буа шәһәре, Җиләкле ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,76		0,76		
62	Буа шәһәре, Елга ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,76		0,76		
63	Буа шәһәре, Күл ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,76		0,76		
64	Буа шәһәре, Төньяк ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,76		0,76		
65	Буа шәһәре, Сара Садыйкова ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,82		0,82		
66	Буа шәһәре, Ибраһимов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,90		0,90		
67	Буа шәһәре, Төзелеш ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,70		1,70		
68	Буа шәһәре, Комсомол ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,07		1,07		
69	Буа шәһәре, Гагарин ур.	үзәк юл	1,65		1,65		
70	Буа шәһәре, Б. Урманче ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,53				0,53
71	Буа шәһәре, Богданова ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,10				1,1
72	Буа шәһәре, Карташов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,53			0,53	
73	Буа шәһәре, Гарнизов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,70			0,7	
74	Буа шәһәре, Свердлов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,71		0,71		
75	Буа шәһәре, Газ ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,63		0,63		
76	Буа шәһәре, Варейкис ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,60		0,60		
77	Буа шәһәре, Әйләнгеч ур..	икенче дәрәҗәдәге юл	5,30		5,30		
78	Буа шәһәре, Өрәнге тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,47				0,47
79	Буа шәһәре, Төзүчеләр тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,44				0,44
80	Буа шәһәре, Яңа йортлар тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,41				0,41
81	Буа шәһәре, Егоров тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,37				0,37
82	Буа шәһәре, Монтажниклар тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,40				0,4
83	Буа шәһәре, Яшьләр тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,46				0,46
84	Буа шәһәре, Карташов Парк тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,51				0,51
85	Буа шәһәре, Машина төзүчеләр тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,51				0,51
86	Буа шәһәре, Дементьев тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,53				0,53
87	Буа шәһәре, Яңа тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,52				0,52
88	Буа шәһәре, Самочкин ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,51				0,51
89	Буа шәһәре, Б. Хмельницкий ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,93		0,93		
90	Буа шәһәре, Б. Хмельницкий тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,30		0,30		
91	Буа шәһәре, Тукай ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,51		0,51		
92	Буа шәһәре, Нариманов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,51		0,51		

№ т/б	Шәһәр, юл, урам атамасы	Категориясе	Озынлыгы, км.				
			Бар-лыгы	шул исәптән			
				ц/б	а/б	щеб, грав.	грунт.
93	Буа шәһәре, Некрасов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,25		1,25		
94	Буа шәһәре, Шафранов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,85		0,85		
95	Буа шәһәре, Ш. Мөхәммәтов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,12				1,12
96	Буа шәһәре, Бебель ур.,	үзәк юл	2,40		2,40		
97	Буа шәһәре, Бебель тык.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,70		0,70		
98	Буа шәһәре, Бакча ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,20		1,20		
99	Буа шәһәре, Кояшлы ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	2,10		2,10		
100	Буа шәһәре, Ф. Җамалеева ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,91		1,91		
101	Буа шәһәре, Г.Исхакый ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,91		1,91		
102	Буа шәһәре, Дала ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,61		1,61		
103	Буа шәһәре, Комаров ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	2,80		2,80		
104	Буа шәһәре, Тимер юл ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	2,00		2,00		
105	Буа шәһәре, Вокзал ур.	үзәк юл	1,25		1,25		
106	Буа шәһәре, Сторожев ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,27		0,27		
107	Буа шәһәре, Октябрь тык.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,93		0,93		
108	Буа шәһәре, Болын ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,55		1,55		
109	Буа шәһәре, Республика ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,93		0,93		
110	Буа шәһәре, Яшел ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,92		0,92		
111	Буа шәһәре, Горький ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,87		0,87		
112	Буа шәһәре, Х. Такташ ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,90		0,90		
113	Буа шәһәре, Ш. Абдрахманов ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	1,30			1,3	
114	Буа шәһәре, Ямашев ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,90		0,90		
115	Буа шәһәре, Пушкин ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,78		0,78		
116	Буа шәһәре, Казанкин ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,80		0,80		
117	Буа шәһәре, Пионер ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,56		0,56		
118	Буа шәһәре, Беренче май ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,57		0,57		
119	Буа шәһәре, Совет ур.	үзәк юл	1,40		1,40		
120	Буа шәһәре, Сафин ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,47		0,47		
121	Буа шәһәре, Тынычлык ур.	икенче дәрәҗәдәге юл	0,53		0,53		
122	Буа шәһәре, Завод ур.	үзәк юл	0,77		0,77		
123	Буа шәһәре, 2 нче Вокзал ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,36		0,36		
124	Буа шәһәре, 2 нче Тимер юл ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	1,10		1,10		
125	Буа шәһәре, 2 нче Беренче май ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	1,60		1,60		
126	Буа шәһәре, Җиңүнең 55 еллыгы ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	1,10		1,10		
127	Буа шәһәре, Җиңүнең 65 еллыгы ур.,	үзәк юл	0,80		0,80		
128	Буа шәһәре, Кыр ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,80		0,80		
129	Буа шәһәре, Р. Әһлиуллин ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,70		0,70		
130	Буа шәһәре, Юбилей ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,90		0,90		
131	Буа шәһәре, Мщктщп ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	2,50		2,50		

№ т/б	Шәһәр, юл, урам атамасы	Категориясе	Озынлыгы, км.				
			Бар-лыгы	шул исәптән			
				ц/б	а/б	щеб, грав.	грунт.
132	Буа шәһәре, Тыныч ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,18		0,18		
133	Буа шәһәре, Комаров тык.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,13		0,13		
134	Буа шәһәре, Карьер ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,13		0,13		
135	Буа шәһәре, Аграр ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	1,20		1,20		
136	Буа шәһәре, А. Николаева ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,26		0,26		
137	Буа шәһәре, Солтан Галиев ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,32		0,32		
138	Буа шәһәре, Гаилә ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,33		0,33		
139	Буа шәһәре, Көньяк ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,37		0,37		
140	Буа шәһәре, Салават күпере ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,28		0,28		
141	Буа шәһәре, Бистә ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,41		0,41		
142	Буа шәһәре, Түбән ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,41		0,41		
143	Буа шәһәре, Тынычлык ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,42		0,42		
144	Буа шәһәре, Яңа ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,47		0,47		
145	Буа шәһәре, Чокыр ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,33		0,33		
146	Буа шәһәре, Май ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,21		0,21		
147	Буа шәһәре, Гомәр Гали ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	1,20			0,67	0,53
148	Буа шәһәре, Яшьлек ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,85			0,56	0,29
149	Буа шәһәре, Ерак ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	0,40			0,28	0,12
150	Буа шәһәре, Ибраһимов ур.,	икенче дәрәҗәдәге юл	1,20			1,2	
	БАРЛЫГЫ		**168,30**		**152,72**	**6,14**	**9,44**

Буа шәһәренең урам-юл челтәренең гомуми озынлыгы 168,3 км тәшкил итә.муниципаль берәмлектә автомобиль юллары өслек тибы буенча аерылалар. Күпчелек өлешен асфальтбетон түшәлгән автомобиль юллары тәшкил итә (челтәрнең гомуми озынлыгының 90,0% ы).

Таблица 18 -Буа шәһәренең җәмәгать транспорты (төрләре, берәмлекләр саны, маршрутлары) характеристикасы

Автобус маршрутының исеме	Озынлыгы, км	Рейс-лар	Категориясе	Юл то-рышы	2020 елда ташылган пассажир-лар саны, бер.
№1 «Буа –Кырык Садак – В. Стан»	85	Көнгә 2 рейс	муниципаль	асфальт	9500
№2 «Буа – Борындык»	83	Көнгә 2 рейс	муниципал	асфальт	7200
№3 «Буа – Яжа Тинчәле»	79	Көнгә 2 рейс	муниципаль	асфальт	1500
№4 «Буа – Ырынгы»	20	Көнгә 2 рейс	муниципаль	асфальт	1200
№5 «Буа - Аксу»	102	Көнгә 2 рейс	муниципаль	асфальт	1000
№6 «Буа – Килдураз »	47	Көнгә 2 рейс	муниципаль	асфальт	1200

Автобус маршрутының исеме	Озынлыгы, км	Рейс-лар	Категориясе	Юл то-рышы	2020 елда ташылган пассажир-лар саны, бер.
№7 «Буа - Яшевка»	56	Көнгә 2 рейс	муниципаль	асфальт	5400
№8 «Буа – Каенлык»	45	Көнгә 2 рейс	муниципаль	асфальт	1200
№9 «Буа – Кыр Тәүгелдесе»	47	Көнгә 2 рейс	муниципаль	асфальт	1200
№ 12(Вокзал-Ефремов-Бикмураз)	15	Көнгә 2 рейс	шәһәр	асфальт	700
№ 13(Вокзал-Ефремов-Милэшкэй)	14,4	Көнгә 2 рейс	шәһәр	асфальт	600
№ 11(Вокзал-Ефремов-Моторный за-вод)	12,9	Көнгә 50 рейс	шәһәр	асфальт	42000

Буа шәһәрендә халыкка җәмәгать транспорты белән хезмәт күрсәтү каралган. Шәһәр территориясендә йөрү шәхси транспорт ярдәмендә йә җәяү башкарыла.

Маршрут транспорт чаралары расписание буенча хәрәкәт итә.

Таблица 19 - Буа шәһәрендә пассажирлар йөртүне гамәлгә ашыручы оешмалар

Оешма исеме	Оешма ИННы	Оешма адресы
«АТП Буинское» ҖЧҖ	161 400 14 00	Буа районы, Бикмураз авылы Аграр ур., 41 нче йорт
ИП Хайруллин И.Х.	161 402 601 808	Буа шәһәре, Ф. Җамалиева ур., 24 нче йорт
ИП Газизов Т.З.	161 403 443 907	Буа районы, Карлы ав., Татарстан ур., 7 й., 1 кв

Буа шәһәре муниципаль берәмлеге территориясендәге юлларга хезмәт күрсәтү махсуслаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.

Юл өслеген ремонтлау җирле бюджет акчалары исәбеннән башкарыла. Махсуслаштырылган оешма автомобиль юлларын карап тота һәм кышкы чорда кардан чистарта.

Татарстан Эчке эшләр министрлыгының Буа районы буенча ЮХИДИ мәгълүматлары буенча Буа шәһәрендәге автомобиль паркы күбесенчә шәхси затларга караган җиңел һәм йөк автомобильләреннән тора.

Транспорт чаралары паркының составы түбәндәге таблицада күрсәтелгән.

Таблица 20 - Буа шәһәре территориясендә транспорт чаралары паркы составы

№ т/б	Тибы	Маркасы*	Ягулык төре (дизель, бензин)	Саны, бер.
1	йөк	н/д	д/т	1903
2	җиңел: шул исәптән	н/д	бензин	7033
3	оешмалар	н/д	бензин	268
4	халык	н/д	бензин	6704

Тулаем алганда, 2018-2020 елларда транспорт чаралары саны арту күзәтелә.

Буа шәһәрендә махсус парковка һәм гараж комплекслары бар. Транспорт чараларын вакытлыча саклау торак йортларның ишегалды территорияләрендә гамәлгә ашырыла.

Таблица 21 - – Казан-Буа-Ульяновск автомобиль юлының ясалма корылмалары

№ т/б	Урнашу урыны		каплана торган киртәнең күренеше (инеш, болын һ. б.))	Озынлыгы (киңәйтел-гән), м	тишеге, м диаметр (киңлеге)	Конструкциясе(тибы про-ект, материал)	Төзелгән елы	Техник то-рышы
	сулдан (1), уңнан (2), күчәр буенча (0)	км (+)						
1	0	104+868	коры җир	27,74	1,50х1,50	тимер-бетон	2016	бик яхшы
2	0	104+960	инеш	51,16	1,50х1,50	тимер-бетон	2016	яхшы
3	2	105+462	коры җир	18	1,00х1,00	тимер-бетон	2016	яхшы
4	0	105+665	инеш	59,38	1,50х1,50	тимер-бетон	2016	яхшы
5	0	106+317	коры җир	76,83	1,50х1,50	тимер-бетон	2016	бик яхшы
6	2	106+431	коры җир	16,04	1,00х1,00	тимер-бетон	2016	яхшы
7	2	106+667	коры җир	13,98	1,00х1,00	тимер-бетон	2016	яхшы
8	2	108+196	коры җир	21,62	1,50х1,50	тимер-бетон	2016	бик яхшы
9	0	108+293	коры җир	27,77	1,50х1,50	тимер-бетон	2016	яхшы
10		108+811	-	52,7	1,50х1,50	тимер-бетон	2020	бик яхшы
11		108+894	коры җир	34,52	1,50х1,50	тимер-бетон	2020	бик яхшы

3.14 Инженерлык инфраструктурасы

Су белән тәэмин итү

Су белән тәэмин итү системасы дип тәүлекнең теләсә кайсы вакытында барлык кулланучыларны кирәкле күләмдә һәм кирәкле сыйфатта су белән тәэмин итә торган корылмалар һәм җайланмалар комплексын атыйлар.

Су белән тәэмин итү системаларының бурычлары булып:

- су чыгару;
- кирәк булганда аны эшкәртү һәм чистарту урыннарына тапшыру;
- суны махсус резервуарларда саклау;
- суүткәргеч челтәренә кулланучыларга су бирү.

«Буа-Водоканал»ААҖ хуҗалык - эчү сыйфатындагы суны күтәрү, чистарту һәм кулланучыларга транспортировкалау буенча төп хезмәт күрсәтүче булып тора.

Хуҗалык-эчә торган су белән тәэмин итү квартал эчендәге магистраль челтәрләр аша гамәлгә ашырыла.

РФ Дәүләт статистикасы федераль хезмәте мәгълүматлары буенча 2019 елга Буа шәһәренең суүткәргеч челтәренең озынлыгы 56,8 км тәшкил итә, шулардан 29,9 км челтәр 100% тузган. Суүткәргеч челтәрләренең гомуми тузганлыгы 50% тан артыграк.

Буа шәһәренең суүткәргеч челтәре максатка ярашлы конфигурациягә (трассировкага) ия һәм суны объектларга мөмкин кадәр кыска юл белән китерә.

Су белән тәэмин итү җир асты сулары белән башкарыла. Буа шәһәрендә җир асты чыганакларына нигезләнгән 5 су җыю урыны бар ("Үзәк", “Плодосовхоз”, “Көнбатыш”, “Көньяк-Көнбатыш”,”Көньяк-Көнбатыш-2"). Буа шәһәренең хуҗалык-эчү һәм янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганагы булып «Көнбатыш» һәм «Көньяк-Көнбатыш» су алу корылмалары янындагы артезиан скважиналары тора. «Үзәк» һәм «Плодосовхоз» су алулары туктатылды. Су җыюның җитештерүчәнлеге тәүлегенә 2900,0 м3 тәшкил итә.

Су белән тәэмин итү системасының үзенчәлеге шунда ки, ул су чыгару һәм кулланучыларга тарату буенча барлык функцияләрне дә үти. Шул ук вакытта аерым корылмалар һәм корылмалар бер-берсеннән шактый ерак урнашкан. Катлаулы су белән тәэмин итү системасын бер пункттан идарә итү өчен заманча автоматик контроль һәм идарә итү чараларын куллану тәкъдим ителә.

Янгынга каршы суүткәргечнең тибы һәм характеристикасы - хуҗалык-көнкүреш белән берләштерелгән.

«Көнбатыш» су алу корылмасы

Файдалануга тапшыру елы - 1988 ел.
Скважина насосларының саны-9 данә (тузу проценты - 78,65 %).
Транспортлаучы насосларның саны-4 данә (тузу проценты - 86,50 %).

Таблица 22 - "Западный" су алу күрсәткечләре характеристикасы

Скважина номеры	скважина тирәнлеге	Насослар			Агрегатлар параметры исеме
		Насосның бату тирәнлеге	Насос куелган дата	насос маркасы	Сәгатькә м3 су бирү
№1	48	43	05.06.2019	ЭЦВ 6-16-140	16
№2	54	46	12.04.2020	ЭЦВ 8-25-125	25
№3	48	43	30.06.2016	ЭЦВ 6-16-140	16
№4	48	43	17.09.2014	ЭЦВ 6-16-110	16
№5	54	48	09.04.2015	GRUNDFOS SP 30-8	30
№6	44	39	30.11.2019	ЭЦВ 6-10-110	10
№7	53	47	06.04.2015	GRUNDFOS SP 30-9	30
№9	54	46	02.04.2013	ЭЦВ 6-16-140	16
№10	48	43	06.05.2019	ЭЦВ 6-16-140	16
БАРЛЫГЫ:					**175**

«К ө н ь я к - К ө н б а т ы ш » су алу корылмасы

Файдалануга тапшыру елы - 1980 ел.
Скважина насосларының саны-3 данә (тузу проценты - 62,40 %).

Таблица 23 – “Көньяк-Көнбатыш " су алуының характеристикасы

Скважина номеры	скважина тирәнлеге	Насослар			Агрегатлар параметры исеме
		Насосның бату тирәнлеге	Насос куелган дата	насос маркасы	Сәгатькә м3 су бирү
№1	53	46	23.07.2015	GRUNDFOS SP 17-12	17
№2	48	43	14.05.2015	GRUNDFOS SP 30-11	30
№3	50	44	30.11.2019	ЭЦВ 6-16-110	16
Барлыгы:					**63**

Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системасы муниципаль берәмлекнең бөтен территориясен колачлый.

Таблица 24 - Торак фондын төзекләндерү дәрәҗәсе буенча Буа шәһәре халкына характеристика

Кулланучылар исеме	Секцияле төзелеш		Индивидуаль төзелеш	
	Фатирлар саны	Кешеләр саны	Йортлар саны	Кешеләр саны
Су колонкаларыннан судан файдалану	-	-	-	-
Канализациясез өйдә сууткәргеч	458	916	3 847	11 147
Эчке сууткәргеч һәм ваннасыз канализация белән җиһазландырылган торак йортлар	-	-	-	-
Эчке сууткәргеч һәм ванналы һәм җирле канализация белән җиһазландырылган торак йортлар	3 813	7 626	86	172
Сууткәргеч, канализация һәм үзәк кайнар су белән тәэмин ителешле торак йортлар	323	646	-	-

Буа шәһәрен үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системасының төп проблемаларына түбәндәгеләр керә:
- халыкны коммерциячел исәпкә алу приборлары белән җитәрлек тәэмин ителмәве;
- транспортировкада эчәргә яраклы сыйфатлы су югалтуның югары дәрәҗәсе;
- сууткәргечләрнең эчке өслеге бизчел катламнар белән каплану нәтиҗәсендә суның сыйфаты начараюы;
- суны йомшарту системасы булмау.

Агынты суларны агызу

Буа шәһәренең агынты суларны агызу системасы катлаулы инженерлык корылмалары һәм процесслар комплексыннан гыйбарәт. Муниципаль берәмлекнең агынты суларны агызу системасы башкара торган бурычларны ике өлешкә бүлеп була:: - агынты суларны җыю һәм транспортлау; - чистарту корылмаларыннан кергән агынты суларны чистарту.

Буа шәһәренең канализация системасы үсештә. Канализация челтәрләренең өлешчә аз һәм урта катлы торак кварталлары, административ биналары, җирле сәнәгать предприятиеләренең бер өлеше бар. Гамәлдәге канализация схемасы - үзлегеннән агып торган-басымлы. Шәһәр территориясендә өч канализация насос станциясе бар. Хуҗалык-көнкүреш сулары үзеннән-үзе КНС-1, КНС - 2 һәм КНС-3 канализация насос станцияләренә (Көнбатыш бистәсе) килә. Ике басым коллекторы буенча агынтылар КНС-2гә бирелә, аннары ике басым коллекторы буенча биологик чистарту корылмаларына (БОС) суыртыла. 2020 елга хуҗалык-көнкүреш канализациясе челтәрләренең гомуми озынлыгы-31,54 км.

Таблица 25 - Буа шәһәренең торак фондын канализация белән тәэмин итү дәрәҗәсе буенча характеристика

Кулланучылар исеме	Секцияле төзелеш		Индивидуаль төзелеш	
	Фатирлар саны	**Кешеләр саны**	**Йортлар саны**	**Кешеләр саны**
Канализациясез торак йортлар	-	-	-	-
Чокырлы торак йортлар	458	916	3847	11147
Үзәкләштерелгән канализацияле торак йортлар	3813	7626	86	172

Биологик чистарту корылмалары(БОС)

Файдалануга тапшыру елы-1965 ел.

Насослар саны:

Ләм-насос станциясе:

а) насос/двигатель СМ 100-65-200/2а - 1 данә., 100 $м^3$/ч. (тузу проценты - 70,20 %);

б) насос/двигатель СМ 100-65-200/2 - 1 данә., 100 $м^3$/ч. (тузу проценты - 69,80 %);

в) янгын сүндерү насосы ВК 2126 АУ31 - 2 данә. (тузу проценты - 89,2%).

Тирәнтен чистарту бинасы

а) насос К90/20 - 5 данә., эш хәлендә - 2 данә., 90 $м^3$/ч (тузу проценты - 92,2%);

б) компрессор ПКСД-5, 25Д - 1 данә (тузу проценты - 90,9 %).

Рәшәткәләр бинасы:

а) насос/двигатель СМ 100-69-200А - 1данә., 100 м3/ч (тузу проценты - 88,9%).

1 нче канализация-насос станциясе

Файдалануга тапшыру елы- 1965 ел.

(реконструкция 2018 елда).

Насос - Grundfos SLV.80.80.265.2.52H.S.N.51D - 1 данә., 187 $м^3$/ч. (тузу проценты - 18,7%).

2 нче канализация-насос станциясе

Файдалануга тапшыру елы-2004 ел.

Насос - Grundfos SL1.80.100.265.2.52S.S.N.51D - 1 данә., 202 $м^3$/ч. (тузу проценты - 62,1%).

Насос - Grundfos S1.80.125.300.4.62H.S.338.GND - 1 данә., 110 л/с. (тузу проценты - 22,4%).

3 нче канализация-насос станциясе (аренда шартнамәсе буенча)

Файдалануга тапшыру елы-2020 ел.

Насос - Grundfos - 1 данә.

Буа шәһәренең үзәкләштерелгән су агызу системасының төп проблемаларына түбәндәгеләр керә:

- челтәрләрнең тузганлыгы якынча 30% тәшкил итә (8,76 км);
- насос җиһазының тузуы һәм электр куллану һәм ышанычлылык буенча заманча таләпләргә туры килмәве;
- су агызуның үзәкләштерелгән системасы белән тәэмин ителешнең түбән проценты; көйләүче арматураның булмавы һәм ябу арматурасының түбән сыйфаты;
- энергияне саклауның заманча таләпләренә туры килми торган искергән технологияләрне һәм җайланмаларны куллану.

Электр белән тәэмин итү

«Татарстан Республикасы Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең коммуналь инфраструктура системаларын комплексл ы үстерү программасы» нигезендә Буа шәһәрен электр белән «Челтәр компаниясе» ААЖ Буа электр челтәрләре филиалы тәэмин итә. Оешма эшчәнлегенең төп төре-электр энергиясен бүлү.

Буа шәһәрен кулланучыларны электр белән 2 югары вольтлы подстанция-«Западная» һәм «Буа» подстанцияләре тәэмин итә.

«Көнбатыш» һәм «Буа» ПС 110 кВ – «Суыксу-Көнбатыш» һәм «Суыксу-Буа» һава линияләре белән туклангдырыла, «Суыксу» ПС 220/110/10 кВ көчәнешле трансформаторлар белән-2х125 МВА (файдалануга тапшыру елы - 1980, трансформаторларны йөкләү - 40-50 %, Суыксу т.п урнашкан). ПС-“Көнбатыш”тан ПС «Буа» кадәр 110 кВ йөкләнешле линия сузылган.

Буа шәһәрендә гомуми куәте 56814 кв булган 10/0,4 кВ көчәнешле 124 трансформатор подстанциясе файдаланууда, алар туклану ала: 7,8,9,12,13,17 – ПС «Западная» - 110/35/10 кВ, 0,1,2,4,6,12,163,17,22,24 – ПС номерлы фидерлардан «Буа» -110/35/10 кВ.

Буа шәһәренең сәнәгать секторын кулланучылар балансында булган 10/0,4 кВ 76 подстанциядән электр белән тәэмин итәләр.

Коммуналь-көнкүреш секторын электр белән тәэмин итүне РЭЧ балансында булган 10/0,4 кВ трансформатор подстанцияләре тәэмин итә. Коммуналь-көнкүреш секторы-торак һәм җәмәгать биналары, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, транспорт хезмәте күрсәтү объектлары, Буа шәһәре территориясен тышкы яктырту, су һәм җылылык белән тәэмин итү, су агызу системалары.

Шәһәрнең планлаштырыла торган торак һәм иҗтимагый төзелешләре өчен территорияләрдә инженерлык коммуникацияләре юк, шуңа күрә яңа трансформатор подстанцияләре төзү зарурлыгы туа.

Җылылык белән тәэмин итү

“Татарстан Республикасы Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программасы” нигезендә Буа шәһәре чикләрендә җылылык энергиясе белән «Буа җылылык челтәрләре предприятиесе» АҖ тәэмин итә.
Җитештерү эшчәнлегенең төп юнәлешләре булып:
- җылылык энергиясе җитештерү;
- җылылык энергиясен тапшыру;
- җылылык энергиясен сату.

Торак-коммуналь һәм иҗтимагый төзелештәге иң эре җылыту котельныйлары булып түбәндәгеләр тора:
- Еремов ур., 1 нче котельная;
- Арефьев ур., 2 нче котельная;
- Арефьев урамындагы үзәк район хастаханәсе котельнаясы;
- Тимер юл урамы буенча 6 нчы котельная;
- Б. Хмельницкий урамындагы интернатның котельнаясы;
- Ленин урамындагы Вахитов мәктәбе котельнаясы;
- Газ урамындагы шикәр заводы котельнаясы.

Котельныйлардан җылылык челтәрләре - нигездә корычтан ясалган ике торбалы җир өсте челтәрләре. Дүрт торбалы җылылык челтәрләре җир өстенә һәм җир астына бары тик шикәр заводы котельныйларыннан, үзәк район хастаханәсе котельныйларыннан һәм интернат

котельныйларыннан гына файдаланыла. РФ Дәүләт статистикасы федераль хезмәте мәгълүматлары нигезендә, Буа шәһәрендә булган җылылык челтәрләренең озынлыгы үзәкләштерелгән җылылык чыганакларыннан булган секцион торак йортларга һәм җәмәгать биналарына һәм корылмаларына кадәр 36,6 км тәшкил итә. ремонт яки алмаштыруны таләп итә торган җылылык челтәрләренең озынлыгы 2,0 км.

Утардагы торак төзелеше үз җылылык генераторларыннан - табигый газда эшли торган көнкүреш казаннарыннан җылытыла.

Шикәр заводының котельнаясы торак йортларны һәм социаль объектларны үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итә.

Шикәр заводының җылыту казанлыгы шулай ук технологик ихтыяҗларга һәм үз предприятиесен җылытуга файдаланыла.

Үзәк район хастаханәсе котельнаясы түбәндәге үзәк район хастаханәсе биналарын үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итә:

- азык блогын;
-хастаханәне;
- акушерлык корпусын;
- инфекция бүлеген.

Үзәк район хастаханәсенең җылыту котельнаясы шулай ук үз биналарын, Б.Хмельницкий, Яшьләр, Үзәк урамнарында урнашкан торак йортларны һәм Үзәк урамында урнашкан мәктәп комплексын җылыту өчен кулланыла.

Интернат котельнаясы спорт комплексын үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итә, шулай ук Кыр өсте урамында урнашкан үз биналарын, торак йортларны җылыту өчен файдаланыла.

Буа шәһәрен җылылык белән тәэмин итүнең үзәкләштерелгән системасының төп проблемаларына түбәндәгеләр керә:

- Буа шәһәрен җылылык белән тәэмин итү чыганакларында заманча таләпләргә туры килми торган, файдалы гамәлдә булу коэффициенты түбән булган һәм эксплуатацияләүнең норматив срогыннан артыграк эшләгән казаннар урнаштырылган;
-җылылык ташучыны физик-химик әзерләү җайланмалары эксплуатацияләүгә зур чыгымнар таләп итә, шулай ук мондый җайланмалар промышленность казаннарында гына бар, калганнарында юк;
- җылылык энергиясе чыганакларында төп һәм ярдәмче җиһазларны автоматлаштыруның түбән дәрәҗәсе;
- җылылык энергиясе чыганакларында заманча автоматика, шулай ук басымның артуыннан һәм җылылык челтәрләренең торышыннан автоматика булмау;
-җылылык ташучыны физик-химик әзерләү өчен зур булмаган котельныйларда җайланмалар булмау;
- «Буа җылылык челтәрләре предприятиесе» АҖ һәм ведомство котельныйлары бер-берсеннән шактый ераклыкта урнашкан;
- җылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системасын реконструкцияләү һәм модернизацияләү өчен җылылык белән тәэмин итүче оешмадан зур средстволар бүлеп бирү таләп ителәчәк, бу исә, бюджеттан финанслау күләме зур булмаганда, җылылык энергиясенә тарифлар үсешенең югары темпларына китерергә мөмкин.

Газ белән тәэмин итү

Буа шәһәрен газ белән «Буа газ»ЭПУ тәэмин итә. Оешма эшчәнлегенең төп төре-газны бүлү.

Буа шәһәрен газ белән табигый газ белән тәэмин итәләр.

Табигый газ белән газ Буа шәһәре Ду250 газ үткәргеченнән тәэмин ителә.

Рөхсәт ителгән эш басымы Р тапкыр = 5,5 МПа, кышкы чорда минималь фактик басым Р мин =2,0 МПа.

Тип ГРС - БК-ГРС-1-30.

ГРС - БК-ГРС-1-30 бер чыгарылыш Ду300 бар, чыгарылышта рөхсәт ителгән басым ГРС Р раз= 0,6 МПа. ГРСка ике бүлү газүткәргече-Ду200 һәм Ду 150 Р тапкыр = 0,6 МПа тоташтырылган.

Утар корылмалары нигездә газ плитәләре һәм җылыту өчен газ казаннары белән җиһазландырылган.

РФ Федераль статистика хезмәте мәгълүматлары буенча Буа шәһәрендә төзелгән һәм файдаланыла торган газүткәргечләрнең озынлыгы 204,0 км тәшкил итә.

Газ белән тәэмин итү системасына керә торган төрле басымлы газүткәргечләр арасында элемтә ГРП, шкаф тибындагы газ көйләгеч пунктлар (ШРП) аша гамәлгә ашырыла.

Торак-коммуналь секторны газ белән тәэмин итү шкаф тибындагы ГРПдан соң түбән басымлы газүткәргечләр системасыннан күздә тотыла.

Таблица 26 – Газ куллану турында мәгълүмат (2020 ел күрсәткечләре)

Газ кулланучылар	Басым, МПА	кулланылыш, мең. $м^3$/елга
Газ куллану-барлыгы	0,6	81695
шул исәптән		
-коммуналь-көнкүреш ихтыяҗларына	0,005/0,6	6926
- җитештерү ихтыяҗларына	0,005/0,6	58733

Таблица 27 – Газ транспортировкасы объектлары (ГРП, ШРП)

№	Объект исеме	Статусы	Эксплуатацияләүче оешмалар	Җитештерүчәнлек, мең куб. м/сәг.	Керү урынында газ басымы/чыгу урынында газ басымы (для ГРП)	Саклау зонасының күләме, м
1	Буа шәһәре, Ефремов ур.	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	3000	0,6/0,003	10
2	Буа шәһәре Б. Хмельницкий тыкрыгы	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	300	0,6/0,003	10
3	Буа шәһәре, Казан тракты ур.	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	300	0,6/0,003	10
4	Буа шәһәре, Яшьләр ур., 13 й.	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	600	0,6/0,003	10
5	Буа шәһәре, Р. Люксембург ур.ШРП-1мәч.	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	2150	0,6/0,003	10
6	Буа шәһәре Ремсельбурвод базасыШРП-6	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	300	0,6/0,003	10
7	Буа шәһәре ПМК-5 базасы территориясе	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	300	0,6/0,003	10
8	Буа шәһәре, Төзүчеләр ур. 27	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	2150	0,6/0,003	10

№	Объект исеме	Статусы	Эксплуата-цияләүче оешмалар	Җитештерүчән-лек, мең куб. м/сәг.	Керү урынында газ басымы/чыгу урынында газ басымы (для ГРП)	Саклау зонасының күләме, м
9	Буа ш. 4 нче мәктәп	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	300	0,6/0,003	10
10	Буа ш., Көнчыгыш бистәсе ШРП-15 С/з	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	600	0,6/0,003	10
11	Буа шәһәре электр челтәрләре ШРП-8	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	300	0,6/0,003	10
12	Буа шәһәре, Моторный бистәсе. завод ШРП-14	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	600	0,6/0,003	10
13	Буа ш. Төньяк пос.	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	2150	0,6/0,003	10
14	Буа шәһәре, Урман администрациясе	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	600	0,6/0,003	10
15	Буа шәһәре, Космовский ур. .СХТ ШРП-4	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	2150	0,6/0,003	10
16	Буа шәһәре, Жорес ур. (рус.зираты) ШРП-3	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	2150	0,6/0,003	10
17	Буа шәһәре, Р. Люксембург ур. (Пушинка)	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	70	0,6/0,003	10
18	Буа шәһәре, Р. Люксембург ур.	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	80	0,6/0,003	10
19	Буа шәһәре, К. Маркс ур. (парк)	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	2150	0,6/0,003	10
20	Буа шәһәре, Вахитов ур., "Ак Барс"банкы	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	3125	0,6/0,003	10
21	Буа шәһәре Вокзал/Бебель ур. ШРП-2	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	2150	0,6/0,003	10
22	Буа шәһәре, Тимер юл ур.	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	2150	0,6/0,003	10
23	Буа шәһәре, Яшел ур. (ГИБДД)	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	600	0,6/0,003	10
24	Буа ш., Яшел ур., 43 й. "Буа газы"ЭПУ	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	600	0,6/0,003	10
25	Буа шәһәре, Совет ур., 24а май заводы	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	300	0,6/0,003	10

№	Объект исеме	Статусы	Эксплуатацияләүче оешмалар	Җитештерүчәнлек, мең куб. м/сәг.	Керү урынында газ басымы/чыгу урынында газ басымы (для ГРП)	Саклау зонасының күләме, м
26	Буа ш. Совет ур. Агропромснаб	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	600	0,6/0,003	10
27	Буа шәһәре Совет урамы. авыл хуҗалыгы химиясе	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	300	0,6/0,003	10
28	Буа шәһәре Комаров ур.	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	2150	0,6/0,003	10
29	Буа шәһәре, Җиңүгә 65 ел ур.	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	900	0,6/0,003	10
30	Буа ш., Көнбатыш шк.5 нче Исхакый	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	600	0,6/0,003	10
31	Буа ш., Көнбатыш бистәсе	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	2150	0,6/0,003	10
32	Буа шәһәре Совет ур. (элеватор)	гамәлдәге	Буа элеваторы" ААҖ	3800	0,6/0,003	10
33	Буа шәһәре, Еремов ур., 36 кв.торак йорт. тузган.торак	гамәлдәге	Буа районы администрациясе	600	0,6/0,003	10
34	Буа шәһәре, үзәк район мәдәният йорты ур.	гамәлдәге	Буа ПТС	300	0,6/0,003	10
35	Буа шәһәре, Р. Люксембург ур. ("Эльдорадо" кибете)	гамәлдәге	Федераль казначылык идарәсенең Буа шәһәре һәм Буа районы буенча бүлеге	600	0,6/0,003	10
36	Буа шәһәре база территориясе Татсельхозмонтаж ШРП-5	гамәлдәге	Буа районы администрациясе	300	0,6/0,003	10
37	Буа шәһәре Шафранов ур. (мехотряд)	гамәлдәге	Агротехсервис	600	0,6/0,003	10
38	Буа шәһәре Урман ур. (Администрация)	гамәлдәге	Буа районы администрациясе	2150	0,6/0,003	10
39	Буа шәһәре, Яшел ур. АПДС	гамәлдәге	"Камаз" автоүзәге	300	0,6/0,003	10
40	Буа ш. Яшел ур.	гамәлдәге	"Буа МСО" ЯФҖ	600	0,6/0,003	10
41	Буа шәһәре, Совет ур., 24 й. Ипотекалы торак йорт	гамәлдәге		600	0,6/0,003	10
42	Буа ш. Кыр ур.	гамәлдәге	Буа районы администрациясе	600	0,6/0,003	10

№	Объект исеме	Статусы	Эксплуата-цияләүче оешмалар	Җитештерүчән-лек, мең куб. м/сәг.	Керү урынында газ басымы/чыгу урынында газ басымы (для ГРП)	Саклау зонасының күләме, м
43	Буа шәһәре, Көнбатыш бистәсе, Дала урамы	гамәлдәге		2150	0,6/0,003	10
44	Буа ш. Көнбатыш бистәсе Җамалиев ур.	гамәлдәге	Буа районы администрациясе	2150	0,6/0,003	10
45	Буа шәһәре, Көнбатыш бистәсе, Тимер Юл ур.	гамәлдәге	Буа районы администрациясе	600	0,6/0,003	10
46	Буа ш., Көнбатыш бистәсе Мөхәммәдов ур.	гамәлдәге	Буа районы администрациясе	2150	0,6/0,003	10
47	Буа ш. Көнбатыш бистәсе Шәйдуллин ур.	гамәлдәге	Буа районы администрациясе	3800	0,6/0,003	10
48	Буа шәһәре, Үзәк ур. Пятерочка)	гамәлдәге	ИП Хәсәнҗанов Ш.А.	80	0,6/0,003	10
49	Буа шәһәре Р. Люксембург-61(Коннект)	гамәлдәге	ИП Гыйзәтуллин Р.А.	80	0,6/0,003	10
50	Буа шәһәре, Совет ур. - 26 (Администратор.бина)	гамәлдәге	ИП Шакирҗанова	80	0,6/0,003	10
51	Буа шәһәре, Р. Люксембург ур., 167, 85 фатирлы торак йорт	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	600	0,6/0,003	10
52	Буа шәһәре, Ефремов ур. (Сбербанк)	гамәлдәге	ААҖ "Сбербанк России"нең 4672 номерлы бүлеге	600	0,6/0,003	10
53	Буа шәһәре, Үзәк ур. - питомник	гамәлдәге	"Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖ	300	0,6/0,003	10

Буа шәһәрен газ белән тәэмин итүнең төп проблемаларына түбәндәгеләр керә:
гамәлдәге югары басымлы газүткәргечләрне реконструкцияләү;

- Буа шәһәренең барлык газлаштырыла торган объектларын газ белән тотрыксыз тәэмин итү.

Элемтә

Татарстанда чыбыклы электр элемтәсе һәм телекоммуникация хезмәтләре күрсәтү базарында Буа шәһәренең иң эре оешмаларының берсе - «Таттелеком» ГАҖ. Бу ачык акционерлык җәмгыятенең шәһәрдә ике филиалы бар.

Компания түбәндәгеләрне куллану мөмкинлекләрен тәкъдим итә:
- цифрлы телевидение (кабельле дә, интерактив та);
- телефон һәм мобиль элемтә (зона яки җирле);
- интернетка, IP-телефониягә һәм виртуаль номерларга керү мөмкинлеге;
- таксофоннар һәм күмәк керү пунктлары.

Шәһәр территориясендә 7 база мобиль элемтә станциясе урнашкан.

Моннан тыш, Буа муниципаль районы территориясендә кәрәзле элемтә хезмәтләрен күрсәтүче төп операторлар булып «Летай» ТМТ, МТС, Билайн, Мегафон, Теле 2 тора. Элемтә хезмәтләрен үстерү шәһәр халкының һәм аның кунакларының мәгълүмат алу һәм алмашу өлкәсендәге ихтыяҗларын канәгатьләндерүгә, шәһәрнең инвестицияләр җәлеп итүчәнлеген арттыруга, төрле тармакларга яңа инвестицияләр кертүгә ярдәм итә.

Таблица 28 - Буа шәһәре кәрәзле элемтәнең база станцияләре

№	Объект исеме	Урнашу координаталары	Җир кишәрлегенең по яисә кадастр кварталының кадастр номеры	Урнашу адресы	Оператор	Диспетчер номеры, атамасы
1	Кәрәзле элемтәнең база станциясе	54,987464 48,309336	16:14:990106:30	ТР, Буа районы, Буа ш., Космовский ур.,110	Летай	БС-329
2	Кәрәзле элемтәнең база станциясе	54,967744 48,294556	16:14:990138:86	ТР, Буа районы, Буа ш., Космовский ур., 33/41	Летай	БС-330
3	Кәрәзле элемтәнең база станциясе	54,961025 48,267728	16:14:990163:4	ТР, Буа ш., Болын ур. 41й.	Летай	БС-331
4	Кәрәзле элемтәнең база станциясе	54,974806 48,273722	16:14:990173:441	ТР, Буа ш., Бакча ур.	Летай	БС-462
5	Кәрәзле элемтәнең база станциясе	54,9779 48,289046	16:14:990130:874	Буа шәһәре, Б. Хмельницкий ур.	Летай	БС-1392
6	Кәрәзле элемтәнең база станциясе	54,975646 48,29868	16:14:990128:440	ТР, Буа ш., Космовский ур. (сх.техника)	Летай	БС-2391
7	Кәрәзле элемтәнең база станциясе	54.961882, 48.285863	16:14:990157:212	Буа шәһәре, Р. Люксембург ур., 212 уч.(.Марат)	Летай	БС-2704

Таблица 29 - 2021 елның 01 гыйнварына Буа ЗУЭС ЦИТО буенча элемтә челтәрен төзү схемасына элемтә чаралары һәм элемтә линияләре турында мәгълүматлар (Буа шәһәре)

АТСның шартлы номеры	Коммутация җиһазлары тибы	Җиһазларның сыйдырышлылыгы Е1 цифрлы агымнарында		Җиһазларның сыйдырышлылыгы Е1 цифрлы агымнарда станция сыйдырышлылыгы		Коммутация җайланмасының номер сыйдырышлылыгы, №№		
		гамәлдәге	резерв	гамәлдәге	резерв	Куелган сыйдырышлык	гамәлдәге	резерв
ОПТС-3	SI2000	65	83	96	51	4288	3426	862
АТС-37, Буа шәһәре	SI2000	6	26	6	2	480	279	201
АТС-36, Буа шәһәре	АТС-320	2	2	2	2	320	246	74
АТС-366, Буа шәһәре (Көнбатыш-2)	М-200	1	3	1	0	48	25	23

Таблица 30 – Буа шәһәре АТС эш күрсәткечләре

№ т/б	Район элемтә үзәге исеме	Адресы	ОПТС, ВК, ПСЭ, ОС							
			АТС тибы	Файдалануга тапшырылган елы	АТС сыйдырышлыгы		Төп телефон		СПД портлары	
					Монтир.	гамәлдәге	барлыгы	кварт	Монт.	гамәлдәге
1	Буа ЦЭиРЛС ГТС	Буа шәһәре ЦАТС	Si 2000	2002г.	4288	3187	3158	2516	2688	4570
2	Буа ЦЭиРЛС ГТС	Буа шәһәре АТС-37	Si 2000	2008г.	480	279	275	312	792	766
3	Буа ЦЭиРЛС ГТС	Буа шәһәре АТС-36	Атс 320	2004г.	320	246	246	238	504	473
4	Буа ЦЭиРЛС ГТС	Буа шәһәре АТС Арусланов	М-200	2012	48	25	24	23	144	139

Internet челтәренә тоташу мөмкинлеген Буа ЗУЭСы «Таттелеком» ГАҖ филиалы (ADSL, Ethernet технологияләрен һәм Радиодоступны кулланып хезмәт күрсәтү) тәкъдим итә.

Internet челтәренә чыгу мөмкинлеген шулай ук үз абонентларына кәрәзле элемтә операторлары (GPRS / 3G / 4G) бирә.

Буа шәһәре территориясендә «Таттелеком» ГАҖ филиалы Буа ЗУЭСы цифрлы телевидение хезмәте күрсәтә (IP-ТВ.) Цифрлы телевидение пакетлары составына 150 дән артык канал кертелгән.

3.15 Территорияне инженерлык әзерлеге

Буа шәһәре Зөя елгасы кушылдыгы булган Карлы елгасының уң ярында урнашкан. Шәһәр территориясе рельефы тыныч. Өслекнең абсолют билгеләре 73 м дан 110 м га кадәр тирбәлә.рельефның көньяк - көнчыгышка таба гомуми авышлыгы күзәтелә.

Яңа төзелеш урнаштыру өчен яраклылык дәрәҗәсе буенча шәһәр территориясен өч категориягә бүләргә мөмкин:
- төзелеш өчен яраклы территорияләр;
- төзелеш өчен яраклы территорияләр;
- төзелеш өчен яраксыз территорияләр.

Төзелеш өчен яраклы территорияләргә шәһәрнең абсолют тамгалары 80 м дан артык булган көнбатыш (Кыр, Кояш, Шәйдуллин урамнары тирәсендә), үзәк (Ленин, К.Маркс урамнары тирәсендә) һәм көньяк-көнчыгыш (Карлы елгасы һәм шәһәрнең көньяк-көнчыгыш чиге районында) өлешләрен кертергә кирәк. әлеге территориядә «өслектә» тибындагы җир асты сулары 3-6 м тирәнлектә һәм аларның һәр җирдә дә үсеше юк.

Икенче категориягә көндезге рельеф өслегенең текәлеге 10% тан арткан участокларны кертергә мөмкин - бу Карлы елгасының яр буе бите буйлап яки аңа якын аерым участоклар.

Төзелеш алып бару өчен яраксыз территорияләргә язгы ташу сулары белән су баскан Карл елгасының тугайлары һәм беренче су басу өсте террасалары кертелгән.

Район үзәге янында үсеш алган һәм төзелеш мәйданчыкларының тотрыклылыгына тискәре йогынты ясый торган тискәре физик-геологик процесслардан утырту грунтлары булуын билгеләп үтәргә кирәк.

Кагыйдә буларак, алар 95-100 м тамгаларында үскән һәм Зөя елгасы һәм Карл елгасы су басмасы өстендәге икенче һәм өченче террасалар буйлап тар полоса булып ята. Утырма грунтның куәте 6-7 м га җитә, утырма грунтлар і категориягә кертелгән.

Утырма грунтларның киң мәйданчык үсеше булмаганга һәм аларны контурлаштыру мөмкин булмаганга күрә, шәһәрнең төньяк-көнчыгыш юнәлештә үсүе күздә тотылганга күрә, төзелеш өчен яңа мәйданчыкларны үзләштерү алдыннан аларның булу-булмавын җентекләбрәк тикшерергә кирәк.

Буа шәһәре районында өске карст булуы билгеләнмәгән.

Шәһәр территориясендә төзелеш өчен участок сайлаганда җентекле инженер-геологик эзләнүләр үткәрергә кирәк.

4. Генераль план проектын гамәлгә ашыруның исәпләнгән срогы чорына җирлекне үстерү юнәлешләре, территориаль планлаштыру чараларын нигезләү

4.1. Халык саны фаразы

Заманча демографик характеристикалар киләчәккә санның үзгәрүен фаразларга мөмкинлек бирә.

Халыкның перспективалы санын исәпләү өч төп параметрга (туучылар саны, үлүчеләр саны һәм механик агым) бәйле, алар халыкның санын һәм яшь структурасын формалаштыруда бербөтен булып катнашалар.

Әлеге фараз өчен түбәндәге күрсәткечләр кулланылды:
- соңгы елларда туучылар санының, үлүчеләр санының һәм халыкның миграциясенең гомуми коэффициентлары;
- халык саны динамикасы турындагы мәгълүматлар.

Халык саны, соңгы елларда Буа шәһәрендә барлыкка килгән уртача еллык гомуми үсешне исәпкә алып, гамәлдәге методика нигезендә экстраполяция ысулы белән исәпләнә.:

$$Но = Нс\ (1 + О/100)Т,$$

монда:

Но – хисап елына халыкның көтелә торган саны;

Нс – халыкның гамәлдәге саны;

О – уртача еллык гомуми үсеш;

Т – хисап срогы еллары саны.

Халык санының шактый киң вакыт диапазонында (2041 елга кадәр) перспективалы үзгәрүен бәяләү фаразның ике вариантын (шартлы рәвештә «инерцион» һәм «инновацион») төзүне таләп итә. Алар территориянең алга таба социаль-икътисадый үсешенең поливариантлыгы шартларында кирәк.

Халыкның исәпләнгән саны халык санын алу вакытына билгеләнгән.

Буа муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы нигезендә, Буа шәһәрендә еллык демографик үсеш 109 кеше тәшкил итәчәк. Шуннан чыгып, халыкның уртача еллык үсеше 0,53% тәшкил итәчәк.

Фаразның "инерцион" сценарие үлүчеләр, туучылар саны шартларын саклауны күздә тота.

"Инновацион" сценарий туучылар саны арту, үлүчеләр саны кимү, халыкның миграция агымы хисабына шәһәрдә яшәүчеләр саны артуга нигезләнгән.

Халыкның көтелә торган санын исәпләү өчен мәгълүматлар һәм бу исәпләүнең нәтиҗәләре түбәндәге таблицада китерелгән.

Таблица 31 - Хисап чорына Буа шәһәре халкының саны фаразы

Күрсәткечләр	**әһәмияте**	
	инерцион сценарий	**инновацион сценарий**
Халык саны, кеше 01.01.2020 елга	20 416	20 416
Халыкның уртача еллык гомуми үсеше, %	-0,45	0,53
Беренче чиратның вакыты, еллар	10	10
Хисап вакыты, еллар	10	10
01.01.2031 елга халык саны көтелә, кеше	19 516	**21 524**
01.01.2041 елга халык саны көтелә, кеше.	18 655	**22 693**
2021 елдан 2041 елга кадәр халыкның абсолют артуы, кеше.	-1 761	2 277

2021 елдан 2041 елга кадәр халыкның чагыштырмача үсеше., %	-9	11

Фаразның инерцион сценарие күрсәткәнчә, хәзерге тенденцияләр нигезендә халык саны кимиячәк. 2041 елга шәһәрдә яшәүчеләр саны 1761 кешегә (9,0%) кимиячәк.

Инновацион сценарий буенча 2021 елдан 2041 елга кадәр муниципаль берәмлектә яшәүчеләр саны 11,0% ка артачак һәм 22693 кеше тәшкил итәчәк.

Генераль планда Буа шәһәре үсешен фаразлау өчен халык саны инновацион сценарий буенча кабул ителә, аның нигезендә муниципаль берәмлектә яшәүчеләрнең саны исәп-хисап срогына (2041 ел) 22693 кеше тәшкил итәчәк.

Демографик үсеш перспективалары билгеләнәчәк:
- торак шартларын яхшырту;
- халыкны эш белән тәэмин итү;
инженер-транспорт инфраструктурасын яхшырту;
социаль һәм мәдәни-көнкүреш инфраструктурасын камилләштерү;
- уңайлырак һәм экологик чистарак мохит тудыру;
- халыкны социаль яклау механизмын булдыру һәм яшь гаиләләргә ярдәм итү, туучылар санын стимуллаштыру һәм халыкның, бигрәк тә балалар һәм хезмәткә сәләтле яшьтәге затларның үлүчеләр санын киметү.

4.2. Икътисадый үсеш

«2020 елга кадәр һәм 2030 елга кадәр чорга кластерлы якын килү нигезендә Татарстан Республикасы Җитештерү көчләрен үстерү һәм урнаштыру» программасы кысаларында үткәрелгән Татарстан Республикасын икътисадый районлаштыру нигезендә Буа шәһәре Татарстанның көньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан Татарстан Республикасының Көнбатыш икътисадый районы составына керә.

Үсештә уңай нәтиҗәләргә ирешү өчен, шәһәргә торак пунктның торышын комплекслы характерлый торган икътисадый, социаль, экологик һәм башка күрсәткечләрне югары дәрәҗәдә саклап калырга кирәк.

«2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе»нигезендә Татарстан Республикасы территориясе икътисадын үстерүнең төп юнәлешләре (шул исәптән Буа шәһәре) :

1) азык-төлек иминлеген тәэмин итү; авыл хуҗалыгы продукциясенең һәм азык-төлек продуктларының төп төрләре белән үз-үзен тәэмин итү дәрәҗәсен арттыру;
2) конкурентлыкка сәләтле инновацион продуктлар һәм технологияләр эшләү һәм аларны коммерцияләштерү (импортны алмаштыру, био-һәм нанотехнологияләрне үстерү);
3) кластер (субкластерлар) кысаларында предприятиеләр үсешен синхронлаштыру (җитештерү һәм сату программаларын килештерү, кооперацияне үстерү);
4) эшкуарлыкны үстерүне стимуллаштыру (кече һәм урта бизнесны үстерүгә басым ясау);
5) авыл хуҗалыгы машиналары төзелешен үстерү. АПКның матди-техник базасын Яңарту, модернизацияләү һәм энергия нәтиҗәлелеген арттыру;
6) авыл хуҗалыгы җирләре әйләнешен камилләштерү һәм алардан файдалануның икътисадый нәтиҗәлелеген арттыру. Җирләрнең уңдырышлылыгын арттыруны тәэмин итү;
7) кеше капиталын, инфраструктураны һәм институциональ мохитне үстерү өчен уңай шартлар тудыру, инвестицияләр үсешен тәэмин итү, шулай ук сату (этәрү һәм сату)базарларын киңәйтүгә ярдәм итү;
8) туризмны, шулай ук альтернатив мәшгульлекнең башка төрләрен үстерү.

“2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына Буа муниципаль районын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе” нигезендә Буа муниципаль районы һәм Буа шәһәре үсешенең өстенлекле юнәлешләре:

1. халыкның тормыш дәрәҗәсен һәм сыйфатын тамырдан күтәрү, экологик вәзгыятьне яхшырту һәм кеше капиталын динамикалы үстерү өчен шартлар тудыру тискәре демографик тенденцияләрне сындырырга, халыкның гомуми гомер озынлыгын, туучылар санын арттырырга, югары квалификацияле кадрларның китүен киметергә тиеш;

2. кеше капиталын үстерү өчен уңайлы пространство булдыру - арзан торак, су белән тәэмин итү системаларын, юл комплексын үстерү. Инновацияләр һәм яңа бизнеслар базасында икътисадның конкурентлыкка сәләтлелегенең сыйфат ягыннан яңа дәрәҗәсенә ирешү берничә инвестиция проектын гамәлгә ашыру, өстәлгән бәянең югары дәрәҗәсе булган яңа бизнесларны үстерү һәм инновацияләрне кертү нигезендә Буа районын һәм Буа шәһәрен «яңа индустриализацияләүне» күздә тота.;

3. сәнәгать һәм аграр комплексларны үстерүнең югары һәм тотрыклы темпларын тәэмин итү Буа районының һәм Буа шәһәренең эчке файдаланылмый торган потенциалын икътисадый әйләнешкә максималь җәлеп итүне, шул исәптән төп фондларны тизләтелгән яңарту нигезендә хезмәт җитештерүчәнлеген арттыруны, район икътисадында зыянга эшләүче һәм аз нәтиҗәле предприятиеләр өлешен сизелерлек киметүне, шулай ук базарларны үстерү потенциалын нәтиҗәле файдалануны күздә тота.

Инновацион икътисадка күчү халыкның мәшгульлек структурасын үзгәртүгә китерәчәк, нәтиҗәсез эш урыннарын кыскарту, хезмәткәрләрне икътисад секторлары буенча яңадан бүлү, хезмәт күрсәтүләр өлкәсен киңәйтү, эшчәнлекнең инновацион юнәлешләрен үстерү һәм мәшгульлекнең яңа юнәлешләре барлыкка килү белән бергә барачак. Бу шартларда хезмәт базары, мәшгульлекнең үзгәрүчән формаларын да кертеп, нәтиҗәле яңа эш урыннары булдыруны стимуллаштырырга мөмкинлек бирәчәк.

Икътисадны квалификацияле кадрлар белән тәэмин итү хезмәт шартларын яхшырту һәм анда эшләүче хезмәткәрләрнең иминлеген тәэмин итү юлы белән эш урыннарының сыйфатын һәм уңайлылыгын яхшыртуны таләп итә. Шуңа бәйле рәвештә хезмәтне саклау белән идарә итү өлкәсендә хезмәткәрләрнең гомеренә һәм сәламәтлегенә куркыныч тудыра торган уңайсыз җитештерү факторларының йогынтысын киметүгә ирешергә кирәк.

Озак сроклы перспективада хезмәт базарын үстерүнең стратегик максаты булып, бер яктан, инновацион икътисад таләпләренә җавап бирә торган, ә икенче яктан, хезмәт иминлеген тәэмин итә торган, район халкының белем бирү потенциалын, интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен гамәлгә ашыра торган сыгылмалы, нәтиҗәле эшләүче хезмәт базары булдыру тора.

Хезмәт базары инфраструктурасын үстерү һәм легаль булмаган мәшгульлекне һәм яшерен эшсезлекне киметүне стимуллаштыру:

- хезмәт һәм мәшгульлек өлкәсендә халыкны эш белән тәэмин итүнең яңа һәм нәтиҗәле рәвешләрен үстерүне стимуллаштыручы район норматив хокукый базасын камилләштерү;
- эш урыннарының сыйфатын күтәрү, халыкның мәшгульлеген һәм керемнәрен легальләштерү, тулы булмаган мәшгульлекне киметү, хезмәт законнарын бозуны контрольдә тоту һәм күзәтү чараларын көчәйтү;
- эш бирүчеләрнең кадрларга ихтыяҗын Озак вакытка фаразлау һәм кадрлар әзерләү күләмнәрен һәм профильләрен килештерү системасын үстерү;
- халыкның мәшгульлегенә дәүләт хезмәте һәм мәшгульлеккә ярдәм итүнең башка структуралары үзара хезмәттәшлеге нигезендә республикада халыкны эш белән тәэмин итүгә ярдәм күрсәтү хезмәтләре күрсәтүнең спектрын киңәйтү һәм сыйфатын күтәрү;
- яңа мәгълүмат технологияләрен куллану һәм халыкны эш белән тәэмин итү һәм хезмәт мөнәсәбәтләре өлкәсендә мәгълүмат ресурсларыннан файдалану мөмкинлеген тәэмин итү;
- эшсез гражданнарның эшкуарлык эшчәнлеген оештыруны стимуллаштыру һәм киләчәктә эш урыннары булдыру, җитештерүне һәм халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсен үстерү максатында аңа ярдәм итү.

Буа шәһәрендә бизнес-мохитне үстерүгә уңайлы итеп булдыру кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерүне стимуллаштыруны күздә тота.

Буа шәһәрендә кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүнең стратегик максаты-аны урта сыйныф формалаштыру өчен уңайлы мохиткә, гражданнарның эшкуарлык һәм интеллектуаль сәләтләрен гамәлгә ашыру өлкәсенә үзгәртеп кору.

Әлеге юнәлешне гамәлгә ашыруга финанс-кредит һәм салым стимуллаштыруы, шулай ук грантлар һәм лизингка җиһазлар сатып алу рәвешендә турыдан-туры инвестиция ярдәме, агымдагы һәм капиталь чыгымнарны компенсацияләүгә субсидияләр, кече һәм урта бизнесның инженерлык инфраструктурасы объектларына тоташуга чыгымнар кертеләчәк. 2031 елга (1 нче чират) хезмәт базары торышын характерлаучы мөһим индикаторларның түбәндәге максатчан күрсәткечләрен тәэмин итәргә кирәк:
- хезмәт базарындагы киеренкелекне киметү;
- хезмәткәрләрне күпләп эштән чыгаруга юл куймау;
- шәһәрнең хезмәт ресурсларын һәм кадрлар потенциалын саклап калу, азат ителгән яисә эштән китү куркынычы астында калган гражданнарның һәм аларның гаиләләренең лаеклы тормыш дәрәҗәсен тәэмин итү;
- яшүсмерләрне һәм яшьләрне вакытлыча һәм даими эшкә урнаштыру санын арттыру;
- шәһәргә квалификацияле кадрлар килүгә ярдәм итү.

4.3 Сәнәгать үсеше. Агросәнәгать комплексын үстерү

«2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәрге план чорына Буа муниципаль районын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе» нигезендә төзелешнең 1 нче чиратына өстенлекле чаралар исәбендә түбәндәге чаралар гамәлгә ашырылачак:
- "Буа шикәре" ҖЧҖен реконструкцияләү һәм техник яктан яңадан коралландыру;
- «Русский стандарт Водка» ҖЧҖнең «Буа спирт заводы»филиалында спирт җитештерү күләмнәрен арттыру буенча;
- сыр җитештерү җайланмаларын модернизацияләү һәм сатып алу, май һәм сыр төрү линиясен урнаштыру, "Зеленодольск сөт эшкәртү комбинаты"АҖнең Буа филиалында склад биналары төзү;
- ике полосалы сайдинг җитештерү, шул исәптән перфорацияләү һәм микродулкын салу мөмкинлеге булган сайдинг җитештерү, керамограниттан вентфасадны беркетү өчен ярдәмче системалар җитештерү буенча автомат линия эшләтеп җибәрү, шулай ук «Буа машина төзү заводы» ҖЧҖ металлосайдингын беркетү.

Таблица 32 --Сәнәгать җитештерүен, агросәнәгать комплексын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			Беренче чират	Хисап вакыты	
Җирле әһәмияттәге чаралар					
1	"Буа шикәре" ҖЧҖ	Җитештерү мәйданнарын реконструкцияләү һәм техник яктан яңадан коралландыру	+	+	2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына Буа муниципаль районын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе
2	"Зеленодольск сөт эшкәртү комбинаты" АҖнең Буа филиалы	Склад биналары төзү, сырлар җитештерүне модернизацияләү, май һәм сырны төрү линиясен урнаштыру	+		

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			Беренче чират	Хисап вакыты	
3	«Буа машина төзү заводы»ҖЧҖ	Сайдинг производствосын үстерү, вентфасадны беркетү өчен ярдәмче система җитештерү буенча автомат линия эшләтеп җибәрү	+		

4.4 Торак инфраструктурасын үстерү

Буа муниципаль районында һәм Буа шәһәрендә торак төзү өлкәсендә стратегик максат-халыкның барлык категорияләре өчен торак алу мөмкинлеген тәэмин итү, шулай ук уңайлы торак фонды күләменең халык ихтыяҗларына туры килүен тәэмин итү.
Куелган максатка ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итү каралган:
- «2030 елга кадәр Россия Федерациясендә ипотека торак кредитлавын үстерү стратегиясендә билгеләнгән төп нигезләмәләр нигезендә ипотека кредитлавын үстерү һәм ипотека торак кредитлавы базарында катнашучылар эшчәнлеген үстерү өчен шартлар тудыру юлы белән шәһәр халкы өчен торактан файдалану мөмкинлеген тәэмин итү
-аерым категория гражданнарны (яшь гаиләләрне, дәүләт торак сертификатлары алучы гражданнарны, инвалидларны, ятим балаларны, шулай ук торак шартларын яхшырту максатларында ана (гаилә) капиталы акчаларыннан файдаланырга хокуклы гаиләләрне)торак белән тәэмин итү программасын гамәлгә ашыру;
-торак төзелешен коммуналь инфраструктураның булган объектлары булган җир кишәрлекләре белән тәэмин итү;
- торак төзелешендә энергияне нәтиҗәле һәм ресурсларны саклый торган технологияләр һәм төзелеш материалларын кертү.
Бурычларны хәл итү түбәндәге нәтиҗәләрнең үтәлешен тәэмин итәргә тиеш:
- шәһәрдә яшәүче бер кешенең торак урыннары белән тәэмин ителеш дәрәҗәсен арттыру;
- торак тапшыруны 1 нче чиратка арттыру һәм төзелешнең исәпләнгән срогы районда 1 кешегә 36,0 м2 тәшкил итәчәк.

Торак төзелеше

Торакның төп төзелешен индивидуаль һәм аз катлы торак төзелеше хисабына алып бару күздә тотыла.

Торак зонасын проектлы оештыру түбәндәге төп бурычларга нигезләнә:
-гамәлдәге планлаштыру структурасын тәртипкә китерү;
- функциональ зоналаштыру;
- территориаль үсеш юнәлешен сайлау.

Торак сәясәтенең төп бурычы булып төрле категориядәге гражданнар өчен уңайлы яшәү шартлары тәэмин итү тора.

Бу бурычны хәл итү өчен Генераль план проекты тарафыннан 1 нче чиратка һәм исәпләнгән срокка тәкъдим ителә:
-торак фонды белән уртача тәэмин ителешне бер кешегә 36,0 м2 гомуми мәйданга җиткерергә (“2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына Буа муниципаль районын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе " максатларына ярашлы);

- ирекле территорияләрдә яңа торак төзү;
- санитар-яклау зоналарында яшәүче халыкны күчерергә;
-технолог технологик торак төзелешен тормышка ашырырга.

Яңа торак төзелеше күләмнәрен исәпләү

1. Гамәлдәге торак фонды – гомуми мәйданы 588,0 мең.м^2.
2. Тузган һәм авария хәлендәге торак фонды юк.
3. Гамәлдәге сакланып калучы торак фонды гамәлдәге торак фондына тигез – 588,0 мең.м^2.
4. Торак фондына ихтыяҗ 1 нче чиратка һәм исәп-хисап срогына:

21524 х 32,0 = 688775 м^2 (төзелешнең беренче чираты)

22693 х 36,0 = 816934 м^2 гомуми мәйдан (хисап срогы)

монда: 21524 кеше. – 2031 елның 1 гыйнварына халык саны;

32,0 – халыкның 1 нче чиратка торак фонды м2/кеше белән перспективалы тәэмин ителеше;

22 693 кеше. - хисап срогына халык саны;

36,0 – халыкның исәп-хисап срогына торак фонды белән перспективалы тәэмин ителеше;

5. Яңа торак төзелеше күләме:

816 934– 588000 = 228934 мең.м^2 гомуми мәйданы.

Таблица 33 - Җирлек территориясендә торак инфраструктурасын үстерүнең фаразланган күләме

№ т/б	Исеме	Үлчәү берәмлеге	Гамәлдәге хәле	1 чират (2031 ел	Хисап вакыты (2041 ел)	Барлыгы 2021 елдан 2041 елга кадәр.
1	Даими халык саны	кеше	20 416	21 524	22 693	Х
2	Торак фонды белән уртача тәэмин ителеш	м^2/кеше	28,8	32,0	36,0	Х
3	Торак фонды 01.01.2020 елга	м^2	588 000	Х	Х	Х
4	Торак фондының кимүе	м^2	Х	0	0	0
5	Сакланып кала торган гамәлдәге торак фондыд	м^2	Х	588 000	688 775	Х
6	Яңа төзелеш күләмнәре	м^2	Х	100 775	128 159	228 934
7	Чор ахырына торак фонды	м^2	Х	688 775	816 934	Х

21 гасырда индивидуаль торак төзелешенең шактый үсеше күзәтелә, секцион һәм индивидуаль торак йортларны урнаштыру өчен участокларга тотрыклы ихтыяҗ бар, шуңа күрә Генераль план буенча индивидуаль төзелеш өчен киң территорияләр бирелә.

Буа шәһәренең көнбатыш өлешендә кушылу планлаштырылган яңа территорияләрдә (элекке. Ырынгы авыл җирлеге, Кече Буа авыл җирлеге территорияләрендә), шулай ук төньяк-көнчыгыш өлешендә («Садовод» СНТ территориясендә) Генераль план проектында индивидуаль торак төзелеше карала.

Буа шәһәренең көньяк өлешендә генераль план проекты буенча аз катлы торак квартал төзү тәкъдим ителә.

Генераль план проекты буенча 1 чиратка торак фондының гомуми мәйданы 100,8 мең м2 булган яңа торак төзелеше тәкъдим ителә. Хисап чорына яңа торак төзелеше күләме 228,9 мең м2 тәшкил итәчәк.

Таблица 34 - Җирлек территориясендә торак инфраструктурасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	**Чараның төре**	**Үлчәү берәмлеге**	**Гамәлгә ашыру вакыты**		Чара чыганагы (документ исеме)
				беренче ЧИРАТ	**Хисап вакыты**	
Җирле әһәмияттәге чаралар						
1	Торак йортлар	Индивидуаль һәм аз катлы торак төзелеше	$м^2$	100 775	128 159	Торак төзелешен исәплү 4 п. 3 том 2

4.5 Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын үстерү

Буа шәһәре халкының мәдәни-көнкүреш объектлары белән тәэмин ителешенең фаразланган күрсәткечләрен исәплү СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм муниципаль берәмлекләрне планлаштыру һәм төзү», Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары, Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының «Буа шәһәре» муниципаль берәмлеген шәһәр төзелешен проектлауның җирле нормативлары.

Таблица 35 - Буа шәһәре халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларының кирәкле куәтен исәплү

№ т/б	**Наименование учреждений обслуживания**	**Үлчәү берәмлеге**	**Норма**		**Объектларның хисап сыйдырышлыгы**	**Гамәлдәге объектларның проект сыйдырышлылыгы**	
			әһәмияте	**искәрмә**		**әһәмияте**	**тәэмин ителеш %**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
Мәгариф учреждениеләре							
1	Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре	урын	65	100 балага урын	1 180	1 300	110,2
2	Гомуми белем бирү мәктәпләре	урын	95	100 балага урын	2 587	3 090	119,4

№ т/б	Наименование учреждений обслуживания	Үлчәү берәмлеге	Норма		Объектларның хисап сыйдырышлыгы	Гамәлдәге объектларның проект сыйдырышлылыгы	
			әһәмияте	искәрмә		әһәмияте	тәэмин ителеш %
1	2	3	4	5	6	7	8
3	Мәктәптән тыш белем	урын	мәктәп яшендәге халыкның 10%	урын	272	1 336	490,6
4	Һөнәри белем бирү оешмалары	урын	проектлауга йөкләмә буенча		-	1 100	100,0
Сәламәтлек саклау һәм социаль тәэмин итү учреждениеләре							
1	Район хастаханәсе	объект	1	20-100 мең кешегә исәпләнгән объект.	1	1	100,0
2	Ашыгыч медицина ярдәме станциясе	автомобиль	1	10 мең кешегә	2	3	150,0
3	Сөт кухнясы	объект	проектлауга йөкләмә буенча		-	1	100,0
4	Картлар, хезмәт һәм сугыш ветераннары өчен интернат-йорт	урын	28	60 яшьтән 1 мең кешегә	159	120	132,4
5	Даруханә	$м^2$ гомуми мәйдан	проектлауга йөкләмә буенча		-	10	100,0
Физкультура-спорт корылмалары							
1	Спорт заллары	м2 гомуми мәйдан	350	1 мең кешегә	7942,4	2136,2	26,9
2	Бассейн	$м^2$ су көзгесе	25	1 мең кешегә	567,3	212,5	37,5
Учреждения культуры							
1	Театр	урын	8	1 мең кешегә	181,5	194	106,9
2	Клуб учреждениеләре	урын	80	1 мең кешегә	1 815	587	32,3
3	Кинотеатр	урын	25	1 мең кешегә	567	246	43,4
4	Китапханә	тыс.т.	4,5	1 мең кешегә	102	100	97,9
Сәүдә һәм җәмәгать туклануы							
1	Кибетләр, шул исәптән:	$м^2$ сәүдә мәйданы.	280	1 мең кешегә	6 354	11 824	186,1
2	Җәмәгать туклануы предприятиеләре	утырту урыны	40	1 мең кешегә	908	2 018	222

№ т/б	Наименование учреждений обслуживания	Үлчәү берәмлеге	Норма		Объектларның хисап сыйдырышлыгы	Гамәлдәге объектларның проект сыйдырышлылыгы	
			әһәмияте	искәрмә		әһәмияте	тәэмин ителеш %
1	2	3	4	5	6	7	8
Көнкүреш һәм коммуналь хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре							
1	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	Эш урыны	5	1 мең кешегә	113	90	79
2	Мунча-савыктыру комплексы	юыну урыны	5	1 мең кешегә	113	48	42
3	Химчистка	кг/смена	11,4	1 мең кешегә	259	0	0
Административно-деловые, коммунальные объекты							
1	Административ-идарә учреждениесе	объект	проектлауга йөкләмә буенча		1	1	100,0
2	Кунакханә	урын	6	1 мең кешегә	136	93	68,3
3	Нотариус	урын	1	30 мең кешегә	1	2	200,0
4	Элемтә бүлекчәләре	объект	Микрорайонга 1		3	3	100,0
5	Банк бүлекчәсе, филиалы	объект	1	10-30 мең кешегә	1	6	528,8

Буа шәһәре халкының социаль-көнкүреш һәм мәдәни объектлар белән тәэмин ителешенең фаразланган күрсәткечләрен исәпләү нәтиҗәләре Буа шәһәре халкының социаль-көнкүреш хезмәтләре белән тәэмин ителешнең норматив күрсәткечләре дәрәҗәсенә ирешү максатында социаль-көнкүреш инфраструктурасын перспективалы камилләштерү зарурлыгын күрсәтә.

«2017-2027 елларга Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы» нигезендә төзелешнең 1 нче чиратына Генераль план проекты тарафыннан түбәндәге чараларны үтәү тәкъдим ителә:

торак комплекс объектларын урнаштыру өчен 16:14:080303 кадастр кварталы территориясен планлаштыру һәм ызанлау проекты нигезендә:

- мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе (90 урын)
- ФАП (сменага 30 кеше)
- даруханә
- физкультура-савыктыру дәресләре өчен бүлмәләр (162 кв. м)
- кибет (355 кв. м)
- җәмәгать туклануы предприятиеләре (47 урын)
- көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре (5 эш урыны)

территорияне планлаштыру һәм манлау проекты нигезендә Буа шәһәре Ипподром урамы:
- 300 урынлык мәдәният йорты
- 264 урынга исәпләнгән мәктәп
- бассейн 1260 кв. м.

- 146 урынга исәпләнгән балалар бакчасы
- даруханә
- көндәлек хезмәт күрсәтү спорт-тренажер заллары, шул исәптән гомуми кулланылыштагы спорт заллары-191 кв. м идән мәйданы
- катнаш ассортиментлы кибетләр-75 кв. м сәүдә мәйданы
- җәмәгать туклануы предприятиеләре-84 урын
- көнкүреш хезмәте күрсәтү (турыдан-туры хезмәт күрсәтү) предприятиеләре-4 эш урыны
- амбулатория-поликлиника учреждениеләренә-сменага 47 кеше килә
- катнаш ассортиментлы кибетләр-250 кв. м сәүдә мәйданы

Буа шәһәренең Көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру һәм манлау проекты нигезендә (хисап срогы):
- катнаш ассортиментлы кибетләр
- мәктәпкәчә белем бирү оешмасы (123 урын)
- мәдәният һәм ял паркы (4,3 га)
- сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары (2000 кв. м)
- тамаша оешмасы
- даруханә оешмасы
- сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары
- халыкка дәүләт хокукый, финанс, консультация һәм башка шундый хезмәтләр күрсәтү буенча җитештерүгә карамаган объект
- социаль хезмәт күрсәтүнең комплекслы, ярымстационар һәм стационар булмаган оешмалары
- беренчел медицина-санитария ярдәме күрсәтүче медицина оешмасының аерымланган структур бүлекчәсе
- сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары
- сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары
- җәяүлеләр зонасы
- сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары
- административ бина
- җәяүлеләр зонасы
- сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары
- сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары
- сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары
- сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары
- спорт корылмасы (0,08 га)
- спорт корылмасы (0,08 га)

Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы нигезендә төзелешнең 1 нче чиратына Генераль план проекты белән «Буа дәүләт драма театры» бинасына капиталь ремонт ясау тәкъдим ителә.

«2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына Буа муниципаль районын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе» нигезендә Генераль план проектында түбәндәге чаралар планлаштырыла:
- сәламәтлек саклауның бердәм мәгълүмат системасын төзүне тәмамлау;
- медицина ярдәме күрсәтү күләмнәрен амбулатор звенога юнәлтү, тернәкләндерү һәм тернәкләндерү койкаларын бүлеп бирү эшен дәвам итү;
- дәвалау учреждениеләрендә югары технологияле медицина ярдәме күрсәтү технологияләрен үстерү.

Поликлиника учреждениеләренең куәте гамәлдәге һәм фаразланган халык өчен җитәрлек, әмма Буа шәһәрендәге территориаль поликлиникалар шундый урнашкан ки, шәһәр халкының шактый өлеше тәкъдим ителгән хезмәт күрсәтү зонасыннан читтә яши. Әйтик, Көньяк юнәлештә яңа торак төзелеше районнарында шәһәр халкын поликлиника учреждениеләре белән тулырак тәэмин итү өчен Генераль план проекты белән 1 нче чиратта сменасына 100 кеше кабул итә торган поликлиниканы торак йортның беренче катында урнаштыру тәкъдим ителә.

Балалар сөт кухнясының куәте гамәлдәге һәм исәп-хисап ихтыяҗларын тәэмин итү өчен җитәрлек һәм яңа төзелеш тәкъдим ителми.

1 нче чираттагы Генераль план проекты белән сәүдә-күңел ачу үзәге төзү тәкъдим ителә, анда кимендә 300 тамашачы өчен яңа буын кинотеатрларын, көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын (химик чистарту, ателье, чәчтарашханә һ.б.), җәмәгать туклануы һәм сәүдә объектларын урнаштыру мөмкин түгел.

Көнкүреш хезмәте күрсәтү тулысынча диярлек кече бизнес һәм шәхси эшмәкәрләр тарафыннан башкарыла. Хезмәт күрсәтү предприятиеләрен торак биналарның беренче катларында һәм янкормаларында, шулай ук сәүдә үзәкләрендә урнаштырырга мөмкин.

Беренче чиратта Генераль план проекты нигезендә яңа физкультура-сәламәтләндерү комплексында спорт белән шөгыльләнү өчен өстәмә заллар, йөзү бассейны (су көзгесе мәйданы 350 м2) урнаштырырга тәкъдим ителә.

Буа шәһәре территориясендә торак төзелешен перспективалы үстерүгә бәйле рәвештә һәм «Татарстан Республикасы Буа муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы» нигезендә Генераль план проекты белән 1 нче чиратка һәм исәпләнгән вакытка 190 урынга исәпләнгән ике балалар бакчасы төзү тәкъдим ителә (һәрберсе).

Хисап срогына Генераль план проекты белән 1 нче мәктәп бинасын (540 укучы) административ-эшлекле билгеләнештәге объектка күчерү тәкъдим ителә. Моның урынына исәпләнгән вакытка 550 укучыга исәпләнгән яңа гомуми белем бирү мәктәбе төзергә кирәк. Генераль план проектын гамәлгә ашыруның исәп-хисап срогына 25 урынлык кафе белән 50 урынлык кунакханә комплексы төзү тәкъдим ителә.

Генераль план проекты исәп-хисап срогына 6 махсус автомобильгә яңа янгын депосы төзүне күздә тота.

Таблица 36 - Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					1 чират	Хисап вакыты		
Мәгариф оешмалары								
1	Гомуми белем бирү мәктәбе	Гомуми белем бирү мәктәбе төзелеше (1 нче мәктәпнең үзгәртеп корылган бинасы урынына)	урын	550		+	Буа шәһәренең Генераль планы	Җирле (район)
2	Мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе	Балалар бакчасы төзелеше	урын	190	+		Буа муниципаль райо-	Җирле (район)

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					1 чират	Хисап вакыты		
3	Мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе	Балалар бакчасы төзелеше	урын	190		+	нын территориаль планлаштыру схемасы	Җирле (район)
Дәвалау-профилактика медицина оешмалары								
1	Сәламәтлек саклау учреждениесе	Торак йортның беренче катында поликлиника ачылу	сменага килү	100	+		Буа муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы	Җирле (район)
Спорт объектлары								
1	Спорт объекты	Бассейны 350 м2 булган физкультура-савыктыру комплексы, яссы спорт корылмалары төзелеше	объект	1	+		2017-2027 елларга Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы	Җирле (район)
2	Спорт объекты	Спорт мәйданчыгы төзелеше (индивидуаль торак төзелешенең яңа торак кварталында)	объект	1	+		Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең социаль инфраструктурасын комплексны үстерү программасы	Җирле (район)
Мәдәният һәм ял итү учреждениеләре								
1	Мәдәният һәм ял итү объекты	«Буа дәүләт драма театры» бинасына капиталь ремонт	объект	1	+		Буа муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы	Федераль
2	Мәдәният һәм ял итү объекты	Район мәдәният йортына капиталь ремонт	объект	1	+		2017-2027 елларга Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең социаль инфраструктурасын комплексны үстерү программасы	Җирле (район)

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					1 чират	Хисап вакыты		
Сәүдә предприятиеләре								
1	Сәүдә объекты	Строительство торгово-развлекательного центра с кинотеатром	объект	1	+		Буа шәһәренең Генераль планы	Җирле (район)
Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре								
1	Көнкүреш хезмәте күрсәтү объекты	Яңа сәүдә-күңел ачу үзәге территориясендә көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын ачу	объект	1	+	+	Буа шәһәренең Генераль планы	Җирле (район)
Иҗтимагый-эшлекле билгеләнештәге объектлар, коткару хезмәтләре								
1	Средство размещения (объект)	25 урынга исәпләнгән кафелы кунакханә комплексы төзелеше	объект	1		+	Буа шәһәренең Генераль планы	Җирле (район)
2	Объект пожарной охраны	6 махсус автомобильгә исәпләнгән яңа янгын депосы төзелеше	объект	1		+	Буа шәһәренең Генераль планы	Җирле (район)

4.6 Зиратларны үстерү

СП 42.13330.2016 «Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» уртак предприятиесе нигезендә, традицион җирләүләр өчен мең кешегә мәйдан нормативы 0,24 га тәшкил итә.

Хисап срогына Буа шәһәренең фаразланган халкы саны 22693 кеше тәшкил итә (2041 ел). Зиратларның гомуми мәйданы 10,6 гектар тәшкил итә. халык саны нормативы нигезендә 22,7 мең кеше өчен җирләү өчен 5,5 гектарга якын буш мәйдан кирәк.

Күмү өчен буш мәйданнар булмаганда, Генераль план проектында исәпләнгән срокка Буа шәһәренең төньяк өлешендә 5,5 гектардан да ким булмаган мәйдандагы зиратны киңәйтү күздә тотыла.

Таблица 37 - Җирлек территориясендә зиратларны үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы
				гамәлдәге	өстәмә	1 нче чират	Хисап вакыты	
Җирле әһәмияттәге чаралар								

№ т/б	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы
				гамәлдәге	өстәмә	1 нче чират	Хисап вакыты	
1	Зират	зурайту	га	10,6	6,9		+	Буа шәһәренең Генераль планы

4.7 Туристлык-рекреация территорияләрен үстерү

Шәһәр чикләрендә скверлар һәм парклар, сулыклар булдыру, ял итүнең төрле рәвешләре өчен билгеләнгән гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрне – Карлы елгасы буендагы рекреацион зоналарны һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрне – санитар-яклау зоналарын, автомобиль юллары буендагы үсентеләрне үз эченә алган яшел утыртмалар системасын оештыру тәкъдим ителә.

Шәһәрнең рекреацион системасы шәһәр урамнарын, Р.Люксембург, К. Маркс урамнары, Карлы елгасы буйлап, Кече Яр буе урамы, шулай ук Каилка елгасы буйлап җәяүлеләр зонасын яшелләндерү нигезендә формалаштырылган.

Яшелләндерү эшләрен башкарганда утыртмаларның әлеге туфрак-климат шартларына җайлашкан җирле токымнарыннан файдаланырга киңәш ителә. Киң һәм төрле декоратив мөмкинлекләргә ия һәм шул ук вакытта төтенгә, корымга һәм газга чыдамрак булган смыслы һәм яфраклы токымнардан катнаш утыртмалар утырту тәкъдим ителә.

Генераль план проекты белән Буа шәһәренең көньяк өлешендә яңа азкатлы торак квартал янында гомуми мәйданы 18,8 га булган яшелләндерелгән территорияне төзекләндерү планлаштырыла.

Туризм - актив ял итү төрләренең берсе һәм рекреацион ихтыяҗларны канәгатьләндерүнең иң нәтиҗәле чарасы, сәламәтлек саклауның, физик культураның состав өлеше, шәхеснең рухи, мәдәни һәм социаль үсеше чарасы.

«Буа муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы» нигезендә район территориясе буенча «Татарстан – шәһәрләр иле» яңа туристик маршруты узачак.

Буа шәһәре үз территориясенең туристлык-рекреацион потенциалын үстерү өчен шактый ресурсларга ия.

Яшәү, туклану, аерым алганда шәхси ярдәмче хуҗалыклар нигезендә оештырылган кунак йортларында хезмәт күрсәтү комплексы аша кече туристлык бизнесын үстерү аеруча кызыклы.

Буа шәһәрендә мәдәни туризмны актив үстерү мөмкинлеге бар. Буа шәһәренең мәдәни-тарихи потенциалы үз эченә туган якны өйрәнү музее, драма театры, төбәк әһәмиятендәге архитектура һәйкәлләрен ала. Мәдәни туризм-ул истәлекле урыннар һәм мәдәният объектлары гына түгел, ә туристларны җәлеп итүнең башка нокталары да, Музыка һәм театр фестивальләре булсынмы.

«Буа муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы» нигезендә Генераль план проектында:

1 нче чиратка һәм исәпләнгән срокка

- туган якны өйрәнү музее базасында туристик мәгълүмат үзәге булдыру;
- «Буа крае» мәдәни-ландшафт маршрутын оештыру;
- «Буа районы тарихы һәм дине» дини - танып белү маршрутын оештыру;
- «Буа районында Спорт һәм ял» спорт-ландшафт маршрутын оештыру.

Таблица 38 - Туристлык-рекреация территорияләрен үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлегея	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
					1 чират	Хисап вакыты	
Җирле (район) әһәмияттәге чаралар							
1	Яшелләндерелгән территорияләр	Азкатлы яңа торак квартал янында яшелләндерелгән территорияне төзекләндерү	га	18,8		+	Буа шәһәренең Генераль планы
2	Мәдәният һәм ял итү объекты	Туган якны өйрәнү музее базасында туристик мәгълүмат үзәге булдыру	объект	1	+		Буа муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы

4.8 Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү

Транспорт инфраструктурасы халыкның хәрәкәтчәнлеге, пассажирлар һәм йөк ташу күләмнәренең фаразлана торган үсеше шартларында шәһәр территорияләреннән уңайлы файдалану мөмкинлеген, шәһәр эчендәге, шәһәр яны һәм тышкы транспорт элемтәләренең иминлеген һәм ышанычлылыгын тәэмин итәргә тиеш. Шәһәр халкының көнкүреш һәм җитештерү ихтыяҗлары өчен транспорт хезмәте күрсәтүгә ихтыяҗын икътисадый яктан нәтиҗәле һәм тиешле дәрәҗәдә куркынычсызлык белән, кыска вакытлы һәм озак вакытлы перспективада канәгатьләндерергә. Әлеге бурычлар индивидуаль һәм җәмәгать транспортының, шәһәр, шәһәр яны һәм тышкы транспорт системаларының үзара хезмәттәшлеген, үзара тулыланышын тәэмин итә торган шәһәрнең бердәм транспорт системасын үстерүне, шулай ук кулланучы тарафыннан транспорт хезмәте күрсәтү төрләрен альтернатив сайлау мөмкинлеген таләп итә.

Уңайлы географик урын һәм икътисадый потенциал Буа шәһәренең транспорт үзәге үсешен билгели, икътисадый үсешкә, икътисадый иминлекне арттыруга, шулай ук халыкның тормыш сыйфатын күтәрүгә ярдәм итә.

Генераль план проектында транспорт инфраструктурасын үстерү буенча түбәндәге төп чаралар карала:

1 нче чират

1) 1) тимер юл транспорты буенча:

- Буа станциясендә юл үткәргеч төзү(112 км).

хисап срогына

2) тышкы юнәлешләргә, шәһәр читендәге массакүләм ял итү зонасына җирле автомобиль юллары челтәрен үстерү.

«2020-2033 елларга Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү» программасы нигезендә Генераль план проектында 1 нче чиратка һәм исәпләнгән срокка карала:

- төп параметрларны норматив таләпләргә туры китерү максатыннан шәһәр урамнарын реконструкцияләү. Урамнарны реконструкцияләгәндә түбәндәгеләрне күздә тотарга кирәк: машина йөрү урыннарын киңәйтү, юл киемнәрен көчәйтү, урамнарны яктырту, җәяүлеләр тротуарлары, су агызу корылмалары, юл хәрәкәтен оештыру чаралары (юл билгеләре, билгеләр, светофорлар), инженерлык коммуникацияләрен күчерү, янәшәдәге территорияләрне төзекләндерү һәм яшелләндерү;

тәкъдим ителә торган планлаштыру һәм транспорт структурасын, норматив документларны һәм таләпләрне исәпкә алып, проектлана торган азкатлы һәм индивидуаль торак төзелешендә яңа урамнар төзү;

- шәһәр җәмәгать транспортының өстәмә маршрутларын кертү, маршрутларга хезмәт күрсәтү радиусын арттыру.

Таблица 39 - Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлегея	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
					1 чират	Хисап вакыты	
Җирле (район) әһәмияттәге чаралар							
1	Күпер корылмасы	Буа станциясендә юлүткәргеч төзү (112 км)	объект	1	+		Буа шәһәренең Генераль планы
2	Урам-юл челтәре	Проектлана торган азкатлы һәм индивидуаль торак төзелешендә яңа урамнар төзү	км	40,0	+	+	Буа шәһәренең Генераль планы

4.9 Торак пункт чикләрен билгеләү

Буа шәһәренең Генераль планы чараларының берсе-шәһәр чикләрен киңәйтү.

Буа шәһәренең тәкъдим ителә торган чиге чикләрендә җирләрнең гомуми мәйданы 1589,8 га тәшкил итәчәк.

Буа шәһәре чикләрен киңәйтү ике авыл җирлегенең - Ырынгы авыл җирлегенең, Кече Буа авыл җирлегенең Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләрен кушу исәбенә планлаштырыла.

Россия Федерациясе Җир кодексының 84 маддәсенең 3 пункты нигезендә җир кишәрлекләрен торак пунктлар чикләренә кертү җир кишәрлекләре милекчеләренең, җирдән файдаланучыларның, җир биләүчеләрнең һәм җир кишәрлекләрен арендалаучыларның хокукларын туктатуга китерми.

Чикләр тасвирламасы

«Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге чиге Кайбыч авыл җирлеге белән чиктәш җирдә «Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге, Кайбыч һәм Түбән Наратбаш авыл җирлекләре чикләре тоташкан урында Бикмураз авылыннан 2,0 км көньяк-көнбатышта урнашкан 28 нче тоташу ноктасыннан алып авыл хуҗалыгы җирләре буйлап 350 м көньяк-көнбатышка таба, урман полосасының көньяк-көнчыгыш чиге буйлап 150 м, 50 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап «Буа шәһәре»

муниципаль берәмлеге, Кайбыч һәм Ырынгы авыл җирлекләре чикләре тоташкан урында Бикмураз авылыннан 2,7 км көньяк-көнбатышта Каилка елгасында урнашкан 27 нче тоташу ноктасына кадәр уза.

«Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге чиге Түбән Наратбаш авыл җирлеге белән чиктәш җирдә 28 нче тоташу ноктасыннан алып, сынык сызык ясап, 1,3 км көньяк-көнчыгышка таба сәнәгать объектының төньяк-көнчыгыш һәм көнчыгыш чикләре буйлап, 250 м агач-куак массивы буйлап, 150 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап, аннары төньяк-көнчыгышка таба 200 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап, 350 м профильле автомобиль юлы буйлап бара, алга таба көньяк-көнчыгышка таба 450 м сәнәгать объектының көньяк-көнбатыш чиге буйлап уза, аннары чистарту корылмалары чиге буйлап төньяк-көнчыгышка таба 150 м, сынык сызык ясап көнчыгышка таба 150 м, сынык сызык ясап көньяк-көнчыгышка таба 100 м, сынык сызык ясап көньяк-көнбатышка таба 250 м бара, алга таба көньяк-көнчыгышка таба, сынык сызык ясап, 400 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап уза, аннары җитештерү объекты чиге буенча төньяк-көнбатышка 50 м , сынык сызык ясап көнчыгышка 150 м бара, алга таба төньяк-көнчыгышка таба 150 м сәнәгать объекты буенча, 300 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап уза, аннары авыл хуҗалыгы җирләре буйлап төньякка таба 150 м, төньяк-көнчыгышка таба 50 м Буа – Килдураз автомобиль юлына кадәр бара, аннары әлеге автомобиль юлы буйлап 500 м төньяк-көнбатышка таба уза, аннары урман полосасын кисеп үтеп, авыл хуҗалыгы җирләре буйлап 900 м төньяк-көнчыгышка таба бара, аннары көньяк-көнбатышка таба 450 м урман полосасының көньяк-көнчыгыш чиге буйлап, төньяк-көнбатышка 150 м, төньяк-көнчыгышка 550 м, төньяк-көнбатышка 100 м Каилка елгасына кадәр уза, аннары Каилка елгасы агымы буенча түбәнгә таба 700 м уза, аннары көньяк-көнчыгышка таба 400 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап, 50 м Буа буйлап, Казан - Ульяновск автомобиль юлына бүлеп бирелгән полосаны, ике тапкыр Карла елгасын һәм агач-куак массивын кисеп үтеп 600 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап бара, аннары Карлы елгасын һәм агач-куаклык массивын кисеп, авыл хуҗалыгы җирләре буенча көньяк-көнбатышка таба 550 м бара, аннары көньяк-көнчыгышка таба 250 м агач-куак массивының көнчыгыш чиге буйлап, 20 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап уза, аннары көньякка таба, сынык сызык ясап, 250 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап, 100 м агач-куак үсемлекләренең көнчыгыш чиге буйлап, 100 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап бара, аннары төньяк-көнбатышка таба 200 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап уза, аннары көньяк-көнбатышка таба 350 м агач-куак массивының көньяк-көнчыгыш чиге буйлап, 100 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап бара, аннары төньяк-көнбатышка таба 50 м агач-куаклык үсемлекләре буенча Карлы елгасына кадәр уза, аннары әлеге елга агымы буенча 1,7 км өскә таба бара, аннан соң төньякка таба 25 м агач-куак массивы буенча уза, аннары көнбатышка таба 50 м агач-куак массивының төньяк-көнбатыш чиге буйлап бара, аннары авыл хуҗалыгы җирләре буйлап төньякка 100 м, көнбатышка 200 м, көньяк-көнбатышка 400 м, көньяк-көнчыгышка 200 м уза, аннары көньякка таба 1 км агач-куаклык массивының көнбатыш чиге буенча сынык сызык ясап бара, аннары төньяк-көнбатышка таба 100 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап уза, аннары көньякка таба 200 м агач-куак массивының көнбатыш чиге буйлап бара, аннары көньяк-көнчыгышка таба 150 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап уза, аннары көньякка таба 100 м агач-куак массивының көнбатыш чиге буйлап бара, аннары төньяк-көнбатышка таба 100 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап, 50 м агач-куак массивының төньяк-көнбатыш чиге буйлап Карлы елгасына кадәр уза, аннары әлеге елга агымы буенча өскә таба 20 м «Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге, Түбән Наратбаш һәм Карлы авыл җирлекләре чикләре тоташкан урында Адав-Толымбай авылыннан 2,0 км төньяк-көнбатышта урнашкан 40 нчы тоташу ноктасына кадәр уза.

«Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге чиге Карлы авыл җирлеге белән чиктәш җирдә 40 нчы тоташу ноктасыннан алып көнбатышка таба 25 м канау буенча, 100 м агач-куак массивының көньяк чиге буенча уза, аннары көньякка таба авыл хуҗалыгы җирләре буйлап 500 м сынык сызык ясап бара, алга таба 2.0 км көньяк-көнбатышка таба Карлы елгасының сул яры буйлап агач-куаклык массивының төньяк-көнбатыш чиге буйлап уза, аннан соң әлеге елганың сул яры буйлап 100 м бара, алга таба әлеге елганың агымы буенча өскә таба 2,0 км үтә, Буа – Адав-

Толымбай – Ивашевка автомобиль юлына һәм Казан – Ульяновск федераль автомобиль юлына бүлеп бирелгән полосаларны кисеп үтеп, Карлы елгасының сул ярыннан 2,9 км бара, аның агымы буенча 100 м өскә үтеп «Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге, Карлы һәм Татар Буасы авыл җирлекләре чикләре тоташкан урында Татар Буасы авылыннан 400 м көнчыгышта Карлы елгасында урнашкан 25 нче тоташу ноктасына кадәр уза.

«Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге чиге Татар Буасы авыл җирлеге белән чиктәш җирдә 25 нче тоташу ноктасыннан алып, сынык сызык ясап, 400 м төньяк-көнбатышка таба Горький тимер юлына бүлеп бирелгән полосаның көнчыгыш чиге буйлап уза, әлеге тимер юлның бүлеп бирелгән полосасын кисеп үтеп, 150 м үтә, аннары авыл хуҗалыгы җирләре буйлап төньякка 50 м, төньяк-көнчыгышка таба, сынык сызык ясап, 200 м бара, 150 м профильле автомобиль юлы буйлап уза, аннары сынык сызык ясап, 100 м төньяк-көнбатышка таба сәнәгать объектының көньяк-көнбатыш чиге буйлап бара, аннары көнбатышка таба 100 м сәнәгать объектының көньяк чиге буйлап уза, аннары көньякка таба 50 м профильле автомобиль юлына бүлеп бирелгән полосаның көнчыгыш чиге буйлап бара, аннары авыл хуҗалыгы җирләре буйлап, профильле автомобиль юлына бүлеп бирелгән полосаны кисеп үтеп, 100 м көнбатышка таба, сынык сызык ясап, 100 м көньякка таба, 100 м көнбатышка таба, 50 м көньякка таба, 50 м көнбатышка таба, 1,0 км төньяк-көнбатышка таба, 350 м көньяк-көнбатышка таба уза, аннары төньяк-көнбатышка таба 700 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап, 400 м карьерның көнчыгыш, төньяк, көнбатыш чикләре буйлап бара, 300 м авыл хуҗалыгы җирләре буйлап «Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге, Татар Буасы һәм Ырынгы авыл җирлекләре чикләре тоташкан урында Чурак авылыннан 1,1 км көньяк-көнчыгышта урнашкан 26 нчы тоташу ноктасына кадәр уза.

«Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге чиге Ырынгы авыл җирлеге белән чиктәш җирдә 26 нчы тоташу ноктасыннан алып 1,7 км төньяк-көнчыгышка таба авыл хуҗалыгы җирләре буйлап уза, урман полосасын кисеп үтеп, көньяк-көнчыгышка таба 25 м Буа - Яльчик автомобиль юлына бүлеп бирелгән полосаның төньяк-көнчыгыш чиге буйлап уза, алга таба 25 м төньяк-көнчыгышка таба авыл хуҗалыгы җирләре буйлап уза, урман полосасын кисеп үтеп, аннары урман полосасының төньяк-көнчыгыш чиге буйлап 250 м төньяк-көнбатышка таба бара, алга таба авыл хуҗалыгы җирләре буйлап 450 м төньяк-көнчыгышка, 200 м көньяк-көнчыгышка, 1,0 км төньяк-көнчыгышка, 800 м көньяк-көнчыгышка, 300 м төньяк-көнчыгышка таба уза, урман полосасын кисеп үтеп, аннары 100 м көнчыгышка урман полосасы буйлап бара, аннары авыл хуҗалыгы җирләре буйлап 950 м төньяк-көнбатышка таба, 500 м көньяк-көнчыгышка таба, Буа – Каратун автомобиль юлын кисеп үтеп, уза, аннары гомуми юнәлештә төньяк-көнчыгышка таба 100 м агач-куак массивының көньяк-көнчыгыш чиге буйлап бара, аннары көньякка таба 3,0 км Горький тимер юлына бүлеп бирелгән полосаның көнбатыш чиге буйлап уза, аннары, Горький тимер юлына бүлеп бирелгән полосаны кисеп үтеп, сынык сызык ясап, 200 м көнчыгышка таба бара, аннары төньякка таба 3,3 км Горький тимер юлының көнчыгыш чиге буйлап 27 нче тоташу ноктасына кадәр уза.

4.9.1 Авыл җирлеге составына керүче торак пунктлар чикләренә кертелә яисә аларның чикләреннән төшереп калдырыла торган җир кишәрлекләре исемлеге, бу җир кишәрлекләрен кертү планлаштырыла торган җирләрнең категорияләрен һәм алардан планлаштырылган файдалану максатларын күрсәтеп

Таблица 40 - Җирлек составына керүче торак пункт чикләренә кертелә торган җир кишәрлекләре исемлеге, бу җир кишәрлекләрен кертү планлаштырыла торган

җирләрнең категорияләрен һәм алардан планлаштырылган файдалану максатларын күрсәтеп

т/б	Кишәрлекнең кадастр номеры	Кертелә/ Чыгарыла	Җирләрнең гамәлдәге категорияс	Җирләрнең планлаштырыла торган категориясе	Планлаштырылган файдалануның максатлары	Мәйданы $м^2$
1.	16:14:080202:375	Кертелә	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	Торак пунктларның җирләре	индивидуальное жилищное строительство	80700
2.	16:14:080202:383	Кертелә	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	Торак пунктларның җирләре	индивидуальное жилищное строительство	23000
3.	16:14:080202:2	Кертелә	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона, иминлек җирләре һәм башка махсус билгеләнештәге җирләр	Торак пунктларның җирләре	индивидуальное жилищное строительство	8460
4.	16:14:080202:377 кишәрлекнең өлеше	Кертелә	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	Торак пунктларның җирләре	индивидуальное жилищное строительство	526000
5.	16:14:080202:378 кишәрлекнең өлеше	Кертелә	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	Торак пунктларның җирләре	җитештерү	267000
6.	16:14:080202:25 кишәрлекнең өлеше	Кертелә	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	Торак пунктларның җирләре	индивидуальное жилищное строительство	25000
7.	16:14:101001:37	Чыгарыла	Торак пунктларның җирләре	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона, иминлек җирләре һәм башка махсус билгеләнештәге җирләр	Юл буе сервисы	2000
8.	16:14:101002:3 кишәрлекнең өлеше	Чыгарыла	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр		автомобиль юлына	3000

4.10 Инженерлык инфраструктурасын үстерү гамәлләре

Су белән тәэмин итү

Фаразланган чорга су куллану күләмен исәпләү өчен бер кешегә уртача тәүлеклек су куллану 31.13330.2012 "Су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар. СНиП 2.04.02-84 актуальләштерелгән редакциясе " бер кешегә тәүлегенә 220 л күләмендә – халык өчен (үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү, канализация, кайнар су белән тәэмин итү белән).

Таблица 41 - Территориядә су куллануның чагыштырма нормалары

№ т/б	Торак йортларны төзекләндерү дәрәҗәсе	$q_ж$, л/тәүлеккә
1	Эчке суүткәргеч, канализация, үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү белән җиһазландырылган биналар	146
2	Урында су җылыткычлары булган йортлар	192
3	Ваннасыз йортлар	96
4	Су бүлү колонкаларыннан су кулланучы йортлар	40

Сәнәгать ихтыяҗларына һәм исәпкә алынмаган чыгымнарга су күләме халык тарафыннан су чыгымының гомуми күләменнән 15%, яшел утыртмаларга су сибүгә – кешегә су чыгымының тәүлегенә 90 л күләмендә билгеләнде.

Таблица 42 - Буа шәһәре халкының исәпләп су куллануы

Кулланучылар исеме	Халык саны, кеше.		Су куллану нормасы, л / тәүлек. кеше.		Халыкның тәүлеклек су чыгымы, м3/тәүлек.	
	1 нче чират	Хисап вакыты	I чират	Хисап вакыты	I чират	Хисап вакыты
Үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин ителешле торак йортлар	21 524	22 693	220	220	4 735	4 992
Сәнәгать ихтыяҗларын да кертеп, исәпкә алынмаган чыгымнар (гомуми су куллануның 15% ы	Х	Х	Х	Х	710	749
Яшел утыртмаларга су сибү (гомуми су куллануның 10% ы)	21 524	22 693	90	90	1 937	2 042
Барлыгы	Х	Х	Х	Х	**7 383**	**7 784**

Су җыюларның факттагы җитештерүчәнлеге тәүлегенә 2900,0 м3 тәшкил итә. Хисап срогына суга исәп-хисап ихтыяҗлары гомуми җитештерүчәнлеге тәүлегенә кимендә 7800,0 м3 булган су алу корылмаларыннан тәэмин ителергә мөмкин.

Гамәлдәге су алу корылмаларының җитештерү куәтләре резервы абонентларга тиешле күләмдә билгеләнгән сыйфатлы су, шулай ук янгын сүндерү һәм су сибү ихтыяҗларына су бирүне тәэмин итү өчен җитәрлек булмаячак.

«2030 елга кадәр перспективага Буа шәһәрен су белән тәэмин итү һәм су чыгару схемасы» нигезендә Генераль план проекты тарафыннан түбәндәге чаралар тәкъдим ителә:

- ГОСТ 18599-01 буенча полиэтилен торбаларга 100% тузган торбаүткәргечләрне этаплап күчерү;
- диспетчерлаштыру һәм автомат идарә итү системасын булдыру;
- су белән тәэмин итү челтәрләренә техник аудит үткәрү;
- суүткәргеч челтәрләре буенча топоосноваларны һәм белешмәләрне торгызу буенча проект-эзләү эшләрен үткәрү;
- яңа су алу корылмалары төзү.

Генераль план проектында 1 нче чиратка һәм исәпләнгән срокка перспективалы торак төзелеше территорияләрендә яңа су челтәрләре төзү, шулай ук социаль объектлар төзү каралган.

Су югалтуларны киметүгә юнәлдерелгән чаралар сыйфатында түбәндәге чаралар тәкъдим ителде:

- су белән тәэмин итү челтәрләренә техник аудит үткәрү;

- иске суүткәргеч челтәрләрен этаплап күчерү.

Киләчәктә торбаүткәргечләрнең Буа шәһәре территориясеннән узу маршрутлары сакланып кала. Яңа торбаүткәргечләр автомобиль юлларының машина йөрү өлешләре буйлап, авария хәлләре килеп чыккан очракта оператив рәвештә барып җитү өчен салына. Челтәрләрне төгәл трассировкалау, территориянең вертикаль планлаштыруын һәм челтәрнең гидравлик режимнарын исәпкә алып, төзелеш участокларын планлаштыру проектларын эшләү стадиясендә башкарылачак.

Янгынга каршы суүткәргеч хуҗалык-эчү белән берләштерелә. Янгын сүндерүне тәэмин итү өчен су чыгымы 8.13130.2020 "Янгыннан саклану системалары. Янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү. Янгын куркынычсызлыгы таләпләре".

Тышкы янгын сүндерүгә су чыгымын исәпләү өчен 10 л / с су чыгымы белән ике янгын кабул ителгән.янгынны сүндерү дәвамлылыгы – 3 сәгать. Югарыда әйтелгәннәрне исәпкә алып, төзелешнең исәпләнгән срогына янгын сүндерүгә кирәкле су чыгымы:

$$\frac{2 \times 10 \times 3 \times 3600}{1000} = 216м^3$$

Янгынга бәйле су күләмен торгызуның максималь вакыты 72 сәгатьтән артмаска тиеш. Авария хәлендәге су запасы 12 сәгать дәвамында авария графигы буенча җитештерү ихтыяҗларын һәм хуҗалык-эчү ихтыяҗларын исәпләнгән чыгымның 70% күләмендә тәэмин итәргә тиеш.

Таблица 43 - Торак пунктларны су белән тәэмин итү системасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			Беренче чират	Хисап вакыты	
Җирле (район) әһәмияттәге чаралар					
1	Су белән тәэмин итү объекты	Перспективалы торак төзелеше өчен яңа су алу корылмалары төзү	+		2030 елга кадәр перспективага Буа шәһәрен су белән тәэмин итү һәм су түгү схемасы
2	Су белән тәэмин итү объекты	Резервуар төзү		+	Буа ш. Көньяк микрорайонының ТПП
3	Су белән тәэмин итү объекты	Суүткәргеч чистарту корылмалары төзү		+	Буа ш. Көньяк микрорайонының ТПП
4	Су белән тәэмин итү объекты	Артезиан скважиналары төзү (2 шт)		+	Буа ш. Көньяк микрорайонының ТПП
5	Су белән тәэмин итү объекты	Перспективалы торак төзелеше территорияләрендә яңа су челтәрләре төзү	+	+	Буа шәһәренең Генераль планы

Су җибәрү

Буа шәһәренең канализация системасын проектлаганда торак биналардан көнкүреш агынты суларын уртача тәүлеклек (ел өчен) исәпләнгән су агызу уртача тәүлеклек (ел өчен) исәпләнгән су куллануга тигез кабул ителә (СП 32.13330.2012 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»).

Таблица 44 - Халык тарафыннан исәп-хисап су агызу

Кулланучылар исеме	Халык саны, кеше.		Су агызу нормасы, л / тәүлек.кеше.		Тәүлеклек чыгым, м3/тәүлек.	
	I чират	**хисап вакыты**	**I чират**	**хисап вакыты**	**I чират**	**хисап вакыты**
Халык	21 524	22 693	220,0	220,0	4 735	4 992
Сәнәгать ихтыяҗларын да кертеп, исәпкә алынмаган чыгымнар (халыкка су түгүнең уртача тәүлеклек күләменнән 15%)	Х	Х	Х	Х	710	749
Барлыгы	**21 524**	**22 693**	**253,0**	**253,0**	**5 446**	**5 741**

СП 32.13330.2018 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар» су куллану нормаларына тигез кабул ителә, янгын запасын торгызуга һәм территориягә су сибүгә тотылган су чыгымнарын исәпкә алмыйча «2030 елга кадәр перспективага Буа шәһәрен су белән тәэмин итү һәм су түгү схемасы» нигезендә үзәкләштерелгән су түгү системасын үстерү принциплары булып түбәндәгеләр тора:

- кулланучыларга (абонентларга)су түгү хезмәтләре күрсәтүнең сыйфатын даими яхшырту;
- капиталь төзелешнең яңа объектларына су түгү хезмәте күрсәтү ихтыяҗын канәгатьләндерү;
- планлаштыру юлы белән су агызу системасын даими камилләштерү;
- техник карарларны һәм чараларны гамәлгә ашыру, тикшерү һәм төзәтү.

Тәкъдим ителә торган канализация схемасы Буа шәһәренең гамәлдәге һәм проектлана торган территориясе территориясен үз эченә ала. Проект белән шәһәрнең үзәк өлешен канализацияләү тәкъдим ителә: аз һәм урта катлы төзелешле торак кварталлар, административ биналар, шулай ук сәнәгать предприятиеләре; проектлана торган торак квартал.

Канализация схемасы буенча Космовский урамындагы үзеннән – үзе агып торган коллектордан агып төшүче суларны КНС-2 насос станциясенә бирүнең төп юнәлеше кабул ителгән. 2 басым коллекторы җитештерүчәнлеге булган КНС – 1дән күп фатирлы кварталлар төзелешеннән агынтылар КНС-2гә килә. Аннары Космовский урамындагы ике басым коллекторы буйлап агынтылар гамәлдәге чистарту корылмаларына юнәлтелә.

Предприятиеләрдән агып төшүче суларны гомуми шәһәр канализация челтәренә җибәрү күздә тотыла. Шикәр заводыннан агып чыккан сулар предприятиенең чистарту корылмаларында локаль чистартуга дучар ителә.

Канализация челтәрен үстерү схемасы белән тәкъдим ителә:

1 чиратка:

- Космовский урамындагы үзйөрешле коллекторны гамәлдәге коллекторга кадәр төзү;
- Вахитов урамында үзйөрешле коллектор төзү;
- Вокзал урамында үзйөрешле коллектор төзү;
- Космовский урамындагы КНС-3 төзелеше.

хисап срогына:

- Кыр урамында үзйөрешле канализация төзү;
- КНС-4, КНС-5 Төзү;
- к. Либкнехт, Жорес урамнары буйлап КНС-5тән КНС-3кә кадәр 2 басым коллекторы төзү.

Исәпләнгән вакытка, җитештерүчәнлекне тәүлегенә 5800 м3 га кадәр арттырып, гамәлдәге чистарту корылмаларын реконструкцияләргә.

Таблица 45 - Су агызу системасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төрләре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			1 нче чират	Хисап вакыты	
1	Су чыгару челтәрләре	Космовский ур., Вахитов ур., Вокзал ур. буенча үзйөрешле коллектор төзү	+		2030 елга кадәр перспективага Буа шәһәрен су белән тәэмин итү һәм су түгү схемасы
2	Су чыгару челтәрләре	Кыр ур. Үзагышлы канализация төзү		+	
3	Су агызу объекты	КНС-4, КНС-5 төзелеше		+	
4	Су агызу объекты	К. Либкнехт, Жорес урамнары буйлап уза торган КНС-5тән КНС-3кә кадәр 2 басым коллекторын төзү		+	

Газ белән тәэмин итү

Барлык категория кулланучылар буенча 1 нче чиратка максималь-сәгатьлек газ чыгымы 25051,11 м3/сәг тәшкил итәчәк.

Генераль план проекты барлык газлаштырыла торган объектларны тотрыклы газ белән тәэмин итәргә мөмкинлек бирә торган газүткәргечләрнең гамәлдәге системасыннан исәпләнгән срокка максималь файдалануны күздә тота.

Югары басымлы газны бүлү системасының үткәрү сәләте буенча диаметрлары җитәрлек булмаган газүткәргечләр челтәре бар, шуңа бәйле рәвештә:

- 1 нче вариант-АГРСның куәтен арттыру (әгәр ул җитәрлек булмаса) һәм агрстан соң гамәлдәге югары басымлы газүткәргечләрне реконструкцияләү турында Карар кабул итү;
- 2 нче вариант-газ белән тәэмин итүнең яңа чыганакларын төзүне оештыру турында Карар кабул итү.

Буа шәһәренең барлык газлаштырыла торган объектларын тотрыклы газ белән тәэмин итү өчен Генераль план проекты проектлана торган кварталларның торак-коммуналь секторын газ белән тәэмин итү өчен исәпләнгән срокка шкаф тибындагы газ көйләгеч пунктлар урнаштыруны тәкъдим итә.

Буа шәһәрендә газны бүлү системасы (басым буенча) өч баскычлы булып саклана, кулланучыларга газ өч басымлы – югары Р < 6 кгс/см2 , урта Р < 3 кгс/см2 һәм Түбән газүткәргечләр аша бирелә.

Газ белән тәэмин итү системасына керә торган төрле басымдагы газүткәргечләр арасында элемтә ГРП, шкаф тибындагы газ көйләгеч пунктлар аша гамәлгә ашырыла (ШРП).

Торак-коммуналь секторны газ белән тәэмин итү шкаф тибындагы ГРПдан соң түбән басымлы газүткәргечләр системасыннан күздә тотыла.

Торак-коммуналь секторны төзекләндерү дәрәҗәсен исәпкә алып, исәпләнгән вакытка газның исәпләнгән сәгатьлек чыгымнары 6191,56 мз/сәг тәшкил итәчәк.

Җитештерүчәнлек буенча шкаф тибындагы ГРП газ көйләгеч пунктларның гамәлдә булган зонасында торак-коммуналь секторны тотрыклы газ белән тәэмин итәчәк, ә беренче чиратта исәпләнгән срокка территорияләрне үзләштерүнең яңа зоналарында шкаф тибындагы ГРП урнаштыру тәкъдим ителә.

Проектлана торган Р<6 кгс/см2 югары басымлы газүткәргечләрне яшел зонада җир асты вариантында салырга тәкъдим ителә.

Газүткәргечләр салу өчен ГОСТ 10704-91, 10705-80*, гр буенча электр белән эретеп ябыштырылган корыч торбалар кабул итәргә тәкъдим ителә. В.

Хисап срогына перспективалы файдалану территорияләре вариантында яңа территорияләрне үзләштерү исәбенә секцион төзелеш мәйданнарын арттыру күздә тотыла, бу исә халыкның коммуналь-көнкүреш ихтыяҗларына газ һәм индивидуаль җылылык чыганакларыннан җылыту чыгымнарын арттыруга китерә.

Буа шәһәренең Көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты белән газны киметү пунктын төзү тәкъдим ителә.

Таблица 46 - Газ белән тәэмин итү системасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			1 нче чират	Хисап вакыты	
1	Газ белән тәэмин итү объекты	Шкаф тибындагы газ көйләгеч пунктлар урнаштыру(ШРП)		+	Буа шәһәренең Генераль планы
2	Газ белән тәэмин итү объекты	Газны редукцияләү пунктын төзү		+	Буа ш. Көньяк микрорайонының ТПП

Җылылык белән тәэмин итү

Генераль план проектын үстерү сроклары буенча үсә барган җылылык йөкләнешен каплау 1 нче чиратка индивидуаль торак, азкатлы, иҗтимагый-коммуналь һәм административ кварталлар төзелешен җылылык белән тәэмин итү һәм исәпләнгән срок түбәндәгечә тәкъдим ителә::
- индивидуаль торак төзелешен заманча торыштагы кебек калдырырга (көнкүреш казаннарыннан җылыту) яки ике контурлы казаннардан;
- аз катлы, уртача катлы торак йортларны җылыту буенча (үзәкләштерелгән җылылык чыганакларыннан)хәзерге торышта калдырырга;
- иҗтимагый-коммуналь һәм административ зоналарны хәзерге кебек калдырырга (үзәкләштерелгән җылылык чыганакларыннан һәм автоном җылылык чыганакларыннан җылыту).

Генераль план проектын үстерү сроклары буенча үсә барган җылылык йөкләнешен каплау 1 нче чиратка индивидуаль торак, азкатлы, иҗтимагый-коммуналь һәм административ кварталлар төзелешен җылылык белән тәэмин итү һәм исәпләнгән срок түбәндәгечә тәкъдим ителә:
- индивидуаль торак төзелешен заманча торыштагы кебек калдырырга (көнкүреш казаннарыннан җылыту) яки ике контурлы казаннардан;
- аз катлы, уртача катлы торак йортларны җылыту буенча (үзәкләштерелгән җылылык чыганакларыннан)хәзерге торышта калдырырга;
- иҗтимагый-коммуналь һәм административ зоналарны хәзерге кебек калдырырга (үзәкләштерелгән җылылык чыганакларыннан һәм автоном җылылык чыганакларыннан җылыту).

“Буа җылылык челтәрләре предприятиесе” АҖ киләчәктә котельныйларның куәтен арттыруны планлаштырмый, физик яктан искергән ВВГКТ маркалы казаннарны заманчарак казаннарга алыштыру сәбәпле, 2 нче номерлы котельныйны реконструкцияләү таләп ителә.

Перспективалы аз катлы торак кварталларын үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү төзелешнең 1 нче чиратына планлаштырыла.

Перспективалы социаль инфраструктура объектларының җылылык йөкләнешен каплау автоном җылылык чыганакларыннан гамәлгә ашырылачак.

Генераль план проекты буенча каналларда салынган җир асты җылылык челтәрләрен (алар тузганлыктан) каналсыз җәюгә алмаштырырга тәкъдим ителә: җылытуга - полиэтилен

тышчалы пенополиуретаннан изоляциядә; кайнар су белән тәэмин итүгә - полиэтилен тышчалы пенополиуретаннан изоляциядә.

Предприятиеләрнең перспективалы үсеше буенча мәгълүматлар булмау сәбәпле, аларның үз җылылык чыганакларын – 200 КВт кадәр автоном котельныйларны саклап калу тәкъдим ителә.

Үзәкләштерелгән һәм үзәкләштерелмәгән барлык җылылык чыганаклары өчен төп ягулык төре итеп табигый газ кабул итү тәкъдим ителә.

Таблица 47 - Җылылык белән тәэмин итү системасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			1 чират	Хисап вакыты	
1	Җылылык белән тәэмин итү объекты	Җылылык энергиясе чыганагын төзү		+	Буа ш. Көньяк микрорайонының ТПП

Электр белән тәэмин итү

Генераль план проектының исәпләнгән срогына Буа шәһәре территориясендә сәнәгать секторы өчен трансформатор куәтләре резервы бар, шуңа күрә яңа трансформатор подстанцияләрен сафка бастыру таләп ителми.

Социаль-көнкүреш өлкәсе объектлары өчен трансформатор подстанцияләренең куәтләре резервы бар. Социаль объектларны, торак йортларны перспективалы төзегәндә яңа трансформатор подстанцияләрен (яңа төзелә торган территорияләр өчен) гамәлгә кертү таләп ителәчәк.

Электр энергиясен куллануның үсеше коммуналь-көнкүреш секторының йөкләнешен арттыру хисабына башкарыла. Күпчелек 10/0 кВ трансформатор подстанцияләренең куәтләре тулысынча файдаланылмый,шуңа күрә куәтләр артык.

Фараз чорына электр йөкләнешен исәпләү

Торак бинаны файдалануга тапшыруга китерелгән ркв (кВт) фатирларының исәп-хисап электр йөкләнеше түбәндәге формула буенча билгеләнә:

$$Ркв = Ркв. уд. \times n$$

монда: Ркв.уд. - фатирларның (биналарның) электр кабул итүчеләренең чагыштырма исәп-хисап электр йөкләнеше, кВт/фатир;

n – фатир саны.

Таблица 48 -Күпфатирлы һәм индивидуаль торак төзелешенең исәп-хисап электр йөкләнешләре

№	Күрсәткеч аталышы	Фатирлар саны, бер.	Электр йөкләнешләре, кВт
1	Аз катлы торак төзелеше	3985	3188
2	Уртача катлы торак төзелеше	992	597
3	Индивидуаль торак төзелеше	5375	16125

Буа шәһәрендә төзелешнең 1 нче чиратына һәм исәпләү срогына электр энергиясен кулланунын якынча күләмнәрен исәпләү өчен 2.4.4 РД 34.20.185-94. таблицасында китерелгән күрсәткечләр файдаланылды.

Таблица 49 – Елына электр энергиясен кулланунын якынча күләме төзелешнең 1 нче чиратына һәм исәпләнгән срокка

№	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге	1 чират	Хисапланган вакыт
1	Халык	тыс. чел.	21,5	22,7
2	Еллык электр куллану	млн. кВт·ч	29,3	30,9

Күрсәтелгән күрсәткечләр торак һәм җәмәгать биналарында, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләрендә, тышкы яктырту, су, канализация һәм җылылык белән тәэмин итү системаларында электр куллануны күздә тота.

Генераль план проекты белән яңа торак төзелешләр районнарында да перспективалы социаль һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары өчен яңа трансформатор подстанцияләр төзү исәпләнгән срокка тәкъдим ителә.

«Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы» нигезендә Генераль план проекты белән исәпләнгән срокка «Студенц – Буа» 110 кВ ВЛ реконструкциясе, «Буа» 110/35/10 кВ ПС реконструкциясе, Буа шәһәренең Көньяк микрорайоны территориясендә 5 10 кВ электр подстанциясе төзү тәкъдим ителә.

Таблица 50 - Энергия белән тәэмин итү системасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чараның төре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			Беренче чираты	Хисап вакыты	
1	Электр белән тәэмин итү челтәрләре	Реконструкция ВЛ 110 кВ «Студенец – Буинск»		+	Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы
2	Электр белән тәэмин итү объекты	Реконструкция ПС 110/35/10 кВ «Буинск»		+	
3	Электр белән тәэмин итү объекты	110 кВ электр подстанциясе төзелеше (5 объект)		+	Буа ш. Көньяк микрорайоны территориясе

Элемтә, телекоммуникацияләр

Элемтә хезмәтләрен үстерү Буа шәһәрендә мәгълүмат җәмгыяте төзү һәм аны федераль мәгълүмат җәмгыятенә интеграцияләү өчен шартлар тудыруны күздә тота.

Буа муниципаль районы территориясендә телекоммуникация хезмәтләрен күрсәтүче төп операторлар булып «Таттелеком» ГАЖ, Ростелеком, Билайн, Мегафон, МТС тора.

Җепселле-оптик элемтә линияләрен төзү (ВОЛС) Буа шәһәре халкын сыйфатлы хезмәтләр белән тәэмин итү максатларында компаниянең стратегик бурычларының берсе булып тора.

«Таттелеком» ГАЖ компаниясе яңа ВОЛСлар салуны планлаштыра, аны төзелешнең 1 нче чиратына тәмамларга ниятлиләр.

«2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына Буа муниципаль районын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе» нигезендә мәгълүмат-коммуникация технологияләрен гамәлгә ашыру буенча төп гамәлләр булачак:

- шәһәр телекоммуникация инфраструктурасын үстерү һәм халыкның заманча мәгълүмат-коммуникация хезмәтләреннән файдалана алуын тәэмин итү;
- Буа шәһәре халкының мәгълүмат технологияләрен белү күнекмәләрен алу мөмкинлеген тәэмин итү һәм компьютер белеме дәрәҗәсен күтәрү;
- Интернет челтәре аша Буа муниципаль районы хакимияте органнары эшчәнлеге турында мәгълүматның тулысынча ачылуын тәэмин итү (Статусы закон нигезендә беркетелгән мәгълүматтан тыш), гражданнарның кабул ителә торган карарларны формалаштыруда һәм экспертизалауда дистанцион катнашу мөмкинлеген тәэмин итү;
- шәһәрнең сәламәтлек саклау системасында мәгълүмат-коммуникация технологияләрен куллану дәрәҗәсен арттыру;

мәдәният, мәдәният һәм гуманитар агарту өлкәсендә мәгълүмат-коммуникация технологияләрен кертү;

- муниципаль хезмәтләрне электрон рәвештә күрсәтүгә (функцияләрне гамәлгә ашыруга) күчүне гамәлгә ашыру һәм җирле үзидарә системалары эшчәнлегенең нәтиҗәлелеген арттыру өчен Буа муниципаль районында электрон Администрация архитектурасын булдыру һәм үстерү;
-төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык өлкәсен мәгълүматлаштыру;
- Интернетка һәм башка мәгълүмат ресурсларына керүнең барлык төр мәгълүмат-коммуникация челтәрләрен үстерү.

Кабул ителгән гамәлләр һәм чаралар гражданнарның тормыш сыйфатын күтәрүне, җәмгыять тормышының икътисадый, социаль-сәяси, мәдәни һәм рухи өлкәләрен үстерүне, мәгълүмат-коммуникация технологияләрен куллану нигезендә дәүләт идарәсе системасын камилләштерүне тәэмин итәргә тиеш.

Буа шәһәрен радиофикацияләү өчен 65,8 7 74 МГц ешлык диапазонында дүрт фиксацияләнгән ешлыкта радиотапшыруларның монофоник программаларын кабул итү өчен билгеләнгән индивидуаль радиотапшыру УКВ–кабул иткечләрен кулланырга тәкъдим ителә. Әлеге кабул итүчеләрне куллану кабул итүнең үткәргечле радио челтәрләренең торышына бәйлелеген юкка чыгара.

Телевидениене, телетрансляция чараларының өр-яңа, заманча җиһазларын урнаштыру һәм цифрлы форматка күчерү перспективасы белән, эксплуатацияләнә торган телетапшыру үзәгеннән саклап калырга тәкъдим ителә.

Халыкның үткәргечле элемтә хезмәтләренә ихтыяҗын исәпләү

Телефон тыгызлыгы нормасы-торак секторны 100% ка телефонлаштыру,1000 кешегә 4 телефон-автомат һәм предприятиеләр һәм учреждениеләр өчен торак фонды номерлары саныннан 7% телефон номерлары.

Телефон номерларына ихтыяҗны исәпләү:

1. Торак фондының телефон номерларының санын билгеләү.

Башкарылган исәпләүләр нигезендә Буа шәһәренең халык саны исәпләнгән срокка 22693 кеше тәшкил итәчәк. Гаиләнең уртача зурлыгын (2,7 кеше) исәпкә алып, Буа шәһәрендә

йорт хуҗалыклары саны 8405 берәмлекне тәшкил итәргә мөмкин. шулай итеп, торак секторының телефон номерлары саны да 8405 берәмлеккә тигез булачак.:

22693 : 2,7 = 8405 - торак секторының телефон номерлары, бер.,

монда:

22693 – хисап срогына халыкның фаразланган саны, кеше.;

2,7 –гаиләнең уртача зурлыгы, кеше.

1. Предприятие һәм учреждениеләрнең телефон номерлары саны (халыкның телефон номерлары санынннан 7%):

8405 * 0,07 = 588 – предприятиеләр һәм учреждениеләр өчен телефон номерлары, бер.

2. Телефон-автоматлар саны:

8405 : 1000 * 4 ≈ 34 – телефон-автоматларга ихтыяҗ.

3. Телефон номерларының гомуми саны:

8405+588+34= 9027 бер.

Телефон элемтәсе системасын үстерү өчен Генераль план проектында исәпләнгән срокка Буа шәһәре халкын һәм предприятиеләрен чыбыклы телефон элемтәсе белән тәэмин итү (кимендә 9027 телефон номеры), шул исәптән 34 данә таксофон урнаштыру каралган.

Буа шәһәрендә элемтә хезмәтләре тармакның телекоммуникация системасы үсеш алган саен үсәчәк.

4.11 Территориянең инженерлык әзерлеген үстерү чаралары

Буа шәһәре территориясен төзекләндерү чаралары, Генераль планда кабул ителгән шәһәр территориясен функциональ зоналаштыруны һәм планлаштыруны оештыруны исәпкә алып, үзләштерелә торган территориянең инженер – геологик шартларына туры китереп эшләнгән.

Бүлектә территорияләрдән оптималь файдалану һәм шәһәр территориясен төзекләндерү дәрәҗәсен арттыру буенча түбәндәге инженерлык чаралары кабул ителде:

- өске агымны оештыру һәм грунт сулары дәрәҗәсен киметү буенча;
- Буа шәһәрен су белән тәэмин итү буенча;
- карьераны төзекләндерү;
- территорияне су басудан саклау һәм пляж зонасын оештыру буенча.

4.11.1 Өске агымны оештыру гамәлләре

Буа шәһәре территориясендә су агызу челтәре оештырылмаган.

Оешкан агым булмаганда, өске сулар Түбән, агып чыкмый торган урыннарны су баса, сазлыклар һәм сазлыклар барлыкка китерә. Артык дымлылык грунтларның күтәрү сәләтен киметә, бу исә биналар һәм корылмалар төзүне катлауландыра. Оештырылмаган су агымы подвал биналарын су басуга, урамнарны су басуга һәм җәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте бозылуга китерә.

Проектта файдаланыла торган территориянең рельефын һәм билгеләнешен исәпкә алып, ачык һәм ябык система элементларын да кертеп, шәһәрнең бөтен территориясе буенча җир өсте суларын оешкан төстә агызуның катнаш системасы тәкъдим ителә.

Шәһәрнең су агымы челтәрен проектлауның әлеге стадиясендә су агымы бассейны, су җыючы төп коллекторларның трассалары һәм аларны чыгару урыннары билгеләнде.

Территориянең рельефы төньяктан көньяк-көнчыгышка таба Карлы елгасы тугаена таба акрынлап түбәнәя, аның өслеге 0,4% -13,4% ка авыша. Индивидуаль төзелеш һәм яшел зона территориясеннән яңгыр һәм кар суларын оешкан су агызуның ачык системасы белән, секцион

төзелеш һәм сәнәгать зонасы территориясеннән су агызу тирәнлеге грунтның туңу тирәнлегеннән кимендә 1,8 - 2,0 м булган ябык система белән агызу планлаштырыла.

Урам киселешләрендә һәм кварталларга керү юлларында күчеш күперләре салына яки су үткәргеч торбалар салына.

Секцион төзелеш территориясеннән яңгыр һәм кар суларын агызып җибәрүне ябык су агымнары челтәре белән башкарырга тәкъдим ителә. Проектлана торган ябык су агынтыларының планлы урнашуы буй буенча авышлык 0,004 - 150 м, ә 0,005 һәм аннан да күбрәк авышлыкларда 300 м дан артыграк булырга тиеш дигән шарт белән кабул ителә (СНиП 2.07.01 - 89*).

Җир өсте суларын агызуны тәэмин итә торган бассейннарның төп коллекторлары Ефремов, Р. Люксембург һәм Космовский урамнары буйлап билгеләнгән, анда ябык типтагы үзеннән-үзе агып торган яңгыр канализациясе челтәре уза, соңыннан ул су җыю резервуары аша шәһәр тирәсендәге күлләргә һәм Карлы елгасына агызыла.

Ачык су агымы челтәрен утар төзелешле районнарда шәһәр урамнары буйлап салу, аннан соң су агымын ябык типтагы яңгыр канализациясенә яисә су җыю резервуары аша Карлы елгасына, Каилка елгасына яисә шәһәр чигеннән түбән рельеф урыннарына агызу тәкъдим ителә.

Тәкъдим ителә торган ачык су агымы челтәренең гомуми озынлыгы исәпләнгән срокка – 49300 м, шул исәптән I чиратта - 11250 м тәшкил итә.

Тәкъдим ителә торган ябык су агымы челтәренең гомуми озынлыгы - 37200 м, шул исәптән I чиратта - 3300 М.

Сулыкларны саклауга карата таләпләр артуга бәйле рәвештә проектта селитеб территорияләр өчен еллык агымның кимендә 70% поверх һәм сәнәгать предприятиеләре мәйданчыклары өчен агымның барлык күләмен, аларның территорияләрендә локаль чистарту корылмаларын мәҗбүри урнаштырып, чистарту схемасы тәкъдим ителә.

Яңгыр агымында үлчәүле матдәләр концентрациясенең үзгәрүе яңгыр яву процессында үзгәрә. Агымның беренче минутларында үлчәүле матдәләрнең концентрациясе яңгыр азагындагыга караганда 10-20 тапкырга югарырак булуы ачыкланган.

Проект буенча су агымының тамагы участокларында калкып чыга торган нефть продуктларын җыю өчен рәшәткәләр һәм җайланмалар белән җиһазландырылган сусаклагыч – резервуарларда яңгыр суларының аеруча пычранган беренче порцияләрен чистарту күздә тотыла. Су җыю урыны – резервуар каршында бүлүче кое ясала, ул агынтының беренче, аеруча пычранган өлешләрен чистарту өчен резервуарга, ә аннан соңгы, шартлы рәвештә чиста өлешен су кабул итүчегә җибәрә. Яңгыр агымының беренче порцияләре су җыю резервуарына яңгыр башланган вакытта агым бассейнының иң ерактагы өлешләрендә төшкән су исәп-хисап ясмыгына агып төшкәч, ягъни агым максималь чыгымга ирешкән вакытта керми.

Һәр су җыю резервуарның сыйдырышлылыгы якынча 2000 – 4000 $м^3$ чикләрендә тирбәлә. 11 данә резервуар- су җыю урыны планлаштырыла, аларның һәрберсенең сыйдырышлылыгы 2000 $м^3$ тәшкил итәчәк. Проектлауның алдагы стадияләрендә су агымнары тамагы участокларындагы су җыю резервуарларының сыйдырышлылыгы төгәлләштерелергә тиеш.

Шәһәр территориясен төзекләндерүгә шикәр заводы эшчәнлеге зур йогынты ясый. Производство процессының аерылгысыз өлеше булган, шәһәрнең төньяк өлешендә урнашкан һәм шактый зур мәйданны биләгән гамәлдәге су җыю резервуарлары Ефремов, Космовский, Өрәнге, Шафранов һәм Төзелеш урамнары чикләрендәге торак төзелеше территориясендәге грунт суларының дәрәҗәсен күтәрә, подвалларга төшә.

Югарыда аталган участокта грунт суларының югары торуын исәпкә алып, шәһәр территориясен киптерү вертикаль планировкалы комплекста дренаж системалары кору, өске агымны оештыру һәм территорияне төзекләндерү юлы белән билгеләнә. Проектта системалы дренаж тәкъдим ителә, ул җир асты сулары горизонты югары булган чагыштырмача зур территорияләрне киптерү өчен каралган. Дренаж системасы аерым дренаж киптергечләрдән һәм

җыелган чиста дренаж суларын яңгыр канализациясенә һәм Карлы елгасына агыза торган коллектордан тора.

Дренаж торбалары 0,003 авышлык һәм 0,5 м тирәнлектә киптерү билгесеннән түбәнрәк урнаштырыла.

Дренажлана торган мәйданнарның зурлыгын детальле гидрогеологик эзләнүләр уздырганнан соң проектлауның алдагы стадияләрендә төгәлләштерү таләп ителә.

4.11.2 Су сибү гамәлләре

Шәһәр территориясен су белән тәэмин итү шәһәр эчендә ага торган елгалардан файдалану хисабына башкарыла.

Район чикләрендә Зөя елгасының Буа шәһәреннән 5 км төньяк-көнчыгыштарак коя торган иң эре кушылдыгы булып Карлы елгасы санала. Елганың юлы бик нык бормалы, шуңа күрә кайбер участокларда аны турайтырга туры килә.

Карлы елгасының урта агымында киңлеге 10 метрдан 25 метрга кадәр, елга санитария-гигиена таләпләренә җавап бирми һәм суда мәдәни-массакүләм ял итүне тәэмин итә алмый.

Исәпләнгән срокка Генераль план проектының чараларыннан берсе булып Кече Яр буе тыкырыгыннан көнчыгыштарак участокта, шулай ук шәһәрнең көньяк чиге буйлап участокта Карл елгасы үзәнен турайту һәм тирәнәйтү тора.

Юылудан һәм җимерелүдән саклану өчен яр полосасының янәшәдәге участокларын төзекләндерү кирәклеге туа.

Елганың юлын турайту, проектлау чикләрендә ярларны тирәнәйтү, чистарту һәм ныгыту буенча якынча күләмдә җир эшләре 3,6 км участокта планлаштырыла.

Гамәлдәге яр сөзәклекләрен ныгыту эшләре туфрак эрозиясен булдырмау өчен үләннәр

4.11.3 Карьерны төзекләндерү чаралары

Кеше эшчәнлеге белән бәйле тискәре физик-геологик процессларга Буа шәһәренең көнчыгыш өлешендә Жорес һәм Ипподром урамнары тирәсендә урнашкан ташландык карьерны кертергә мөмкин.

Бозылган җирләрне торгызу, кагыйдә буларак, ике этапта башкарыла: техник һәм биологик.

Гамәлдәге карьер территориясеннән алга таба файдалануны исәпкә алып, бары тик техник торгызу методы белән генә чикләнергә мөмкин, ә нәкъ менә эшкәртелгән пространствоны планлаштыру, карьер бортларының авышлыкларын формалаштыру, автомобиль юлларын төзү эшләрен башкарырга кирәк.

Карьер территориясеннән файдаланганда рельеф, геология, туфрак, климат, үсемлекләр, гидрология кебек табигый факторларны исәпкә алырга кирәк. Бу вакытта инженер - геологик һәм гидрологик шартларга, эшкәртелгән өслекне тәшкил итүче токымнарның составына һәм үзлекләренә аерым игътибар бирү тәкъдим ителә. Моннан тыш, икътисадый - географик, хуҗалык, социаль-икътисадый һәм санитария - гигиена шартлары, төзелеш эшләренең технологиясе һәм комплекслы механизациясе, объектны төзү сроклары, икътисадый максатчанлык һәм рекультивацияләүнең социаль эффекты исәпкә алына.

Рекультивацияләүнең техник этабына чыгымнарны билгеләгәндә түбәндәге эш төрләренә чыгымнарны исәпкә алырга тәкъдим ителә:

- карьер өслеген планлаштыру (тигезләү), карьер бортларының калкулыкларын ясау һәм террасалау;
- утырыштан соңгы күренешләрне бетерү;
- рекультивацияләнә торган җир кишәрлекләренә керү һәм юллар төзү, бозылган җирләрнең характерына һәм рекультивацияләнгән кишәрлекләрдән максатчан файдалануга бәйле рәвештә җирләрне рекультивацияләү проектында каралган башка эшләр.

4.11.4 Территорияне су басудан яклау гамәлләре

Буа шәһәре территориясендә язгы ташу куркынычы юк. Шуңа да карамастан, су басулар вакытында Карлы елгасының тугай өлешен 78,00 м тамгасына кадәр су баса.

Казан-Ульяновск әйләнгеч юлы шәһәр территориясен су басудан саклау дамбасы булып тора.

Исәпләнгән срокка сезонлы су басуга каршы көрәш чараларының берсе булып Карлы елгасының юлын турайту һәм төбен тирәнәйтү торачак.

Шәһәрнең көньяк-көнчыгыш өлешендә яңа төзелә торган территорияне су басудан саклау өчен сулык яры буйлап җир дамбасы кору һәм яр буе зонасын су басу билгесенә кадәр өлешчә күмү зарур. Дамбаның өске тамгасы 78,5 м. Елга ягына планлаштырылган сөзәклекләр тимер-бетон плитәләр белән ныгытыла. Дамбаның өске ягында елга ягыннан киңлеге 1 м булган тротуар, дамбага һәм сөзәклекләргә хезмәт күрсәтү өчен киңлеге 3,5 м булган асфальт түшәлгән юл өлеше, 1 м киңлектәге грунт түшәлгән һәм вак ташлы юл кырые һәм үлән һәм куаклар утырту белән ныгытылган сөзәклек ясала. Дамбаның гомуми озынлыгы якынча 2,7 км.

Бөтен дамба буйлап якынча 5 м тирәнлектә, 45 градуска авышлык белән, 1,8 м су җыю канавы ясарга кирәк. Канау авышлыклары таш сызымы белән ныгытыла, төбе асфальт катнашмасы белән каплана. Җыелган саен канаудан су насослар ярдәмендә суырып алына һәм торбалар буенча яңадан елгага чыгарыла. Насосның куәтен һәм су үткәргеч торбаларның диаметрын исәпләү проектлауның алдагы стадияләрендә башкарыла.

Ел саен канау төбен су басудан чистартырга кирәк. Шул ук вакытта яр буйларына вертикаль планировка ясала, җыеннар ясала. Карлы елгасының яр буйлары үлән чәчү белән ныгытылырга тиеш.

Карлы елгасының уң ярында елганың үзәнен шәһәрнең көньяк чиге буйлап турайткан урында агроурманмелиорация чаралары тәкъдим ителә, аларга елга бассейнында урман саклау полосалары утырту, яр буе су саклау полосаларын саклап калу керә. Урман утыртмаларының тамыр системасы дымны тоткарлый һәм территорияне су басу процессын минимумга кадәр киметә.

Ярларны ныгыту буенча конструктив карарлар яр буе полосасын эшкәртү процессларын, боз режимын һәм елгадагы агым тизлеген күзәткәннән соң бирелергә мөмкин.

Генераль планның исәпләнгән срогына шәһәрнең көньяк-көнчыгыш өлешендә 0,35 га мәйданлы шәһәр пляж зонасын оештыру каралган, ул Карлы елгасы үзәненең туры кишәрлегенең проектлаштырыла торган яр буе полосасында гамәлгә ашырыла.

Пляжны төзекләндерү чаралары составына яр буйларын һәм пляж янындагы акваторияне үсемлекләрдән чистарту керә.

Пляжны оештырганда пляжның бөтен территориясендә вертикаль планлаштыру һәм ком өю эшләрен башкарырга кирәк.

Таблица 51 - Инженерлык яклау чаралары исемлеге

№ т/б	Эшләр исеме	Үлчәү берәмлеге	Саны	
			I чират	Хисап вакыты
1	2	3	4	5
1.	Грунт сулары дәрәҗәсен киметү гамәлләре			
	а)ачык типтагы су агымы челтәрен төзү	км	1,5	4,7
	б) ябык типтагы су агымы челтәрен төзү	км	0,35	3,5
	в) территорияне ачык челтәр белән дренажлау	га	0,82	0,82
	2-3 м киптерү нормасын тәэмин итү	данә.	3	11
2.	Буа ш. территориясен су белән тәэмин итү гамәлләре			
	а) Карлы елгасы үзәнен турайту	км	-	3,6
3.	Яр буен төзү (пляж оештыру)			
	а) сөзәклекне үсемлекләр сибеп ныгыту туфрак, агач утырту, куаклар һәм агачлар утырту	га	0,95	0,95

№ т/б	Эшләр исеме	Үлчәү берәмлеге	Саны	
			I чират	Хисап вакыты
1	2	3	4	5
	в) сөзәклекне бетон плитәләр белән ныгыту	$м^3$	1890	1890
	г) асфальт җәю	100 $м^2$	121,50	121,50
	г) пляж төзелеше (ком юу, чистарту һәм пляж полосасының планировкасы)	га	-	0,35

4.12 Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге

Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү хәтәрлеге факторларын, аларга хәрби, биологик-социаль характердагы гадәттән тыш хәлләр куркынычы факторларының һәм башка куркынычларның йогынтысын исәпкә алып анализлау

"Техник җайга салу турында" 27.12.02 елгы 184-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә куркынычсызлык критерие булып хәтәрлек дәрәҗәсе тора. "Техник җайга салу турында" гы Закон куркынычсызлык терминына түбәндәге төшенчәне бирә: "Продукциянең, җитештерү, эксплуатацияләү, саклау, ташу, сату һәм утильләштерү процессларының иминлеге (алга таба- иминлек) - гражданнарның гомеренә яисә сәламәтлегенә, физик яисә юридик затларның мөлкәтенә, дәүләт яисә муниципаль мөлкәткә, әйләнә-тирә мохиткә, хайваннар һәм үсемлекләр гомеренә яисә сәламәтлегенә зыян китерүгә бәйле ярамый торган хәтәрлек булмаган торыш".

Россия гадәттән тыш хәлләр министрының беренче урынбасары тарафыннан расланган 2008елның 09 гыйнварындагы №1-4-60-9 номерлы “Техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр, шул исәптән Россия Федерациясенең бик мөһим объектларын эксплуатацияләгәндә дә, хәтәрлекләрен бәяләү буенча белешмәләр" нигезендә түбәндәге төп төшенчәләр кулланыла:

Хәтәрлек – мөмкин булган куркынычлык чарасының һәм аны гамәлгә ашыру нәтиҗәләре күләменең микъдари характеристикасы.

Гадәттән тыш хәл хәтәрлеге – халыкның гомеренә, сәламәтлегенә һәм мөлкәтенә, икътисад объектларына һәм әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыра торган тискәре нәтиҗәләр белән гадәттән тыш хәл барлыкка килүнең потенциаль мөмкинлеге.

Индивидуаль хәтәрлек – пространствоның тикшерелә торган ноктасында тикшерелә торган куркынычлык факторларының бөтен җыелмасы тәэсире нәтиҗәсендә аерым кешенең зарарлану ешлыгы.

Социаль хәтәрлек – билгеле бер куркыныч факторларны гамәлгә ашыру ешлыгы һәм кешеләрнең сәламәтлеге өчен нәтиҗәләр күләме (һәлак булучылар яки зыян күрүчеләр саны) арасында бәйлелек, шулай аталган F/N-диаграммалар яки социаль хәтәрлек кәкреләре.

Икътисадый хәтәрлек – әлеге кулланмада билгеле бер куркыныч факторларны тормышка ашыру ешлыгы һәм матди зыян күләме арасындагы бәйлелек аңлашыла, F/G-диаграммалар яки икътисадый хәтәрлек кәкреләре.

Риск коллективный – билгеле бер вакыт аралыгында куркыныч факторларын гамәлгә ашыру нәтиҗәсендә һәлак булучыларның яки зыян күрүчеләрнең көтелгән саны.

Матди хәтәрлек – әлеге кулланмада билгеле бер вакыт аралыгында куркыныч факторларны гамәлгә ашыру нәтиҗәсендә көтелгән матди югалтулар аңлашыла.

Иң чик мөмкин булган хәтәрлек – мөмкин булган куркынычның югары чиген билгели торган хәвеф-хәтәрнең норматив дәрәҗәсе.

Кабул ителми торган хәтәрлек (ярамый)– дәрәҗәсе куркынычның рөхсәт ителгән иң чик дәрәҗәсеннән артып киткән куркыныч.

Мөмкин булган хәтәрлек – дәрәҗәсе мөмкин булган хәтәрлекнең иң чик дәрәҗәсеннән түбәнрәк булган хәтәрлек. Рөхсәт ителгән куркыныч өч категориягә бүленә: югары, шартлы рәвештә кабул ителә торган һәм кабул ителә торган хәтәрлек.

Югары хәтәрлек – дәрәҗәсе мөмкин булган чиккә якын булган хәтәрлекне киметү һәм контрольдә тоту чаралары таләп ителә.

Шартлы рәвештә кабул ителә торган хәтәрлек– социаль, икътисадый һәм экологик күзлектән караганда акланган хәвеф-хәтәр, әмма аны алга таба киметү һәм контрольдә тоту буенча чаралар тәкъдим ителә.

Кабул ителә торган хәтәрлек – социаль, икътисадый һәм экологик яктан һичшиксез акланган яки аз хәтәрлек.

Куркыныч – нинди дә булса зыян (зыян) китерү сәләте, шул исәптән кешенең гомеренә һәм сәламәтлегенә, аның матди һәм рухи кыйммәтләренә, әйләнә-тирә мохитенә янау.

Зыян күрүчеләр– гадәттән тыш хәл нәтиҗәсендә һәлак булган яки сәламәтлеккә зыян күргән кешеләр саны.

Зыян –берәр субъектның яки субъектлар төркеменең бер өлеше яки барлык үз кыйммәтләрен югалтуы.

Матди зыян – матди кыйммәтләрне, милекне яки финанс чараларын югалту.

Социаль зыян – индивидуумның, социаль төркемнәрнең һәм тулаем җәмгыятьнең тормышы, сәламәтлеге һәм рухи кыйммәтләре белән бәйле югалтулар.

Социаль-икътисадый зыян – индивидуумның, социаль төркемнәрнең һәм тулаем җәмгыятьнең тормышы, сәламәтлеге һәм рухи кыйммәтләре белән бәйле югалтуларның кыйммәт чагылышы.

Экологик-икътисадый зыян – гадәттән тыш хәл нәтиҗәләрен бетерүгә, пычранган территориядә урнашкан объектларны һәм корылмаларны торгызуга, шулай ук пычранган территорияне реабилитацияләүгә яисә җирләрне, су объектларын һәм атмосфераны пычратудан әйләнә-тирә мохиткә зыян китергән өчен түләүгә чыгымнар суммасы.

Куркынычны бәяләү куркынычны бәяләгәндә дә, мөмкин булганны бәяләгәндә дә булган хаталарны исәпкә алып башкарыла.

Шулай итеп, куркынычны бәяләүнең бурычы ике өлешне хәл итүдән гыйбарәт.
Беренчесе зарарлы факторлар (гадәттән тыш хәл чыганагы) барлыкка килә торган вакыйганың килеп чыгу ихтималын (ешлыгын) билгеләү максатын куя.

Икенче өлеш бирелгән зарарлы факторлар барлыкка килгәндә кешенең зарарлану ихтималын билгеләүдән гыйбарәт, шуннан соң территорияне индивидуаль хәвеф-хәтәр күрсәткече буенча зоналаштыруны гамәлгә ашыру.

Хәвеф-хәтәрнең сан күрсәткечләрен билгеләгәндә, гадәттән тыш хәл чыганагын формалаштыру ихтималын исәпләү мөһим бурыч булып тора. Бу күрсәткечне дөрес билгеләү халыкны һәм территорияне яклау буенча тиешле чаралар күрергә мөмкинлек бирәчәк. Аның реаль әһәмияткә карата арттырылуы халыкның фаразланган зур югалтуларына һәм, нәтиҗә буларак, гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча нигезсез чараларга китерә.

Куркынычсызлыкны бәяләү куркынычсызлык идарәсенең состав өлеше булып тора. Куркынычны бәяләү барлык мөмкин булган мәгълүматны куркынычларны идентификацияләү һәм мөмкин булган кирәкмәгән вакыйгалар куркынычын билгеләү өчен системалы файдаланудан гыйбарәт.

Буа шәһәре территориясенең үзенчәлекле үзенчәлеге булып кайбер потенциаль куркыныч объектларның төзелеш чикләрендә урнашуы тора. Бу хәлләр техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу ихтималының югары булуын, шулай ук мөмкин булган социаль-икътисадый нәтиҗәләрнең авырлыгын билгели.

Гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычының төп факторлары булып муниципаль берәмлек территориясендә булган һәм халыкның иминлегенә сизелерлек йогынты ясый торган (булган һәм ихтималлыгы югары дәрәҗәдә фаразлана торган) куркынычлыклар тора.:

- криминал;
-коммуналь-көнкүреш һәм торак характерындагы;
- техноген;
- хәрби;
- табигый;
- эпидемиологик характерда;
- экологик.

Яшәүгә һәм хуҗалык эшчәнлегенә вакытлыча чикләүләр һәм куркынычны киметүгә юнәлдерелгән чаралар комплексын үткәрү турындагы карар күзәтчелек органнары тәкъдиме буенча РФ хөкүмәте яки РФ субъекты башкарма хакимияте органы тарафыннан кабул ителә. Хәвеф-хәтәр дәрәҗәсен киметү мөмкин булмаса, яшәүгә һәм хуҗалык эшчәнлегенә чикләүләр Россия Федерациясе законы яки РФ субъекты законы белән кертелә.

«Гадәттән тыш хәл ешлыгы – зыян күрүчеләр саны» һәм «гадәттән тыш хәл ешлыгы – матди зыян» координаталарындагы зоналар чикләре түбәндәге таблицаларда күрсәтелгән:

Таблица 52 – "Гадәттән тыш хәл ешлыгы-зыян күрүчеләр саны" координаталарында куркыныч зоналары чикләрен билгеләү

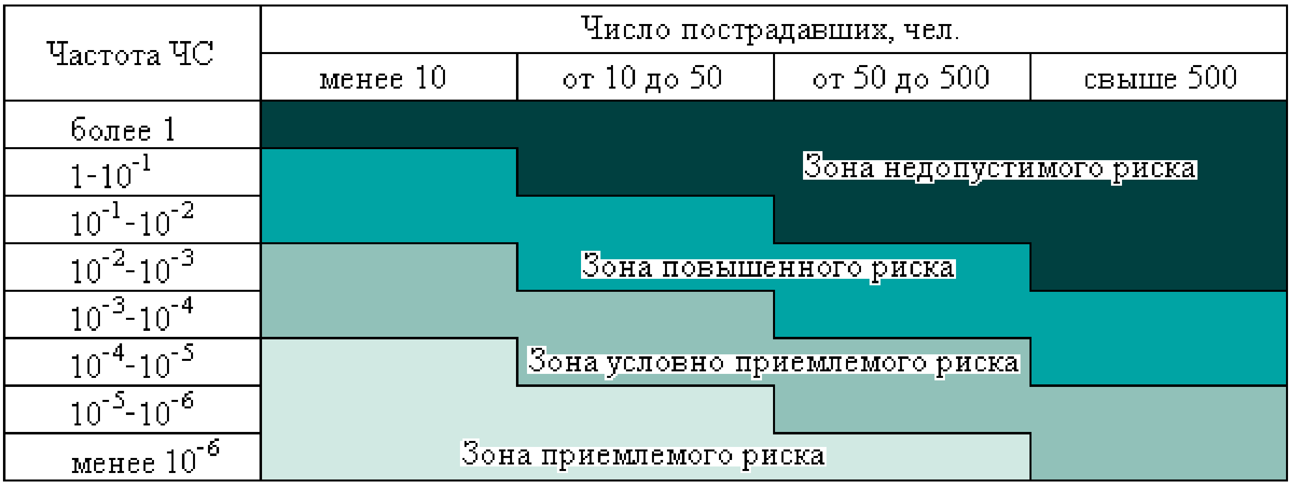

Таблица 53 - "Гадәттән тыш хәл ешлыгы-матди зыян" координаталарында хәвеф-хәтәр зоналары чикләрен билгеләү

Частота ЧС	Размер материального ущерба, руб.			
	менее 100 тыс.	от 100 тыс. до 50 млн	от 50 млн до 500 млн	свыше 500 млн
более 1	Зона недопустимого риска	Зона недопустимого риска	Зона недопустимого риска	Зона недопустимого риска
$1\text{-}10^{-1}$	Зона повышенного риска	Зона недопустимого риска	Зона недопустимого риска	Зона недопустимого риска
$10^{-1}\text{-}10^{-2}$	Зона повышенного риска	Зона повышенного риска	Зона недопустимого риска	Зона недопустимого риска
$10^{-2}\text{-}10^{-3}$	Зона условно приемлемого риска	Зона повышенного риска	Зона повышенного риска	Зона недопустимого риска
$10^{-3}\text{-}10^{-4}$	Зона условно приемлемого риска	Зона условно приемлемого риска	Зона повышенного риска	Зона повышенного риска
$10^{-4}\text{-}10^{-5}$	Зона приемлемого риска	Зона условно приемлемого риска	Зона условно приемлемого риска	Зона повышенного риска
$10^{-5}\text{-}10^{-6}$	Зона приемлемого риска	Зона приемлемого риска	Зона условно приемлемого риска	Зона условно приемлемого риска
менее 10^{-6}	Зона приемлемого риска	Зона приемлемого риска	Зона приемлемого риска	Зона условно приемлемого риска

Хәвеф-хәтәрнең төп исәп-хисап күрсәткечләре исәбенә түбәндәгеләр керә:
- индивидуаль куркыныч;
- коллектив куркыныч;
- социаль куркыныч;
- матди куркыныч;
- икътисадый куркыныч.

Зыян күрүчеләрнең күпчелеге (яшәү шартларын бозу критерие буенча) яшәү тәэмин итү объектларындагы аварияләр вакытында булырга мөмкин.

Табигый характердагы гадәттән тыш хәлләр куркынычы факторларына һәм алардан килгән зыяннарның муниципаль берәмлек территориясенә йогынтысына характеристика бирү, табигый характердагы гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычын киметү гамәлләре

Температур экстремумнар

Һаваның экстремаль югары температурасы кешенең тормышы һәм эшчәнлеге өчен уңайсыз һәм катлаулы шартлар тудыра (йөрәк - кан тамырлары авырулары, җылылык сугулары ихтималы арта, гипертония кризислары саны арта).

Һава температурасы экстремаль югары булганда, хисаплау техникасы белән җиһазландырылган катлаулы технологик процесслар эшендә өзеклекләр килеп чыга, аларның эше тышкы метеорологик шартларга бәйле. Озак вакытлар экстремаль югары температура корылыкка, урман янгыннарына китерә.

Экстремаль түбән температура ачык һавада кешеләрнең өшүе, биналарны эксплуатацияләү системаларын һәм техниканың эш шартларын бозу белән яный.

Һаваның түбән тискәре температурасы озак вакыт дәвамында уңайсыз яшәү шартларына, җылыту сезоны вакытында өстәмә чыгымнарга ярдәм итеп кенә калмый, бәлки гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү өчен дә шартлар тудыра. Торак-коммуналь хуҗалыктан тыш, көчле салкыннар автомобиль транспортында гадәттән тыш хәл тудырырга мөмкин.

Коеп яуган яңгырлар

Муниципаль берәмлекнең бөтен территориясе коеп яуган яңгырларга дучар.
Төп зарарлы йогынты электр челтәре объектлары элементларына, яссы түбәле биналарга, шәһәр дәрәҗәсендәге юл челтәренә туры килә.

Коеп яуган яңгырлар нәтиҗәсендә грунтлар утыру, елга сөзәклекләренең ишелү ешлыгы арта, сөзәклекләрдә һәм үзәнлекләрдә урнашкан урам-юл челтәрен юып төшерү, рельефның түбәнрәк өлешендә урнашкан муниципаль берәмлек территорияләрен өске сулар белән су басу дәрәҗәсе арта, йорт яны кишәрлекләрендәге яшелчә культураларын, авыл хуҗалыгы культураларын юып төшерү мөмкинлеге туа.

Җил йөкләнешләре

Көчле җилләрнең төп зарарлы йогынтысына энергия белән тәэмин итү системаларының линия объектлары һәм төрле билгеләнештәге биналарның түбәләре дучар.

Таблица 54 - Давыллар вакытында биналарның һәм корылмаларның җимерелү дәрәҗәсе

Бинаның конструктив чишелешләре типлары, корылмалар һәм җайланмалар	Җил тизлеге, м/с			
	Җимерелү дәрәҗәсе			
	акрын	урта	көчле	тулы
Кирпечтән төзелгән аз катлы биналар	0-25	25-40	40-60	>60
Склад кирпеч биналары	25-30	30-45	45-55	>55
Металл каркаслы склад-өскормалар	15-20	20-45	45-60	>60
Трансформатор подстанцияләре ябык. тибы	35-45	45-70	70-100	>100
Җир өсте тимер-бетон насос станцияләре	25-35	35-45	45-55	>55
Кабельле җир өсте элемтә линияләре	20-25	25-35	35-50	>50
Кабельле җир өсте линияләре	25-30	30-40	40-50	>50
Түбән көчәнешле һава линияләре	25-30	30-45	45-60	>60
Контроль-үлчәү приборлары	20-25	25-35	35-45	>45

Яшенле разрядлар

Статистик бәяләү буенча иң зур зарарлы йогынтыга линия һәм нокталы электр челтәре объектлары (комплектлы трансформатор подстанцияләре, 10-35 кВ электр тапшыру линияләре) дучар булды.

Территорияне һәм халыкны куркыныч метеорологик йогынтылардан саклауның төп чарасы булып куркыныч күренешнең килеп чыгу мөмкинлеге турында вакытында хәбәр итү тора. Халыкка кешеләрне яклау ысуллары һәм биналарның (корылмаларның) тотрыклылыгын арттыру, куркыныч метеорологик күренеш барлыкка килгәндә кешеләрнең үз-үзләрен тоту кагыйдәләре, мөмкин булган ышык урыннар, чыгу юллары һәм куркыныч зоналардан эвакуацияләнгәндә урнашу районнары турында мәгълүмат бирелергә тиеш.

Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы факторлары дәрәҗәсен киметү, алардан килгән зыяннарны киметү максатларында Генераль план проекты белән:
- территорияләрне инженерлык әзерлеге, яклау һәм төзекләндерү чаралары;
- ГО һәм гадәттән тыш хәлләр турында хәбәр итү системасын яңарту;
- гражданнар оборонасының саклау корылмаларында халыкны гадәттән тыш хәлнең зарарлы факторларыннан саклау системасын камилләштерү;
- шәһәр территориясен янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү системасын камилләштерү.

Суны саклау чараларына түбәндәгеләр керә:
-сәнәгать һәм хуҗалык-көнкүреш суларының, бигрәк тә агрессив суларның агып чыгуына каршы көрәш чаралары;
- төзелеш чорында чокырларда һәм мәйданчыкларда җир өсте сулары туплануга юл куймау, гидроизоляция, су ташучы коммуникацияләр һәм продуктүткәргечләр салу, чокырлар куенын күмү эшләренең сыйфатын катгый контрольдә тоту.

Су басудан саклану үз эченә түбәндәгеләрне алырга тиеш:
- биналарны, корылмаларны, нигез грунтларын локаль яклау һәм тулаем төзелгән территорияне яклау;
- су агызу;
- дренаж суларын утильләштерү (кирәк булганда чистарту);
- җир асты һәм җир өсте сулары режимын, су ташучы коммуникацияләрдәге чыгымнарны (агып чыгуларны) һәм басымнарны, нигезләрнең, биналарның һәм корылмаларның деформацияләрен, шулай ук инженерлык саклау корылмаларының эшен мониторинглау системасы;
- шәһәр территориясенә якын елга ярлары участокларында ярларны ныгыту чараларын үткәрү;

– СНиП 2.01.51-90 нормалары нигезендә яңа артезиан скважиналарын проектлау һәм төзү, халыкны су белән тәэмин итү өчен сууткәргечләрне реконструкцияләү (капиталь ремонтлау) ;

– электр белән тәэмин итү челтәрен нигезләмәне исәпкә алып реконструкцияләү п.п. 5.1, 5.3., 5.9, 5.10 СНиП 2.01.51-90;

– муниципаль берәмлекнең проект төзелешен үстерү процессында газ белән тәэмин итү системаларын реконструкцияләгәндә һәм төзегәндә техноген һәм хәрби гадәттән тыш хәлләрнең зарарлы факторлары тәэсирендә куркынычны киметү өчен гражданнар оборонасы буенча инженер-техник чаралар 165.1325800.2014 нигезләмәләрен исәпкә алырга кирәк. СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.01.51-90;

- җылылык чыганакларына һәм җылылык челтәрләренә капиталь ремонт (реконструкция) үткәрү, СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89* шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү";

– халыкны ышыклау өчен ГО саклау корылмаларын (радиациягә каршы ышык урыннарны) проектлау һәм төзү п.п.2.2, 2.4, 2.6, 2.7, 2.8 СНиП 2.01.51-90.

Эвакуацияләнүчеләрнең яшәү шартларын муниципаль берәмлек территориясендә урнаштыру һәм тәэмин итү өчен норматив таләпләр нигезендә билгеләнгән объектларны: азык-төлек продуктларын, беренче кирәк-ярак предметларын, су, торак һәм коммуналь-көнкүреш хезмәтләрен җәелдерүне (планлаштыруны) күздә тотарга.

Сейсмикага каршы инженерлык чаралары җир тетрәүләрнең җимергеч йогынтысын киметүгә юнәлдерелгән һәм үз эченә ала:
- биналарны һәм корылмаларны сейсмик куркынычсызлык нормалары нигезендә төзү;
- гамәлдәге биналарның һәм корылмаларның (фундаментларның, диварларның һәм түшәмәләрнең) таяныч конструкцияләрен, тиешле территорияләр өчен сейсмик куркынычны исәпкә алып, көчәйтү;
- сейсмик куркынычны исәпкә алып, төзелешнең гамәлдәге норматив хокукый базасын камилләштерү, сейсмик саклау принципларын һәм системасын төгәлләштерү, төзелешнең сыйфатына контрольне көчәйтү.

Техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр куркынычы факторларына һәм алардан килгән зыяннарның муниципаль берәмлек территориясенә йогынтысына характеристика, техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычын киметү чаралары

Техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр янгын шартлау куркынычы булган объектларда, химик-куркыныч объектларда, куркыныч матдәләрне тимер юл станциясе аша һәм Буа шәһәре территориясендә урнашкан башка потенциаль куркыныч объектларда аварияләр (кризис хәлләре) аркасында килеп чыгарга мөмкин.

«Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының гражданнарны яклау идарәсе» МКУ мәгълүматы буенча Буа шәһәре ГО буенча категорияләнгән территорияләргә керми. Буа шәһәре территориясе хәрби конфликтлар очрагында яки шушы конфликтлар нәтиҗәсендә имин район булып тора.

Техноген гадәттән тыш хәл куркынычы барлыкка килү чорында файдаланыла торган коммуналь-көнкүреш, социаль билгеләнештәге объектлар исемлегенә түбәндәге объектлар керә:
- "Буа үзәк район хастаханәсе" ДАССУ;
- "Газпром Межрегионгаз Казан" ҖЧҖнең “Буа газ " ЭПУ (газ белән тәэмин итү системасы);
- «Буа-Водоканал» ААҖ. Буа шәһәренең хуҗалык-эчү һәм янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганагы булып «Көнбатыш» һәм «Көньяк-Көнбатыш» су алу корылмалары янындагы артезиан скважиналары тора. «Үзәк» һәм «Плодосовхоз» су алулары туктатылды. Су белән тәэмин итү

өчен икенче күтәрүле 4 насос станциясе файдаланыла. «Көнбатыш» су алу җайланмасында һәркайсы 75 $м^3$ җир асты резервуарында эчәр су запаслары булдырылды;
- «Буа җылылык челтәрләре предприятиесе» АҖ. Торак-коммуналь һәм иҗтимагый төзелеш котельныйлары булып түбәндәгеләр санала: Ефремов урамындагы 1 нче котельная; Арефьев урамындагы 2 нче котельная; Арефьев урамындагы 6 нчы котельная; тимер юл урамындагы 6 нчы котельная; Б. Хмельницкий урамындагы интернат котельнаясы; Ленин урамындагы Вахитов мәктәбе котельнаясы; шикәр заводы котельнаясы. газлы;
-«Торак-коммуналь хуҗалыгының Буа күптармаклы җитештерү предприятиесе» АҖ (Инженерлык челтәрләре) - каты көнкүреш калдыкларын җыю һәм җыю, автомобиль юлларын, тротуарларны кардан чистарту, шәһәрне төзекләндерү, сүүткәргеч торбаларны чистарту, язгы ташу суларын агызу;
- «Буа шәһәр мунчасы» муниципаль коммуналь хуҗалыгы. Арендада тора. Билгеләнеше буенча кулланыла;
- «Политехник» ҖЧҖ гражданнарның йортларында һәм фатирларында электр белән тәэмин итүдә җитешсезлекләрне бетерү буенча хезмәт күрсәтә;
- «Буа шәһәре һәм Буа районы ИК» ҖЧҖ. Йорт яны территорияләрен, подъездларны, баскыч шакмакларын һәм күпфатирлы йорт биналарын карап тоту.
-Буа шәһәре территориясендә ГО категориясенә ия бер объект бар - «Буа шикәре» ҖЧҖ.

ГО һәм гадәттән тыш хәлләрне хәбәр итүнең гамәлдәге системасы турында белешмәләр

Халыкка хәбәр итү системасы түбәндәгеләр белән гамәлгә ашырыла:

- халыкка үзәкләштерелгән хәбәр итүнең төбәк автоматлаштырылган системасына керә торган 3 сирена сөйләм җайланмасы (РСУ 300) буенча (РАСЦО);
- шәһәрнең эре предприятиеләрендә урнашкан 7 электросиренлар буенча;
- 11 кул сиреналары буенча;
- 53 шәһәр һәм район мәчетләре манараларына куелган тавыш көчәйткечләр буенча;
- 6 кул электромегафоннары (4 МЧС, 2 ОМВД);
- 22тавыш көчәйтүче җайланмалар(СГУ), 1 ТР буенча Россия Федераль янгынга каршы хезмәте идарәсенең 111 нче янгын часте», Россия ЭЭМның Буа районы буенча Эчке эшләр министрлыгы, Буа үзәк район хастаханәсе», «Россия Федерациясе милли гвардиясенең ТР буенча гаскәрләрен ведомстводан тыш саклау идарәсе» федераль дәүләт казна учреждениесе» филиалы, «Буа газ» ЭПУ оешмасы автотранспорталарына урнаштырылганнар.

Хәбәр итү сигналларын, ГО буенча күрсәтмәләрне Россия Федерациясе Гадәттән тыш хәлләр министрлыгының Татарстан Республикасы буенча Баш идарәсеннән һәм Татарстан Республикасы Гадәттән тыш хәлләр министрлыгыннан Буа муниципаль районына тапшыру гамәлгә ашырыла:

- АСО-16 хәбәр итү аппаратурасы буенча, Бердәм дежур диспетчерлык хезмәтендә урнашкан;
-турыдан-туры элемтә каналлары буенча;
- кәрәзле элемтә каналлары буенча;
- АТС буенча.

Таблица 55 - Буа шәһәре халкына ашыгыч хәбәр итү чараларык

Җайланма исеме	Урнаштыру урыны. Кемгә караганлыгы	төзеклелеге (әйе/юк)	Искәрмә
С-40	Р.Люксембург урамы, 138 Буа ЗУЭС	әйе	Җирле кабыну
С-40	Совет урамы, 29 «Буа элеваторы» ААҖ	әйе	Җирле кабыну

Җайланма исеме	Урнаштыру урыны. Кемгә караганлыгы	төзеклелеге (әйе/юк)	Искәрмә
С-28	Совет урамы, 5 "Зеленодольск сөт эшкәртү комбинаты" АҖнең Буа филиалы	әйе	Җирле кабыну
С-40 + паровоз гудогы	Төзелеш урамы,, 6 «Буа шикәре» ҖЧҖ	әйе	Җирле кабыну
С-28 Н	Әйләнгеч урамы, 2 «Буа спирт заводы»	әйе	Җирле кабыну
С-28	Космовский урамы, 240 «БМЗ» ҖЧҖ	әйе	Җирле кабыну
С-28	Космовский урамы, 190 «Сетевая компания» ААҖ	әйе	Җирле кабыну
паровоз гудогы	Тимер юл урамы, 72 Буа станциясе	әйе	Җирле кабыну
СО-120 (сирена)	Гагарин урамы, 29 «Вираж» ЯАҖ	әйе	Җирле кабыну
РСУ-300	К.Маркс урамы, 72/52 Р. Сәгъдиев исемендәге мәктәм	әйе	Җирле кул режимында. Үзәкләштерелгән Бердәм дежур диспетчерлык хезмәте, кризис хәлләрендә идарә үзәге.
РСУ-300	Ленин урамы, 65	әйе	Җирле кул режимында. Үзәкләштерелгән Бердәм дежур диспетчерлык хезмәте, кризис хәлләрендә идарә үзәге.

Янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү характеристикалары

Шәһәрдә 146 янгын гидранты урнашкан. «Буа-водоканал» ААҖ хезмәт күрсәтә. Шәһәрнең суүткәргеченә капиталь ремонт ясала, яңа янгын гидрантлары урнаштырыла.

Потенциаль куркыныч объектлар исемлеге, характеристикалары

Буа шәһәре территориясендә "Газпром трансгаз Казан" ҖЧҖнең 2 потенциаль куркыныч объекты урнашкан:

-Константиновка ЛПУМГНЫҢ БК-ГРС-1-30 газ бүлү станциясе Буа;

– газ белән тәэмин итү челтәре.

Алар II класслы куркыныч объектлар (янгын-шартлау куркынычы булган объектлар).

Буа шәһәрендә химик яктан куркыныч объект урнашкан. Объект III класслы куркынычлы. Әлеге объект «Зеленодольск сөт эшкәртү комбинаты»АҖнең Буа филиалы.

Җитештерү максатларында көчле агулы матдә – аммиак куллана, аның гомуми күләме 0,9 тонна тәшкил итә. Зарарлану мөмкинлеге булган зонага предприятие хезмәткәрләре эләгә, бу 59 кеше тәшкил итә – иң зур эшләүче смена. Объект шәхси сак предприятиесе тарафыннан саклана, ул «Россия Федерациясе милли гвардиясенең ТР буенча гаскәрләрен ведомстводан тыш саклау идарәсе» федераль дәүләт казна учреждениесе» Буа филиалының тоткарлау төркемен ашыгыч чакыру пультына тоташтырылган.

Моннан тыш, Буа шәһәре территориясендә түбәндәге янгын-шартлау куркынычы булган объектлар эшли:

- «Буа-элеватор» ҖЧҖ. Объект IV класслы куркынычлы. «Ак Барс холдинг» ХКнеке, Буа шәһәренең көньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан. Территориясенең гомуми мәйданы 12000

$м^2$. Территория тимер юл коймасы белән әйләндереп алынган. Каты өслекле керү юллары бар, элеватор саклагычына ашлык төяү өчен тимер юл юллары тоташа. Объект ведомство каравылчылары тарафыннан саклана, ул тоткарлау төркеменең ашыгыч чакыру пультына тоташтырылган. Предприятие бөртекле продуктларны чистарту, киптерү, саклау, чәчү өчен орлыклар әзерләү, орлык фонды резервын булдыру өчен билгеләнгән. Бөртеклеләрне җыеп алу чорында элеваторга һәркөнне 2-3 мең тоннага якын ашлык керә. Бөртеклеләрне максималь кабул итү 5 мең тонна. Бер үк вакытта 7 киптерү җайланмасы эшли, алар тәүлек эчендә 5 мең тонна ашлык киптерергә сәләтле. Элеватор складларының гомуми күләме 90 мең тонна тәшкил итә;

- «Вираж» ЯАҖ. Объект куркынычлыкның IV классына карый. Буа шәһәренең төньяк-көнчыгыш өлешендә урнашкан. Территориясе мәйданы 7600 $м^2$. Сәнәгать мәйданчыгы территориясендә биналар һәм корылмалар урнашкан: административ корпус, лабораторияләр, бетон төен, асфальт заводы, складлар. Объект ведомство каравылчылары тарафыннан саклана, ул тоткарлау төркемен ашыгыч чакыру пультына тоташтырылган;

- «Буа шикәре»ҖЧҖ. Куркынычлыкның IV классы объекты. Шәһәрнең төньяк өлешендә урнашкан. Гражданнар оборонасы буенча категорияле объект. Территориясенең гомуми мәйданы 14500 $м^2$. Территория тимер- бетон койма белән әйләндереп алынган. Каты өслекле керү юллары бар. Объект шәхси сак предприятиесе тарафыннан саклана, ул тоткарлау төркеменең ашыгыч чакыру пультына тоташтырылган. Предприятие шикәр чөгендерен, чимал шикәрен, сыгынтысын эшкәртү һәм әзер продукция-азык шикәре, патока, гранулалы сыгынтысын чыгару өчен билгеләнгән. Шикәр саклау складының гомуми саклау күләме 70 мең тонна, патока 500 тонна, гранулалы чөгендер түбе 15 мең тонна. Шикәр саклау склады, ТЭЦ куркыныч җитештерү объекты булып тора;

- «Татнефтепродукт» ХК АҖнең Буа участогы, «ТАИФ-НК» ХК составына керә. Буа шәһәренең көньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан. III класслы куркынычлы объект. Территориясенең гомуми мәйданы 3962 м2. Территория тимер-бетон коймасы белән әйләндереп алынган. Каты өслекле керү юллары бар, нефть продуктларын саклау урынына нефть продуктларын кабул итү һәм саклау өчен тимер юл юллары тоташа. Объект ведомство каравылчылары тарафыннан саклана, ул «Россия Федерациясе милли гвардиясенең ТР буенча гаскәрләрен ведомстводан тыш саклау идарәсе» федераль дәүләт казна учреждениесе» Буа филиалының тоткарлау төркеменең ашыгыч чакыру пультына тоташтырылган. Предприятие нефть продуктларын саклау һәм кулланучыларга төяп җибәрү, нефть продуктларын авыл хуҗалыгы министрлыгы заявкасы буенча сезонлы саклау өчен каралган. Дизель ягулыгы саклагычларының гомуми күләме 77000 м3;

- «Русский Стандарт Водка Буа спирт заводы» ҖЧҖ филиалы. Буа шәһәрендә урнашкан. III класслы куркынычлы объект. Территориясенең гомуми мәйданы 9500 $м^2$. Территория тимер-бетон койма белән әйләндереп алынган. Каты өслекле керү юллары бар. Объект шәхси сак предприятиесе тарафыннан саклана, ул «Россия Федерациясе милли гвардиясенең ТР буенча гаскәрләрен ведомстводан тыш саклау идарәсе» федераль дәүләт казна учреждениесе» филиалының төркемен ашыгыч чакыру пультына тоташтырылган. Предприятие ашлык эшкәртү һәм азык-төлек спирты ясау, спиртны саклау һәм кулланучыларга төяп җибәрү өчен билгеләнгән. Спирт саклау складының гомуми саклау күләме 1529 тонна;

- «Газпром газомоторное топливо» ҖЧҖ. Метан салу. Куркынычлыкның IV классы объекты. Метанны саклау күләме 334 $м^3$.

Таблица 56 –Буа шәһәренең автозаправка станцияләре (янгын-шартлау куркынычы булган объектлар)

№ т/б	Объект исеме	Янгын куркынычы булган матдәләрнең аталышы
1	Буа ш. Вахитова урамы, 202й «Татнефть АЗС-Центр» ҖЧҖ АЗС Ульяновск ш.	ГСМ (АИ 92 – 20 м^3, АИ 95 – 20 м^3, ДТ – 30 м^3.)
2	Буа ш, Казанский тракт урамы, 12. ООО «ТАИФ-НК АЗС» 315 нче ягулык салу станциясенең Буа аерымланган бүлекчәсе	ГСМ (АИ 92 – 25 м^3, АИ 95 – 25 м^3, ДТ – 25 м^3)
3	Буа ш, Әйләнгеч урамы, 1б. ООО «ТАИФ-НК АЗС» 316 нчы ягулык салу станциясенең Буа аерымланган бүлекчәсе	ГСМ (АИ 92 – 25 м^3, АИ 95 – 25 м^3, ДТ – 25 м^3)
4	Буа ш, Р. Ибраһимов урамы, 2. «ТАИФ-НК АЗС» ҖЧҖ 317 нче ягулык салу станциясенең Буа аерымланган бүлекчәсе	ГСМ (АИ 92 – 25 м^3, АИ 95 – 25 м^3, ДТ – 25 м^3)
5	Буа ш, Ефремов урамы, 2Б. «ТАИФ-НК АЗС» ҖЧҖ 319 нчы ягулык салу станциясенең Буа аерымланган бүлекчәсе	ГСМ (АИ 92 – 25 м^3, АИ 95 – 25 м^3, ДТ – 25 м^3)
6	Буа ш. Энергетиклар урамы, 46. «Газпром сжиженный газ»АЗГС ҖЧҖ	сыекландырылган углеводород газы 12 м^3
7	Буа ш. Космовский урамы, 111 А. «Татнефть АЗС-Центр» ҖЧҖ АЗС Ульяновск ш.	ГСМ (АИ 92 – 25 м^3, АИ 95 – 20 м^3, ДТ – 25 м^3)

АЗС территориясендә урнашкан кешеләр, биналар, корылмалар һәм техника өчен куркыныч тудыручы зарарлы факторлар барлыкка килү ихтималы бар:
- җиһазларның төзек булмавы, янгын куркынычсызлыгы нормаларын үтәмәү сәбәпләре булырга мөмкин булган янгыннар вакытында;

- объектта сакланган энергияне контрольсез бушатканда. Ягулык салу станцияләрендә запас химик энергия (янучан материаллар); запас механик энергия (кинетик энергия - хәрәкәтләнүче автомобильләр һ.б.) бар.

Ягулык салу станцияләрендәге аварияләр белән бәйле куркынычларны анализлау күрсәткәнчә, станциянең технологик җиһазларын һәм ягулык ташучы автоцистерналарны герметиксызландырганда объект персоналына һәм мөлкәтенә максималь зыян китерелә.

Авария хәлләренең килеп чыгу сәбәпләре булып түбәндәгеләр тора:
-технологик параметрларның регламент күрсәткечләреннән тайпылуына китерә торган техник җитешсезлекләр, җиһазларның җимерелүенә кадәр;
- ремонт эшләрен башкарганда ут белән саксыз эш итү;
- кеше факторы белән бәйле вакыйгалар: персоналның дөрес эшләмәве, оештыру яки проект карарларының дөрес булмавы, читләрнең тыкшынуы (диверсияләр) һ. б.;
- техноген яки табигый характердагы тышкы йогынты: күрше объектлардагы аварияләр, давыллар, җир тетрәүләр, су басулар, янгыннар.

Автомобильләргә бензин салу станциясендә булган аварияләр локаль характерда була.

Авария вакытында зарарлы факторлар йогынтысына АЗСның барлык персоналы һәм объект территориясендә булган клиентлар дучар ителергә мөмкин. Иң зур куркынычны янгыннар тудыра. Үлемгә китерүче сәбәпләрне кешеләр янучы җиһазлар һәм оператор бүлмәсе чикләрендә диярлек алырга мөмкин.

Үлем белән тәмамланган кешеләр югалтулары - ягулык-майлау материаллары агызу мәйданчыгы районында. Объектның калган территориясендә кеше югалту ихтималы аз. Оператор бүлмәсе эчендә кешеләрнең урнашу һәм конструкцияләрнең җимерелү ихтималы нәтиҗәсендә зарарлануы ихтимал.

Оператор бүлмәсе бинасындагы янгын вакытында кешеләр өчен куркынычсыз ераклык (ераклык) - 16 метрдан артык, ягулык - майлау материаллары агызганда-36 метрдан артык тәшкил итәчәк.

Ягулык-энергетика комплексында техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр котельныйлар территориясендә килеп чыгарга мөмкин.

Котельный өчен гадәттән тыш хәлнең иң куркынычы булып казан шартлавы тора. Казанда басым мөмкин булганнан югарырак булса, казан шартлыячак, аның кыйпылчыклары янянга очачак, ялкын күтәрелеп янгын чыгачак, януның агулы продуктлары чыгачак, территория пычраначак. Вероятным последствием арттырганда, басым шул котле югарырак допустимого булачак шартлау булды мич куелды, һәм нәтиҗәсе буларак разлет осколков һәм разрушения җиһазлар котельный һәм алга таба воспламенение һәм янгын котельный, ташлауларга агулы продуктлар горения (туганда, янгын), территорияне пычрату. Болар барысы да эшче персоналның үлеменә һәм җәрәхәтләнүенә һәм котельная бинасының һәм якын-тирәдәге биналарның җимерелүенә китерергә мөмкин. Болар барысы да эшче персоналның үлеменә һәм җәрәхәтләнүенә һәм котельная бинасының һәм якын-тирәдәге биналарның җимерелүенә китерергә мөмкин.

Автомобиль юлларында шактый санда аварияләр һәм һәлакәтләр була, алардан бик күп кеше һәлак була һәм җәрәхәтләнә, әйләнә-тирә мохиткә гаять зур матди зыян һәм зыян китерелә.

Автомобиль транспортында аварияләрне киметү өчен юл хәрәкәтендә катнашучыларның шәхси дисциплинасын күтәрү, юл хәрәкәте кагыйдәләрен төгәл үтәү, шулай ук юл өслегенең сыйфатын яхшырту чаралары кирәк. Авариялелеккә табигатьнең тискәре йогынтысы һәм шартлары да йогынты ясый.

Транспорт юлларында зарарлы факторлар барлыкка килүгә китерергә мөмкин булган иң ихтимал авария хәлләренә түбәндәгеләр керә:

- ягулык-майлау материаллары цистернасыннан агызу (агып чыгу), сыекландырылган углеводород газы ;
- ягулык-майлау материаллары, сыекландырылган углеводород газы (алдагы янгын зонасы)агызу зонасы барлыкка килү;
- шартлау куркынычы булган концентрацияләр зонасы барлыкка килү, аннан соң ягулык-һава катнашмасы шартлау (янгыннан мизгелдә зарарлану зонасы);

һава удар дулкыныннан артык басым зонасы барлыкка килү;

– мәгариф зонасын куркыныч җылылык нагрузок каршындагы горении ягулык-майлау материаллары мәйданда разлива.

Зарарлы факторлар сыйфатында:

-һава бәрү дулкыны;
- ут шарларының (кабынып китү ялкынының) һәм янып торган ташкыннарның җылылык нурланышы.

Ягулык-майлау материаллары, сыекландырылган углеводород газы белән транспорт юлларында авария булганда проектлана торган объектлар төрле дәрәҗәдәге җимерелү зоналарына эләгергә мөмкин, соңыннан янгын чыгачак.

Тимер юлларда авария статистикасын анализлау юлларның һәм вагон хуҗалыгының техник тузганлыгын, сигнализацияләүнең, үзәкләштерүнең һәм блокировкалауның төп техник чараларын киметүгә юнәлдерелгән чаралар үткәрергә кирәклеген күрсәтә.

Муниципаль берәмлек территориясендә бүлү газүткәргечләре челтәре урнашкан.

Табигый газ чыгарулар парга әйләнүчәнлеккә ия, һаваның җир өсте катламын пычратуга китерә. Табигый газ теләсә нинди һава шартларында тулысынча диярлек парга әйләнә.

Экологик зыян әйләнә-тирә табигать мохите объектларына зарарлы йогынтының төрле төрләреннән килгән зыянның суммасы буларак билгеләнә (атмосфераны, су ресурсларын, туфракны пычратудан килгән зыян, биологик (шул исәптән урман массивларын) юкка чыгаруга бәйле зыян, территорияне бина, корылма, җайланма ватыклары белән чүпләүдән килгән зыян һ.б.).

Биналарда, корылмаларда янгын чыгу һәм шул ук вакытта кешеләр һәм биналар өчен куркыныч тудыручы зарарлы факторлар барлыкка килү белән бәйле гадәттән тыш хәлләр ут белән саксыз эш иткәндә яки электротехник җиһазлар төзек булмаган очракта килеп чыгарга мөмкин.

Янгынның ихтимал сәбәпләре булырга мөмкин:
- электр белән тәэмин итү системасындагы яисә электр җиһазларындагы төзексезлекләр ("кыска ялганыш");
-сәнәгать булмаган (кулдан ясалган) электр приборларын куллану;
- сигнализация чараларының эшләвен бозу;
- янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен бозу (тәмәке тарту, ачык уттан файдалану, тиз янучан матдәләрне саклау һ. б.)
- террорчылык акты (аңлы рәвештә ут төртү)

Объекттагы янгын вакытында төп зарарлы факторлар булырга мөмкин:
- янучы материалларның җылылык нурланышы,
– йогынтысына продуктлары горения (задымление).

Аварияләр нәтиҗәсендә булырга мөмкин:
-электр җиһазларына һәм электр челтәрләренә хезмәт күрсәтү кагыйдәләрен бозганда электр белән тәэмин итү челтәрләрендәге аварияләр һәм электр тогы белән зарарланулар вакытында янгыннар нәтиҗәсендә пешүләр;
- техника куркынычсызлыгы һәм хезмәтне саклау кагыйдәләрен бозу нәтиҗәсендә механик җәрәхәтләр.

Гадәттән тыш хәл барлыкка килүнең башка ихтимал куркынычлары:
- электр энергетикасы системаларындагы аварияләр, халыкны электр белән тәэмин итү озак вакытка өзелеп тору.;
- биналарның һәм корылмаларның кинәт җимерелүе;
- күперләрдә, кичүләрдә транспорт һәлакәтләре;
- кешеләрне агулау;
- кешеләрнең торак пунктлардан читтә югалуы һәм аларны эзләү;
-террорчылык актлары.

Хәзерге шартларда кризис ситуацияләре барлыкка килүнең төп факторларының берсе буларак террорчылык каралырга мөмкин.

Террорчылык актлары объектлары булып транспорт чаралары, тимер юл станциясе, җәмәгать урыннары, социаль объектлар, сәүдә һәм торак биналар, потенциаль куркыныч сәнәгать объектлары, спорт корылмалары, концерт һәм күргәзмә заллары, су белән тәэмин итү системалары, азык-төлек җитештерү предприятиеләре, элемтә һәм идарә системалары һ. б. булырга мөмкин.

Террорчылык актлары вакытында халыкны яклау буенча ГОГТХидарәсе органнарының төп бурычлары булып түбәндәгеләр тора:
- террорчылыкка бәйле куркынычларны даими анализлау һәм фаразлау, террорчылык эшчәнлеге китереп чыгара торган гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча нәтиҗәле чаралар күрү;
- потенциаль куркыныч объектларны һәм халыкны террорчылыктан яклау буенча оештыру һәм инженер-техник чаралар комплексын гамәлгә ашыру;
- террорчылык актларының нәтиҗәләрен локальләштерүгә һәм бетерүгә көчләрне һәм чараларны әзерлектә тоту.

Халыкны яклау, гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары

Халыкны яклау чаралары кисәтү чараларының да, гадәттән тыш хәлләрне бетерү чараларының да состав өлеше булып тора һәм, димәк, превентив һәм оператив тәртиптә үтәлә.

Халыкны яклауны тәэмин итү өчен гомумдәүләт, региональ, җирле яклау чаралары системасы төзелә, алар үз эченә ала:
- мөмкин булган гадәттән тыш хәлләрне һәм алардан килгән зыяннарны анализлау һәм фаразлау;
- әйләнә-тирә мохитнең торышын өзлексез күзәтүне, контрольдә тотуны һәм фаразлауны оештыру һәм гамәлгә ашыру;

дошманның җиңелү чараларын куллануыннан, шулай ук аварияләрдән, катастрофалардан һәм табигый бәла-казалардан килгән зыянны киметә торган превентив чаралар;
куркыныч турында алдан кисәтү (хәбәр итү) ;
- халыкны әзерләү һәм укыту;
- яклау чаралары фондын төзү гамәлләре;
- халыкны эвакуацияләү чаралары;
- медик-биологик, радиацион һәм химик яклау чаралары;
- янгынга каршы яклау чаралары;
- сугыш вакытында халыкның исән калуы өчен кирәкле объектларны саклап калуга юнәлдерелгән чаралар;
- гадәттән тыш хәлләрнең фаразланган һәм килеп чыга торган куркынычлары, куркынычсызлыкны тәэмин итү буенча күрелгән чаралар, кешеләрне яклау алымнары һәм ысуллары, аларның гадәттән тыш хәлләрдәге гамәлләре турында халыкка даими мәгълүмат бирү;
- коткару эшләрен башкару һәм гадәттән тыш хәлләрне бетерү;
- зыян күргән халыкның тормышын беренче чиратта тәэмин итү һәм аны социаль яклау чаралары.

Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча барлык чаралар Татарстан Республикасы Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы көче белән алдан үткәрелә.

Халыкны янгынга каршы резервуарларда барлыкка килә торган эчәр су запаслары исәбеннән су белән тәэмин итү хуҗалык-эчәр су белән тәэмин итү системасының баш корылмаларын эксплуатациядән чыгарганда, аның аерым элементлары эшендә бозылганда, җир асты су белән тәэмин итү чыганакларыннан эчәр су җитәрлек бирелмәгәндә һ. б. гамәлгә ашырыла.

Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча барлык чаралар Татарстан Республикасы Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы көче белән алдан үткәрелә.

Халыкны янгынга каршы резервуарларда барлыкка килә торган эчәр су запаслары исәбеннән су белән тәэмин итү хуҗалык-эчәр су белән тәэмин итү системасының баш корылмаларын эксплуатациядән чыгарганда, аның аерым элементлары эшендә бозылганда, җир асты су белән тәэмин итү чыганакларыннан эчәр су җитәрлек бирелмәгәндә һ. б. гамәлгә ашырыла.

Эчә торган су запасларын саклау өчен савытлар сыйфатында сусүткәргечләр һәм су бирү һәм бүлү системаларының магистраль торбаүткәргечләре файдаланылырга тиеш.
Тиешле резервуарларның фронты җитәрлек булмаганда, өстәмә сыешлыклар төзелергә тиеш.

Насос станцияләре, су җыю манаралары, резервуарлар ябу җайланмалары булган линияләргә ия булырга тиеш. Янгын сүндергәндә түбән басымлы (җир өсте тигезлегендә) янгынга каршы суүткәргеч челтәрендә минималь ирекле басым кимендә 10 м булырга тиеш.

Төп чараларга түбәндәгеләрне кертергә мөмкин:
- яңа торак төзелешендә халыкка хәбәр итү системасын урнаштыру (электр сиреналары) ;
- янгын дружиналарын оештыру;
- янгын сүндерү өчен күчмә мотопомпа куллану.

Гражданнар һәм юридик затлар мөлкәтенең, дәүләт һәм муниципаль мөлкәтнең гомерен, сәламәтлеген янгыннардан саклау максатларында, «Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон, ППБ 01-03, НПБ 101-95 нигезендә Генераль план проекты белән янгын куркынычсызлыгы системасын оештыру буенча түбәндәге чараларны үткәрергә тәкъдим ителә:
1) берләштерелгән хуҗалык – эчү суүткәргеченә һәм янгынга каршы суүткәргечкә үз вакытында техник хезмәт күрсәтү;
2) янгын өчен исәпләнгән су күләмен кимендә 216 м^3 саклау;
3) янгын сүндерү хезмәтләренең яну урынына килү норматив вакытын һәм янгын сүндерү депосын проектлау – төзү кагыйдәләрен үтәүне исәпкә алып;
4) торак һәм иҗтимагый-эшлекле төзелеш чикләрен проектлаганда янгынга каршы кирәкле өзеклекләрне тәэмин итү. Төзелеш чикләреннән ераклыгы 15 м тәшкил итә;

5) янгын сүндерү техникасының янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганакларына тоткарлыксыз һәм даими йөрүен тәэмин итү;
6) гидрантларда (су белән тәэмин итү чыганакларында), шулай ук аларга юллама буенча тиешле күрсәткечләр урнаштыру;
7) янгын чыккан очракта кешеләргә хәбәр итү өчен тавыш сигнализациясе системасын оештыру.

Үз эченә янгын куркынычсызлыгын тәэмин итүнең структур системасы:
- янгынны булдырмау системасы;
- янгынга каршы яклау системасы;
- янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү буенча оештыру-техник чаралар комплексы.

Янгыннарны булдырмау системасын булдыруның максаты-җирлек территориясендә янгын чыгу шартларын бетерү.

Янгыннарны булдырмау системасын төзүгә юнәлдерелгән барлык чаралар комплексыннан иң актуальләре түбәндәгеләр:
- биналарны һәм корылмаларны төзегәндә һәм ремонтлаганда янмый торган матдәләр һәм материаллар куллану;
- янучан матдәләрне (ягулык салу станцияләре, котельныйлар)урнаштыруның иң куркынычсыз ысулларыннан файдалану;
- шәһәр территориясендәге биналарны, корылмаларны, корылмаларны һәм җиһазларны яшеннән саклау.

Җирлек территориясендә кешеләрне һәм мөлкәтне янгынның куркыныч факторлары йогынтысыннан яклау түбәндәге ысуллар белән тәэмин ителергә тиеш:
- янгын вакытында кешеләрне куркынычсыз эвакуацияләү таләпләрен канәгатьләндерә торган эвакуация юллары төзү;
- янгынны ачыклау (янгын сигнализациясе), янгын вакытында кешеләрне эвакуацияләүне хәбәр итү һәм идарә итү системаларын төзү;
- төзелеш конструкцияләренең утка чыдамлыгын арттыру өчен уттан саклау составларын (шул исәптән уттан саклау буяуларын) һәм төзелеш материалларын куллану;
- янгын сүндерүнең беренчел чараларын куллану;
- янгыннан саклау бүлекчәләре эшчәнлеген оештыру.

Тыныч вакытта ГО хәбәр итү системасы халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән саклау бурычларын гамәлгә ашыру максатларында кулланыла.

Идарәнең барлык дәрәҗәләрендәге го хәбәр итү системасы хәбәр итү сигналларын һәм тиешле хәбәрләрне циркуляр һәм сайлап җиткерүне тәэмин итәргә тиеш.

Шәһәр территориясендә янгын очрагына кешеләргә хәбәр итү өчен тавыш сигнализациясе чаралары урнаштырылырга, шулай ук янгын күзәтчелеген чакыру тәртибе билгеләнергә тиеш.

4. Техник-икътисадый күрсәткечләр

Таблица 57 - Татарстан Республикасы Буа шәһәре территориясен функциональ зоналарга бүлү

№ т/б	Территория исеме	Хәзерге хәле га	Хәзерге хәле %	Хисап вакыты га	Хисап вакыты %
Буа шәһәре территориясенең гомуми мәйданы, шул исәптән:		1589,2	100,0	2630,1	100,0
1.	Индивидуаль торак йортлар төзү зонасы	648,7	40,8	727,5	27,7
2.	Аз катлы торак йортлар төзү зонасы	66	4,2	115	4,4
3.	Уртача катлы торак йортлар төзү зонасы	1,2	0,1	1,2	0,0
4.	Күпфункцияле иҗтимагый-эшлекле зона	47,4	3,0	53,4	2,0
5.	Махсуслаштырылган иҗтимагый төзелеш зонасы	62,4	3,9	50,5	1,9
6.	Җитештерү зонасы	266,2	16,8	266,2	10,1
7.	Коммуналь-склад зонасы	12,6	0,8	14	0,5
8.	Инженерлык инфраструктурасы зонасы	92,2	5,8	115,5	4,4
9.	Транспорт инфраструктурасы зонасы	187,1	11,8	197,1	7,5
10.	Гражданнарның коммерциягә карамаган бакчачылык, яшелчәчелек берләшмәләре зонасы	10,2	0,6	0	0,0
11.	Авыл хуҗалыгы җирләре зонасы	1,1	0,1	882,3	33,5
12.	Авыл хуҗалыгы предприятиеләренең җитештерү зонасы	0	0,0	44,7	1,7
13.	Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр зонасы	37,4	2,4	57,6	2,2
14.	Ял итү зонасы	0	0,0	0,5	0,0
15.	Зиратлар зонасы	10,7	0,7	19,9	0,8
16.	Махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр зонасы	2	0,1	3,5	0,1
17.	Башка зоналар	144	9,1	81,2	3,1

Таблица 58 - Генераль планның төп техник-икътисадый күрсәткечләре

№ т/б	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге	Хәзерге хәле	Беренче чират	Хисап вакыты
1.	Халык				
1.1	Даими халык саны	кеше	20416	21 524	22 693
2.	Торак фонды				
2.1	Җирлекнең даими халкы өчен торак фонды	мең.кв.м	588 000	688 775	816 934
2.2	Даими халык өчен яңа торак төзелеше	мең.кв.м	-	100 775	128 159
3.	Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары				
3.1	Мәктәпкәчә мәгариф оешмалары, шул исәптән:	урын	1 300	1490	1680
3.1.1	Яңа төзелеш	урын	-	190	190
3.2	Гомуми белем бирү оешмалары, шул исәптән:	урын	3 090	3090	4000
3.2.1	үзгәртеп корылган мәктәп бинасы урынына яңа төзелеш	урын	-	-	550
3.3	Балаларга өстәмә белем бирү оешмалары	урын	1 336	1336	1336
3.4	Дәвалау-профилактика медицина оешмалары, шул исәптән:	килү / смена	610	710	710
3.4.1	яңа төзелеш	килү / смена	-	100	-
3.5	Мәдәният йортлары, кинотеатрлар, театрлар, шул исәптән:	урын	1027	1327	1327
3.5.1	яңа төзелеш	урын	-	300	-
3.6	Китапханә	мең. экз.	100	101	102

№ т/б	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге	Хәзерге хәле	Беренче чират	Хисап вакыты
3.7	Спорт заллары	кв.м идән мәйданы	2136,2	7900,0 кв. м исәп-хисап норматив күрсәткечләренә кадәр җиткерергә тәкъдим ителә	
3.8	Кибет	кв.м сәүдә мәйданы	11 824	сәүдә-күңел ачу комплексының проект сәүдә мәйданына карап	
3.9	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	эш урыны	90	100	113
3.10	Гомуми туклану предприятиеләре	урын	2018	2042 + сәүдә-күңел ачу комплексының җәмәгать туклануы объектлары өчен мәйдан	
3.11	Элемтә бүлекчәләре	объект	3	3	3
3.12	Банклар бүлекчәләре	объект	6	6	6
4	Халыкка ритуаль хезмәт күрсәтү				
4.1	Зиратларның гомуми мәйданы	га	10,6	җирләү өчен буш мәйдан 5,5 гектардан да ким түгел	
5	Транспорт инфраструктурасы				
5.1	Гомуми файдаланудагы автомобиль юлларының озынлыгы-барлыгы, шул исәптән:	км	168,3	180,0	197,0
5.1.1	Федераль әһәмияттәге	км	7,0	7,0	7,0
5.1.2	Җирле әһәмияттәге	км	161,3	175,0	190,0
6	Инженер инфраструктурасы				
6.1	Су белән тәэмин итү – челтәрләрнең озынлыгы	км	56,8	70,0	82,0
6.2	Су белән тәэмин итү	$м^3$/тәүл	-	7 383,0	7 784,0
6.3	Канализация (агып төшүче суларның гомуми керүе)	$м^3$/тәүл	-	5 446,0	5 741,0
6.4	Санитар чистарту, шул исәптән:				
6.4.1	каты коммуналь калдыклар күләме	т/ел	-	6 027	6 354
6.4.2	каты коммуналь калдыклар өчен контейнерлар	берәмлек	127	127	127
6.5.	Җылылык белән тәэмин итү (котельныйларның гомуми саны)	берәмлек	7	7	7
6.6.	Газ белән тәэмин итү (еллык газ чыгымы)	мең.$м^3$/ел	81695,0		
6.7.	Электр белән тәэмин итү, шул исәптән:				
6.7.1	еллык электр куллану	млн. кВт.ч/ел	-	29,3	30,9
6.8.	Аз агымлы челтәрләр (телефоннар саны)	берәмлек	5136	7100	9027

Әдәбият исемлеге

1. Россия Федерациясенең шәһәр төзелеше кодексы;
2. Россия Федерациясе Җир кодексы;
3. Россия Федерациясенең Су кодексы;
4. Россия Федерациясе Урман кодексы;
5. Россия Федерациясенең Һава кодексы;
6. Россия Федерациясе Гражданлык кодексы;
7. «Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;
8. «Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» РФнең 10.01.2002 № 7-ФЗ Федераль законы;
9. «Җир асты байлыклары турында» 21.02.1992 № 2395-1 РФ Федераль законы;
10. «Халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге турында» 30.03.1999 ел, № 52-ФЗ Федераль закон;
11. "Дәүләт саклавы турында" 1996 елның 27 маендагы 57-ФЗ номерлы Федераль закон;
12. «Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкарьләре) турында» 25.06.2002 ел, № 73-ФЗ Федераль закон;
13. «Җирләрне яки җир кишәрлекләрен бер категориядән икенче категориягә күчерү турында» 21.12.2004 ел, № 172-ФЗ Федераль закон;
14. «Дәүләт һәм муниципаль мөлкәтне хосусыйлаштыру турында» 21.12.2001 ел, № 178-ФЗ Федераль закон;
15. «Дәүләт реестрлары белешмәләрендәге каршылыкларны бетерү һәм җир кишәрлегенең билгеле бер җирләр категориясенә каравын билгеләү максатларында Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 29.07.2017 ел, №280-ФЗ Федераль закон;
16. Россия Федерациясендә тимер юл транспорты турында» 2003 елның 10 гыйнварындагы 17-ФЗ номерлы Федераль закон;
17. «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2007 елның 8 ноябрендәге 257-ФЗ номерлы Федераль закон;
18. «Гражданнар тарафыннан үз ихтыяҗлары өчен бакчачылык һәм яшелчәчелек алып бару һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 29.07.2017 ел, № 217-ФЗ Федераль закон;
19. «Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент» 22.07.2008 № 123-ФЗ Федераль закон;
20. «Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында»1994 елның 21 декабрендәге 68-ФЗ номерлы Федераль закон;
21. «Күчемсез милекне дәүләт теркәвенә алу турында» 13.07.2015 ел, № 218-ФЗ Федераль закон;
22. «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 28.07.2004 ел, № 45-ТРЗ Татарстан Республикасы законы;

23. РФ Хөкүмәтенең «Электр челтәре хуҗалыгы объектларының саклау зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары (21.12.2018 ел редакциясе) («Электр челтәре хуҗалыгы объектларының саклау зоналарын билгеләү кагыйдәләре һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартлары» белән бергә);

24. РФ Баш дәүләт санитария табибының 25.09.2007 елның 74 номерлы карары (25.04.2014 ел редакциясе) «СанПиН санитария-эпидемиология кагыйдәләренең һәм нормативларының яңа редакциясен гамәлгә кертү турында " 2.2.1/2.1.1.1200-03 «предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-яклау зоналары һәм санитар классификациясе»;

25. «2024 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында» 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән);

26. ТР Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативларын раслау турында» 2013 елның 27 декабрендәге 1071 номерлы карары белән расланган шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативларына үзгәрешләр кертү хакында» 2018 елның 10 декабрендәге 1099 номерлы карары;

27. ТР МКның «Татарстан Республикасы территориясендә файдаланылмый торган үләт базларын (биотермик чокырларны) бетерү тәртибен раслау турында»06.05.2017 елның 263 номерлы карары;

28. Россия Федерациясе Төбәкләр үсеше министрлыгының «Газ бүлү системалары» СНиП 42-01-2002 кагыйдәләр җыелмасын раслау турында 27.12.2010 N 780 боерыгы;

29. «СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СП 42.13330.2011 1 нче бүлеккә карата үзгәрешләрне раслау турында» Россия Федерациясе Төзелеш Министрлыгының 15.08.2018 елдан N 520/пр боерыгы

30. «Күчемсез милекне дәүләт теркәве турында» Федераль законның 32 статьясындагы 1, 3-13, 15 өлешләре нигезендә дәүләт кадастр исәбен алып баруга, хокукларны дәүләт теркәвенә алуга, күчемсез мөлкәтнең бердәм дәүләт реестрын алып баруга һәм күчемсез мөлкәтнең бердәм дәүләт реестрында булган белешмәләр бирүгә Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан вәкаләт бирелгән федераль башкарма хакимият органына (аның территориаль органнарына) җибәрелә торган яисә бирелә торган документлар бирү кагыйдәләрен раслау турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2015 елның 31 декабрендәге 1532 номерлы карары ;

31. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Территориаль планлаштыруның федераль дәүләт мәгълүмат системасы турында»2012 елның 12 апрелендәге 289 номерлы карары;

32. «Федераль әһәмияттәге объектларны, региональ әһәмияттәге объектларны, җирле әһәмияттәге объектларны территориаль планлаштыру документларында тасвирлауга һәм чагылдыруга таләпләрне раслау турында һәм Россия Федерациясе Икътисадый үсеш министрлыгының 2016 елның 7 декабрендәге 793 номерлы боерыгының үз көчен югалтуын тану хакында» Россия Федерациясе Икътисадый үсеш министрлыгының 2018 елның 09 гыйнварындагы 10 номерлы боерыгы ;

33. Россия Федерациясе Төбәкләр үсеше министрлыгының «Җирлекләрнең һәм шәһәр округларының генераль планы проектын эшләү буенча Методик тәкъдимнәрне һәм

шәһәр төзелеше эшчәнлеген җайга салу өлкәсендә башка норматив хокукый актларны раслау турында» 2011 елның 26 маендагы 244 номерлы боерыгы;

34. «Территориаль планлаштыруның федераль дәүләт мәгълүмат системасының мәгълүмат ресурсын тәшкил итә торган мәгълүмат структурасына һәм форматларына таләпләрне раслау турында» Россия Федерациясе Икътисадый үсеш министрлыгының 19.08.2018 № 498 боерыгы ;

35. СанПиН 2.4.1.3049-13 «Мәктәпкәчә оешмаларда эшләү режимын оештыруга, тотуга һәм оештыруга санитар-эпидемиологик таләпләр» (2013 елның 15 маендагы 26 номерлы карары белән үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән расланган);

36. СанПиН 2.4.4.3172-14 «Балаларга өстәмә белем бирү мәгариф оешмаларының эш режимын оештыруга, тотуга һәм оештыруга санитар-эпидемиологик таләпләр» (РФ Баш дәүләт санитария табибының 04.07.2014 елның 41 номерлы карары белән расланган);

37. СанПиН 2.1.3.2630-10 «Медицина эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешмаларга санитар-эпидемиологик таләпләр» (РФ Баш дәүләт санитария табибының 18.05.2010 №58 карары белән (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән расланган);

38. СП 131.13330.2012 «Төзелеш климатологиясе» СНиП 23-01-99* Актуальләштерелгән редакция (үзгәрешләр белән);

39. СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 "Санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар классификациясе" (РФ Баш дәүләт санитария табибының 2007 елның 25 сентябрендәге 74 номерлы карары белән расланган);

40. Кагыйдәләр җыелмасы СП 124.13330.2012 «СНиП 41-02-2003 «Җылылык челтәрләре»;

41. Кагыйдәләр җыелмасы «СНиП 2.04.02-84* «Су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

42. СП 30.13330 «СНиП 2.04.01-85* Биналарның эчке суүткәргече һәм канализациясе»;

43. СП 32.13330.2018 «СНиП 2.04.03-85 Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

44. «Шәһәр электр челтәрләрен проектлау буенча инструкцияй. РД 34.20.185-94» (07.07.1994, РАО «ЕЭС России» 31.05.1994) (соңгы редакция);

45. СанПиН 2.1.4.1110-02 «Су белән тәэмин итү чыганакларын һәм эчәргә яраклы суүткәргечләрне санитар саклау зоналары» (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән);

46. СП 36.13330.2012 «СНиП 2.05.06-85*. Магистраль торба үткәргечләр» (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән);

47. Биологик калдыкларны җыю, утильләштерү һәм юк итүнең ветеринария-санитария кагыйдәләре, утв. РФ баш дәүләт ветеринария инспекторы 04.12.1995 ел (2007 елның 16 августына үзгәрешләр кертеп);

48. РФ Президентының 2012 елның 13 ноябрендәге 1522 номерлы Указы "Гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы яисә килеп чыгу турында халыкка ашыгыч хәбәр итүнең комплекслы системасын булдыру турында";

49. ГОСТ Р 22.2.10-2016 Гадәттән тыш хәлләрдә куркынычсызлык. Территориаль планлаштыру документларын эшләгәндә Гражданнар оборонасы чараларын, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чараларын нигезләү һәм исәпкә алу тәртибе;

50. СП165.1325800.2014 «Гражданнар оборонасы буенча инженер-техник чаралар» СНиП 2.01.51-90 актуальләштерелгән редакциясе » (РФ Шәһәр төзелеше кодексына каршы килми торган өлешендә).

«Картография һәм территориаль планлаштыру үзәге» җаваплылыгы чикләнгән җәмгыяте
305047, Курск ш., Росинка ур., 6 й., .2 бина
Тел. +7(4712) 58-45-22, E-mail: info@terplan.pro, www.terplan.pro
ОГРН 1164632064167, ИНН/КПП 4632221668/463201001

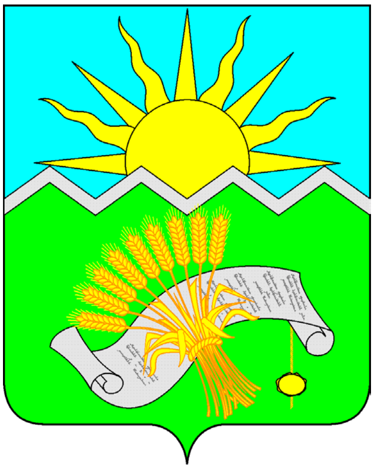

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БУА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ «БУА ШӘҺӘРЕ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫ ПРОЕКТЫ

ТЕРРИТОРИАЛЬ ПЛАНЛАШТЫРУ ТУРЫНДА НИГЕЗЛӘМӘ

(2021 елның 11 гыйнварындагы 2020.2812 номерлы МК муниципаль контракты нигезендә эшләнгән)

Курск шәһәре, 2021

Заказчы	Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре Башкарма комитеты
Башкаручы	«Картография һәм территориаль планлаштыру үзәге» ҖЧҖ

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БУА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ «БУА ШӘҺӘРЕ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫ ПРОЕКТЫ

ТЕРРИТОРИАЛЬ ПЛАНЛАШТЫРУ ТУРЫНДА НИГЕЗЛӘМӘ

(2021 елның 11 гыйнварындагы 2020.2812 номерлы МК муниципаль контракты нигезендә эшләнгән)

Директор	**Ткаченко Н.С.**
Проектның баш архитекторы	**Сабельников А.Н.**
Проект җитәкчесе	**Ашурков В.В.**

Курск шәһәре, 2021

ЭЧТӘЛЕК

1. КЕРЕШ... 5

2 «БУА ШӘҺӘРЕ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ УРНАШТЫРУ ӨЧЕН ПЛАНЛАШТЫРЫЛА ТОРГАН ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРЫНЫҢ ТӨРЛӘРЕ, БИЛГЕЛӘНЕШЕ ҺӘМ ИСЕМНӘРЕ ҺӘМ АЛАРНЫҢ ТӨП ХАРАКТЕРИСТИКАЛАРЫ, АЛАРНЫҢ УРНАШУ УРЫНЫ, ШУЛАЙ УК ТЕРРИТОРИЯДӘН ФАЙДАЛАНУНЫҢ МАХСУС ШАРТЛАРЫ БУЛГАН ЗОНАЛАРГА ХАРАКТЕРИСТИКАЛАР ТУРЫНДА БЕЛЕШМӘЛӘР.. 7

2.1 Сәнәгатьне, агросәнәгать комплексын үстерү чаралары.. 8

2.2 Торак инфраструктурасын үстерү гамәлләре.. 8

2.3 Халыкның социаль өлкәсен үстерү чаралары.. 9

2.4Зиратларны үстерү гамәлләре.. 17

2.5Туристлык-рекреация территорияләрен үстерү чаралары 18

2.6 Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү чаралары 19

2.7 Торак пункт чикләрен билгеләү чаралары 19

2.8 Әйләнә-тирә мохитне саклау чаралары 20

2.9 Инженерлык инфраструктурасын үстерү чаралары.. 20

2.10 Территориянең инженерлык әзерлеген үстерү чаралары 22

2.11 Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге 23

3 ФУНКЦИОНАЛЬ ЗОНАЛАРНЫҢ ПАРАМЕТРЛАРЫ, ШУЛАЙ УК АЛАРДА УРНАШТЫРУ ӨЧЕН ПЛАНЛАШТЫРЫЛА ТОРГАН ФЕДЕРАЛЬ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАР, РЕГИОНАЛЬ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАР, ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАР ТУРЫНДА БЕЛЕШМӘЛӘР 25

Материаллар составы

Муниципаль берәмлекнең генераль планы

1. Территориаль планлаштыру турында текст формасындагы нигезләмә.

Территориаль планлаштыру турында карта рәвешендәге нигезләмә:
- җирлекнең җирле әһәмияттәге объектларын планлаштырып урнаштыру картасы;
- торак пунктларның чикләре картасы;
- җирлекнең функциональ зоналары картасы.

2. Кушымта: җирлек чикләренең урнашу урыны тасвирламасы.

Муниципаль берәмлекнең генераль планын нигезләү материаллары

1. Генераль планны нигезләү материаллары текст формасында.
2. Генераль планны карта рәвешендә нигезләү материаллары:

- җирлек территориясеннән заманча файдалану картасы;
- инженерлык инфраструктурасы картасы;
- территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар картасы (гамәлдәге нигезләмә);
- территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар картасы (проект тәкъдиме);
- табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы янаган территорияләр картасы.

1. КЕРЕШ

Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының «Буа шәһәре» муниципаль берәмлегенең Генераль планы проекты Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының Буа шәһәре Башкарма комитеты заказы буенча 2021 елның 11 гыйнварындагы 2020.2812 номерлы муниципаль контракт нигезендә «Картография һәм территориаль планлаштыру үзәге» ҖЧҖ тарафыннан әзерләнгән. Генераль план проектын әзерләү өчен нигез булып Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы Буа шәһәре Башкарма комитетының «Татарстан Республикасы муниципаль районы «Буа шәһәре» муниципаль берәмлегенең генераль планы проектын әзерләү турында» 2020 елның 30 ноябрендәге 66 номерлы карары (1 нче кушымта), «Татинвестгражданпроект» ДУПсенә хат тора. 2020 елның 17 ноябрендәге 02-5083 номерлы. Генераль план проектын эшләү эшләрен финанслау чыганагы-җирле бюджет акчалары.

Устав нигезендә Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының «Буа шәһәре» муниципаль берәмлегенә «шәһәр җирлеге» статусы бирелде. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме-Татарстан Республикасы Буа муниципаль районының «Буа шәһәре» муниципаль берәмлеге (алга таба-Буа шәһәре).

Муниципаль берәмлек территориясе составына торак пункт - Буа шәһәре керә.

Шәһәр чикләре «Буа муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 17 – ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

Буа шәһәренең Генераль планы проекты Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 23 һәм 24 статьялары таләпләре һәм Генераль планны эшләүгә техник йөкләмә нигезендә әзерләнгән.

Генераль план проекты үз эченә түбәндәгеләрне ала:

1) территориаль планлаштыру турында нигезләмә текст рәвешендә һәм карталар рәвешендә;

2) аны нигезләү материаллары текст рәвешендә һәм карталар рәвешендә;

3) торак пункт чикләре турында бердәм дәүләт күчемсез мөлкәт реестрын алып бару өчен файдаланыла торган координаталар системасында торак пункт чикләре урнашу урынының график тасвирламасы, әлеге чикләрнең характерлы нокталары координаталары исемлеге булган белешмәләр.

Буа шәһәренең Генераль планы проекты шәһәр төзелеше эшчәнлеген җайга салу өлкәсендә гамәлдәге законнар, Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының Җир, су, урман, табигатьне саклау һәм башка законнары, федераль һәм региональ дәрәҗәдәге шәһәр төзелеше өлкәсендәге норматив-техник документлар, җирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары таләпләренә туры килә.

Генераль план проектының картография өлеше компьютер геомәгълүмат технологияләрен кулланып, техник бирем (2 нче кушымта) һәм Россия Федерациясе Икътисадый үсеш министрлыгының 2018 елның 9 гыйнварындагы 10 номерлы боерыгы белән расланган федераль әһәмияттәге объектларны, региональ әһәмияттәге объектларны, җирле әһәмияттәге объектларны территориаль планлаштыру документларында тасвирлау һәм күрсәтүгә карата таләпләр нигезендә башкарылды.

Буа шәһәренең Генераль планы проектының исәпләнгән срогы - 2041 ел, беренче чираты – 2031 ел.

Буа шәһәренең Генераль планы проектын эшләгәндә 2010 елда «ТАТИНВЕСТГРАЖДАНПРОЕКТ» проект-эзләү фәнни-житештерү фирмасы тарафыннан башкарылган Буа шәһәренең Генераль планы проект материаллары файдаланылды.

Буа шәһәренең Генераль планы проектында Буа шәһәрен үстерүнең муниципаль программаларыннан, Буа районын, Татарстан Республикасын, Россия Федерациясен үстерүнең региональ һәм федераль программаларыннан һәм стратегияләреннән белешмәләр; Күчемсез милекнең бердәм дәүләт реестры белешмәләре; территориядән заманча файдалану, шул исәптән капиталь төзелеш объектларын урнаштыру буенча башлангыч белешмәләр; хәзерге социаль-икътисадый хәл, демографик ресурслар, инженер-транспорт инфраструктурасы, сәнәгать,

төзелеш, әйләнә-тирә мохитне саклау; закон-хокукый база турында белешмәләр (шәһәр төзелеше өлкәсендә җирле, региональ, федераль норматив-хокукый актлар).

2 «БУА ШӘҺӘРЕ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ УРНАШТЫРУ ӨЧЕН ПЛАНЛАШТЫРЫЛА ТОРГАН ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРЫНЫҢ ТӨРЛӘРЕ, БИЛГЕЛӘНЕШЕ ҺӘМ ИСЕМНӘРЕ ҺӘМ АЛАРНЫҢ ТӨП ХАРАКТЕРИСТИКАЛАРЫ, АЛАРНЫҢ УРНАШУ УРЫНЫ, ШУЛАЙ УК ТЕРРИТОРИЯДӘН ФАЙДАЛАНУНЫҢ МАХСУС ШАРТЛАРЫ БУЛГАН ЗОНАЛАРГА ХАРАКТЕРИСТИКАЛАР ТУРЫНДА БЕЛЕШМӘЛӘР

2.1 Сәнәгатьне, агросәнәгать комплексын үстерү чаралары

Таблица 1 - Сәнәгать җитештерүен, агросәнәгать комплексын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чараның төре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			Беренче чират	Хисап вакыты	
1	«Буа шикәре» ҖЧҖ	Җитештерү мәйданнарын реконструкцияләү һәм техник яктан яңадан коралландыру	+	+	2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына Буа муниципаль районын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе
2	«Зеленодольск сөт эшкәртү комбинаты» АҖнең Буа филиалы	Склад бикалары төзү, сырлар җитештерүне модернизацияләү, май һәм сырны төрү линиясен урнаштыру	+		
3	«Буа машина төзү заводы» ҖЧҖ	Сайдинг җитештерүне үстерү, вентфасадны беркетү өчен ярдәмче система җитештерү буенча автомат линия эшләтеп җибәрү	+		

2.2 Торак инфраструктурасын үстерү гамәлләре

Таблица 2 - Торак инфраструктурасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
				Беренче чират	Хисап вакыты	
1	Торак йортлар	Индивидуаль һәм аз катлы торак төзелеше	$м^2$	100 775	128 159	Торак төзелешен исәпләү п.4.3 2 том

2.3 Халыкның социаль өлкәсен үстерү чаралары

Таблица 3 - Халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсен үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					Беренче чират	Хисап вакыты		
Мәгариф оешмалары								
1	Гомуми белем бирү мәктәбе	Гомуми белем бирү мәктәбе төзелеше (1 нче мәктәпнең үзгәртеп корылган бинасы урынына)	урын	550		+	Буа шәһәренең Генераль планы	Җирле (район)
2	Гомуми белем бирү мәктәбе	Гомуми белем бирү мәктәбе төзелеше	урын	264	+		Территорияне планлаштыру проекты Буа шәһәре Ипподром ур.	Җирле (район)
3	Мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе	Балалар бакчасы төзелеше	урын	90	+		16:14:080303 кадастр кварталы территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					Беренче чират	Хисап вакыты		
4	Мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе	Балалар бакчасы төзелеше	урын	146	+		Территорияне планлаштыру проекты Буа шәһәре Ипподром ур.	Җирле (район)
5	Мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе	Балалар бакчасы төзелеше	урын	123		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
Дәвалау-профилактика медицина оешмалары								
1	Беренчел медик-санитар ярдәм күрсәтә торган медицина оешмасының аерымланган структур бүлекчәсе	ФАП төзелеше	Сменага килү	30	+		16:14:080303 кадастр кварталы территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
2	Беренчел медик-санитар ярдәм күрсәтә торган медицина оешмасының аерымланган структур бүлекчәсе	ФАП төзелеше	Объект	1		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					Беренче чират	Хисап вакыты		
3	Даруханә оешмасы	Даруханә төзү	Объект	1		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
4	Даруханә оешмасы	Даруханә төзү	Объект	1	+		16:14:080303 кадастр кварталы территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
5	Даруханә оешмасы	Даруханә төзүки	Объект	1	+		Территорияне планлаштыру проекты Буа шәһәре Ипподром ур.	Җирле (район)
Спорт объектлары								
1	Аерым нормалаштырыла торган спорт корылмаларын (объектларын) үз эченә алган спорт объекты (шул исәптән физкультура-савыктыру комплексы)	физкультура-савыктыру дәресләре өчен бина төзү	кв.м	162	+		16:14:080303 кадастр кварталы территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					Беренче чират	Хисап вакыты		
2	Аерым нормалаштырылаторган спорт корылмаларын (объектларын) үз эченә алган спорт объекты (шул исәптән физкультура-савыктыру комплексы)	көндәлек хезмәт күрсәтү спорт-тренажер заллары, шул исәптән гомуми файдаланудагы спорт заллары төзелеше	кв.м	191	+		Территорияне планлаштыру проекты Буа шәһәре Ипподром ур.	Җирле (район)
3	Аерым нормалаштырылаторган спорт корылмаларын (объектларын) үз эченә алган спорт объекты (шул исәптән физкультура-савыктыру комплексы)	бассейн төзү	кв.м	1260	+		Территорияне планлаштыру проекты Буа шәһәре Ипподром ур.	Җирле (район)
4	Спорт корылмасы	спорт корылмасын төзү	га	0,08		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					Беренче чират	**Хисап вакыты**		
5	Спорт корылмасы	спорт корылмасын төзү	га	0,08		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
Мәдәният һәм ял итү учреждениеләре								
1	Мәдәният һәм ял итү объекты	мәдәният йорты төзелеше	урын	300	+		Территорияне планлаштыру проекты Буа шәһәре Ипподром ур.	Җирле (район)
2	Тамаша оешмасы	тамаша оешмасы төзелеше	урын	-		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
Сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре								
1	Сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары	кибет төзү	кв.м	355	+		16:14:080303 кадастр кварталы территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
2	Сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары	җәмәгать туклануы предприятиесе төзелеше	мест	47	+		16:14:080303 кадастр кварталы территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					Беренче чират	Хисап вакыты		
3	Сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары	катнаш ассортиментлы кибете төзү	кв.м	75	+		Территорияне планлаштыру проекты Буа шәһәре Ипподром ур.	Җирле (район)
4	Сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары	җәмәгать туклануы предприятиесе төзелеше	мест	84	+		Территорияне планлаштыру проекты Буа шәһәре Ипподром ур.	Җирле (район)
5	Сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары	катнаш ассортиментлы кибете төзү	кв.м	250	+		Территорияне планлаштыру проекты Буа шәһәре Ипподром ур.	Җирле (район)
6	Сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары	сәүдә, җәмәгать туклануы объектларын төзү	кв.м	2000		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
7	Сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары	сәүдә, җәмәгать туклануы объектларын төзү	объект	9		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре								

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					Беренче чират	Хисап вакыты		
1	Коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтүнең һәм персональ хезмәтләр күрсәтүнең җитештерүгә карамаган объектлары	көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиесе төзелеше	эш урыны	5	+		16:14:080303 кадастр кварталы территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
2	Коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтүнең һәм персональ хезмәтләр күрсәтүнең җитештерүгә карамаган объектлары	көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиесе төзелеше	эш урыны	4	+		Территорияне планлаштыру проекты Буа шәһәре Ипподром ур.	Җирле (район)
Халыкка дәүләт, хокукый, финанс, консультация һәм башка шундый хезмәтләр күрсәтү предприятиеләре								
1	Халыкка дәүләт, хокукый, финанс, консультация һәм башка шундый хезмәтләр күрсәтү буенча җитештерүгә карамаган объект	Халыкка дәүләт хокукый, финанс, консультация һәм башка шундый хезмәтләр күрсәтү буенча җитештерүгә карамаган объект төзү	объект	1		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
Социаль хезмәт күрсәтү оешмалары								

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					Беренче чират	Хисап вакыты		
1	Халыкка дәүләт, хокукый, финанс, консультация һәм башка шундый хезмәтләр күрсәтү буенча җитештерүгә карамаган объект	Социаль хезмәт күрсәтүнең комплекслы, ярымстационар һәм стационар булмаган оешмаларын төзү	объект	1		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
Башка хезмәт күрсәтү объектлары								
1	Административ бина	административ бина төзү	объект	1		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
Җәмәгать пространстволары, төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары								
1	Мәдәният һәм ял парκы	мәдәният һәм ял паркы төзелеше	объект	1		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
2	Җәяүлеләр зонасы	җәяүлеләр зонасын төзү	объект	1		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					Беренче чират	Хисап вакыты		
3	Җәяүлеләр зонасы	җәяүлеләр зонасын төзү	объект	1		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты	Җирле (район)
Гадәттән тыш хәлләрне кисәтү һәм бетерүнең бердәм дәүләт системасы объектлары								
1	Һәлакәттән коткару хезмәтләре һәм (яисә) һәлакәттән коткару формированиеләре объекты	6 махсус автомобильгә исәпләнгән яңа янгын депосы төзелеше	объект	1		+	Буа шәһәренең Генераль планы	Җирле (район)

2.4Зиратларны үстерү гамәлләре

Таблица 4 - Җирлек территориясендә зиратларны үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
				Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират	Хисап вакыты		
Җирле әһәмияттәге чаралар									
1	Зират	Киңәйтү	га	10,6	6,9		+	Буа шәһәренең Генераль планы	Җирле (район)

2.5Туристлык-рекреация территорияләрен үстерү чаралары

Таблица 5 - Туристлык-рекреация территорияләрен үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					Беренче чират	Хисап вакыты		Җирле (район)
1	Яшелләндерелгән территорияләр	Азкатлы яңа торак квартал янында яшелләндерелгән территорияне төзекләндерү	га	18,8		+	Буа шәһәренең Генераль планы	Җирле (район)
2	Мәдәният һәм ял итү объекты	Туган якны өйрәнү музее базасында туристик мәгълүмат үзәге булдыру	объект	1	+		Буа муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы	Җирле (район)

2.6 Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү чаралары

Таблица 6 - Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)	Әһәмияте
					Беренче чират	Хисап вакыты		
1	Күпер корылмасы	Буа станциясендә юл үткәргеч төзү (112 км)	объект	1	+		Буа шәһәренең Генераль планы	Җирле (район)
2	Урам-юл челтәре	Проектлана торган азкатлы һәм индивидуаль торак төзелешендә яңа урамнар төзү	км	40,0	+	+	Буа шәһәренең Генераль планы	Җирле (район)

2.7 Торак пункт чикләрен билгеләү чаралары

Таблица 7 - Торак пунктларның чикләрен билгеләү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Җирләр категориясе (гамәлдәге)	Җирләр категориясе (планда)	Гамәлгә ашыру вакыты	
					Беренче чират	Хисап вакыты
1	Буа шәһәре чикләре	Гомуми мәйданы 1589,8 га булган Ырынгы авыл җирлеге, Татар Буасы авыл җирлеге җирләрен кушу исәбенә Буа шәһәре чикләрен киңәйтү һәм билгеләү	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	Торак пунктларның җирләре	+	

2.8 Әйләнә-тирә мохитне саклау чаралары

Таблица 8 - Әйләнә-тирә мохитне саклау чаралары исемлеге

№ т/б	Максат	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме) Буа шәһәренең Генераль планы
					Беренче чират	Хисап вакыты	
1	Пляж зонасын оештыру	Карлы елгасы үзәненең турайтылган кишәрлегенең яр буе полосасы зонасында шәһәрнең көньяк-көнчыгыш өлешендә шәһәр пляж зонасын оештыру	га	0,35		+	Буа шәһәренең Генераль планы
2	Җир өсте һәм җир асты суларыннан нәтиҗәле файдалану	Проектлана торган торак территориядә яңгыр канализациясе төзү	-	-	+	+	Буа шәһәренең Генераль планы
3	Җир ресурсларын саклау һәм алардан нәтиҗәле файдалану	Санитар-яклау зоналарын 50 метрга кадәр кыскартып, Буа шәһәре территориясендәге зиратларны ябу	объект	2	+		Буа шәһәренең Генераль планы

2.9 Инженерлык инфраструктурасын үстерү чаралары

Таблица 9 - Инженерлык инфраструктурасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			Беренче чират	Хисап вакыты	
1	Су белән тәэмин итү объекты	Перспективалы торак төзелеше өчен яңа су алу корылмалары төзү	+		2030 елга кадәр перспективага Буа шәһәрен су белән тәэмин итү һәм су түгү схемасы
2	Су белән тәэмин итү объекты	Перспективалы торак төзелеше территорияләрендә яңа су челтәрләре төзү	+	+	Буа шәһәренең Генераль планы
	Су белән тәэмин итү объекты	Резервуар төзү		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты
3	Су белән тәэмин итү объекты	Сусыткәргеч чистарту корылмалары төзү		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты
4	Су белән тәэмин итү объекты	Артезиан скважиналары төзү (2 шт)		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты
5	Су чыгару челтәрләре	Космовский ур., Вахитов ур., Вокзал ур. буенча үзагышлы коллектор төзү	+		2030 елга кадәр перспективага Буа шәһәрен су белән тәэмин итү һәм су түгү схемасы
6	Су чыгару челтәрләре	Полевая ур. үзагышлы канализация төзү		+	
7	Су чыгару челтәрләре	КНС-4, КНС-5 төзелеше		+	

№ т/б	Объект исеме	Чара төре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			Беренче чират	Хисап вакыты	
8	Су чыгару челтәрләре	К. Либкнехт, Жорес урамнары буйлап уза торган КНС-5тән КНС-3кә кадәр 2 басым коллекторын төзү		+	
9	Газ белән тәэмин итү объекты	Шкаф тибындагы газ көйләгеч пунктлар урнаштыру (ШРП)		+	Буа шәһәренең Генераль планы
10	Газ белән тәэмин итү объекты	Газны редукцияләү пунктын төзү		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты
11	Электр белән тәэмин итү объекты	Реконструкция ВЛ 110 кВ «Суыксу – Буа»		+	Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы
12	Электр белән тәэмин итү объекты	Реконструкция ПС 110/35/10 кВ «Буа»		+	
13	Электр белән тәэмин итү объекты	10 кВ электр подстанциясе төзү (5 объект)		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты
14	Җылылык белән тәэмин итү объекты	Җылылык энергиясе чыганагын төзү		+	Буа шәһәренең көньяк микрорайоны территориясен планлаштыру проекты

2.10 Территориянең инженерлык әзерлеген үстерү чаралары

Таблица 10 - Инженерлык яклау чаралары исемлеге

№ т/б	Максат	Чара төре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			Беренче чират	Хисап вакыты	
1	Грунт сулары дәрәҗәсенең түбәнәюе	Ачык типтагы су агымы челтәрен төзү	+	+	Буа шәһәренең Генераль планы
2		Ябык типтагы су агымы челтәре җайланмасы	+	+	
3		Отстойниклар резервуарларын төзү	+	+	
4	Территорияне суландыру	Карлы елгасы үзәнен турайту		+	
5	Яр буен төзү	Карлы елгасы үзәненең турайтылган участогы яр полосасының проектлана торган зонасында шәһәрнең көньяк-көнчыгыш өлешендә шәһәр пляж зонасын оештыру		+	

2.11 Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге

Таблица 11 - Гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге

№ т/б	Максат	Чара төре	Гамәлгә ашыру вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
			Беренче чират	Хисап вакыты	
1	Куркыныч турында алдан кисәтү (хәбәр итү)	Яңа торак төзелеше вакытында халыкка хәбәр итү системасын (электр сирень) урнаштыру		+	Буа шәһәренең Генераль планы
2	Янгынга каршы яклау	Янгын сүндерү суы күләме резервуарларында кимендә 216 м3 саклау	+	+	Буа шәһәренең Генераль планы
3	Халыкны эвакуацияләү	Янгынны ачыклау (янгын сигнализациясе), янгын вакытында кешеләрне эвакуацияләүне хәбәр итү һәм идарә итү системалары төзелеше	+		Буа шәһәренең Генераль планы
4	Янгыннан саклану; коткару эшләрен башкару	Янгын сүндерү депосын төзү		+	Буа шәһәренең Генераль планы
5	Гадәттән тыш хәлләр килеп чыгуны кисәтү	Шәһәр территориясендәге биналарны, корылмаларны һәм җиһазларны яшеннән саклау җайланмасы		+	Буа шәһәренең Генераль планы

3 ФУНКЦИОНАЛЬ ЗОНАЛАРНЫҢ ПАРАМЕТРЛАРЫ, ШУЛАЙ УК АЛАРДА УРНАШТЫРУ ӨЧЕН ПЛАНЛАШТЫРЫЛА ТОРГАН ФЕДЕРАЛЬ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАР, РЕГИОНАЛЬ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАР, ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАР ТУРЫНДА БЕЛЕШМӘЛӘР

№ т/б	Функциональ зона исеме	Функциональ зонаны билгеләүнең тасвирламасы	Функциональ зона мәйданы	Урнаштыру өчен планлаштырыла торган объектлар (территорияләр)
1	Индивидуаль торак йортлар төзү зонасы	Аерым торган һәм блокланган индивидуаль торак йортлардан (коттеджлардан)торак районнар төзү өчен	727,5	"Буа шәһәренең көнбатыш өлешендә индивидуаль торак йортлар" (элеккеге Ырынгы авыл җирлеге, Татар Буасы авыл җирлеге территориясендә); Буа шәһәренең төньяк-көнчыгыш өлешендә индивидуаль торак йортлар(«Садовод» бакчачылык ширкәте территориясендә)
2	Аз катлы торак йортлар төзү зонасы	Участоклары булган блокланган бер гаиләле йортлар, 4 каттан югары булмаган күпфатирлы йортлар урнаштырыла торган торак районнар булдыру өчен	115	Буа шәһәренең көньяк өлешендә аз катлы торак квартал
3	Уртача катлы торак йортлар төзү зонасы	Уртача катлы күпфатирлы йортлардан торак районнар төзү өчен биеклеге җир өстендәге сигез каттан артмаган	1,2	-

№ т/б	Функциональ зона исеме	Функциональ зонаны билгеләүнең тасвирламасы	Функциональ зона мәйданы	Урнаштыру өчен планлаштырыла торган объектлар (территорияләр)
4	Күпфункцияле иҗтимагый-эшлекле зона	Күпфункцияле билгеләнештәге административ, эшлекле, иҗтимагый, хезмәт күрсәтү һәм коммерциячел файдалану төрләренең киң спектры булган объектлар территорияләрен формалаштыру өчен	53,4	Кинотеатры, көнкүреш хезмәте күрсәтү, сәүдә, җәмәгать туклануы объектлары, даруханәләре булган сәүдә-күңел ачу үзәге; кибетләре; җәмәгать туклануы объектлары; көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре
5	Махсуслаштырылган иҗтимагый төзелеш зонасы	Медицина, фәнни, уку, мәдәни, күргәзмә, спорт һәм башка социаль билгеләнештәге объектлар өчен территорияләр формалаштыру өчен	50,5	Гомуми белем бирү мәктәбе(үзгәртелгән 1 нче мәктәп бинасы урынына); 264 урынлы гомуми белем бирү мәктәбе; 90, 146, 123 урынлы балалар бакчалары; 0,08 гектарлы ике спорт корылмасы; бассейн; спорт биналары, мәдәният йорты
6	Җитештерү зонасы	Җитештерү объектларын, шулай ук аларның эшчәнлеген тәэмин итә торган инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен	266,2	-
7	Коммуналь-склад зонасы	Коммуналь-склад объектларын урнаштыру һәм алардан файдалану өчен	14	-
8	Инженерлык инфраструктурасы зонасы	Энергия белән тәэмин итү, җылылык белән тәэмин итү, газ белән тәэмин итү, су белән тәэмин итү, су агызу һәм агынтыларны чистарту корылмаларын һәм коммуникацияләрен урнаштыру өчен, элемтә объектларын урнаштыру өчен	115,5	КНС-4, КНС-5, су алу җайланмалары, ПС 10 кВ, сууткәргеч чистарту корылмалары

№ т/б	Функциональ зона исеме	Функциональ зонаны билгеләүнең тасвирламасы	Функциональ зона мәйданы	Урнаштыру өчен планлаштырыла торган объектлар (территорияләр)
9	Транспорт инфраструктурасы зонасы	Транспорт инфраструктурасы объектларын, шул исәптән тимер юл, автомобиль, торба үткәргеч транспорты корылмаларын һәм коммуникацияләрен, элемтә урнаштыру өчен	197,1	Буа станциясендә юлүткәргеч (112 км), урам-юл челтәре
10	Авыл хуҗалыгы җирләре зонасы	Сөрүлекләр, печәнлекләр, көтүлекләр, ятмалар, күпьеллыклар утыртылган җирләр	882,3	-
n1	Авыл хуҗалыгы предприятиеләренең җитештерү зонасы	Терлекчелек, кошчылык һәм җәнлекчелек предприятиеләрен, авыл хуҗалыгы продукциясен эшкәртү, авыл хуҗалыгы машиналарын һәм автомобильләрен ремонтлау, техник хезмәт күрсәтү һәм саклау предприятиеләрен урнаштыру өчен ветеринария учреждениеләре, теплицалар һәм теплицалар, промысла цехлары, матди складлар, транспорт, энергетика һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләре белән бәйле башка объектлар	44,7	-
12	Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр зонасы	Торак районнарның һәм микрорайоннарның паркларын, бакчаларын, скверларны, бульварларны, гомумшәһәр сәүдә һәм административ үзәкләре каршындагы яшелләндерелгән кишәрлекләрне, урман паркларын һ. б. урнаштыру өчен.	57,6	Азкатлы яңа торак квартал янында гомуми мәйданы 18,8 га булган яшелләндерелгән территорияләр, мәдәният паркы
13	Ял итү зонасы	Балаларны савыктыру учреждениеләрен, сәламәтләндерү-спорт лагерьларын, пляжларны, ял һәм туризмның башка объектларын урнаштыру өчен	0,5	Шәһәрнең көньяк-көнчыгыш өлешендә Карлы елгасы үзәненең турайтылган участогы яр буе полосасы зонасында шәһәр пляж зонасы
14	Зиратлар зонасы	Ритуаль билгеләнештәге объектларны урнаштыру өчен	19,9	-

№ т/б	Функциональ зона исеме	Функциональ зонаны билгеләүнең тасвирламасы	Функциональ зона мәйданы	Урнаштыру өчен планлаштырыла торган объектлар (территорияләр)
15	Махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр зонасы	Урамнар, магистральләр һәм мәйданнарда утыртмаларны, коммуналь-склад территорияләрендә утыртмаларны, җилдән саклаучы, су һәм туфракны саклау әһәмиятендәге утыртмаларны, янгынга каршы утыртмаларны урнаштыру өчен	3,5	-
16	Башка зоналар	Җир кишәрлекләреннән файдалануның башка үзенчәлекләрен исәпкә алып бүлеп бирелә торган зоналар	81,2	-